

SLOVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM SLOVENICA

RAZRED ZA FILOLOŠKE IN LITERARNE VEDE
CLASSIS II: PHILOLOGIA ET LITTERAE

KORRESPONDENCE POMEMBNIH SLOVENCEV
EPISTULAE SLOVENORUM ILLUSTRUM

12

DARKO DOLINAR
PISMA FRANCETA KIDRIČA
FRANU RAMOVŠU

ZNANSTVENORAZISKOVALNI CENTER SAZU
INŠTITUT ZA SLOVENSKO LITERATURO IN LITERARNE VEDE

LJUBLJANA 2001

ISBN 961-6358-48-0
DARKO DOLINAR
PISMA
FRANCETA KIDRIČA
FRANU RAMOVŠU

Digitalna različica (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:
<https://doi.org/10.3986/9616358480>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-6
929 Kidrič F. (044)

KIDRIČ, France

Pisma Franceta Kidriča Franu Ramovšu / [izbor, kritični prepis in redakcija besedil, uvodna študija, komentar in opombe] Darko Dolinar. – Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede, 2001. - (Korespondence pomembnih Slovencev / Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede = Epistulae Slovenorum illustrium / Academia scientiarum et artium Slovenica, Classis II: Philologia et litterae ; 12)

ISBN 961-6358-48-0

1. Ramovš, Fran 2. Dolinar, Darko
115184128

Slovenska akademija znanosti in umetnosti
Academia scientiarum et artium slovenica

Razred za filološke in literarne vede
Classis II: Philologia et Litterae

Korespondence pomembnih Slovencev
Epistulae Slovenorum illustrium

12

Darko Dolinar
Pisma Franceta Kidriča
Franu Ramovšu

Znanstvenoraziskovalni center SAZU
Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede

Ljubljana 2001

Urednika zbirke
akad. France Bernik in akad. Janko Kos

Uredil
akad. France Bernik

Sprejeto na seji
Razreda za filološke in literarne vede
Slovenske akademije znanosti in umetnosti
dne 9. oktobra 2001

Predsedstvo SAZU sprejelo
dne 4. decembra 2001

Izšlo s podporo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije

Vsebina

Uvod

France Kidrič in Fran Ramovš v ogledalu korespondence.....9

Pisma

Št. 1. (7. 1. 1919) – 48 (26. 3. 1940)27

Komentar

Opis pisemskega korpusa 117

Redakcija pisem..... 119

Ureditev opomb in dodatka 120

Opombe k pismom 123

Dodatek 165

Bibliografija..... 177

Imensko kazalo..... 183

Zusammenfassung..... 187

U V O D

France Kidrič in Fran Ramovš v ogledalu korespondence

Protagonista te knjige sta pomembni in dobro znani osebnosti slovenske znanosti in kulture: France Kidrič (1880-1950) in Fran Ramovš (1890-1952), dolgoletna profesorja na slavističnem oddelku ljubljanske filozofske fakultete, vodilna raziskovalca, eden na področju slovenske literarne zgodovine, drugi na področju slovenskega jezikoslovja, avtorja temeljnih znanstvenih del in številnih raznovrstnih drugih objav; oba sta imela tudi vidne javne vloge, bila sta rektorja ljubljanske univerze in ustanovna člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti; življenjska pot enega in drugega se je končala na mestu predsednika akademije, kjer je Ramovš nasledil Kidriča. Družilo ju je veliko skupnega pri znanstvenem delu, službenih dolžnostih, organizacijskih in publicističnih zadolžitvah, razmeroma kmalu ju je povežalo tudi trdno osebno prijateljstvo. Spričo tega ni presenetljivo, da je med njima veliko let potekala korespondenca, ki so jo usmerjale, pospeševale ali zadrževale spreminjajoče se življenjske in širše zgodovinske okoliščine, nekaj časa pa je bila tako intenzivna in gosta, da je spričo tega vredna branja predvsem zaradi bogastva raznovrstnih vsebin in ne le zaradi siceršnjega pomena korespondenčnih partnerjev. Žal nam je danes dostopna samo ena stran tega dialoga, Kidričeva pisma Ramovšu, ki so se ohranila v Ramovševi zapuščini; Ramovševa pisma Kidriču pa so propadla.¹

Kakor izpričuje ohranjena korespondenca, se je njuno dopisovanje začelo in že takoj močno razmahnilo po koncu prve svetovne vojne in razpadu Avstro-Ogrske, med nastajanjem in oblikovanjem nove državne skupnosti, v katero so vstopili Slovenci. V tem času je bil France Kidrič, ki se je bližal devetintridesetemu letu starosti, že dolgo zaposlen v dunajski dvorni knjižnici kot eden od obeh tamkajšnjih slavistov (hkrati z njim je bil tam Ivan Prijatelj); v desetih letih je napredoval od honorarno nastavljenega volonterja prek asistenta do kustosa. Potem ko je v letih 1902-1906 na dunajski univerzi študiral slovansko in klasično filologijo ter končal študij z doktoratom o reviziji glagolskih cerkvenih knjig po tridentinskem koncilu, je ob

¹ Podrobneje o tem v komentarju.

službi še naprej sistematično znanstveno delal in se razvijal v literarnega zgodovinarja s širšim evropskim, zlasti slovanskim obzorjem, toda specializiranega za starejša obdobja slovenske literarne in kulturne zgodovine. V osmih letih od doktorata do izbruha svetovne vojne je objavil nekaj podrobnih analitičnih razprav, predvsem o osrednjih osebnostih reformacijske in prerodne dobe, ter nekaj obsežnih, ostrih, dobro argumentiranih in zelo odmevnih strokovnih kritik ali polemik; napisano pa je že imel tudi habilitacijsko delo o Trubarjevi *Cerkovni ordningi*, s katerim je Matija Murko, takrat redni profesor v Gradcu, nameraval začeti specializirano knjižno zbirko *Slavica* pri založbi Winter v Heidelbergu; Murko je zbirko zasnoval ravno s tem namenom, da bi mladim slavistom omogočil objavljati obsežnejša znanstvena dela in si tako utirati pot na univerze. Kidričev spis je bil leta 1914 oddan založbi, vendar se je tisk v vojnih letih zaradi pomanjkanja papirja in energentov ustavil. Avtor je že nekaj časa veljal za obetavnega možnega kandidata za univerzitetno profesuro, enkrat je bil celo uradno predložen zanj, in sicer leta 1913 na drugem mestu za naslednika Karla Štreklja v Gradcu, toda katedro je takrat dobil prvi predložen kandidati, Rajko Nahtigal, čigar znanstveni profil – starejša obča slovanska filologija s težiščem na jezikoslovju – je bolj ustrezal potrebam graške univerze in širši podobi stroke, kakršno si je zamišljal predstojnik tamkajšnje slavistike Murko. Vojna leta je Kidrič preživel na Dunaju; vpoklica v vojsko ga ni obvarovala služba v dvorni knjižnici, temveč dodatna zaposlitev na zavodu za orientalne jezike, kjer je poučeval ruščino. Ob razpadu Avstro-Ogrske se je želel brž ko mogoče vrniti v domovino, in tukaj so ga, podobno kot druge slovenske visoko kvalificirane strokovnjake, ki so dotlej delali zunaj Slovenije, imeli v razvidu bodisi za delo na bodoči ljubljanski univerzi bodisi v osrednji študijski knjižnici ali morda vsaj začasno na kakem primernem mestu v državni upravi. Vendar se iz te načelne pripravljenosti razmeroma dolgo časa ni izoblikovala nobena konkretna, oprijemljiva ponudba. To je pač razumljivo spričo tedanjega položaja v novi državi, kjer je bilo potrebno preoblikovati ali na novo vzpostaviti vse javne službe in kjer so velikopotezni in daljnosežni načrti, kot npr. za ustanovitev univerze, akademije znanosti in osrednje knjižnice, zelo hitro naleteli na raznovrstne ovire, v glavnem zaradi gmotnega pomanjkanja, pa tudi zaradi domačih političnih nesoglasij in občasnega nasprotovanja te ali one vladajoče garniture v Beogradu. Tako je Kidrič ob iskanju in pričakovanju primerne rešitve zase ostajal na Dunaju, kjer je za nekaj časa še imel zagotovljeno službo, in ni tvegjal takojšnje poti v negotovost, v glavnem zaradi eksistenčne skrbi za družino: imel je ženo in otroka, ki sta leta vojne preživela doma na Štajerskem, kjer

je bilo življenje cenejše in preskrba bolj zanesljiva. Kidriča pa so na Dunaju zadrževala tudi začeta znanstvena dela, ki jih je mogel uspešno nadaljevati in končati edinole v dvorni knjižnici, kjer je imel na razpolago gradivo in potrebne delovne pripomočke.

Fran Ramovš je bil dobrih deset let mlajši od Kidriča. Njegova znanstvena nadarjenost se je izkazala zelo zgodaj, že v gimnaziji se je podrobno seznanil z več temeljnimi lingvističnimi deli. Filologijo je študiral najprej eno leto (1910-1911) na Dunaju, zatem v Gradcu, kjer je leta 1914 končal študij z doktoratom. Glavno pozornost je namenil slovenskemu jezikoslovju in ga dopolnjeval s primerjalnim. Med počitnicami je na potovanjih po Evropi ekscerpiral stare slovenske tiske in po slovenskih deželah popisoval narečja. Njegovi študijski dosežki so bili izjemni, saj je že v drugem letniku dokončal doktorsko disertacijo, ki jo je smel zagovarjati šele v osmem semestru, v zadnjem študijskem letu pa je napisal in takoj po doktoratu dokončal habilitacijsko delo o moderni vokalni redukciji v slovenščini ter ga oddal v tisk za Murkovo zbirko *Slavica*. Toda poleti 1915 je bil vpoklican v vojsko in jeseni poslan na soško fronto, kjer mu je že čez nekaj mesecev odpovedalo zdravje. Po tem zlomu je celo leto preživel v bolnišnicah in zdraviliščih, ko je za silo okrevaj, pa je bil v prvi polovici l. 1917 spoznan kot nesposoben za frontno službo in premeščen v zaledje, k pisarniškim delom, ki jih je opravljal najprej v Kamniku in pozneje v Ljubljani. Ob tem se je poskušal vrniti k znanstvenemu delu. S podporo univerzitetnih učiteljev, ki so v njem prepoznavali velik in obetaven talent, je zaprosil za habilitacijo na graški univerzi, jo na začetku leta 1918 dosegel in bil v marcu potrjen za privatnega docenta. Med čakanjem na obljubljeni stalni zaposlitev je bil poleti predložen za izrednega profesorja na univerzi v Černovcih v Bukovini in se je tja tudi prijavil, ker se kot neplačan privatni docent v Gradcu ne bi mogel preživljati. Toda še preden je bil tam potrjen, je graška univerza, ki je zaradi Murkovega odhoda v Leipzig (1917) izgubila enega slavista in potrebovala nadomestilo zanj, dosegla, da je bil Ramovš septembra 1918 odpuščen iz vojaške službe. V Gradcu naj bi začel predavati še v tem zimskem semestru, vendar se to po razpadu Avstro-Ogrske ni več uresničilo. Po prevratu se je Ramovš v Ljubljani znašel sredi živahnega dogajanja ob organiziranju šolstva in znanosti v novi državi. V decembru 1918 je postal tajnik vseučiliške komisije in je bil odslej eden od glavnih motorjev njene dejavnosti. Obenem je od samega začetka veljal za izjemno kvalificiranega, nespornega kandidata za eno od slavističnih jezikoslovnih profesorur v Ljubljani, česar tudi kratkotrajni Ilešičev poskus protikandidature ni mogel spodkopati. Ramovš je bil res ob koncu avgusta 1919 imenovan za

rednega profesorja za slovenski jezik, tako postal eden prvih štirih profesorjev na filozofski fakulteti in imel 3. decembra prvo predavanje na novi univerzi. Hkrati je dve študijski leti, do prihoda Karla Oštirja, predaval še primerjalno jezikoslovje. Ob zahtevnem pedagoškem in znanstvenem delu je nadaljeval tudi z organizacijskim: postal je član univerzitetnega sveta in poslovođa univerzitetne uprave. Njegovih objav je bilo do tega časa manj kot Kidričevih, po številu so med njimi prevladovale ocene znanstvenih knjig, poleg njih je bilo nekaj samostojnih razprav in drobnih prispevkov, med drugim nekaj zanimivih etimologij; toda s habilitacijskim delom *Slovenische Studien*, ki je zaradi zastoja Murkove zbirke *Slavica* v vojnih razmerah izšlo pod Jagičevim uredništvom v osrednji slavistični reviji *Archiv für slavische Philologie* (najprej separatno za potrebe habilitacijskega postopka in zatem normalno v 37. letniku, 1918 in 1920), je začel uresničevati veliki načrt o historični gramatiki slovenskega jezika, ki mu je zatem dozorevala ob rednih predavanjih še vrsto let.

O tem, kdaj sta se Kidrič in Ramovš osebno spoznala, sicer ni na voljo neposrednega pričevanja, vendar skoraj ne more biti dvoma, da se je to zgodilo v Ramovševem prvem dunajskem letu. V njegovi biografiji je zabeleženo, da je takrat izpisoval Trubarjeve knjige v dvorni knjižnici; z njimi pa se je ravno ta čas ob pripravljanju svojega bodočega habilitacijskega dela intenzivno ukvarjal tamkajšnji uslužbenec Kidrič.

Povod za nadaljnje stike med njima je dajalo nekaj let pozneje delo pri *Časopisu za slovenski jezik, književnost in zgodovino*, ki sta ga v Gradcu ustanovila Anton Kaspert in Rajko Nahtigal ter kot sourednika za literarno zgodovino pritegnila Kidriča. Njuna zamisel nedvomno izvira vsaj že s konca leta 1916, priprave so potekale vse leto 1917, vendar je prva številka časopisa zaradi vojnih razmer izšla šele spomladi 1918. Ramovš si je med okrevanjem po vrnitvi s fronte dopisoval z Nahtigalom; poleg priprav za habilitacijo je v njuni korespondenci veliko govora ravno o *Časopisu*. Ker so ga tiskali v Ljubljani, daleč od graško-dunajskega uredništva, je Ramovš že iz Kamnika in zatem še bolj v Ljubljani opravljal zanj različna recenzentska, tehnično-uredniška, upravna in organizacijska dela ter pridobival naročnike in podpornike. Zato so ga uredniki že z drugim snopičem prvega letnika sprejeli za polnopravnega sourednika.

Tretja in odločilna stična točka med Ramovšem in Kidričem pa so takoj po prevratu postale priprave za ustanovitev ljubljanske univerze. Ramovš je bil kot tajnik vseučiliške komisije pri njih do kraja angažiran; o vsem tem je v pismih sproti razpravljal z Nahtigalom, ki je ostal v Gradcu še do marca 1919. V tej pomembni in pogosto citirani korespondenci (objavljeni kmalu

po Ramovševi smrti v *Slavistični reviji*) je med drugim izpričano, kako sta se med božičnimi prazniki 1918 Prijatelj in Kidrič v Ljubljani sestala z Ramovšem in kako so takrat sestavili prvi resni načrt za ureditev slavističnega študija na bodoči ljubljanski univerzi; Ramovš ga je pri priči poslal še Nahtigalu v Gradec in prejel njegovo polno soglasje in podporo. To srečanje in zadeve, ki so jih na njem obravnavali, so v svojih različnih razsežnostih – sistemsko konceptualni, praktično organizacijski, personalni, pa tudi individualno osebni – odločilnega pomena za razumevanje osrednje teme zgodnjih Kidričevih pisem Ramovšu.

Velika večina te korespondence, osemintrideset enot od skupno ohranjenih osemindesetih, je namreč nastala v letih 1919 in 1920, ko je bil Kidrič še na Dunaju. Sicer sta si začela dopisovati že dosti prej, toda to je izpričano s posrednimi omembami, sama pisma so izgubljena. Le ugibamo lahko, da bi se tista iz leta 1918 utegnila ukvarjati predvsem s pripravami na izdajanje *Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino*. Vendar se ohranjena vrsta Kidričevih dopisov začne drugače. Že prvo pismo, datirano s 7. 1. 1919, nas namreč postavlja na sredo pogovora o bodoči ljubljanski univerzi in o ureditvi slavistike na njej, ki je dosegel prvi vrh na sestanku Prijatelja, Kidriča in Ramovša o božiču 1918.

S tem se je odprla osrednja, najvažnejša tema Kidričeve korespondence z Ramovšem. Na tak ali drugačen način jo obravnavajo skoraj vsi njegovi dopisi iz let 1919 in 1920 do njegove preselitve z Dunaja v Ljubljano. Pisec pri tem posega v zelo različna vsebinska območja. Če jih poskušamo preleteti po kolikor toliko sistematičnem zaporedju, je tu na eni strani sklop občih ali načelnih vprašanj o ustanavljanju univerze, o njenih notranjih pravilih, njenem položaju v akademski sferi, v narodnem in državnem prostoru, o njeni avtonomiji in političnih vplivih nanjo; to prek bolj konkretnih izvajanj o ureditvi in kadrovske zasedbi slavistične stroke, pa tudi o morebitnih primernih kandidatih za nekatere druge stroke, pelje k osebni jedru problema, h Kidričevi kandidaturi za profesorsko mesto na ljubljanski slavistiki in k vsem z njo povezanim podrobnostim.

Naslednji večkrat obravnavani tematski sklop v korespondenci je znanstvenoraziskovalno in publicistično delovanje pisca in naslovnika. Obveščala sta se o tem, s čim se ukvarjata, kaj pišeta, občasno sta diskutirala o težavnejših vidikih tega ali onega strokovnega vprašanja in ocenjevala svoje in tuje objave. S pomočjo teh mest je mogoče do precejšnje mere pojasniti historiat nastajanja Kidričevih spisov, objavljenih med leti 1919 in 1923, od monografske razprave o Ungnadu do biografije Primoža Trubarja. Poleg tega sta si izmenjevala informacije o znanstvenem delu in poklicni poti

drugih slavistov v Sloveniji, Jugoslaviji in drugod. Tako je Kidrič sporočal, kaj se dogaja na dunajski univerzi, kjer je slavistika v razmeroma kratkem času po prevratu zgubila vlogo enega glavnih središč stroke, kar je bila več kot pol stoletja. Lahko je tudi povzemal mnenja in komentarje tamkajšnjih vodilnih avtoritet, zlasti Vatroslava Jagića in Vaclava Vondráka, o nalogah in ureditvi ljubljanske univerze. Še posebej je opazno, da je precej pogosto govoril v dvojini in tako ob svojih sporočilih, mnenjih in stališčih posredoval tudi Prijateljeva, seveda le do njegovega odhoda v Ljubljano jeseni 1919. Ne nazadnje je Kidrič že na Dunaju opravljal koristno delo za ljubljanski slavistični oddelek, tako da je nabavljal zanj znanstveno literaturo; ob tem je opozarjal na prodajo Jagićeve biblioteke in predlagal, naj bi jo poskušali pridobiti za Ljubljano. Marsikateri odlomek v njegovih pismih se nanaša na urejanje in izdajanje *Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino*. Tu gre bodisi za temeljno vsebinsko usmeritev in funkcijo te prve slovenske čisto znanstvene revije na področju humanističnih ved, bodisi za posamezne nosilne članke, pa tudi za kritiško-informativno rubriko, za katero je bilo na Dunaju pač mogoče najti več obravnave vrednega gradiva. Odpira se nam vpogled v interne uredniške diskusije z raznimi zapleti, navzkrižji in nesporazumi vred, ki jih je v veliki meri zakrivilo oteženo komuniciranje med samimi uredniki ter med uredništvom, upravo in tiskarno, raztresenimi med Gradcem, Dunajem in Ljubljano; naletimo pa tudi na opis čudaškega pripetljaja, kakršna je bila improvizirana izročitev slavnostne številke *Časopisa* s posvetilom Jagiću ob njegovi osemdesetletnici. Tudi v poznejših letih, ko korespondenca med Kidričem in Ramovšem ni več potekala sklenjeno, temveč le še občasno, naletimo v njej na teme, kakršna je denimo iskanje možnosti za tisk slovenskih znanstvenih del na Dunaju ali potek priprav na prvi kongres slovanskih filologov v Pragi.

Tretja osrednja tema pisem je medsebojno osebno razmerje. Ob branju lahko spremljamo, kako začetni odnos med dobrima znancema, ki se cenita kot kolega-znanstvenika in spoštujeta kot integralni osebnosti, prek naključnega nesporazuma kmalu preraste v pravo prijateljstvo; to se v nadaljnjem poteku dogodkov izpričuje s sodelovanjem in nesebično pomočjo v najrazličnejših okoliščinah, od službenih in strokovnih do osebnih in družinskih, čustvenih, zdravstvenih in denarnih; naposled pa se, skoraj kot da bi bila celota namenoma tako komponirana, v zadnjem ohranjenem pismu, ki odgovarja na čestitko ob življenjskem jubileju, izteče z zahvalo za dve desetletji dejavne in neskaljene prijateljske naklonjenosti. Spričo tega, ker so ohranjena samo Kidričeva pisma Ramovšu, je razumljivo, da se v njih kaže predvsem Kidrič kot tisti, ki sprašuje, prosi in sprejema, Ramovš pa kot tisti,

ki odgovarja in daje. Ramovš je res veliko pomagal Kidriču v času, ko je njegova kandidatura za ljubljansko univerzo obtičala na nepričakovanih ovirah, in ko so bile te premagane, tudi v čisto praktičnih ozirih, pri selitvi, iskanju stanovanja, s posojili in podobno. Tudi pozneje mu je priskočil na pomoč v različnih stiskah; bržkone je Kidriču največ pomenilo to, da je Ramovš prek svojih zvez v Beogradu in v tujini, posebej v Franciji, pomagal razvozlavati zaplete z oblastmi, na katere je zadeval Kidričev sin Boris zaradi svoje politične revolucionarne dejavnosti. Iz skopih omemb je mogoče razbrati, da je tudi Kidrič tu in tam kaj storil za Ramovša. V primerjavi z Ramovševimi prispevki se to na prvi pogled morda zdi malenkostno; pisec tega pač ne poudarja, kaj več o tem bi lahko izvedeli le iz izgubljenih Ramovševih pisem. Toda poznejše ustno izročilo, oprto na nekatere ohranjene dokumente, ve povedati, da se je Ramovš po koncu druge svetovne vojne pod novim režimom znašel v zelo težavnem položaju zaradi ideološko političnih razlogov² in da mu je Kidrič takrat odločilno pomagal.

Poleg glavnih tem, ki jim velja osrednja piščeva pozornost, se pisma dotikajo bolj ali manj naključnih drobcev vsakdanjega življenja, v katerih se oglašajo odmevi gospodarskih, kulturnih in političnih razmer na prostoru nekdanje Avstro-Ogrske takoj po njenem razpadu. Cela vrsta podrobnosti, prikazanih v osebni perspektivi, priča o splošnem pomanjkanju, o draginji, o šepajoči preskrbi z osnovnimi življenjskimi potrebščinami, o oviranih komunikacijah, kot na primer: vlaki zaradi stavke ne vozijo; pisma potujejo med Dunajem in Ljubljano dva tedna ali pa sploh ne dosežejo cilja, zato jih je bolj varno pošiljati po znancih; slovenskih časopisov ni na Dunaj že dva meseca; ob primerjavi dveh tiskarskih predračunov se pokaže grozljivo visoka stopnja inflacije; ob Kidričevem članstvu v tako imenovani likvidacijski komisiji države SHS na Dunaju se odpira pogled na vprašanje nasledstva po razpadli skupni državi in delitve njene zapuščine; ob kočljivih razmerjih mlade ljubljanske univerze do beograjske je nakazan problem političnega centralizma, ki se navezuje na opažanja o nezavidljivem stanju in perspektivah slovenske kulture v novi jugoslovanski državi. Ob takšnih aktualističnih fragmentih je pravzaprav najbolj presenetljivo to, da se pisec

² Koncept njegovega nedatiranega pisma Kidriču izpričuje, da je Ramovš pričakoval, da ob reorganizaciji akademije v letu 1948 verjetno ne bo potrjen za člana. Ta dokument je objavil J. Rotar med opombami v izdaji korespondence med Ramovšem in Belićem (Ramovš-Belić 1990, str. 151-152). O takratnem položaju Slovenske akademije gl. tudi Bernik 2000.

nikjer ne dotakne enega takratnih najtežjih slovenskih problemov, spopadov za severno mejo in priprav na koroški plebiscit.

Obravnavana pisma so po nastanku in funkciji zasebna, namenjena izključno naslovniku ali kvečjemu kdaj še ožjemu krogu prijateljev in sodelavcev. Njihov temeljni namen je sporočanje stvarnih vsebin, ki se odpira v dialog z naslovnikom in prek tega meri v pragmatičen cilj. Hkrati seveda izražajo tudi piščeve osebnostne poteze. Kidrič se v njih kaže kot zdravo, energično, radoživno bitje, ki kdaj pa kdaj nastopa malce robato; ves je obrnjen v realni svet, v katerem si je začrtal smer delovanja, in na poti k zastavljenim ciljem je motiviran in dejaven; ker je oddaljen od središča zanj pomembnega dogajanja in od virov informacij, kar naprej sprašuje, poizveduje, ugiba; ob zadevah, ki se ga pobliže dotikajo, je seveda pristranski, komentira in vrednoti jih v izrazito osebni perspektivi, spremlja jih z velikim čustvenim vložkom, izraža navdušenje, dvom, jezo ob nepričakovanih ovirah, ogorčenje, prizadetost in razočaranje nad nezasluženimi očitki in klevetami, in vse to čisto odkrito in brez zadržkov. Odsev naslovnikove podobe sprejmamo samo skoz perspektivo pisca, kadar povzema partnerjeva sporočila ali se odziva nanje; iz takih odlomkov je mogoče za silo nakazati nekatere glavne obrise druge plati njunega dialoga. Ramovš se Kidriču kaže kot mirna in trdna osebnost, na katero se je mogoče zanesljivo opreti, pa vendar ni brez čustva, temperamenta in humorja; ko se mu zahvaljuje za neko zelo pomembno sporočilo, pravi takole: »Tvoje pismo (...) sem prejel (...). Iskreno Te zahvalim! Iz dveh vzrokov ga shranim k tistim svojim pismom, ki bi jih za ves svet ne dal iz rok: ker veje iz njega resnično, toplo prijateljstvo in ker tvori sijajen dokument k zgodovini prvih imenovanj *almae matris labacensis*. Fant, Ti imaš pero, za katerega Te sme zavidati tudi marsikak nefilolog!«³. Glede na to ohranjena korespondenca ni samo pričevanje o piscu, temveč posredno tudi o naslovniku. O njiju ne govorijo samo obravnavane vsebine, temveč tudi sporočevalni stil in oblikovne značilnosti omikane konverzacije, ki navzlic svoji zasebni naravi ne more shajati brez odtenkov retorične izbrušenosti. S to potezo se korespondenca kaže kot del pisemske kulture, ki je po dvatisočletni evropski in dosti krajši slovenski tradiciji zaradi silovitega razvoja komunikacijske tehnologije v drugi polovici 20. stoletja najbrž nepovratno usahnila, vendar so njeni boljši primerki še vedno vredni branja.

Ne glede na to plat se je treba vprašati, kakšno dokumentarno vrednost imajo sama ta pisma (in z njimi vred še mnoga podobna) za obravnavane

³ 11. 9. 1919, naša št. 11.

vsebinske zadeve, tudi če odmislimo siceršnji kulturnozgodovinski pomen njihovega pisca in naslovnika. Ob takšnem vprašanju se ponavadi ponuja pomislek, da je vsako pravo pismo pač izraz subjektivne individualnosti pisca in zato nezanesljivo nemara že pri golem opisovanju dejstev, prav gotovo pa pri njihovem interpretiranju in vrednotenju, zato ga je treba soočiti z drugimi viri, denimo z uradnimi arhivskimi dokumenti. Ta ugovor je mogoče ovreči tako, da pri razumevanju in razlaganju pisem sistematično upoštevamo piščevo smiselnostno, interesno in vrednostno naravnost. Navsezadnje tudi besedila drugih referencialnih zvrsti, ki naj bi bolj objektivno in bolj zanesljivo sporočala stvarne vsebine, niso čisto brez takšne implicitne vnaprejšnje perspektive. Kadar pa drugih virov sploh ni na voljo ali so ohranjeni samo fragmentarno, se je pač treba zanesti na sama pisemska besedila, seveda z vsemi potrebnimi kritičnimi pridržki. Če ta premislek prenesemo na naše gradivo, se zelo poenostavljeno preoblikuje v vprašanje: koliko je mogoče Kidriču verjeti na besedo o zadevah širšega pomena, o katerih pripoveduje, zlasti o ustanavljanju ljubljanske univerze in o vzpostavljanju slavistike na njej?

Najprej je treba upoštevati, da primarni viri za to vprašanje niso v celoti ohranjeni in da poznejši raziskovalci celo niso mogli priti do nekaterih skupin arhivskega gradiva, ki so ga prejšnji že imeli v rokah.⁴ Poleg tega v času in prostoru, v katerem so nastajala obravnavana pisma, še niso zavladale normalne mirnodobne razmere. Nova država, zrasla na razvalinah Avstro-Ogrske, od začetka še ni imela niti ustave niti enotne pravne ureditve niti mednarodno priznanih meja, ampak je bila zaradi njih še v vojaškem spopadu s sosedo, ob tem pa je morala vzpostaviti ali vsaj korenito preoblikovati vso svojo upravo, javne službe in družbene institucije. Zato ni čudno, da se je takrat precej zadev, ki bi jih bilo treba urejati po uradni poti, namesto tega opravljalo v zasebni ali napol zasebni korespondenci, ki spričo tega danes prevzema vlogo primarnega zgodovinskega vira. Nazoren primer za to je delovanje vseučiliške komisije med ustanavljanjem ljubljanske univerze. V obširni in vsebinsko bogati korespondenci njenega tajnika Frana Ramovša najdemo med drugim zapisnike sej, formulacije sklepov, programske smernice, diskusije o kadrovskih vprašanjih, celo strokovne recenzije, na podlagi katerih se je opravljala vsaj predhodna izbira profesorskih kandidatov, skoraj vse to v obliki zasebnih pisem oziroma njihovih sestavnih delov ali prilog. Ravno ta oblika pa je piscem dopuščala, da so se pri takšnih, večkrat dokaj občutljivih zadevah izražali dosti bolj določno in

⁴ O tem poroča Mikuž 1969, str. 53-54; prim. tudi Grdina 1992, str. 233, 234.

manj zadržano, kot bi se v javnih nastopih ali v uradnih spisih, zato je marsikdaj šele iz pisem mogoče razbrati njihova dejanska stališča.

Eden med viri za dopolnjevanje vsebine in možni kriterij za preverjanje veljavnosti pisemskih izjav so vzporedna mesta o istih zadevah v drugih korespondencah. Tako je Kidričeva pisma potrebno soočiti predvsem z že objavljenimi Ramovševimi pismi Nahtigalu in z nekaterimi Beliču, pa še z neobjavljeno Prijateljevo, Nahtigalovo, Mürkovo, Jagičevo in najbrž še marsikatero korespondenco. Takšne primerjave opozarjajo na vrzeli v Kidričevem poznavanju stvari, toda, kot se je izkazalo v nekaj primerih, obenem potrjujejo veljavnost njegovih izjav o stvareh, ki so mu bile znane in dostopne. Vsaj pri eni taki zadevi se je odprla še možnost za dodatno preverjanje. Kidrič je v pismih večkrat govoril o habilitaciji, ki je bila za njegovo kariero odločilnega pomena. Naključje je nanese, da so bili na simpoziju o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini jeseni 2000 predstavljeni uradni akti z dunajske filozofske fakultete o Kidriču,⁵ med drugim tudi o njegovi habilitaciji. Primerjava s pismi kaže, da se Kidričevi opisi glavnih dejstev ujemajo z verzijo v uradnih dokumentih, vendar so, razumljivo, dosti bogatejši po stvarnih podrobnostih in vseskozi osebno obarvani. Ker je potemtakem nedvoumno potrjena veljavnost njegovega stvarnega poročanja v tej točki, upravičeno sklepamo, da se po analogiji smemo zanesti nanj tudi v drugih pomembnih zadevah. Zato lahko poskusimo obnoviti in strnjeno opisati Kidričevo težavno in zapleteno pot na ljubljansko univerzo – osrednjo temo, ki jo obravnavajo njegova pisma in k njenemu poznavanju prispevajo veliko novega.⁶

* * * * *

Že ko so v Ljubljani takoj po razpadu Avstro-Ogrske sestavljali razvid slovenskih znanstvenikov, ki bi bili primerni za delo na novi univerzi, so mednje prištevali tudi Kidriča; navzlic temu ob ustanovitvi univerze ni bil sprejet med njene prve učitelje; in dasiravno ga je univerzitetni svet predlagal za rednega profesorja že na začetku oktobra 1919, je bil uradno imenovan šele konec avgusta 1920, skoraj leto dni pozneje.

⁵ V zborniku simpozija jih objavlja in komentira dunajska slavistka Katja Sturm-Schnabl.

⁶ Zadeva je bila že opisana in dokumentirana v objavi Dolinar 2000b; naša nadaljnja izvajanja povzemajo to objavo in jo ponekod dopolnjujejo, podrobnejša dokumentacija pa je navedena v opombah k pismom.

Vprašanja, kaj je povzročilo ta zaplet, so se raziskave doslej dotikale bolj na kratko. Še največkrat so se ustavljale ob dejstvu, da se je za drugo literarnozgodovinsko profesuro na slavistiki hkrati potegoval Ivan Grafenauer, toda ker je bilo razpoložljivih mest manj kot kvalificiranih kandidatov, je bil zaradi vrste različnih okoliščin naposled izbran Kidrič, Grafenauer pa odklonjen. Vendar je to samo en vidik tedanjega položaja. Pri načrtovanju in zasedbi kateder ni bilo pomembno samo število kandidatov in njihova strokovna uposobljenost, temveč je šlo najprej za temeljno vsebinsko in metodološko usmeritev stroke ter z njo povezano sistemsko ureditev študija. Poleg tega je imela zadeva ideološko-politične razsežnosti. Že pri nekaterih podrobnih stvarnih odločitvah in še bolj pri kadrovskih rešitvah sta igrali poleg strokovnih vidikov precejšnjo vlogo osebna povezanost in nazorska sorodnost, v posameznih primerih pa so se uveljavljala tudi strankarsko-politična merila.

O tem, kako se je do srede leta 1919 izoblikovala ureditev slavističnih profesur, je bilo že marsikaj objavljenega, zato povzemamo samo najvažnejše.

Po prvi zamisli, ki se je izoblikovala na omenjenem ljubljanskem sestanku o božiču 1918 in se je v glavnem še obdržala v t. i. osnovnem načrtu filozofske fakultete, sestavljenem v marcu 1919, sta bili predvideni dve slavistični in dve slovenistični katedri, za vsako območje po ena filološko-jezikoslovna in ena literarnozgodovinska. Pri jezikoslovju se je ta ureditev obdržala, pri literarni zgodovini pa je bila spremenjena, tako da se je poslej delila na starejše in novejše dobe, na vsakem teh dveh področij pa se je obravnavala celota slovanskih literatur s posebnim ozirom na slovensko. Ta organizacijska shema torej ni upoštevala potrebe po samostojni slovenistiki; pri tem bržkone ni šlo toliko za prilagajanje jugoslovansko unitarističnim težnjam, temveč bolj za tradicijo dotedanje univerzitetne slavistike, saj sta se tudi Jagić in Murko, vodilni mednarodni avtoriteti, ki so ju ustanovitelji ljubljanske univerze večkrat prosili za mnenje, upirala delitvi stroke na nacionalne filologije.⁷

Ustanavljanje univerze je bilo za novo državo sicer zadeva osrednjega pomena, pa vendar samo ena med mnogimi nujnimi, ki jih je morala reševati hkrati. Zato ni bilo mogoče takoj najti ustrezne zaposlitve za vse strokovnjake, ki so po razpadu Avstro-Ogrske želeli delati v domovini. Tako npr. na področju slavistike dalj časa ni bilo jasno, kako naj razporedijo lite-

⁷ Gl.: Jagićeva in Murkova pisma Ramovšu v Ramovševi korespondenci; Polec 1929a, str. 211. Prim. Dolinar 2000a, str. 47 in op. 32, 33.

rarne zgodovinarje; poleg univerze je prišla v poštev vsaj še študijska knjižnica⁸ ali celo kako mesto v upravi. Vendar so se te dileme z imenovanjem Ivana Prijatelja za profesorja poleti 1919 in z oktobrsko izvolitvijo Kidriča razjasnile. Zato je res presenetljivo, da državna uprava tako dolgo ni potrdila sklepa univerzitetnega sveta o Kidriču.

Sam Kidrič je takoj po prevratu sklenil, da se bo brž ko mogoče vrnil v domovino, a je kljub temu ostajal na Dunaju, kjer je imel zagotovljeno službo z delom, kakršnega si je želel. Iz Slovenije je sicer prejel dekret o imenovanju za člana državne komisije SHS za likvidacijo zbirk v avstrijskih znanstvenih in kulturnih zavodih, toda brez določenega delokroga, brez redne zaposlitve in plače, tako da je mogel na tem področju kdaj pa kdaj ukrepati zgolj samoiniciativno. Njegova kandidatura za ljubljansko univerzo je bila v prvih nekaj mesecih neformalna in njen izid negotov. Tako je vztrajal v dunajski dvorni knjižnici in upal na ugoden razplet v Ljubljani; če bi mu tam spodletelo, se je zatekal k misli, da bo opustil znanstveno delo in si poiskal kako drugo službo ali pa se v skrajnem primeru vrnil domov na Knežec pri Rogaški Slatini kmetovat, da bi le lahko zaživel skupaj z družino v Sloveniji.

Bil je trdno prepričan, da se je z dotedanjimi znanstvenimi objavami primerno kvalificiral za delo na univerzi, bolje od vsakega morebitnega konkurenta, in da zato pač ne potrebuje več formalne habilitacije, na katero se je pripravljaval pred vojno. Vendar je resno dvomil, ali bo država zmožna tako odločno podpreti novo univerzo, da bi slavistika v Ljubljani dobila prav toliko, če ne celo več profesorskih mest kot v Beogradu; in skrbelo ga je, da ne bi zaradi verjetne podpore katoliškega tabora in Slovenske ljudske stranke dobil prednosti pred njim drugi resni kandidat, Ivan Grafenauer, ki se je medtem že prijavil za habilitacijo v Zagrebu. Kidrič sam se sicer ni več ukvarjal s politiko, vendar ni skrival simpatij do mladoliberalnega tabora oziroma do demokratske stranke, in ugibal je, ali morda Anton Korošec še goji zamero do njega, zato ker mu je pred leti pri volitvah na južnem Štajerskem pomagal postaviti »močnega protikandidata« – svojega botra Vinka Žurmana, posestnika na Knežcu. Takšne Kidričeve skrbi so njegovemu prijatelju, vodilnemu štajerskemu liberalnemu politiku Vekoslavu Kukovcu, na začetku poletja 1919 dale povod za sila nerodno intervencijo pri vseučiliški

⁸ Ohranjena je zabeležka predsednika vseučiliške komisije Danila Majarona iz maja ali junija 1919 o tem, ali ne bi bil Prijatelj mogoče vendarle bolj potreben in koristen v knjižnici; prim. Dolinar 2000a, str. 48 in op. 35.

komisiji; z njo je spravil Kidriča v kočljiv položaj, ki ga je nato diskretno pomagal razplesti Ramovš.

Ko je bil Kidrič na začetku oktobra 1919 naposled izvoljen v univerzitetnem svetu, se je zazdelo, da so težave mimo, toda takoj zatem so se stvari na novo zapletle. Izvolitev bi moralo odobriti prosvetno ministrstvo v Beogradu, vendar je zadeva obtičala v blodnjaku birokratske administracije in niti urgenca ljubljanskega univerzitetnega sveta, sicer dokaj pozna in umerjena, je ni mogla pognati v tek. (Nekaj podobnega je izkusil Matija Murko, ko se je v letu 1920 pogajal o možnosti, da bi prišel na zagrebško univerzo.⁹) Kidrič je z Dunaja prosil prijatelje za pojasnila in podporo, še kar naprej ugibal, ali mu morda le ne nasprotujeta klerikalni tabor in sam Korošec, potem pa je po drobcih začel odkrivati spletko, ki je izvirala s čisto druge strani in mu je naprtila težek očitek, da je politično nezanesljiv oziroma nelojalen do nove države.

Prizadeval si je odkriti, od kod prihaja kleveta, da bi jo lahko zavrnil, vendar mu to ni najbolje uspevalo: vsakdo izmed vpletenih je kazal s prstom na drugega morebitnega krivca in skoraj pri vsakem naslednjem koraku so se dotedanje ugotovitve izkazale kot netočne. Čez nekaj časa je le prišlo na dan, da je v beograjske parlamentarne kroge poslal ugovor proti Kidriču slavist in zgodovinar Vladimir Čorović. Ta hercegovski Srb, nekdanji dunajski študent, zdaj beograjski univerzitetni profesor, poslanec in eden voditeljev vladne demokratske stranke, je bil prav tisti, ki je pred desetimi leti kot zelen začetnik ob tihi Jagičevi podpori objavil dve zelo ostri kritiki Murkove monografije o zgodovini starejših južnoslovanskih književnosti. Zdaj je Čorovićevo obnašanje zbuvalo vtis, da nastopa s soglasjem ali celo v imenu tako demokratske stranke kakor tudi beograjske univerze; zanjo naj bi bil poseg v Kidričevo zadevo dobrodošla priložnost, pri kateri bi uveljavila svoj vpliv nad avtonomijo ljubljanske. Po drugi strani pa je marsikaj kazalo, da je Čorović dobil spodbudo za nasprotovanje Kidriču kar iz Slovenije.

Ko je Kidrič zahteval od Čorovića pojasnilo, se je ta skliceval na neimenovane tožnike in je med nekaj očitki, tudi čisto absurdnimi, kot najhujšega omenil to, da je Kidrič med vojno v okupirani Srbiji sodeloval pri odtujitvi starih rokopisov, pozneje pa ni storil ničesar, da bi se ta »vojni plen« vrnil z Dunaja. Kidrič je skušal nevtralizirati kleveto tako, da je s pomočjo prijateljev in somišljenikov širil svoj zagovor med politiki in vplivnimi univerzitetnimi ljudmi. Res je bil l. 1916 določen za člana avstrijske znanstvene

⁹ Prim. M. Murko, *Spomini*, Ljubljana 1951, str. 172-173; Dolinar 2000a, str. 46, 51.

ekspedicije v okupirane balkanske dežele z nalogo, naj nabira gradivo za vojno zbirko dvorne knjižnice, popisuje stare rokopise ter odkupuje knjige in rokopise iz zasebne posesti. Lahko je dokazal, da je s tega potovanja pošiljal na Dunaj samo stvari, ki bi v okupacijskih razmerah sicer propadle. Disciplinska preiskava v dvorni knjižnici, ki jo je že prej sam zahteval, je potrdila, da je knjižnica po koncu vojne vrnila ves »srbski vojni plen« ravno na njegovo pobudo; s pogrešanimi starimi rokopisi, ki naj bi ga najbolj bremenili, pa sploh ni imel nobenega opravka, temveč je naletel na njihovo sled šele dolgo po vrnitvi na Dunaj in je takoj po koncu vojne sam opozoril nanje tamkajšnje jugoslovansko predstavništvo.

Toda zadeva je imela še eno kočljivo plat. Kidrič je za vojno zbirko dvorne knjižnice prinesel iz okupirane Srbije dokaze o represalijah, ki jih je tam opravljala avstrijska vojska, fotografije usmrtitev. Gregor Žerjav, vodilni liberalni politik in jugoslovanski unitarist, ki je med vojno z Dunaja prek nevtralne Švice skrivaj vzdrževal obveščevalne zveze z antanto, predvsem pa z Jugoslovanskim odborom in s Češkim narodnim odborom, je s posredovanjem Ivana Prijatelja želel priti do teh fotografij. Kidrič je to najprej odklonil, ker je bil v službi ravno ta čas pod poostrenim disciplinskim nadzorom, pozneje pa je fotografije vendarle po Prijatelju poslal Žerjavu. Ker je vse potekalo pod pečatom molčečnosti, je Žerjav takrat mislil, da Kidrič noče sodelovati pri tej, za jugoslovansko stvar pomembni akciji. V tej epizodi je Kidrič pozneje našel glavni razlog za domnevo, da odpor proti njemu v vladni demokratski stranki izvira od Žerjava; na Žerjavov protest se je izrecno skliceval tudi Čorović, kar je Kidrič zvedel prek svojih posrednikov. Toda ko je hotel to preveriti, je Žerjav, ta čas že predsednik deželne vlade v Ljubljani, zanimal, da bi mu bil nasprotoval. Kljub Kidričevemu prizadevanju, da bi prevetril ozračje in z dokazi ovrigel skonstruirane obtožbe, se zadeva spomladi 1920 ni razpletla, temveč je ostala nepojasnjena.

Ob tem času pa je postal njegov položaj v službi negotov. V Avstriji, podobno kot v drugih naslednicah Avstro-Ogrske, se je po koncu vojne začelo nacionalno homogeniziranje državne uprave in javnih služb (saj se je država najprej poimenovala Nemška Avstrija, kar ji je bilo potem z mirovno pogodbo prepovedano). Izvzete so bile samo univerze v imenu akademske svobode in ob njih sprva tudi še dvorna knjižnica, ker je sodila v sklop habsburške fidejkomisne posesti, ki je država do mirovne konference še ni prevzela. Toda kmalu po podpisu mirovne pogodbe je prišla na vrsto tudi ta ustanova. Spomladi 1920 se je pokazalo, da bodo od njenega osebja, tako kot od drugih državnih uradnikov in javnih uslužbencev, zahtevali prisego (zaobljubo – »Angelobung«) republikli Avstriji, kar je vključevalo prevzem

avstrijskega državljanstva in dejansko odpoved drugačni nacionalni opredelitvi. Kidrič na to ni nameraval pristati in je ob misli, da bi zaradi tega utegnil izgubiti službo, že jeseni 1919 dokaj resno iskal zaposlitev v neki banki, končno pa je našel drug izhod – prijavil se je za habilitacijo. O njej je sicer začel spet premišljevali že poleti 1919, a le za primer, če se mu ne bi posrečilo priti na ljubljansko univerzo in bi moral iskati delo na univerzah v nemškem jezikovnem območju. Zdaj pa mu je v spremenjenem položaju že prijava k habilitaciji na Dunaju odprla vrata v edini prostor, kjer je še vladalo načelo akademske svobode (»der wissenschaftlichen Freizügigkeit«); tako bi lahko ostal v službi, ne da bi se moral germanizirati. Res se je takoj po velikonočnih počitnicah 1920 prijavil, predložil za habilitacijsko delo monografijo o Trubarjevi *Cerkovni ordningi*, ki je izšla šele prejšnje leto kot prvo delo v zbirki *Slavica* pod Murkovim uredništvom, in 8. junija z velikim uspehom opravil habilitacijski kolokvij. Takoj zatem se je začel pripravljati na jesenska predavanja na dunajski filozofski fakulteti in bil 24. julija od avstrijskega ministrstva za notranje zadeve in šolstvo (Staatsamt für Inneres und Unterricht) potrjen kot privatni docent za slovansko filologijo s posebnim ozirom na južnoslovansko in rusko.

Mimo tega je na začetku maja, torej še pred habilitacijo, nepričakovano dobil vabilo s katoliške univerze v švicarskem Freiburgu, naj pri njih kandidira za profesorja slavistike. Med pogajanja, ki so trajala kake tri mesece, je dobival čedalje podrobnejše in čedalje bolj neugodne informacije o posebnih zahtevah univerze in o splošnem položaju profesorjev v Švici. Zato je še naprej poskušal pospešiti odločitev o ljubljanskem predlogu, dasiravno ni več verjel v njegovo realizacijo in je resno računal samo še na dunajsko docenturo.

Potem pa se je njegova zadeva iznenada na hitro razpletla. Vekoslav Kukevec, ki je bil od maja 1920 član vlade v Beogradu, je poleti dosegel dogovor s prosvetnim ministrom Svetozarjem Pribičevićem, in ta je po načelu »usluga za uslugo« proti koncu avgusta potrdil predlog za Kidričevo imenovanje. Kidrič ni niti za hip omahoval: na Freiburg sploh ni več pomislil, odrekel se je karieri na dunajski univerzi (predstojnik tamkajšnje slavistike Vaclav Vondrák, ki se je odpravljal na Češko, ga je namreč nameraval predlagati za svojega naslednika); s 1. oktobrom je odpovedal službo v dvorni knjižnici, se še v istem mesecu preselil v Ljubljano in v zimskem semestru 1920-21 začel predavati na tukajšnji univerzi.

Zgodba je v marsikaterem pogledu značilna za tedanje razmere v slovenskem in jugoslovanskem prostoru. Strankarska politika je ob stvari, ki se ji je zazdela vsaj malo kočljiva, mirno prezrla sklep avtonomne univerze, ko

pa ga je naposled uresničila, ga je pač samo v sklopu politične kupčije. Značilno je tudi to, da zadržki zoper Kidriča niso prihajali od tiste nazorsko-politične strani, od koder jih je sam najbolj pričakoval. Po pričevanju Izidorja Cankarja namreč Anton Korošec ni z ničimer dejavno nasprotoval Kidriču, čeprav mu tudi ni z ničimer pomagal. Potemtakem Kidriča na poti na ljubljansko univerzo niso zaustavljala klerikalna nasprotovanja liberalcem, temveč navzkrižja znotraj samega liberalnega tabora. Ne bomo se kaj dosti zmotili, če sklepamo podobno, kot je sklepal že sam Kidrič, da so bila v njihovem jedru različna stališča do slovenskega narodnega vprašanja, ali s Kidričevimi besedami, njegov kulturni program.

Ta afera (če jo lahko tako imenujemo, ker pač ni prišla v javnost) je svojevrstno nadaljevanje predvojnih polemik med slovenskimi »novoilirci« in njihovimi hrvaškimi in srbskimi somišljeniki na eni ter t. i. »dunajskimi prešernovci«, ki so se zavzemali za samostojen razvoj slovenskega jezika in kulture, na drugi strani. Povezavo izpričujejo vpletene osebnosti (Čorović, Žerjav, najbrž tudi Fran Ilešič), njihova stališča, argumenti in dejanja. Njen širši kontekst je sočasno omahovanje mnogih intelektualcev glede prihodnosti in razvojnih perspektiv slovenskega naroda, pri čemer se je večji del liberalno orientiranih nagibal k prepričanju, da se bosta slovenski jezik in kultura postopoma zlila v eno s srbohrvaškim in da temu neizogibnemu procesu nikakor ne gre nasprotovati. V tem kontekstu je bolj razumljiva skeptična Kidričeva izjava: »Po mojem prepričanju je kulturna slovenska pozicija izgubljena! Krivi temu niso Srbi ampak slovenska inteligenca. Za svojo osebo ne bodem izvajal iz tega prepričanja nobenih posledic: vsak narod kakor vsak posameznik je posvečen smrti, gre za to, da stori svojo dolžnost, dokler živi, brez ozira na bližnjo smrt.«¹⁰ Naposled se na to navezuje dejstvo, da sta Prijatelj in Kidrič samo leto dni pozneje podpisala avtonomistično izjavo slovenskih kulturnih delavcev, zaradi česar so ju slovenski privrženci jugoslovanskega unitarizma v tisku in v beograjskem parlamentu obtožili avstrijakantstva. Ves zaplet okrog Kidričevega prihoda na ljubljansko univerzo potemtakem ob konkretnem primeru izpričuje, kako zelo je nasprotje med unitarizmom in avtonomizmom vplivalo na takratno slovensko politično, kulturno in znanstveno življenje.

¹⁰ Pismo Ramovšu v drugi polovici julija 1920 – naša št. 26.

P I S M A

Dragi g. docent!

Lepo zahvalim za Vaše poročilo! Medtem mi je sporočil tudi g. prof. Rajko, da se pelje v Lj.[ubljano]. Upam torej, da je stvar čisto v teku.

Zelo zelo me veseli, da se tako zavzimate za mojo malenkost. Veste, kdor me pozna, mi mora priznati, da imam vsaj eno dobro lastnost: da sem strog *samokritik*: če bi količkaj sumil, kateri sodi bolj na stolico, moj »zupernik« ali jaz, ne bi se štulil, toda pri najboljši volji si tega ne morem dopovedati.

Nestrpno pričakujem sedaj Vašega ali Rajkovega pisma. Kakor mi poroča Prij.[atelj], se je stvar gledé nehabilitiranih sedaj drugače sformulirala. Obenem mi pravi Hauptmann, da je videl pri Rajkotu neki papir, kjer je bilo moje ime v prvi kategoriji. Kako naj to razumem?

S poverjenikom V.[erstovškom] sva se res vozila skupaj, toda o stolici z njim namenoma *nisem* govoril, ker mislim, da mora ta inicijativa izhajati od Vaju, ozir.[oma] od komisije. Medtem mi je V.[erstovšek] poslal imenovanje »zastopnikom SHS pri likvidaciji znanstvenih zavodov«. Ker pa jaz tukaj nisem odpuščen in pred konstituantno tudi ne bom in ker mi tisto imenovanje ne pové, kje naj dobim svojo plačo, obstoja ves moj likvid.[acijski] posel v čakanju, kedaj me poprosi gen.[eralni] likvidator Ploj za kak *privatni* sklep. Ker dobivava tukaj svojo staro plačo in vse doklade, in sva lahko tudi še rejourirana, je nemogoče, da bi na podlagi imenovanja, ki nama niti ne naznači plače niti zagotovi poznejšo stalno službo, odpovedala svoji mesti, predno je treba.

Ako mislita, da bi bilo *potreba*, sem pripravljen, se pri *Vama* habilitirati... Kaj naredim, ako se ta akcija izjalovi, še ne vem. Z Žigonom na istem zavodu delati je nemogoče, tudi ga pregnati ne maram. Na zagrebško ali belgrajsko biblioteko vriniti se ne pustim, bi me gledali preveč po strani. Najbrž bi poskusil rešiti svojo penzijo pa odidem na Knežec kmetovati. Kaj pa »ad personam«, z ozir.[om] na to, da ni norm.[alnega] mesta?

Pozdravljeni!

Vaš Kidrič

2

Dunaj 17/2 19

Dragi gospod docent!

Radi Vaših vodnih znakov sem pregledal vsa 4 dela: 1) *Briguet C. M.*, *Les filigranes*. Paris, 1907; 2) *Lichačev N. O.*, *Paleograf.*[i:českoe] *značenje bumažnih vodjanih znakov*, SP. [Sankt Petersburg] 1899; 3) *Wiener L.*, *Etude sur les filigranes des papiers Lorrains*. Nancy 1893; 4) *Piekosiński Fr.*, *Średniowieczne znaki wodne zebrane z rękopisów, przechowanych w archiwach i bibliotekach polskich, głównie krakowskich w. XIV. Kr.*[akow] 1893. Žalibog zaman: nobenega iz Vaših znakov nisem mogel zaslediti in s precejšnjo gotovostjo morem reči, da jih omenjena dela ne poznajo. Ker so to glavni repertoriji za to vprašanje, Vaši želji tokrat še ne morem ustreči, obdržim pa stvar v evidenci.

Grafenauerjeve najnovejše »Kratke« še nimam, prinese mi jo šele te dni prof. Zupančič. Prepričan sem, da bi napisali Vi mnogo boljše literarno zgodovino, čeravno niste literarni historik. Mož ne zna pokazati organskega razvoja dobe, sploh ne ve, kaj mora literarni zgodovinar iskati, teoretično iskanje nove literarne zgodovine je sploh prespal, glavna stvar so mu biografski podatki, pa naj si so za presojo literata in njegove pozicije v dobi važni ali čisto postranski. Izborno in čisto pravilno je ocenil I. zv. »Kratke« v zadnjem seš.[itku] »Časopisa pro moderni filologiji« *D. Stříberný*. Ocen sem prevel in jo poslal Kaspretu za naš »Časopis«. Ako v Lj.[ubljan] »Čas.[opisa] pro mod.[erní] fil.[ologii]« nimate, idite k Bambergu ter prečitajte moj prevod. Tako sodi nepristranski sodnik, ki ima široko obzorje. Pri nas seveda imponirajo debele knjige. Lahovo povdarjanje Grafenauerjeve »priznanosti« po »Sl.[ovenskem] Narodu« je že smešno. Sam o Graf.[enauerju] ne maram več pisati, dokler njegova stvar z vseuč.[iliščem] ni uravnana, ker bi se hitro reklo, da delam pro domo. Čim bo pa Graf.[enauer] habilitiran, t. j. seveda tudi imenovan za vseuč.[iliškega] prof.[esorja], objavim svoj »Pregled slovenske slovstvene zgodovine v zadnjem desetletju pod vidikom svetovnih literarnozgodovinskih struj«, ki ga bodo morali vzeti na znanje tudi tisti, ki bodo Graf.[enauerja] imenovali, oziroma predlagali.

Na kreiranje kar 5 slavističnih stolic na slovenski univerzi ne gledam tako optimistično kakor Vi. Na kaj opirate svoje upanje, da prisodi Slovincem Belgrad več slavistov nego jih hoče imeti sam? Kje ste izteknili pod okriljem SHS tisti zaklad, ki naj omogoči tako idejalno opremo slovenske slavistike? Graf.[enauer] se s pomočjo stranke pač še reši na zeleni otočič, zlasti, ker se na eni strani sam habilitira, na drugi strani pa lahko vpliva, (da naj) se proklamira habilitacija za pogoj. Toda več? Ne verjamem! Mogoče ad personam, toda tudi to se mi ne zdi verjetno, zlasti ne, ako se *naju* na kak drug način odkrižajo. Ako se ustanovi slovenska univerza brez literarnega zgodovinarja, bode treba proti takemu bagateliziranju naše stroke seveda v tej ali oni obliki protestirati. Kaj, če postaviva z drjem Prijateljem proti oficijalnemu slavistom redno ljudsko univerzo z literarno- in kulturnozgodovinskimi predavanji?

Gledé habilitacije sedaj sem se končno odločil: ne! Bi ne bilo pravzaprav skoro nekoliko pod častjo? Če sem z dosedanjimi deli dokazal, da spadam tje, naj me sprejmejo brez habilitacije, ali pa – naj sprejmejo tiste, ki bodo s habilitacijo dokazali, da spadajo bolj tje nego Prijatelj ali jaz. Veselih dni ti novohabilitirani literarni zgodovinarji ne bodo imeli: gradiva imava dovolj in literarni policaj v meni je tako razpoložen, da čutim veliko srbečico v prstih.

Da »bi bil Verstovšek rekel, da naredim vlogo za nameščenje na bodoči centralni knjižnici«, tega mi Hauptmann ni povedal, ampak samo, naj javim svoje želje. V istem zmislu mi je brzojavil tudi nadravnatelj dr. Debeljak, ki sem ga vprašal radi ravnateljskega mesta na Slatini: »dr. Verstovšek še vedno čaka na Tvoje propozicije po dogovoru«. Cela afera sloni na nesporazumljenju: ker sem V.[erstovšku] v Prijateljevem in svojem imenu javil, da na podlagi dekreta za zastopnika SHS pri likvidaciji, ako se mi istočasno ne naznači poznejša služba v domovini in ne pove, kje naj dobivam plačo, ne moreva tukaj službe odpovedati, ampak da ostaneva tukaj, dokler se da, je V.[erstovšek] sklepal, da tudi za Ljubljano nočeva biti imenovana. Ljudje ne znajo ničesar čitati med vrstami. Doslej še nisem vložil vloge, ampak V.[erstovšku] v privatnem pismu povedal, kaj *želiva* in na kaj *računava*: 1) imenovanje za lj.[ubljsko] licejko z veljavo od 1/8 t. l.; 2) odmero take plače, da po odpadu ruskih kurzov ne bova preobčutno oškodovana. Kako naj napravim vlogo, ko pa ni nobeno mesto razpisano? Sploh so pa *pole* v Ljubljani, ker smo natanko povedali, kako in kaj. Informirajte se: ako zveste, da sedaj *čakajo* zopet na formalno vlogo, javite. Polo je treba v toliko korigirati, da v *Zagreb* na biblioteko *ne* grem! Tudi v *Belgrad* seveda ne!

Prosjačil radi službe *ne bom več*. Zavedam se, da bi morali biti v Lj.[ubljan]i zadovoljni, ako dobé takega kerlca kakor sem jaz. Če ga ne marajo ali ne znajo pridobiti – njihova škoda. Jaz na vsak način odpovem tukaj stanovanje 1/5 ter se preselim ob koncu julija v domovino – če ne v Lj.[ubljano], pa k mami na Knežec!

Pozdravljeni!

Vaš Kidrič

3

Dunaj 3/5 19.

Dragi gospod docent!

Po preteku enega mesca – evo Vam, kar ste zaprosili v pismu z dne 31/3 19. Deloma sva se za spisovanje teh stvari polagoma odločevala, deloma pa zanesljivega kurirja ni lahko dobiti.

Če je res, kar nama je pred par dnevi razodel hudomušni prof. Zarnik: da je padla slovenska univerza precej globoko v lužo, potem bi si bila seveda tudi sedaj lahko prihranila trud, ki ga je zahtevalo spisovanje teh fascikljev. Toda človek zve iz domovine malo pozitivnega, morebiti pa Zarnik le ni prav slišal, četudi se nama zdi sumljivo dejstvo, da drja. Zupančiča, ki je pred kratkim postopal po Dunaju, pred najine oči ni bilo...

Torej, če je stvar še ali če postane v doglednem času aktualna, vzemite na znanje sledeče *pogoje*: 1) štetje dosedanjih najinih službenih let, 2) povrnitev *vseh* selitvenih stroškov, ki bi jih mogla dokazati. Če ima pa Zarnik prav, shranite moja fasciklja, da jih ob event. priliki zopet uporabim, oziroma dam prepisati.

Ali mislite res na ta način odriniti Grafenauerja? Meni bi bil simpatičnejši boj z odkritim vezirjem... Toda razumem položaj ter prepuščam to stran afere Vajini uvidljivosti in rabsodnosti.

Proti Vašim ukrepom z oceno Střiberného nimam ni trohice. Prijatelj me je nagovarjal, da je »Časopisova« dolžnost jo prinesiti... Pozneje sem začel sam razmišljati, ali ne bi kazalo prej, jo radi vseuč.[iliških] kombinacij poslati v drug list. Seveda: iz svoje stroke si kot urednik pozneje in ob drugih prilikah ne bi več pustil črtati referatov! Ali sem res urednik, ali pa tudi podpisan nisem! V »Zvonu« bo menda sedaj čisto na mestu! Zahvalim!

Kaj delava, kako nama gre? Glede znanstvenega dela Vas dirigiram na »Curriculum...« Sicer sva še kar v biblioteški službi kakor prej; in ostaneva, dokler naju pusté. Skombinirala sva si neko teorijo, da se z nama ne more postopati kakor ⟨z⟩ državnimi uradniki, da naju nemško-avstrijska država pač lahko upokoji, ako misli, da naju v biblioteki več ne rabi, da nama pa mora v tem slučaju sama plačati pokojnino ozir.[oma] odpravnino, saj

reklamira biblioteko kot Familienfideikomis v svojo izključno last. Kot bivši sotrudnik rajnih »Naših zapiskov« sem našel pota, da mi je Unterstaatssekretär Glöckel sam dal vedeti, naj mu javim, kaj želim. In javil sem mu, naj naju pusti pri miru, dokler ali radi službe v domovini sam ne pojdem ali dokler se ne reši vprašanje, kje naj iščeva penzijo, ozir.[oma] odpravnino. Tako dobivava hvala Bogu kakor drugi uradniki in kakor prej tukaj svojo plačo in aprovizacijo. Hvala Bogu pravim: kajti če bi bil kot »likvidator« navezan na plačo in aprovizacijo SHS, bi že bil davno pobegnil z Dunaja od Trubarja, Krelja itd. k motiki in sekiri in kruhu na Knežec. »Likvidatorjev« tukaj v biblioteko seveda ne pustijo, niti Sutnarju, zastopniku Čehov se ni posrečilo, doseči dovoljenje samo vstopa... Kako dolgo bode ta položaj še trajal, je seveda v božjih rokah; jaz odidem potem seveda takoj domov na Knežec, Prijatelj pravi da začne po časopisih iskati v domovini službe!

Pozdravljeni Vi in Rajko!

Vaš Kidrič

4

Dunaj 29/5 19.

Dragi gospod docent!

G. dr. Milko Kos mi je po milosti in s hudomušno opombo posodil 3. in 4. snopič I. letnika »ČslJKZ«, in tako je izvedel tudi »urednik« Kidrič to in ono zanimivo novico, sporočilo katere mu je po vsej priliki ugonobil hudobni g. cenzor...

Vas med uredniki, g. docent, seveda brez pridržka pozdravljam!

Notica, s katero poklanja »uredništvo« »velikemu učitelju z globokim spoštovanjem... ob osemdesetletnici to v početku še skromno filološko-historično znanstveno podjetje«, me je spravila v zadrego. Spomnil sem se, da sem edini izmed podpisanih urednikov, ki živi na Dunaju, torej v bližini jubilaranta, in da se torej spodobi, da stvar osemdesetletniku omenim, ako nalletiva slučajno drug na drugega. Nateknil sem torej svoj salonščak, zavil izposojeno številko, ki je označena seveda z lastnoročnim lastnikovim podpisom, v primeren papir ter romal med pobožnimi kletvicami za cenzorje in poštarje k Jagiću. Previdno sem potrkal, ali ni prejel morebiti pred kratkim časom kakih posebnih novic iz Ljubljane. »Ništa!« Tudi »našega« časopisa ne? »Boga mi, nisam! Samo *Milčetić* mi je pisao, da je izašao broj 3i 4i«... Odgrnil sem zavoj in kradoma pogledal, ali ni Milčetić med uredniki... Potem sem trčil s kolenom ob koleno, povdaril, da smo uredniki čutili dolžnost, posvetiti prvi letnik svojemu dragemu učitelju, in jubilarantu Kosov primerek od daleč tudi pokazal, tolažeč starčka, da gotovo tudi on dobi svoj primerek z zlato obrezo, čim se sklene mir in razmere uredijo...

Mislím, da sem svojo uredniško nalogo topot imenitno rešil. Toda vrag me jebi, če morem še danes, četrti dan po aferi, brez bliskov v očeh misliti na cenzorje in poštarje...

G. dr. Milko Kos mi je blagovolil pokazati tudi kartico, čije roza-barva očem zelo dobro de. Na tej kartici »naznanjamo (uredništvo = Kaspret, Kidrič, Nachtigall, Ramovš), da je celotno upravo ČslJKZ, počenši z II. letnikom, prevzela »Slovenska Matica«.« Ker to z drugimi tudi jaz naznanjam, bi bil cenzorjem in poštarjem v dnu srca hvaležen, ako dajo vsaj sedaj

propustnico novemu izvestju, ki naznani meni ozadje tega, čigar rezultat naznanjam jaz že »cenjenim naročnikom«: pod kakimi pogoji za prejšnje uredništvo? ali prejšnje uredništvo sploh še ostane? kdo je tehnični urednik? ali se uvede centralizem, ali ostane pri avtonomiji urednikov? urejajo x, y, z ali ureja x s prijaznim sodelovanjem y, z? itd. itd.

Snopič naredi v celoti zelo ugoden vtis. Šlebingerjevo bibliografijo in nje nadaljevanje pozdravljam.

»Kazalo« je precej nepopolno in površno. Nekaj primerov: »Miss Jenny Love« pač, toda kje je Linhart? »Trstenjak, njegova zapuščina« pač, toda kje je Vraz? »Heneberški arhiv« pač, toda kje je Juri Ernest Heneberški, Skalič?

Do kdaj morate imeti gradivo za prihodnjo številko, oziroma kdaj naj prihodnja št. izide? Nadaljevati želim »Ungnada« ter oceniti: 1) Prijatelj, Josip Stritar (Antologija); 2) Prijatelj, Jurčičevi spisi; 3) Grabar, Herzogseinsetzung in Kärnten.

Ali ste prejeli pošiljatev s »Curriculum vitae«? Političnih naših listov že kaka dva meseca nimamo...

Za vsako obvestilo Vam bode iz srca hvaležen

Dr. Fr. Kidrič

ki Vas in vse bivše sourednike lepo pozdravlja.

NB. Ali so se sep.[aratni] odtiski napravili? Poskrbite, prosim, da dobim snopič in separate.

5

Dunaj 14/6 19.

Dragi gospod docent!

Za uvod odgovora na pismo z dne 6. t.[ega] m.[eseca] predlagam, kar sem storil doslej še samo enkrat: *Ti!* Meni gre pravica predloga, ker sem starejši, Tebi pa pravica zavrnitve.

Moje »hudo pismo« je bilo že na pošti, ko mi je poslalo naše poslaništvo Tvoje pismo z dne 14. m.[inulega] m.[eseca]. Gotovo bi bilo imelo moje pismo drugo lice, če bi bil prejel Tvoje prvo pismo prej; a tudi tako imam zavest, da vsaj vedoma nisem grešil. Mislim, da si se prenaglil, ko ubiraš v svojem pismu dista(n)čno noto, nadomeščaš »dragega« z »velespoštovanim«, govoriš, kakor da bi Te bil hotel »nahruliti«, meniš, da »se hudujem« na Te ter skušaš moje pismo porabiti za desko, po kateri bi se dalo skobacati iz uredniškega ribnika.

Predno sem pismo odposlal, pokazal sem ga Prijatelju z vprašanjem, ali ga morem odposlati. Odgovor: »Seveda, saj vendar zgolj v dobrodušno šaljivem tonu slika Tvojo sitno situacijo...«

Edina vest o spremembah in načrtih je bilo golo Kaspretovo poročilo, da se »radi 'Časopisa' Nachtigall pogaja z 'Matico'.« Nachtigall sam molči v obeh deželnih jezikih. Pa Ti čitam na platnicah: »Ker naslovi *drugih* urednikov za sedaj *niso stalni*, prejema...« Menim, da sem bil v tej situaciji malce upravičen, *nasloviti* svoje »hudo pismo« na Tebe. Izjavljam pa slovesno, da se specijalno na Te še *nikdar* nisem hudoval, torej tudi tokrat ne! Prečitaj opus še enkrat in povedi, ali si našel v njem kaj takega, kar bi bilo naperjeno proti Tvoji osebi.

Brez pridržka sedaj priznavam: »tega ne morem zahtevati, da bi Ti o isti stvari obveščal vse tri urednike«, dalje, »da je bila to Kaspretova dolžnost, na noben način pa ne Tvoja«. Meritorično ton svojega pisma izpreminjati pa tudi sedaj nimam vzroka. Veš, kaj bi bil jaz na Tvojem mestu storil? Poslal ga pravi firmi, dunajskemu uredniku pa sporočil, da je pismo že odšlo na svojo adresu...

Tisti, ki bi vsled te afere imel pravico uredništvo odložiti, bi mogel biti pač samo jaz. Ker pa mislim, da bi dobri stvari to prej škodilo nego kori-

stilo, tega še ne storim, ako ostaneš v uredništvu tudi Ti! Če pa izstopiš Ti, se poslovim tudi jaz. Ali mi res ne verjameš, da je bil stavek, s katerim sem pozdravil novega urednika, odkritosrčen izraz *resničnega* mišljenja? Da bi pa izvajal take posledice radi moje odkrite »kritike« »Kazala«, tega ne verjamem, zato Te preveč poznam in previsoko cenim. Moje merilo za take stvari je: ako je stvar že tukaj, bodi – po možnosti popoln in zanesljiv kaži-pot!

Obisk pri Jagiću se je res vršil, kakor sem ga opisal. »Neodpušljiva šala« – bodi, toda jaz sem *moral* nekaj storiti. Pišeš: »Že ko ste Kosov izvod videli, bi morali sami preračunati, da boste Vi kot sourednik, bivajoč na Dunaju, prejeli nalogo...« Kot sourednik sem svoj čas tudi računal, da zvem, kaj se godi, in vendar sem se vračunal. Drugič se nisem maral. Da je »Jagić že prej vedel, da bo snopič njemu posvečen«, nisem vedel, saj nisem bil obveščen o njegovem sodelovanju pri bibliografiji in o novi fotografiji. Predstavi si vendar mojo situacijo: starec zahaja k meni v biblioteko, jaz k njemu na dom, pa ne vem, ne-li o posvetitvi, kjer sem tudi jaz podpisan, ali ne... Pokvarjenega s tem ni absolutno ničesar, pač pa ni meni nadaljno osebno občevanje z njim onemogočeno.

»Pogodba« mi *ugaja*. Glede separatnih odtiskov bi se morebiti moglo kaj izločiti.

3. in 4. snopič sem sedaj prejel. Zahvalim za posredovanje. Separatniki naj ostanejo v tiskarni do mojih počitnic.

Tvoje poročilo o Zarniku me je zelo zanimalo. Toliko se je tudi meni zdelo, da se mož zelo čuti...

Grafenauer – predavatelj pravilne izreke slovenskega književnega jezika – sijajno! Na koncu bodo moža še prisilili, da začne pesnikovati, saj ga drugače ne morejo ovenčati z lavorovim vencem. Zdi se, da postanejo Stritarjevi dunajski soneti spet aktualni. To drži: gospodje ne pozabljajo prijateljev svojih.

Obenem s tem pismom pošiljam pismo tudi svojemu bivšemu kolegu ravnatelju Mantuaniju, naj se skuša informirati ter me obvestiti, ali in kaj se misli o moji namestitvi v domovini. Izrečno pravim, da želim samo informacij, da pa ne prosim nikakršne intervencije niti mu dajem zanjo pooblastilo. Veš, ne morem si pomagati, ampak na 4 slaviste ne verjamem. In potem? V biblioteki ima Žigona, nove(?) je sprejel Glonarja in Kosa, ravnateljsko mesto je obljubil menda Žibertu, ki je že začel študirati ustroj dunajskih bibliotek. Torej? Drugam nego v Ljubljano in na drugo javno službo nego na univerzi ali v biblioteki ne reflektiram. Svoj čas mi je Verstovšek dal sporočiti, da pričakuje mojih – »propozicij«. Javil sem mu, naj me imenuje s

1. avg.[ustom] v biblioteki. Ker dosedaj tega še ni storil, bi se 1. avgusta še ne mogel seliti. Julija in avgusta bodem na Knežcu pri Rogaški Slatini na počitnicah, takrat se dogovorim definitivno z ženo in prijateljem Žurmanom. Tukaj je situacija taka, da naju pred završetkom likvidacije dvornega erarja *ne morejo* odpustiti. Tudi vprašanje, ali ne bi kazalo proglasiti za naju princip »wissenschaftl.[iche] Freizügigkeit«(,) se je že ventiliralo... Vsekakor bi v biblioteki najbrž še nekaj let lahko ostala... Sitno je za me le to, da sta žena in otrok že 4 leta na Štajerskem in da bi moral vzeti otroka iz slovenske ter ga spraviti v nemško šolo. Ako se torej v Ljubljani zame ničesar ne *najde*, je najverjetnejše, da se konča stvar takole: kako leto še ostanem sam na Dunaju, da končam stvari, kjer bi bilo škoda, da propade moje zbrano gradivo: Trubarjevo biografijo, zgodovino reformacije na Slovenskem; potem se dam upokojiti, vzamem od znanstvenih pretenzij slovo ter se nastanim na Knežcu.

Iskreno pozdravlja

Tvoj

Kidrič

NB. Pismo je dal na pošto moj sluga Wengust, ki se vrača z Grobelnega dne 23. t. m. Ako daš odgovor 19.-20. na pošto na adresu: Matija *Wengust*, *posterestante* Grobelno, dobim 24. t. m.

P. S.

Bila bi seveda groba netaktnost in neprevidnost, če bi *mi* hoteli predpisovati belgrajski univerzi, *koga* naj pokliče na slovensko stolico! Potem moramo vendar tudi Belgradu prepustiti, koga nam dirigira na ljublj.[ansko] stolico za srbohrv.[aško] literaturo.

Šest tednov sem že brez slovenskih listov. Hvaležen bi Vam bil, ako bi kaj poslali in obenem tudi obširno pisali.

Potrdite mi na nek način sprejem Curricula!

Zdravi!

Kd

6

Dunaj 24/6 1919.

Dragi gospod docent!

Potrjujem, da sem prejel: 1) serijo »Slovenskih Narodov« do 14. t. m.; 2) Vaše pismo z dne 30. m. m. in Rajkovo z dne 1. t. m.; 3) pisma za Prijatelja in Jagića; 4) vezano slavnostno številko ČJKZ za Jagića. Narode sem dobil že pred nekoliko dnevi, g. Hinterlechner se je znebil svojega mandata v soboto dne 21. t. m.

Jagiću sem izročil Časopis in pismi včeraj. Starec je bil izredno vzradoščen in Vaju iskreno zahvaljuje. Živahen je še vedno stokrat bolj nego njegov zet. Razvoj razmer »tam pri nas« ga menda ne veseli na celi črti. Ko dokazuje, da ne gre... to in to... v njegovi Hrvaški, se mu naravnost svetijo oči.

Proračuna za filozofsko fakulteto sem (se) nekoliko vstrašil. Kdor ga uveljavi, tistemu moj globoki poklon.

Pošiljam Vama za enkrat en izvod svoje Cerkvene ordnunge, po kateri vprašuješ v zadnjem pismu. Dobil sem ga včeraj; ravnokar je izšla. Stane menda 10 mark, torej drago, če se pomisli, da je razen prve in zadnje pole tiskano vse pred vojsko. Za *strokovno* kritiko v »Zvonu« bi bil hvaležen... Za kateri srbski list bi sedaj lahko reklamiral recenzijski primerek? Za »Archiv« napiše oceno Jagić sam; ako še uspe, za prihodnjo številko (>) pozneje se »Archiv« provizorično, to se pravi najbrž za vedno ustavi. O prvi priliki pošljem tudi Rajkotu en primerek. Če bi pisal stvar danes, bi izpadla *metodično* pač nekoliko drugače, z Grafenauerjevimi stvarmi pa menda tudi v tej obliki zdrži ravnotežje. Podčrtna opomba na I. strani me nekoliko jezi, ker so mi take stranpotice postale od takrat zelo zoperne. Ali ni »u« v korenu morebiti odmev dijalekta na Raščici?

Danes se je vrnil moj sluga Wengust, ki je bil vzel seboj zadnje pismo za Tebe. Kakor vidim, ga je dal grdun na pošto šele 17. t. m. Ker je razen tega na Grobelnem vprašal zadnjič 21. t. m., seveda ni ničesar prinesel. Ako si mi torej v zmislu mojega pisma pisal posterestante Wengust Grobelno, vedi, da bode to pismo tam do srede julija, ko pridem sam na Grobelno.

Da si mi zdrav!

Kidrič

7

Rogaška Slatina 19/7 19.

Dragi!

Komaj sem prispel v domovino, že imam sitnosti.

Prijatelj dr. *Kukovec* mi je včeraj v Celju naznanil, da je pisal radi mene vseučiliški komisiji in menda celo grozil z »višjimi« mestimi... Leško si misliš, da mi je stvar v tej obliki silno neprijetna: na eni strani prijatelja K.[ukovca], ki je nameraval v dobri veri storiti uslugo, ne bi rad desavuiral, <na> drugi strani pa seveda ne morem dopustiti, da bi komisija dolžila mene stvari, ki se je izvršila brez mojega pooblastila in vednosti. Dr. K.[ukovec] mi je dal svoj čas po moji ženi sporočiti, da je zvedel od g. drja. Dolenca o nameri mojega predloga in da želi za vsak slučaj biti informiran. Nato sem mu poslal prepis svojega curricula vitae in seznamka spisov ter v pismu omenil: 1) bojazen, da se 4 stolice ne bi ustanovile; 2) nedvomni napor klerikalcev, da spravijo na četrto stolico event. proti predlogu fak.[ultete] svojega moža G.[rafenauerja]; 3) razne faze svojega dopisovanja s pov.[erjenikom] V.[erstovškom] radi svoje službe v domovini... Seveda sem v dnu duše prepričan, da je vseuč.[iliška] komisija popolnoma nedolžna, da je vprašanje službe na negativni točki, nasprotno, prepričan sem, da stori vseuč.[iliška] komisija vse, da spravi slovenske znanstvenike v domovino.

Prosim Te prav iskreno, poskusi urediti to » afero« tako da bo volk sit in koza cela: da dr. K.[ukovec] ne bo desavuiran, komisija pa o moji nekrivdi v tej stvari prepričana. »Afer« imam že <toliko, da> te nove ne morem rabiti.

Proti koncu prihodnjega tedna pošljem nadaljevanje Ungnada. Pošlji mi recenz.[ijske] eksemplarje Prijateljevega Jurčiča in Stritarjeve čitanke, da napišem oceno.

Pričakujem brzega odgovora, ker mi ta stvar kviri počitnice. <Če> ostaneš ves čas v Ljubljani mogoče vendar pridem na razgovor.

Zdrav!

Tvoj Kidrič

8

Rogaška Slatina, 9/8 19.

Dragi prijatelj moj!

Strašno sem se veselil, da se bodem mogel v teku teh počitnic s Tabo razgovoriti... vendar so posebne prilike nanesle drugače. Prihodnji četrtek, t. j. 14. t. m. ob ½11^h se odpeljem s Slatine zopet na Dunaj, ako mi pravočasno odgovoriš, še dobim.

Ad ČJKZ. Nadaljevanje (predzadnje) Ungnada pošljem 14. t. m. Ali bom mogel obenem poslati tudi ocene Prijateljevih edicij, še ne vem, ker mi tukaj manjka moj znanstveni aparat in brez njega ne morem povedati vsega, kar bi rad. Vedi, da pišem princip.[ielno] kritike le tedaj, če imam kaj povedati. Če torej kritik ne pošljem sedaj, jih pošljem najkeseje 3 dni po prihodu na Dunaj. Ker se odpelje par mojih znancev te dni domov, jih boš imel najkeseje 23. avg.[usta] t.[ega] l.[eta] v rokah. Prav? Hudo mi je, ako sem številko zadržal, a bile so razne ovire: lastna potreba počitka in odmora, otrok, obiski itd. itd.

Ko pridem na Dunaj, se lotim takoj končne redakcije Trubarjeve biografije, ki jo lahko dovršim *samo* na Dunaju, drugod nikjer. Za to gradivo bi mi bil(o) najbol(j) žal, če bi propadlo.

Ne misli, da sem »preveč nervozen«. Mučna mi je negotovost pač. Ako se stvar do konca septembra z Ljubljano ne uredi, se habilitiram na Dunaju. Predlog mi je napravil(?) moj – stari nasprotnik Übersberger sam in sondiral teren pri profesorjih. Veš, strašno rad bi sodeloval pri organizaciji naše almae matris ali našega novega znanstvenega dela, toda razmere niso take, da bi hotel priti domov pod *vsakim pogojem*. Najhujše bi mi bilo radi fanta, ki bi ga moral vzeti iz slovenskega 2. razreda in ga vtekniti v nemško šolo. Strašno hudo bi mi tudi dela ločitev od slovenske literarne in kulturne zgodovine, ki bi jo moral staviti na Dunaju ali v Nemčiji – na Dunaju *gotovo* ne bi ostal – daleč v ozadje: to je moja najstrastnejša ljubezen, zato se čutim res pripravljenega.

Kaj je pravzaprav s vseuč.[iliško] knjižnico? Kdo bode predlagal ravnatelja? Verstovšku sem enkrat s Slatine pisal radi Jagičeve biblioteke, ki bi se

dala sedaj dobiti, ter ga obenem tudi vprašal, kake načrte imajo tam doli v beli Ljubljani glede mene. Seveda niti odgovora nisem dobil, niti radi Jagičeve biblioteke niti radi sebe.

Če se načrt 4 stolic ne posreči – dovoli, da še vedno dvomim – bi na *primerno* mesto v vseuč. biblioteki pač šel, toda pod Žigona ali Žiberta? To stvar bi si korenito premislil!

Zdrav in srečen!

Tvoj Kidrič

9

Dunaj 25/(8) 19.

Dragi prijatelj!

Lepo zahvalim za pismo z dne 13. t. m.; imelo je precej zamude.

»Ungnada« Ti je žena že poslala, kakor mi piše. Prijatelj se ni še čisto odločil, da napiše razpravo o odnošajih med Kopitarjem in Vodnikom. Seveda mu vneto prigovarjam. Toda: po dnevu mora kopati krompir, zvečer mu pa primanjkuje svetila, ker nima električne. Pravi, da začne delati septembra. Ker pa mora oceniti za »Zvon« Merežkovskega, po mojih mislih ne bode pravočasno gotov. *Gotovo* imam: »Trobarji na Raščici. Spisala Anton *Kaspret* in Fr. *Kidrič*.« 45 strani mojega rokopisa. Kaspret mi je dal na razpolago svoje izpiske iz turjaških arhivov, sicer je obdelava skozinskozi *moja* last. Če Ti primanjkuje gradiva med članki, piši, dobiš. Treba bi bilo priskrbeti fotografije: Virantove hiše in grajskega mlina na Raščici, event.[ualno] tudi še dotični kos generalštabne karte. Meni bi bilo ljubo, ker bi ob tiskanju Trubarjeve biografije to stvar imel rad že tiskano.

Oceno C[erkovne] O[rdnunge] napiše Prij.[atelj] v teku septembra. Obljubil mi je šele, ko sem mu prinesel iz svoje slučajne zaloge 2 sveči. Sam pišem sedaj oceno Prij.[atelj] publikacij: Antologije in Jurčičevih spisov. Ocena Antologije bode zelo obširna, ker ocenim obenem vse prejšnje Prijateljeve spise (4) o Stritarju, pokažem smernice njegovega iskanja ter ocenim njegove formule. Mislim, da Ti pošljem Prijateljevo in svoji oceni okoli 10. septembra.

Za *referate* iz časopisov se potrudim, da jih pošljem istodobno s kritikami. Samo vedi, da tudi na Dunaju nismo več tako preskrbljeni s Slavica, kakor smo bili pred prevratom. Pri nas še čakamo konca likvidacije, predno se odločimo, katera slovanska periodica, ki so bila prej dolžnostni eksemplar, naj se nadaljujejo. Kolikor sem mogel dobiti s pomočjo poslaništva, v slovanskem seminarju in pri Jagiću, sem zbobnal. Za ČJKZ ne pride bogvedi kaj v poštev. Referate bi jaz razvrstil po naslovu časopisa: jezik, književnost, zgodovina. Sam bodem referiral o razpravi o češkem bibliografskem zavodu v Naši Dobi. Ta stvar pride pač na čelo vseh referatov. O

Stříbernega študiji o Gregorčiču bode referiral Prijatelj. Itd! Itd! O obsegu Ti ne morem še nič gotovega reči, za ½ pole pa napiševa referatov (= zprávy) gotovo in sicer jih dobiš okolu srede septembra.

Vajin načrt za razdelitev lehrauftragov mi *zelo dopade*, naravnost navdušen sem zanj. Stvarno, ne samo osebno! Nedvomno ima starejša doba druge smernice nego moderna. Zgodovina slovenske literature in kulture bode iz primerjanja z istodobnimi literaturami in kulturami drugih Slovanov neizmerno profitirala. Če se Vama res posreči, uveljaviti to načelo, Vama samo iz srca čestitam. Jaz bi formuliral »s posebnim ozirom na slovenščino«. Vem, zakaj...

Število 4 slavističnih stolic se mi objektivno seveda ne zdi veliko, to se pravi, ne preveliko! Dvomil sem samo, da bode centrala hotela koj ob začetku ravno slavistiko tako idejalno opremiti. Za svoje dvome sem imel oporo v skepsi ljudij, ki so prihajali iz Belgrada, n. pr. tudi prof. Rešetarja. Še sedaj: dokler nimam v roki imenovanja, se mi stvar ne zdi tako sigurna, da bi si lahko drugod vsa vrata pred nosom zaprl. Da ne bodem delal dunajski fakulteti event.[ualno] nepotrebne delo, ne vložim prošnje za habilitacijo že za prvo fakultetno sejo, gotovo pa za drugo, ako prej ne dobim poziva iz domovine. Pripravljati za Ljubljano se sedaj še ne morem – da se morebiti ne osmešim pred seboj in pred drugimi. Začnem se pa takoj, čim zvem kaj takega, kar se da prijeti. Vedi pa: dela ramo ob rami z Vami 3 se neizrečeno veselim in gotovo bo to moj najsrečnejši dan; ako se ta Vajin načrt posreči.

Iskreno pozdravlja vdani

Kidrič

10

Dunaj 4/9 19.

Prijatelj!

Za slučaj, da nisi dobil mojega brzojava, še enkrat: odkritosrčno čestitam!

Oceno C[erkovne] O[rdrninge] v LZ sem čital z intenzivnim zanimanjem. Ob uvodu sem se spomnil, da sem po prejemu zadnje korekture tudi sam Murku pisal: Škoda, da ni izšla knjiga ob svojem času, danes me jezi, ker je njena nemška obleka *anahronistična*. Murko me je radi te opazke hudo okrcal. Stvar bode pa tudi v bodoče vkljub ČJKZ najbrž taka, da bodo ev.[entualni] slavisti-Slovenci, ki bi delovali na nemških univerzah, pisali *tudi* v nemškem jeziku, ker bode zahteval to isti ozir kakor doslej.

Za korekture in dopolnila VI. pogl. sem Ti v resnici hvaležen! Čutil sem vedno, kako težko je, študirati kako stvar istodobno od dveh strani = kulturno-zgodovinske in filološke. Glavno mi je bila kulturno-zgodovinska smer!

Za konec specijalno zahvalim; žalibog se mi zdi, da ga ne zaslužim popolnoma.

Še za eno stvar Te moram naknadno lepo zahvaliti: za kasiranje tistega naivnega pisma, ki ga je poslal dr. Kukovec vseuč.[iliški] komisiji. Zvedel sem šele od prof. Prijatelja celo njegovo vsebino. Skrajno mučno bi mi bilo, če bi mi le eden resen človek prisojal v tej stvari večjo krivdo nego me zadeva. Ko mi je poslal dr. K. neko listino(?) radi potnega lista, mi je sporočil, da mu je dr. Dolenc povedal o namerah vseuč.[iliške] komisije z mano. Dodal je: »ako želiš, da storim kaj pri Davidoviću, javi, Verstovšek ne da name nič.« Nato sem mu poslal prepis svojega curricula vitae ter ga opozoril na event.[ualni] poskus klerikalcev preko sklepa fakultete spraviti na stolico Grafenauerja. Ko bi se mi bilo tudi samo sanjalo, da bi mogel poskusiti vplivati mož na *meritum komisije*, bi si bil rajši prst odgriznil nego mu pisal. In to je, za kar Te spec.[ialno] zahvaljujem: da si stvar pravilno ocenil. Hotel sem opozoriti politika, naj pazi, da se izvrši sklep fakultete. Mogoče je bilo tudi to napačno, vendar ne bi rad, da me sodiš krivo.

Toliko še o tej stvari!

Sedaj pa želim fakulteti in kolegiju obilo uspeha zlasti pa Tebi mnogo notranjega zadovoljstva

vedno Tvoj
Kidrič

11

Dunaj 11. IX. 19.

Dragi Francé!

Tvoje pismo z dne 2. t. m. sem prejel radi dveh praznikov, ko me ni bilo v uradu, šele 9. t. m.

Iskreno Te zahvalim! Iz dveh vzrokov ga shranim k tistim svojim pismom, ki bi jih za ves svet ne dal iz rok: ker veje iz njega resnično, toplo prijateljstvo in ker tvori sijajen dokument k zgodovini prvih imenovanj *almae matris labacensis*. Fant, Ti imaš pero, za katerega Te sme zavidati tudi marsikak nefilolog!

Položaja, v katerega me je spravila prva vest o Prijateljevem nepričakovanem imenovanju, ne pozabim tako kmalu! Ker nisem smel dvomiti o Tvoji odkritosrčnosti, moral sem misliti tem intenzivnejše na politični vpliv ali intrigo. Toda kdo in v kaki smeri? Sumil sem Korošca, s katerim je Prijatelj zadnja leta precej občeval, dočim meni še gotovo ni odpustil, da sem v tistih davnih časih, ko me je zanimala še politika, nasprotoval njegovi kandidaturi ter mu postavil celo nevarnega protikandidata. A zopet me je motilo, da Korošec ni na vladi. Nepričakovana kriza? Vrag vzemi ugibanje in knjige in učenost! Dnevi so čudovito lepi, dunajsko okolico imam odnek-daj rad, lepo lice in žareče oko pametnega dekleta tudi, iskrečo se kapljico tukajšnjih heurigerjev tudi! In šli smo danes proti jugu, jutri proti zapadu, pojutrišnjem proti severu!

Rešitev uganke, ki mi jo prinaša Tvoje pismo, mi je *osebno* zelo prijetna, za *stvar*: avtonomijo ljubljanske univerze pa izvira odtod zelo slaba perspektiva. Dobro, da še ni šlo za predlog fakultete ampak samo komisije! Sedanji *praecedens* bi mogel imeti naslednike! Kar je dovoljeno demokratom, tega kot načelen človek ne moreš odreči klerikalcem ali kaki drugi stranki!

Ker poznam Prijateljevo strogo naziranje o tej točki, si lahko predstavljam, kako neprijetna mu je ta rešitev! Ko sem mu med razgovorom o tistem Kukovčevem pismu povedal, da sem Kukovca informiral le v ta namen, da paralelizira event.[ualno] klerikalno intrigiranje *proti* sklepu fakultete, me je odkrito opozoril, da tudi tega ne bi bil smel narediti, in jaz sem mu moral pritrditi!

Fino, kakor more le prijatelj, me opozarjaš na ljubljanski trač, »da bi ne bilo kakih preglavic«. Kdo so tisti »neki politični krogi«? Že Prijatelj mi je bil svoj čas nekaj o tem traču namignil, pa se oseb žalibog ni mogel spomniti. Vidim samo toliko, da odtakrat do danes fama valde crevit. Ali dominira v tistih »političnih krogih« zavist ali pa deluje tista slovenska lastnost, ki hoče biti črnejša nego papež, bolj srbska nego Srbi ter nas vse stlačiti pod dve rubriki: tukaj mučeniki, tam izdajice?

Storil sem, kakor želiš. Drju Kukovcu sem pisal včeraj v Celje, isto pismo oddal danes tudi v poslaništvu, da ga odnese kurir jutri ali pojutrišnjem v Beograd v demokratski klub. Upam, da enega teh pisem dobi pravočasno. Podrobno pojasnujem sledeča *dejstva*: 1) Po Srbiji sem potoval *prvič* in zadnjič avgusta 1916; 2) za potovanje se nisem poganjal jaz ampak bil komandiran pod okoliščinami, da se nisem mogel uspešno braniti; 3) sam sem si določil le znanstveni program, biblioteškega so mi predpisali; 4) praktical sem prevzem z zavestno tendenco, da ostavim vsa Serbica, ki so se čuvala v priznanih, organiziranih in zaščitenih bibliotekah, nedotaknjena, *rešiti* pa poskusim v okvir predpisanega mi programa Serbica, ki mi jih dajo na razpolago biblioteške oblasti, ako bi bila sicer v nevarnosti, da se raznosijo ali vničijo; 5) vsa serbica izza časa vojske, ki niso prišla v biblioteko kot nakup ali neoporečno veljaven dar – rokopisa ni bilo med njimi sploh nobenega – sem imel vedno le za depozit ter o prvi priliki poskrbel, da se ta »srbski plen« vrne Srbiji (pred božičem 18 javil Ploju in poverjeništvu v Lj.[ubljano], menda februarja 19 izročil knjige vojni srbski misiji). Teh 5 točk sem poslal tudi min.[istru] Kramerju ter ga obenem opozoril, da se nahaja podrobno pojasnilo v rokah dr. Kukovca. Pismo Kukovcu sem zaključil: »Da se razumeva: Ti ali stranka se ne sme na noben način radi mene obremeniti z očitkom kršenja vseučiliške avtonomije. *Samo* za slučaj, ako me predloži fakulteta, Te prosim, da odstraniš event.[ualne] težkoče, ki bi se pojavile proti mojemu pričakovanju radi mojega srbskega potovanja, ter pomoreš sklepu fakultete do veljave.«

Dragi! Na uho Ti povem, da sem se radi vprašanja politikov za cementiranostjo natančno preiskal: številko ovratnika nosim – 40, cementiran pa tudi jaz *nisem*! Sploh bi mogel na taka vprašanja odgovarjati samo negativno: to nisem, to nisem, to nisem! Kaj sem? Mogoče najdemo odgovor, če bomo res kedaj mi 4 kerlci kurili peč ljubljanskega slovanskega seminarja...

Kako Te naj dostojno zahvalim za ponudbo radi *stanovanja*? S potrebo, da ostavim ženo in otroka 1919/20 še na Štajerskem, bi se mogel sprijazniti, saj iz Ljubljane do Slatine ni tako daleč! Veš, nek moj rojak, ki se piše menda za *Plevčaka*, služi v Ljubljani pri *policiji* ter stanuje v lastni hiši na

Rakeku, če se ne motim št. 3, je svoj čas moji ženi obljubil, da bi mi morda dal eno sobo in spravil pohištvo. Ako je stvar še resna, namreč z mojo stolico ali z menoj za stolico – morebiti se je fama o mojem popotovanju že znova odebelila, da bi zraven nje na stolici res(?) ne imel prostora – in ako hočeš tirati svojo ljubeznjivost in postrežljivost do skrajne meje, prosim lepo, primerjaj oboje prostore, pri g. stricu in g. Plevčaku ter odloči po svoji prevdarnosti, kateri bi bil zame pripravnejši. Gre mi predvsem za *mir*, da lahko delam. Možnost domačega zajtreka ali večerje bi mi bila po volji, ker lahko od doma s Štajerskega marsikaj dobim. Opremim si prostore na vsak način sam, tu ali tam! *Dokler nimam v Ljubljani toliko prostora, da spravim pod streho svoje pohištvo, ne morem tukaj odpovedati službe in oditi, ker mi vržejo sicer pohištvo iz praznega stanovanja na ulico ter stanovanje oddajo.* Pišem obenem ženi, naj pošlje natančni naslov mojega rojaka. Mogoče pojde tako, da bi stanoval pri g. stricu, pri rojaku pa shranil ostalo pohištvo?

Ako bi hotel Prijatelj o tistem nesrečnem potovanju pisati res Kramerju, kakor praviš, bi bil hvaležen! Brzujavi o odhodu predloga morebiti tudi Kukovcu? Ali ne bi mogel potovati s predlogom v Belgrad eden Vas treh? Meni bi bilo najljubše!!

Vse: Rajka, Prijatelja, zlasti pa Tebe pozdravlja iskreno

Tvoj Kidrič

NB. Jutri začnem po presledku tedna zopet delati!

Dragi moj!

Lepo zahvalim za brzojav! Obenem sprejmita Ti in prijatelj Rajko izraz moje iskrene zahvalnosti in hvaležnosti za vztrajnost in vnemo, s katero sta porivala moj voz preko jarkov in bregov.

Bodi uverjen: sklep vseučiliškega sveta, ki mi ga sporoča Tvoj brzojav, mi bode vedno uteha in bodrilo – tudi v slučaju, da ⟨se⟩ še v zadnjem hipu dvigne kak »političen krog«, ki misli svoji patrijotični dolžnosti zadosti⟨ti⟩ najbolje s tem, ako s smešnim izpreobračanjem dejstev ali s predrznim podtikanjem zabrani solidnemu znanstveniku pot v domovino.

Torej: čim dobim brzojav o izvršenju imenovanja, pridem takoj v Ljubljano, da se dogovorim radi začetka predavanj in da uredim stvar s stanovanjem. Potem pa selitev! Spreletava me zona! Stroški za selitev poskočijo približno vsakih 14 dni za 1000 kron. Potem pa še nekaj: bliža se preseljevalni termin pa je do 20. novembra skoraj nemogoče dobiti transportni voz.

Ali si prejel mojih zadnjih 2 pisem? Ali se Ti je posrečilo kaj radi stanovanja ugotoviti? Sporoči kratko, prosim!

Kaj bode s prihodnjo številko »Časopisa«? Prijatelj je odšel pa ni mogel obljubljenih poročil po čeških listih niti začeti. Jaz tudi nisem zmožen za delo, dokler ne dobim zopet *gotovosti* – kakršne koli – pod noge. Čim se stvar reši, bode kar kapalo, kar se je nabralo! Take nesreče menda ne bo, ako se ta številka zakesni.

Še enkrat: zahvaljen Ti in prijatelj Rajko!

Prijatelju izroči priloženo pismo in mu reci, naj mi pošlje svojo *adreso*.

Tvoj Kidrič

13

Dunaj 28/10 19.

Dragi!

Da bodeš lažje razumel, zakaj Ti odgovarjam na pismo z dne 7. t. m. šele danes: bil sem zelo prehlajen ter me dlje časa tudi v urad ni bilo; imel sem vročico, glavobol in vrag vedi kaj še, neke vrste hripo!

Ko sem prišel prvič zopet v urad, me je iznenadil Kaspret s pismom in korekturo »Trobarjev«. Doslej nisem niti vedel, kje mož tiči!

Moj vrinek na l. poli ima svojo zgodovino. Koj, ko mi je K.[aspret] poslal svoje izpiske o Trobarjih na Raščici, sem opazil, da v primeri s Komatarjevim opisom del turjaških urbarjev v Kaspretovih izpisih ni upotrebljen. Javil sem mu to in ga vprašal, ali se v teh urbarjih Trobarji ne omenjajo. Dne 30. III. 1912 mi je odgovoril, to se pravi ni mi odgovoril: »umeje se samo ob sebi, da nisem *ad hoc* pregledal vseh kranjskih urbarjev do konca tudi turjaških ne, kajti novejše iz 17. in 18. stoletja si je graščak grof Lev pridržal in so sedaj na Turjaku.« Tako sem moral začeti misliti, da je urbarje 16. stoletja videl vse. Šele sedaj v pismu z dne 17. t. m., ki ga je priložil korekturi, mi odgovarja na vprašanje, staro sedaj nad 7 let, in to precej drugače, nego sem pričakoval: »Ker tudi Vi pogrešate nekatere letnike urbarjev, si dovolim to le sporočiti: g. grof Lev Auersperg je v denarni stiski *zastavljal* in potem *prodajal* rodbinske arhivalije. Koliko urbarjev in iz katerih let je bilo v turjaškem arhivu na Kranjskem je razvidno iz spisa prof. Komatarja v enem izmed letnikov 1895-1900 Musealv.[ereins] f.[ür] Krain. Pred tem časom so bili še *vsi* urbarji od 1461-1612 v arhivu. Ako primerjate urbarje, navedene v Komatarjevem spisu, z urbarji, ki ste jih porabili za svoj spis, boste lahko dognali, da manjka polovica. *Prvo* polovico je grof prodal, komu? to je tajnost. Po moji domnevi je kupec vnet ljubitelj starih urbarjev in drugih arhivalij. Vsekako – in to je gotovo – se nahaja ta polovica v Ljubljani. Ni misliti, da bi gospod prav te urbarje komu v porabo prepustil. Mogoče pa je, da pridejo po njegovi smrti na dan... Lahko se je pa v spisu salvirati rekoč: Ko bi imeli vse urbarje, navedene v Komatarjevem spisu, bi lahko postavili na mesto dvoma dognano resnico.«

Ad correcturam »Trobarjev«: 1) pazi, da se moje korekture udeje; 2) eruiraj za 1. str. slog šentjernejske podružnice; 3) poskrbi za klišeje Virantove hiše, Temkovega mlina ter karte; 4) ne pozabi, da reflektiram na 25 sep.[aratnih] odtiskov, opremljenih z obema paginacijama, Časopisa in tekoče (Za vsako pogl. »Ungnada« 30 separatnikov!) in posebnim naslovnim listom!

Gerold mi je izročil za Tebe: *Persson*, Beiträge zur indogerm.[anischen] Wortforschung, Th[ei]l. 1 u.[nd] 2. Cena: 135 kron. Nameraval sem izročiti knjigi Gustinčiču, pa jih ne upa vzeti, govori, da bi moral plačati morebiti od vsake knjige 25 kron colnine. Res? Ali jih naj dam morebiti tukaj vezati? Vsekakor jih izročim prvemu našemu ptiču-selivcu, ki ga iztaknem.

Obračam se do Tebe z veliko prošnjo. Rojak *Plevčak*, stražnik v Ljubljani, tisti, ki bi mi dal v sili na Rakovniški ul. 3 pribežališče, prosi za mesto pedela. Po moji sodbi bi bil za to službo zelo pripraven ter ga z mirno vestjo toplo priporočam Tvoji naklonjenosti, ker se stvar odloči menda v vseučiliškem svetu.

Ali si čital Ivičevo Pitanje jedne univerzitet.[ske] katedre, preštampano iz »Srbije«? Stanojević nedvomno ni delal prav – toda Ivić je zadel z brošuro vendarle predvsem sebe samega. Zanimivost čitam na str. 10: »On (Vlada Čorović) mi predloži da stupim u demokratsku stranku. Vama je, veli, poznato, kako je jak moj uticaj među Srbima u Sremu, pa će me kandidovati za nar.[odnog] poslanika, osim toga će mi se dati universitetska katedra u Ljubljani. Otklonio sam predlog Čorovićev i rekao, ako bude pravde, dobiću i ovako katedru i to ne u Ljubljani nego u Beogradu.«

Ali že veš, da bode prihodnja številka Jagičevega Archiva, ki izide okolu Božiča ter prinese tudi Jagičevo oceno moje Ordninge, *zadnja*? Jagić mi je zadnjič s tresočim glasom razodel, da ji piše nekrolog... Zdi se mi, da ni kriva samo dragoča papirja, kakor pravi založnik, ampak tudi notranja suša. Zadnjič me je starec milo prosil, naj mu izročim, če imam kaj drobiža. Nisem mu mogel odreči in mu dal dve notici, ki spadajo bolj v njegov nego naš list: 1) Gailthaler slovenische Protestanten in der Lausitz? 2) G. Ph. Harsdörfer und die sklavonische Sprache.

Odpošiljatev gradiva za ČJKZ se je vsled moje bolezni seveda zakasnila. Sploh Ti pa moram priznati: negotovost je tisti položaj, ki mi pri delu najbolj in najintenzivnejše in najtrajnejše škoduje. Mislim na reproduciranje. Okolu 5. nov.[embra] odide z Dunaja znanec, ki odnese seboj za Časopis iz mojega peresa: 1) oceno Prij.[ateljevega] Stritarja; 2) oceno Prij.[ateljevih] Jurčičevih spisov; 3) notico o članku Naše Doby: Bibliografie cizí a česká; 4) notico: Juri Kobila v naši narodni tradiciji; 5) notico »Slovenci v Kuttner-

jevem potopisu iz 1788. leta⟨⟨⟩ (pasus o slovenskem značaju celovške okolice zanimiv!) Oprosti zakasnelosti, vse rekriminacije ne pomagajo nič!

Čuj, nekaj res važnega!

Pogodba med Jagićem in belgrajskim ministrstvom prosvete je podpisana že avgusta. Pisali so Jagiću, da mu nakažejo telegrafično izplačilo prvega rentnega obroka, 1000(?) dinarjev, a se dozda ni zgodilo. Starec potrebuje, ako veš in moreš, dregni. Dalje: V pogodbi se ne reče, da kupuje ministrstvo biblioteko za gotov zavod, ampak samo splošno, da jo kupuje. Jagić ne bi imel nič proti temu, ako pride vsaj tisti del njegove bibl.[ioteke], ki ga v Belgradu že imajo, v Ljubljano. Stvar se mi zdi silno važna, razmišljaj o njej in stori vse, kar je v Tvoji moči. Tukaj bi mogel pri sortiranju še jaz to in ono pomoči, da pridejo stvari čim prej v Ljubljano, mogoče s kakim Umzugsgutom?

Z Jagićem sva bila istega mnenja, da je 5 ur + 2 uri sem.[inarja] za človeka, ki si mora vsa predavanja šele sestavljati – preveč, 3 ure predavanj + 1 uro seminarja za 1. semester dovolj. Istega mnenja ⟨je⟩ tudi Vondrák. Kako je storil v Gradcu Rajko, ki je bil v istem položaju? Übersberger me je vprašal, kaj bi predaval 1. sem.[ester], če bi se tukaj habilitiral. Odgovor: 1) Die Anfänge des Schriftthums bei den slavischen Nationen 2) v sem.[inarju]: Lektüre der ältesten literar.[ischen] Denkmäler der Slaven. Začetek: 1 mesec po preselitvi.

Pozdravljen Ti in kolegi!

Kidrič

14

Dunaj 12/12 19

Dragi prijatelj!

Naša pošta se je menda res zapisala vragu! Pismo rabi 10-14 dni! Zato uporabljam priliko, ko odhaja na Štajersko moj sluga g. Wengust, da Ti sporočim v naglici par stvari.

Predvsem so mi pri srcu rokopisi, ki sem Ti jih poslal v teku zadnjih 6 tednov. Vseh je menda 6: 1) *Živný* 2) Jurčič, 3) Stritar Antol.[ogija], 4) Loesche Truberiana, 5) Kuttnerjeva potovanja, 6) Jurij Kobila. Zelo me skrbi, ali se v teh razmerah morebiti ni kaj izgubilo. Prejema mi nisi niti v enem samcatem slučaju potrdil. Prosim, da me o tej stvari čimprej informiraš.

O eni stvari sem Te že večkrat pozabil vprašati: *kdo* je dobil tisti primerek moje Cerkvene ordninge, ki Ti ga je poslala moja žena poleti obenem z zadnjim poslanim poglavjem Ungnada?

Kaj je s Časopisom? Še vedno stavka? Ali je Prijatelj napisal obljubljene referate o Stribrnega Gregorčiču in moji knjigi? Kako bode sploh izgledal »Drobiž« in »Listek«?

O »situaciji« me je informiral nekoliko Prijatelj v pismu z dne 21. m.[inulega] m.[eseca], »Čekajgrad«! Dozdeva se mi, da storim najboljše, ako začnem delati tako, kakor da tam doli ni nič bilo in kakor da nič ne bode! Ako bi mi prišel danes od katere koli druge strani kak poziv, ga sprejemem *takoj*; niti striktna zapoved, da moram čitati *samo* gramatiko, me ne bi ovirala. Po novem letu vložim tukaj vsekakor prošnjo za habilitacijo, *če* ugodnega trenutka nisem morda zamudil, oziroma, če nekateri novi momenti, ki so mi prišli nepričakovano, ne bodo ovire tudi za habilitacijo, kakor bi bili za nadaljnje bivanje v biblioteki. Ni izključeno, da me bode usoda kaznovala, ker sem bil vkljub vsemu pesimizmu vendarle preoptimističen!

V domovino pojdem za Božič le, če se žena in fant ne bodeta dala drugače potolažiti.

Iskreno Te pozdravlja

Tvoj Kidrič

15

Dunaj 16/12 19

Dragi moj!

Obračam se do Tebe s celo vrsto vprašanj in prošenj.

Ali si dobil zaproseni dve knjigi, ki sem Ti jih poslal po g. drju. Polcu? Ako da, prosim, da pošlješ znesek, odgovarjajoč takratni valuti, moji ženi: Jelica Kidrič, Knežec, pošta *Rogaška Slatina*. Ako si izročil denar že prof. Prijatelju, reci mu, da ga prosim, naj pošlje on ta znesek moji ženi, jaz imam itak ž njim večji obračun, pa obračunava pozneje.

Moji ženi pošlji tudi honorar, kar ga gre meni iz drugega letnika ČJKZ. Kaj je s honorarjem za 2. številko 1. letnika? Jaz nisem dobil nič, Ti?

Končno Te prosim v tej smeri še ene usluge: povej tistemu inženjerju, ki Ti je prinesel proti koncu oktobra t. l. enega mojih pisem, da poštne zanj nisem plačal samo 20 avstr. kron, kakor sva računala, ampak 101 krono. Prosim ga, naj preostanek pošlje čimprej moji ženi.

Eden naših umetnikov, ki sem mu zaupal precejšnjo vsoto, da jo takoj po prihodu na naša tla pošlje moji ženi, je menda pozabil možke besede, ker žena vsaj 11. t. m. denarja še ni imela v rokah, čeravno bi ga bila morala dobiti že celi teden prej

Torej časopisi zopet izhajajo. Upam, da se pojavi skoro tudi naš ČJKZ. Zanašam se na Tebe, da si dal tudi za 3. pogl. Ung.[nada] napraviti naročenih 30 separatnikov. Prosim Te, da mi pošlješ 1 primerek 2. in 3. pogl. v separatniku takoj, čim bode 3. pogl. iztiskano, ker ga rabim za končno redakcijo 4. poglavja.

4. poglavje bode precej kratko, zato pač ne bode motilo, ako bode v 2. številki tekočega letnika razen Kaspret-Kidričevih Trobarjev tudi to pogl. Ungnada? Zadnje, 5. pogl. (tiskarna!) bode nekoliko daljše, morda ga razdeliš na 2 številki?

S 5. pogl. Ungnada se najbrž poslovim vsaj za dobršen čas od svoje najsilnejše ljubezni, radi katere sem doslej zanemarjal svojo znanstveno karijero: od polja specijalno slovenske literarne in kulturne zgodovine. Zadovoljen bom, če še dospem, da končam dopolnilce bibliografije slovenskih

vladnih odlokov za dobo od Marije Terezije do 1848 in pa obljubljen referat o Prijateljevih Stritarjanih.

Mehko mi postaja pri srcu, ko se poslavljam od zapiskov in načrtov, kjer bi imel še mnogo povedati, na katere me je vezalo veliko več nego strokovnjaško štreberstvo...

Čim se definitivno odloči, da zame v Ljubljani ni prostora, je tudi odločeno, da odlagam souredništvo ČJKZ. Z Dunaja ali še odkod severneje je souredništvo, kakor si ga razlagam jaz, nemogoče, vsaj v danih razmerah nemogoče. Če me pa zanese usoda za vedno na Knežec, je pa koketiranja s pisarijo itak konec. Doslej sem jemal še vsako resno opravilo resno, zato bi vzel resno gotovo tudi kmetovanje.

To je menda vse, kar me je še težilo.

Veliko veselje mi narediš, če mi o priložnosti zopet napišeš par besed.

Vesele praznike in srečno novo leto Ti želi

Tvoj iskreno te pozdravljajoči
Kidrič

NB. Za praznike ostanem tukaj.

16

Na Dunaju 19/2 1920

Dragi prijatelj!

Iskreno zahvalim za prijateljsko poročilo. V teh dneh sem spoznal marsikaterega resničnega prijatelja, Tebe štejem med prve.

Tvoj svet sem izporočil v rekom.[andiranem] pismu z dne 10. t. m. doslovno drju. Kukovcu in ga vprašal, ali je voljen, to storiti, kar svetuješ Ti. Dostavil sem, da se pripeljem v tem slučaju osebno z vsem gradivom v Celje na razgovor. *Odgovora do danes nisem prejel*. Včeraj sem brzojavil njegovi milostljivi, naj mi brzojavno odgovori, ali je doktor moje pismo z 10. prejel in ali akceptira moj predlog. Ako dobim pritrdilen odgovor, se odpeljem prihodnji teden v Celje in na Slatino ter ostanem doma kakih 10 dni, da se porazgovorim z ženo o naši prihodnjosti in o njeni preselitvi.

Tvojemu nasvetu ustreči mi ne bi bilo težko, ker imam vse akte in svoj dnevnik. Razen tega mi je pripomogel slučaj, o katerem se lahko natančneje poučiš iz mojega zadnjega pisma Prijatelju, do novega gradiva. Disciplinarna preiskava, ki sem jo v tisti zvezi zahteval, je zaključena ter se je završila z veliko blamažo za samostan in poslaništvo, kjer je menda troje šefov pa drug za drugega ne vedo, kaj ta ali oni dela. Glavno za mene pa je dejstvo, da je direkcija v tej zvezi spontano pribila, da je na *moj* nasvet knjige takoj po prevratu prostovoljno vrnila in da sem jaz tudi odtakrat še iskal, ali se ne bi dalo še to in ono najti. Ako Kukovec sprejme, ga poprosim, naj informira takoj, ko prouči akte sam, Tebe, ker mi je na tem, da ste v fakulteti o vsem natančno informirani, predno storite ev.[entualno] kak odločen korak za realizacijo predloga.

Vkljub vsemu pa spremljam stvar *skeptično*. Zdi se mi namreč, da moje potovanje ni *pravi* vzrok. Pravi vzrok je ali osebna *intriga*, ali pa moj *kulturni program*. Z intrigami se pa odtukaj težko borim in kulturnega svojega programa ne morem izpreminjati...

Kaj sedaj? Kakor sem poročal že Pr.[ijatelju], se pogajam z eno tukajšnjih bank. Ako mi vštejejo dosedanja službena leta, *sprejemem*. Vendar se bodo pogajanja najbrž še *dolgo* vlekla. Za vse slučaje obiskujem bančni

kurs. Medtem iščem *resurz*, da lahko čimprej vzamem sem rodbino. Za dvakrat na teden sem se vdinjal Gabrščeku: uvajam njegovo hčerko v slovensko (in slovansko) kulturno in liter.[arno] zgodovino ter dobivam za uro 50 kron in nekaj živil. Matica mi je pisala, naj ji priskrbim tukaj tiskarja za »Idijota« ter prevzamem sam *vsó* korekturo. Zelo bi Ti bil hvaležen, če bi me informiral, koliko bi mogel po Tvojih mislih računati za korekturo tiskane pole. Dalje Te prosim, da izročiš »Jurija Kobiló« uredniku »Zvona«, če ga ne bi morebiti sprejel. Ali misliš sprejemati v ČJKZ tudi neslovenske jugoslov. teme? V zadnjem času sem se bavil s srednjeveškimi Marijinimi legendami. V tej zvezi sem začel sistematično iskati izvornik za glag.[olske] »Mirakule« iz l. 1507 in ga tudi našel. Sprejmeš? Če ne, povprašam v Zagrebu. Tudi drugače se mi je nabralo za cir.[ilsko] in glag.[olsko] bibliografijo nekaj prinosov in korektur.

Da si mi zdrav, moj dragi!

Izroči moje lepe pozdrave Rajku in Prijatelju!

Tvoj Kidrič

Dunaj 6/3 1920

Dragi prijatelj moj!

Iskreno zahvaljujem za pismo z dne 29. m. m., ki sem ga prejel včeraj.

Dne 3. t. m. sem poslal prof. Prijatelju obširno pismo z važnimi prilogami. Prosim Te, informiraj se takoj, ali je Prij.[atelj] prejel in prečitaj. Če še ne bi bil prejel, bi Te skoro prosil, da me o tem brzojavno obvestiš, da preskrbim še eno kopijo.

Da ponovim iz pisma Prijatelju sedaj glavne točke še Tebi:

Ko je odhajal pred kakimi tedni v B.[eograd] g. Gabršček, sem mu izročil pismo za prof. Čorovića, ki mi ga je bil označil prij.[atelj] Kuk.[ovec] kot vodjo odpora med vseuč.[iliškimi] krogi. Čor.[ović] mi je poslal po Gabr.[ščku] ustmen odgovor. Gabršček me predvsem pooblašča, da Vam v Lj.[ubljanu] javim: po Čorovičevem mnenju stoji nad avtonomijo ljubljanske univerze – beogr.[ajska] univerza. Dalje je Čorović priznal, da je prepredil imenovanje, in sicer zato, ker sta vložila svoj veto iz Dunaja dvorni svetnik Cerović, iz Ljubljane pa predsednik deželne vlade dr. Žerjav.

Cerovića osebno *ne* poznam. Vprašal sem tukaj par svojih znancev, ali ga poznajo: Jagića, odv.[etnika] Čović-Plenkovića, drja. Cankarja itd. Vsak ki ga pozna, je nekako namrdnil obraz, češ: ... Pravilo se mi je tudi, da svoj čas, ko je bil še v bosenskem ministrstvu, tam z nikomer ni maral izpregovoriti srbske besede, da pa je postal po prevratu jako radikalen in da vrši službo neke vrste ... Lastne sodbe o možu vsekakor še nimam. Postavil sem se torej na stališče, da je ravnal bona fide in mu predlagal pismeno, naj mi da priliko, da se spoznava *osebno*: jaz ugotovim, kaj mi ima očitati, on se uveri, ali more svoje informacije vzdržati. Na žalost sem zvedel, da se je odpeljal že pretekli ponedeljek v B.[eograd]. Treba torej čakati.

Ako je vzel za podlago svojega »veta« morèbiti sretenjske rokopise, potem ima sedaj po tukajšnji disciplinarni preiskavi pač dovolj. Rezultat te preiskave pomeni za tukajšnje poslaništvo pač eminentno blamažo. Temu pritrdiš gotovo, čim prečitaš Buschbeckovo in mojo izpovedbo. Kot Jugoslovana me ta blamaža resnično boli, prihraniti pa jim ne morem očitka, da

bi si bili to blamažo zelo zelo lahko prihranili, ako bi se bili obrnili najprej do mene, ako že res imajo v svojem uradu tak nered, da ne vejo več tega, kar se je pred par meseci v istem uradu godilo. Dalje bodeš pač razumel tudi moje veselje, da je podalo ravnateljstvo v tej zvezi izjavo, ki je zame eminentne važnosti.

Žerjavov »veto« pa pomeni zame kolosalno razočaranje in me najbrž prisili, da eno svojih sodb korenito izprememim.

Poslušaj.

Iz Srbije sem prinesel nekaj fotografij o justifikacijah avstr.[ijske] vojske nad Srbi. Izročeni so mi bili izrečno za vojno zbirko dvorne biblioteke in iz biblioteškega denarja tudi plačani. Izročil sem jih torej vodji vojne zbirke, ki jih je vzel v evidenco. Pozneje sem si jih zopet izposodil, ker sem jih hotel temu ali onemu našemu človeku pokazati in ostali so v moji uradniški miznici. Od Prij.[atelja] je zvedel zanje Žerjav in me prosil, naj mu jih izroči(m) za reprodukcijo. Bilo je to še *pred* polomom. Razven tega ravno v času, ko sem imel radi svojevoljnega izposojevanja biblioteških knjig svojim rojakom – stroške in sitnosti. Šlo je za eminentno kršenje moje uradniške dolžnosti. Ali mi more pameten človek zameriti, da sem se pomišljal? Najlepše še pa pride! Čez par dni sem si premislil ter izročil slike Prij.[atelju], naj jih izroči Žerjavu v označeni nameri. Pozneje so se mi vrnile, okolu lanskega Božiča pa sem jih izročil zopet in jih do danes *nisem dobil nazaj*.

Medtem se je vodja vojne zbirke domislil teh slik in me začel dregati, naj jih vrnem. Nekako v istem času pa mi je poročala žena iz Slatine sledeče: demokrati so proti tebi, češ, pisali so ti po neke slike, pa niti odgovoril nisi! Ker radi slik nikdar nobenega pisma prejel nisem, jih faktično izročil in imel ravnokar sitnosti, ker se mi še vrnile niso, sem pisal drju Žerjavu. In prejel sem njegovo *lastnoročno* pismo, ki pravi takole: »Dragi prijatelj! Stvar glede slik je pač danes malopomembna. Res je, da si imel pomisleke, da pa so slike, ki mi jih je potem dal g. dr. P.[rijatelj], od Tebe, *mi ni bilo znano*, ker so mi bile izročene z absolutno tajnostjo. Ako se te slike tičejo justifikacij v okrožju Kruševca (18 slik), so Ti tukaj na razpolago. *Veselilo me bo kmalu Te videti v domovini*. Pozdrav! Dr. G. Ž. m. p. Lj. 3/XI. 19.« A istodobno je poslal svoj veto v B.[eograd]. Svojo končno sodbo si prikrojim, ko zvem, ali je poslal veto pred ali po 3. XI. 19!

Proti izvedbi preiskave po beogr.[ajskem] kolegiju seveda nimam nič, samo da za tako preiskavo prositi ne morem jaz, ki nimam nič ofic.[ialnega] v rokah. Dalje suponiram, da se zaslišim na ta ali drugi način tudi jaz. Te dni prideta bojda na Dunaj radi arhivov Ivić in Radonić. Mogoče bi se mogla njima poveriti ta inkvizicija. Sploh tudi sicer pričakujem, da jih poš-

lje Jagić k meni. Na drugi strani uvažujem nasvet Cankarjev, naj zahtevam pri zunanjem min.[istrstvu] v B.[eogradu] zadoščenja radi sretenjske afere ter omenim v tej zvezi tudi druge stvari.

Vtis imam, da so zgrabili jedeesarji mojo »srbsko afero« samo zato, ker se jim je zdela zelo pripravna, da onemogočijo delo v domovini človeku, o katerem ugibajo, da ni pristaš njihovega centralizma in da je – prešernovec. Proti Gabrščeku mi je Čorović tudi očital, da sem se hotel na Dunaju – *habilitirati*! Ali ni to malce otročje?! Leto dni me je vodil za nos Verstovšek, ki je taksiral v meni samo neklerikalca, pa ti pride Čorović ter mi očita namero habilitacije na Dunaju – v istem hipu, ko preprečuje realizacijo ljubljanskega predloga. Ali se naj nastanim na strehi ter stopicaje z noge na nogo, živeč od slin božjih in upajoč na čudeže pišem knjige ter čakam, kedaj se prepriča Čorović, da sem jih napisal že dovolj?! Čorović se je blagovolil namreč proti Gabrščeku v svoji nadavtonomijski ulogi izraziti, da med tem časom lahko še kaj napišem... Nekdo, če se ne motim dr. Cankar, me je opozoril, da je hud Čorović name še izza časa svojega prepira z Murkom radi Murkove zgodovine jgsl.[jugoslovanske] literature. Javno se takrat sicer nisem oglasil, toda kar sem govoril takrat privatno, to ponavljam še danes: da se je godila Murku *takrat* krivica. In ker Čorović takrat še ni bil nadpaznik ljubljanske univerze, moje mnenje vsaj takrat še ni bilo *laesio maiestatis*. Čoroviću sem pisal istodobno ko Prijatelju: pojasnil sem mu ozadje Žerjavovega »veta«, podčrtal, da mi je zelo žal, da se nisem takrat, ko sem imel priliko, tukaj habilitiral, ker bi imel sicer danes kolikortoliko trdna tla pod nogami, dočim sem tako takorekoč na cesti ter dostavil kopije preiskave o sretenjskih rokopisih in Žerjavovega pisma. Celo stvar sem poslal v Celje drju. Kukovcu, da jo dirigira naprej, a vzame ad notam tudi sam, predvsem, kar se tiče Žerjavovega več ko čudnega postopanja...

Še par besedi o moji tukajšnji situaciji.

Odlok uprave dvornega erarja z dne 14. 2. 1920 se glasi: »Jenen Angestellten, bei welchen feststeht, daß sie für die *Angelobung* nach den staatlichen *Grundsätzen nicht* in Betracht kommen, wird im Sinne des Erlasses des Staatsamtes der Finanzen vom 26. I. 1.[aufenden] J.[ahres] Zl. 87436 auf die Dauer ihrer *Verwendung* mit Wirksamkeit vom 1. Jänner 1920 gegen *Einstellung* ihrer bisherigen Bezüge eine *Aushilfe...* gewährt.« Čim mi je prišel ta odlok pred oči, sem potrkal pri ravnatelju in zahteval pojasnila, kateri so tisti »staatlichen Grundsätze«. Odgovor: navedba občevalnega jezika ob štetju 1910 in navedba narodnosti v seznamku uslužbencev dvora, ki ga je zahtevala dvorna uprava z odlokom z dne 28. oktobra 1919. Jaz: »To stališče je nepostavno, je v direktnem nasprotju z pragmatiko, ki je za

dvorne uslužbence še vedno veljavna, kakor tudi z mirovno pogodbo, ki ščiti manjšine v avstr.[ijski] republiki. Ako drž.[avni] urad za prosveto ne izjavi, da lahko vkljub svojemu priznanju k slovenski narodnosti ostanem v biblioteki in da se lahko kot kustos dvorne biblioteke tudi v bodoče priznavam za to, kar sem: za Slovenca, izstopim iz biblioteške službe, 'in Verwendung' in z 'Aushilfe' mesto plače na noben način ne ostanem v biblioteki, pač pa vložim takoj po oficij.[alnem] odgovoru tožbo pri reparacijski komisiji...« Ravnatelj mi je moral dati seveda prav in me tolažil, naj s končnim korakom še počakam, da poizkusi stopiti v stik tudi z vseuč.[iliškimi] krogi ter ustvariti zame položaj, kakor je bil dan slovanskim profesorjem dunajske univerze.

Do sem sem poučen. Kaj se zgodi, še ne vem. Ni izključeno, da akcija uspe, ako jo ravnatelj začne. V tem slučaju vložim tukaj *takoj* prošnjo za habilitacijo. Vsekakor bi bil rad habilitiran *prej*, nego pride zaobljuba bibliotekskih uradnikov in s tem končna odločitev o državljanstvu. Da rešim kot *docent* svojo znanstveno eksistenco, četudi se momentano naključni kaj drugega, je mnogo verjetnejše, nego če moram oditi iz biblioteke brez vsega vseuč.[iliškega] titla, recimo na Knežec ali v kako banko. Vendar naj Te čisto nič ne iznenadi, če zveš že jutri ali pojutrašnjem, da sedi v banki in piše številke

Tvoj iskreno Te pozdravljajoči
Kidrič

NB. Seveda mi ni treba ponavljati, da pridem takoj, če dosežete imenovanje in da sem Tebi in vsem za trud iskreno hvaležen. Toda: na Žerjavovem mestu je sedaj stranka druge vrste, ki lahko vloži protest zopet zato, ker nisem klerikalec.

18

Dunaj 12/3 1920

Dragi prijatelj!

Včeraj sem prejel potrdilo o predlogu in kopijo poročila ministrstvu. Iskreno zahvalim!

Poročilo je sijajno! Sprejmite vsi, ki ste se ob njem trudili, izraz mojega odkritega priznanja in pristrčne zahvale: Ti, Rajko, gospod prof. Skrumović. Sam bi stvari ne bi⟨l⟩ mogel speljati v boljši tir nego ste jo speljali sedaj Vi!

»Časopisa« do danes še nisem sprejel. Menda se vendar ni izgubil? Kazalo sestavim za svoje stvari takoj. 5. poglavje Ungnada šele pošljem! Ocen nimaš? Kaj bi pa rad dal oceniti? Ocene Prijateljevih spisov o Stritarju za prihodnjo številko pač ne bom mogel napisati, ker bom najbrž vezan na drugi strani, kako manjšo stvar pa bi morda za odmor zmazal. Torej: kaj? Pošlji mi II. zv. Jurčičevih spisov. Približno od 25. marca do 10. aprila bodem na Knežcu, pošlji mi v korekturo takrat vse, kar bode izpod mojega peresa postavljenega.

Ravnokar mi piše neki gosp. docent Traversa, da Ti je pisal »im Namen des Herrn Kustos«. Zdi se mi, da me g. Traversa, ozir.[oma] g. Ivančič, ki je zanj pri meni govoril, nista razumela. G. Traversa osebno *ne* poznam, torej ga za enkrat še ne morem priporočiti. Ivančiču sem samo rekel, naj se v tej stvari g. Traversa obrne do Tebe, – v stvari lektorata namreč. V prihodnjih dneh se morda osebno seznanim ž njim, da vidim, kakšen človek je in kaj pravzaprav hoče.

Grafenauer je pa res prefrigan ptič: venija se mu naj kratkomalo razširi, torej napravi takorekoč predlog! Upam, da ste vic spoznali in da ne pojdete na te limanice, vsaj dokler se moja stvar ne reši, bi mi ne bilo ljubo!

O osebni poziciji pišem istodobno Prijatelju. Če Te zanima, naj Ti pokaže.

Pozdravljen!

Tvoj Kidrič

Dunaj 22/3 1920

Dragi prijatelj!

Pošiljam Ti kopije zanimivih dokumentov v informacijo in eventualno uporabo.

Zveza je ta le:

Od Kukovca sem zvedel, da je bil vodja odpora proti meni Vl.[ada] Čorović. Nato sem mu po g. Gabrščeku poslal pismo. Čorović mi je poslal ustmen odgovor, kjer pravi, da je ravnal vsled veta gg: Žerjava in Cerovića. Pozneje mi je poslal po pošti pismo A, ki nima datuma a mora biti pisano 9. ali 10. t. m. Medtem je dobil od Kukovca prepise zapisov moje disciplinarne preiskave. Nato je pisal ministrstvu vlogo B, katere kopijo mi je poslal obenem s pismom A. Svoj odgovor C sem si šele skiciral ter mu ga pošljem v četrtek s kurirjem v Beograd.

Vprašanje *denuncijantov* postaja zopet aktualno. Včeraj sem bil pri Ceroviću ki mi je izjavil: dam Vam zatrdilo v kakršni koli obliki hočete, da Vas nisem poznal in da nisem o Vas nikamor nikdar besede niti pisal niti ustmeno sporočal. Izjavil je to v obliki, da moram verjeti. Kaj sedaj? Ali ne bi mogel Ti pobarati nekako uradno Žer****, ali je vest o njegovem vetu resnična? Zdi se mi vse tako, da se skrivajo pod krinko »izvestiteljev« temne eksistence, ki se bojijo svoj postopek zagovarjati...

Sedaj pa nekaj resnega!

Moja situacija v biblioteki se je tako zasukala, da moram vložiti po vrnitvi iz domovine prošnjo za habilitacijo, ako hočem še kak čas ostati v biblioteki. Vseuč.[ilišče] je namreč edini forum, za katerega priznavajo brezpogojno princip der wissenschaftl.[ichen] Freizügigkeit. Direkcija biblioteka je vložila prošnjo zame, v odgovor se mi je ustmeno namignilo: za biblioteko samo se ne bode ustvaril precedend, vsak zadržek pa odpade v istem hipu, ko stopite v stadij habilitationis. Z Vondrákom sem se o vsem dogovoril, prošnja in priloge so gotove. Javim Ti sedaj to stvar oficijelno in Te vprašam: quid faciendum? Dalje nego do konca aprila ne morem in ne

smem več odlagati, ker ne riskiram le pozicije v biblioteki, ampak sploh vsako možnost, da bi se še kedaj habilitiral. Ali ne bi bilo mogoče podregati, da se moja stvar v Beogr.[adu] tako ali tako do konca aprila reši?

Prihodnji četrtek odidem v domovino, če bode železnica še vozila, ter ostanem doma kakih 14 dni. ČJKZ *nisem* dobil, pač pa sem videl Tvoje separate pri Vondráku. Pošlji mi Časopis na Knežec.

Pozdravljen!

Tvoj Kidrič

Priloga A k št. 19

Dragi gospod. Kidriću,

u Vašoj stvari ja nisam imao ništa da odlučujem. Prema izvještajima, koji su stigli ovamo Vas optužaju: a) radi dolaska u Beograd 1916. i radi toga, što do danas niste ništa učinili, da se vrate oduzete stvari, posebno neki rukopisi; b) radi Vaših izjava protiv jugoslovanske politike u 1918. godini i c) radi toga, što ste i poslije sloma htjeli primiti docenturu u Beču. Ja ne znam, šta je sve u stvari, ali sam sklon vjerovati da ste radili bona fide. Najbolje je da tražite u toj stvari istragu i tu istragu da provede Univerzitetski Senat u Beogradu. Tobi stvar izvelo potpuno na čisto.

Sa štovanjem

V. Čorović.

Priloga B k št. 19

Ministerstvo prosvete

Beograd.

Univerzitetni savet u Ljubljani predložio je tomu ministarstvu dr. Frana Kidriča, kustosa dvorske knjižare u Beču, da se postavi profesorom slavistike na novom univerzitetu u Ljubljani. Kako se je doznalo, da ima protiv spomenutog dr. Kidriča zapreka politične naravi, da je tobože za vreme rata sudelovao kod prenosa manuskripta iz Srbije u Bečku dvorsku knjižaru, tražio je dr. Kidrič disciplinarnu istragu te su se poslali zapisnici zastupstvu naše države u Beču. Dr. Kidrič priposlao je i meni jedan primerak dotičnih

zapisnika te sam slobodan predložiti ministarstvu prosveta ove zapisnike s molbom, da jih dade pregledati i ispitati profesorskom kolegiju univerziteta beogradskog, da izvoli podneti svoje mišljenje, jeli u istinu ima zapreka, da se udovolji predlogu univerzitetskog saveta u Ljubljani gledom ličnosti gospodina dr. Kidriča.

Meni je poznat gospodin dr. Fran Kidrič lično te nikad ni nisam sumnjao o iskrenosti slavenskog mišljenja dr. Kidriča. Bili smo već kao djaci oduševljeni nad radom dr. Kidriča gledom Primoža Trubara, kad je bio dr. Kidrič predmetom žestokih napadaja reakcionarne stranke.

Čini mi se, da potiču informacije gledom dr. Kidriča iz netačnosti te se bojim, da su neopravdane. Mislim da zasluž(u)je dr. Kidrič da mu se omogući povratak u domovinu.

Ako ministerstvo prosvete pronadje, da nije cio postupa(k) dr. Kidrič nekorektan, molim, da se udovolji predl(o)gu univerzitetskog saveta l(j)ubljan-skog.

Beograd, 10. marca 1920.

Ćorović Kukovec l. r.

Priloga C k št. 19

Pripombe k »obtožbi«
proti
drju. Fr. Kidriču

1. »Radi dolaska u Beograd 1916...«

Opozarjam, da sem govoril o svojem *službenem* potovanju v Črno Goro, Albanijo in Srbijo obširno v curriculum vitae, ki sem ga predložil svoj čas Univ.[erzitetnemu] Svetu v Ljubljani: tam so obrazloženi vzroki, namen in potek potovanja.

Moj skrivni namen je bil, da rešim v okviru danega mi naloga izmed tega, kar bi mi dale na razpolago vojaške oblasti, tista Serbica, ki bi sicer propadla. Po mojih mislih se mi je namen posrečil. V zvezi z mojim potovanjem pa je prišel v biblioteko le manjši del stvari, ki so faktično prišle v biblioteko iz okupirane Srbije. Tako so prišle n. pr. vse serije akademskih izdanj in statistične stvari *pred* mojim potovanjem in *brez* vsakega sodelovanja od moje strani.

2. Što do danas niste ništa učinili da se vrate oduzete stvari...

Takoj po zlomu monarhije sem opozoril novega ravnatelja Donabauma, ki je sploh gledal na stvar čisto drugače nego rajni, da se mora takozvani »srbski plen« vrniti. Ravnatelj je na moj predlog takoj pristal, z izročitvijo pa hotel čakati, da se javi kompetentna oblast, ki mu more dati o prejemu potrdilo. Tik pred Božičem 1918 sem poslal deželni vladi v Sloveniji neko vlogo ter opozarjal v njej tudi na »srbski vojni plen«. Prepis te vloge se je poslal pozneje generalnemu likvidatorju Ploju. Na »Serbica« v dvorni biblioteki sem Ploja še posebej opozarjal. Ko je prišla na Dunaj srbska vojna misija, sem predlagal ravnatelju, naj javi zunanjemu ministrstvu na Dunaju, kaka Serbica se nahajajo v dvorni biblioteki. Nato so prišli k meni gg. Karić, nadp.[oročnik] Engelhardt in por.[očnik] Maksimović. Razložil sem jim vse, kar sem vedel in znal, ter smo se dogovorili, da sestavim za vsa znana mi Serbica, ki niso prišla po pravni poti v biblioteko, katalog ter jih pripremam za transport. V posesti biblioteke se nahaja potrdilo o sprejemu teh knjig, ki so ga podpisali 11. in 12. februarja 1919 gg: Maksimović, Engelhardt, Dereani.

Omenjeni gospodje so me opetovano zahvaljevali, da sem jim stvar priredil. Ko sta gg. Engelhardt in Maksimović iskala pozneje neko biblioteko in mislila, da se nahaja pri nekem dunajskem knjigarju, obrnila sta se zopet do mene, da sem poizvedoval pri omenjenem knjigarju. In ko sta gg. generalni konzul Papakustopulos in polkovnik Sondermeier iskala po Dunaju neke akte zunanjega ministrstva, bil sem zopet med tistimi, ki so jima pomagali – pozivam se razen omenjenih dveh gospodov še na g. drja Aleksandra Kusega (Kusić), ki je prideljen dunajski jugosl.[ovanski] likvidaciji.

V jeseni 1919. l. sem ugotovil v biblioteki pismo nekega avstrijskega častnika, ki je poslal spomladi 1916. l. iz Belgrada v biblioteko star cerkvenoslov.[anski] psaltir in poročal, da se nahajajo v njegovi posesti še drugi stari rokopisi, a se od takrat ni več oglasil za svoj rokopis – kar se mi je zdelo sumljivo. Posvetoval sem se radi tega rokopisa z Jagićem in dr. Ivićem ter končno poslal po drju. Bariću – akademiku Ljubi Stojanoviću v Beograd precej natančen opis rokopisa in prepis oficirjevega pisma.

Istodobno sem naletel pri urejanju slavističnega referata na izdajo Miroslavljevega evangelja, kateri nisem vedel za provenijenco. Javil sem stvar takoj g. drju. Ivaniću od jugosl.[ovanske] likvidacijske komisije ter mu obljubil, da stvar preiščem. Nato sem posvetil nekaj tednov reviziji vsega slavističnega Einlaufa za dobo vojske in ugotovil še nekaj Serbik, katerim nisem znal za provenijenco. Javil sem stvar ravnatelju in povzročil, da je

pisal dne 31. januarja 1920. poslaništvu SHS: »Anlässlich einer Revision der slavistischen Erwerbungen der HB. [Hofbibliothek] in den letzten Jahren hat Kustos Kidrič einige Serbica gefunden, deren Provenienz nicht festgestellt werden kann. Es liegt die Möglichkeit vor, daß es *Reste* der Serbica sind, die während der Okkupation verschiedentlich aus Serbien in die HB. dirigiert worden und wovon man schon im Februar 1919 alle als solche festgestellten Bestände der serbischen Mission übergeben hat... Die unterm.[eichnete] Direktion stellt diese Serbica... zur Verfügung... Zugleich macht sie noch darauf aufmerksam, daß sich in der HB. ein alter handschriftlicher Psalter in kirchensl.[avischer] Sprache serbischer Provenienz befindet, der ebenfalls nicht ihren Beständen einverleibt werden kann. Er wurde ihr nämlich während des Krieges zum Kaufe angeboten, ohne daß sich der Anbieter, der von der Direktion aufgefordert worden war, sein Eigentumsrecht zu dokumentieren, seither wieder gemeldet hätte. Die Dir.[ektion] kann diese Handschrift natürlich nur demjenigen ausfolgen, der ein eventuelles Eigentumsrecht an ihr nachweisen würde. Eine eingehende Beschreibung derselben hat Kustos Kidrič dem Kenner alter serbischer Handschriften: Akademiker Ljuba Stojanović übermittelt.«

3. Što do danas niste ništa učinili, da se vrate... posebno neki rkp.

Ako gre za sretenjske rokopise, opozarjam na zapisnike discipl.[inarne] preiskave z dne 11. febr.[uarja] 1920. Rokopisi so pač v Beogradu, toda najbrž jih ne more nikdo identificirati – ker nikdo ne ve, kaj se je v Sretenju res nahajalo. Moje beležke – so na razpolago.

4. »Radi Vaših izjava protiv jugoslov.[anske] politike u 1918. godini.«

Na to misterijozno očitavanje bi mogel odgovarjati šele takrat, ko se mi pove: *kdo in kaj*.

5. »Radi toga, što ste i poslije sloma htjeli primiti docenturu u Beču.«

Radi tega očitka smo si lomili glavo: Hrvat Jagić, ki tudi »poslije sloma« prima penzijo kot bivši profesor dunajske univerze; Čeh Vondrák, ki je tudi »poslije sloma« ostal na dunajski univerzi in jaz, ki sem »poslije sloma«

dvorskim oblastim že trikrat javil, da sem in ostanem Slovenec, in ki bi, če bi se *moral* kedaj na Dunaju habilitirati, tako mi Boga, napisal v curriculum vitae kot prvi stavek: »Geboren... als Sohn eines *slovenischen* Bauern«.

Mislím, da prihaja ta očitek iz netočne informacije o stališču slavistov na dunajski univerzi. Senat dunajske univerze je svoj čas *enoglasno* sklenil da za vseučiliške profesorje, zlasti pa slaviste, *ne* velja ista norma, kakor za druge državne uradnike, pri katerih se je zahtevalo za sprejem priznanje k nemški narodnosti. Na tej podlagi sta ostala Vondrák in Dvořák in ostal bi bil lahko tudi Rešetar, ako ne bi bil vložil *že prej* prošnje za penzioniranje. Sklep je veljaven še danes in poslužil bi se ga tudi jaz, ako bi nanesle prilike tako, da bi se ga *moral*. Proti svojemu znanstvenemu fondu imam gotove dolžnosti. Gre mi predvsem za službo, kjer morem izvrševati svoj znanstveni program. Domovini so moje moči na razpolago: ako jih ne sprejme, mi vendar ne more škodovati v zlo, če iščem mesta drugod!?

Circulus vitiosus: v domovini me ne imenujejo, a za vzrok se navaja že nekaj, kar bi vendar moral poskusiti storiti takrat, ko se prepričam, da v domovini na moj znanstveni fond *ne* reflektirajo, ako hočem ohraniti svojo znanstveno eksistenco.

Sploh pa: prvič v življenju slišim, da bi mogla biti habilitacija – ovira profesuri, doslej je bilo vedno narobe.

20

10536

profesor ramovs

copova 10 laibach =

wien hofbg 185 15 24 4=

popravljam zadnje porocilo ministrstvu ni pisal corovic ampak kukovec
= kidri2 =»

21

Knežec 31/3 1920.

Dragi prijatelj!

Včeraj prispel domov ter našel Tvoje pismo. Upam, da si prejel medtem tudi moje pismo, ki sem ga poslal z Dunaja menda(?) 22. ali 23. in pa brzojav, ki mu je sledil.

Časopisa še nisem prejel in Te prosim, da mi ga pošlješ sem. Obenem Te tudi prosim, da mi daš poslati vse moje separatnike, kar jih je še v tiskarni. Pri »Trobarjih« izpremenim avtorski red v: Kidrič - Kaspret, ker to bolj odgovarja faktom nego: Kaspret - Kidrič in ker mi Kaspret sam piše, da ne ve, ali se sme njegovo ime pod spisom še imenovati. V tekstu je treba potem tudi popraviti, ker se govori na nekem mestu: *prvi* izmed podpisanih avtorjev. To izpremeni v: *drugi* izmed podpisanih avtorjev. Sploh bi korekturo »Trobarjev« silno rad dobil: <...>

Jurčiča II ocenim. Dobil ga še nisem. Ocen je res premalo, toda kaj bi bilo treba še ocenjevati, ko pa takorekoč ničesar *ni!* Res, eno stvar bi si bilo treba ogledati: Graber, Herzogseinsetzung (in) Kärnten, ki ga je izdala dun.[ajska] akademija. Ko pridem na Dunaj, posvetim par uric temu problemu ter napišem par vrstic.

Nabero knjig prevzamem drage volje. Pošlji mi 2500 kron, da jih vzamem seboj. Večina zabeleženih stvari se da dobiti na Dunaju, ostale naročim preko liferantov dvorne, dobim ceneje. Ako pride v doglednem času do moje preselitve, bi bila stvar seveda lahka.

Težko bodem pričakoval Tvojega odgovora na svoje pismo z dne 22.-23. Bil sem dva dni v Celju ter konferiral tudi s Kukovcem. Njegov svet: »Tako trdno o realizaciji ljublj.[anskega] predloga *nisem* prepričan, da bi ne čutil dolžnosti Ti svetovati: imej dvoje želez v ognju in habilitiraj se na Dunaju...« Da se zdi Tvoje in moje pojmovanje avtonomije ljubljanske univerze našim politikom smešno, ali da govorim po njihovem: »otročje«, to je prvi sadež mojega poseta v domovini po 8-mesečni odsotnosti. V tem oziru si morate pozicijo šele ustvariti... Veliko zabave mi dela trud liberalnih politikov, da odstranijo ali zmanjšajo v mojih očeh sodelovanje prijatelja

Žerjava. Opetovano se mi je zelo resno svetovalo, naj brskanje po povzročiteljih sploh opustim.

Vesele piruhe Tebi in vsem Tvojim želiva oba z ženo.

Iskreno Te pozdravlja

Tvoj Kidrič

NB. Zelo me veseli akvizicija Glonarja(?). Pozdravi ga!

Na Knežcu 12/4 1920.

Dragi prijatelj!

Iskreno zahvaljujem za pismo z dne 6. t. m.

Tudi jaz sem že večkrat razmišljal o *najinem* razmerju ter prišel do istih zaključkov, ki si jih Ti v zadnjem pismu tako fino podčrtal. Isto misel pa so mi že poprej izrazili tudi drugi ljudje: moja žena, ki Te je menda samo enkrat videla, in pa Žurm(an)ovi, ki Te osebno sploh še ne poznajo. Zelo me je mikalo, da bi jo krenil k Tebi v Ljubljano, a iz raznih vzrokov sem tokrat odložil. Upam pa trdno, da se bova v dobi velikih počitnic videla.

Kakor vedno sem se na svojem dragem Knežcu tudi sedaj duševno in telesno odpočil. V bodočnost gledam mirno, pripravljen sem za vsako eventualnost, ne iznenadi me prav nič. Svoj znanstveni fond bom čuval, dokler se bode pač dalo, do skrajnih mej. Če pa ne pojde dalje, izprežem ter pozikusim brez znanstva živeti. Takoj po prihodu na Dunaj vložim prošnjo za habilitacijo. Spiski so vsi dovršeni, treba je dodati še samo datum in podpis. Z Vondrákom in Übersbergerjem sem dogovoril za sledečo razporedbo predavanj: 1. Skizzen aus der Gesch.[ichte] der slav.[ischen] Philologie; 2. Russische Literatur; 3. Historische Grammatik des Russischen; 4. Südslavische Literatur; 5. Histor.[ische] Gramm.[atik] des Serbokroat.[ischen]; 6. Histor.[ische] Gramm.[atik] des Slovenischen; 7. Die Reformation im Spiegel der slavischen Literaturen; 8. Slavische literarische Wiedergeburt. Za svet sem Ti prav hvaležen – lažje sem se odločil sedaj za ta korak, ki pomenja morebiti mejnik v mojem delu.

Da je Čorović *bil* glavni hujskač, to je gotovo. Istotako gotovo je pa tudi, da je »kamen smutnje« prifrčal v B.[eograd] iz roke slovenskega idejesarja: »Prema izvještajima, koji su *ovamo stigli*.« Sedaj je Čoroviću silno mučno, da sem ga pogruntal; dr. Kuk.[ovec] bi me zato rad prepričal, da je prišel Čor.[ović] »v to afero kakor Pilat v Credo«. Sploh se prepričujem vedno bolj, da nosi zemlja bore malo junakov. Takole izza grma zažene paglavec kamen, a ko mu hočeš pogledati v oči, se zvija, da se ti skoro zasmili. Zdi se

mi vedno bolj, da se bode radi moje afere zvijal še marsikdo, ki še ne sluti, da sem mu že za policijskimi petami.

Da je Barić res Hochstapler, kakor pišeš, to vem že davno. Zaupal mu nisem nikdar, pismo za Stojanovića sem mu izročil samo zato, ker nisem mogel drugega kurirja dobiti. Vadljati bi se skoraj upal, da tistega pisma niti izročil ni. Dalje sem tudi prepričan, da je njegova zasluga, da se mi šteje namera habilitacije v greh. Sploh: ne motim se, če trdim, da je mož uspešno sodeloval pri spletnju očitkov...

Glede Korošca Ti prepuščam čisto svobodno roko. Sam ž njim nisem v takem razmerju, da bi ga mogel prositi usluge. Če je hudoben, bi se lahko sedaj maščeval ali vsaj smejal: v tistih davnih časih, ko sem bil še mlad ter se aktivno mešal v politiko, sem mu bil namreč naprtil zelo resnega protikandidata. *Politični* program Kor.[oščeve] stranke se mi zdi sicer za Slovence veliko prej sprejemljiv nego ultracentralizem JDS, vendar se priznavam prej kakor slej k takemu *svetovnemu* nazoru, ki ni Korošček. In svetovnega nazora tudi radi kakih intrig tega ali onega dež.[elnega] predsednika ali moža »z dolgo brado in ozkimi prsi« ne izpremenim. Prijatelj mi je svoj čas poročal, da je tudi pisal dr. Kor.[ošcu], »v kakem političnem maslu je uto-nilo moje imenovanje«, tudi dr. Izidor Cankar mi je namignil, da namerava storiti nekaj podobnega: obema sem odgovoril podobno kakor sedaj Tebi. Kot politik ne maram priti v domovino na noben način; če ne morem priti kot znanstvenik, pa pridem kot kmet ali pa sploh ne pridem.

3000 kron sem prejel. Seveda bom povsod zahteval pismene račune. Samo eno mi je mučno: *valuta*. Kako naj dokažem, koliko sem dobil za jugosl.[ovansko] krono, ko se pa to vedno menja in razen tega vsaka banka drugače procentuje?

Ravnokar sem prejel zadnjo štev. ČJKZ. Zelo mi ugaja. Čital ga bodem na potovanju. Obenem sem prejel 30 separatnikov »Prispevkov« v tem zvezku. Manjkajo mi še separatniki iz zadnjega zvezka 1. letnika. Ali so ostali pri Bambergu? Prosim, pobrini se zanje, da se ne izgube.

Literarnozgodovinsko kritiko bi rad pisal odslej po možnosti *sam*. Zato Te prosim, da mi pošiljaš *vse* literarnozgodovinske stvari, ki se nam pošljejo v oceno. Tako bi prosil n. pr. Jenkove Pesmi, uredil Glonar, za ponatis Gregorčiča in ČČM [Časopis českého musea] če so nam ga poslali itd. Zelo bi Ti bil tudi hvaležen, če mi o priliki pošlješ Glonarjev »Jezik« (svoj čas mi je Prij.[atelj] pravil, da ga hraniš zame) – ne v oceno!

O zadnji štev.[ilki] AfslPh [Archiva für slavische Philologie] bo pač treba blekniti? Prevzemi Ti, ter izpopolni tako »Slovenistiko v arhivu«.

Korekture opravljaš *dobro*, vendar bi tuintam kako svojo stvar rad tudi sam korigiral.

Da si mi zdrav in srečen! Jutri, 13. ob 5^h. zjutraj odidem s Knežca.

Tvoj Kidrič

23

Dunaj 12/5 1920.

Dragi prijatelj!

Suponiram, da si prejel dvoje mojih pisem: pismo, ki sem Ti ga poslal z Slatine tik pred svojim odhodom, 14. ali 15. m.[inulega] m.[eseca], in pa pismo ter oceno II. zv. Prijateljeve izdaje Jurčiča, ki sem Ti ju poslal z Dunaja kak teden po svoji vrnitvi s počitnic. Istotako suponiram tudi, da si prejel korekturo Trobarjev, ki je odšla z Dunaja menda okolu 17. m. m.

Knjige za Vaš seminar sem vse naročil. Obračun o prejeti zalogi odpošljem z Dunaja 29. ali 31. maja. Vseh naročenih knjig pa dotokrat gotovo še *ne* dobim. Če bi imel kake sitnosti radi računa, se Ti lahko denar pošlje s Slatine, knjige pa plačam tukaj iz svojega, da mi vrnete, ko pridem na počitnice (15. VII. - 1. IX.). Poročaj!

Ćorović mi doslej *ni* odgovoril. Gabršček, ki je nesel pismo v Beograd, ga je 4-krat iskal a ga ni našel, pismo pa izročil na univerzi. Upam, da ga je dobil. Ivić je pripovedoval pri Jagiću v Barićevi prisotnosti sledeče: »Ćorović se je v kavarni hvalil, da je vložil ravnokar kot *narodni zastopnik* veto proti imenovanju drja Kidriča.« Zdi se mi, da je šel Žerjavov veto na klub in preko Ćorovića dalje. Vse se je vršilo *za* Kukovčevim hrbtom. No, to je stvar, o kateri se naj pomeni s kolegi prijanz Kukovec sam; o priliki ga nanjo opozorim.

Dr. Cankar mi je javil, da je govoril o moji stvari s Korošcem, Kramarjem in Ribnikarjem (v svojem imenu, brez mojega pooblastila seveda). *Korošec* je menil, da sem bil vedno nasprotnik klerikalcev in da torej ne more obljubiti drugega, kakor da ne bode delal proti. *Ribnikar* mi je mazal grbo, češ, da sem bil in sem še *slovensko* orijentiran! *Kramar* je povdarjal, da bi bil tudi prof. Prijatelj moral takrat potovati v Srbijo, pa se je izmuznil – kar je, med nama povedano, velika *laž*!

To je vse, kar sem zvedel odtokrat, ko sem Ti zadnjič pisal. *Graberja* sedaj *ne* utegnem oceniti. O pripustitvi k kolokvijju se je sklepalo v soboto dne 8. t. m. V komisiji vsi za, v fakulteti 33 za, 3 proti. Ker je 12. junija seja fakultete, moram kolokvirati pred 12. junijem. Toda vedi, da je moja

habilitacija samo kaprica človeka, ki hoče znanstveno kariero ⟨...⟩ končati. Niti najmanj se mi ne ljubi na stare dni po Dunaju stradati. Ako ne pride pred venijo legendi do sprejema biblioteke, se ne dam sprejeti ter odidem v jeseni za vedno domov; ako pride do sprejema sedaj, to je pred izvršitvijo habilitacije, se dam sicer sprejeti, toda na Dunaju ostanem kvečjemu eno leto še.

Pozdravljen!

Kidrič

24

Dragi prijatelj moj!

Evo Ti Tvoje pismo z dne 21. 6. m.[inulega] l.[eta]; v nobenem drugem pismu ne govoriš o aferi. Čemu?

Vest o bližnji smrti ČJKZ me je zadela v živec. Torej tudi pero brez strehe. Silno, silno hvaležen bi Ti bil, če spraviš pod streho še zadnje poglavje Ungnada, da ne ostane stvar kar tako. Gotovo je čisto – v stenogramu. Ali dospem, da ga prepisem ob pripravljanju za kolokvij, ki se vsekakor vrši pred 12. 6., ne vem. Poizkusim! Čakaj, za kake tedne pri *zadnji* številki časopisa pač ne gre, ko čakam jaz na imenovanje – že skoro leto dni.

Tvojega odgovora na pismo s Knežca nisem dobil na Dunaj. Ponovi mi glavno vsebino. Predvsem: kaj je z mojimi separatniki II. pogl. Ungnada? Silno me skrbi? Svoj čas si mi pisal, da leže pri Bambergu. Poskrbi, prosim, da se ne izgube...

Pošiljam Ti prospekt novega podjetja, pri katerem imam nekaj besede. Seveda tudi dela!

Kukovcu bom jutri gratuliral. Ali naj govorim tudi o stvari? Sedaj menda še ne, saj vendar sam ve, kaj ima storiti. Prepričan sem tudi, da stori, če – kaj zmore. Kako je mogel preprečiti Čorović Murkovo imenovanje pri *nedemokratični* vladi, mi je čisto neumljivo. Kako misliš to, da s habilitacijo lopnem Čorovića? Ko mi pa sam piše, da govori *proti* meni že sama namera dunajske habilitacije? Sicer pa: saj je čisto vsejedno, kaj se zgodi, gotovo je samo, da na Dunaju *ne* ostanem več dolgo. In čim bolj razmišljam to celo stvar, tem lepši se mi kaže Knežec in tem vabljivejši plug.

Samo za *Tebe*: dekan freiburške fakultete filozofov me vpraša, »ob ich damit einverstanden wäre, daß ich auf die Liste der der Reg.[ierung] vorzugeschlagenden Kandidaten gesetzt werde, ob ich katholisch sei (?), eventuelle bis Herbst kommen könne, *poln.*[ische] Liter.[atur] lesen konnte...« Seveda wäre ich einverstanden, ampak kakih katoliških verig nadeti si ne dam, ta stvar bi se morala pojasniti. Vederemo!

Pozdravljen!

Tvoj Kidrič

25

Dunaj 14/6 1920

Dragi prijatelj!

Pošiljam račune za knjige, ki sem jih dosedaj dobil:

1) Gebauer, Slovník	310.–
2) Brugmann, Griech.[ische] Gram.[matik]	169.–
3) Vondrák, Studien	3.–
4) Meillet, Etudes I	143.–
5) Lorenz, Gramm.[atik]	22.50
6) 10 Ex. Vondrák, Ksl.[Kirchenslavjische] Chrestom.[atie]	637.–
7) Pedersen, Vgl.[Vergleichende] Gramm.[atik] I, II 1/2	336.70
8) Schrftn [Schriften] d.[er] Balkankom.[mission]	
I, III, IV, V/VI, VII	171.12
Linguist.: I, II, III, VI	170.16
	1962.48

Razen Brugmanna in Schriften (der) Balkankom.[mission] je vse *nevezano*. V uradu imamo knjigoveza, ki v svojem prostem času zame večkrat veže, in sicer razmeroma *zelo* po ceni, ker sem mu tuintam pomagal z živili. Ako želiš, dam pri njem v vezavo. Za ostale stvari treba pač čakati.

Dne 8. t. m. sem imel kolokvij. Tako animiranega kolokvija člani moje komisije bojda še niso doživeli. Ob moji kritiki razne literature se je mnogo smejalo, ob raznih vprašanjih so člani med sabo debatirali, da sem jih moral na svojo prisotnost opozarjati. Vondrákova in Übersbergerjeva »vprašanja« so mi bila *vsa* zelo po srcu: *Vondrák*: Der Einfl.[uß] der Reformation auf die slavischen Literaturen, 2) Die slovenischen Dialekte, 3) Die Streitfragen in der Geschichte der Besiedelung der Alpenländer (Tvoj ref.[erat] o Niederleju igral precejšnjo ulogo), 4) Die Entstehung der russ.[ischen] Literatursprache; *Übersberger*: 5) Meine Stellungnahme zur Literatur über die slavische Wiedergeburt, speziell den Illyrismus, 6) Die ersten Vertreter der Bauernbefreiung in der russ.[ischen] Literatur. – Prihodnji torek 22. t. m. bodem imel prvo predavanje (komisija si je izvolila Georgijevića, čeravno sem ga bil postavil na 2. mesto).

Iz Švice mi poročajo 30. m.[inulega] m.[eseca], da je imela prejšnji dan(?) komisija sejo in »daß Sie auf die Liste aufgenommen sind, die der Fakultät vorgelegt wird. In e.[twa] 14 Tagen wird diese letztere die Liste endgültig feststellen und ich werde sie dann der Regierung überreichen.« Ako postanejo pogajanja resna, bodem javil Vašemu vseuč.[iliškemu] svetu in mu dal rok, do katerega se mora njegov predlog realizirati, in(?) preko katerega moja beseda, ki sem jo dal svoj čas za komisijo Tebi, ne bode imela več veljave. Isto sem javil tudi drju. Kukovcu, na vprašanje njegove gospe soproge, ali sem še pripravljen iti v Ljublj.[ano].

Glonar mi poroča, da neha Časopis s 1./2. števil. Res? V tem slučaju izroči moje stvari njemu, naj porabi to ali ono za Zvon. Vsekakor mi javi, kako je s 3/4 števil. Ker sedaj bi lahko začel pisati konec Ungnada.

Preko hribov in dolin Te prisrčno pozdravlja

Tvoj Kidrič

26

Dragi prijatelj France!

Tukaj pošiljam str. 11-16 zadnjega poglavja Ungnada in vprašam oficijalno: koliko strani rokopisa še smem v *skrajnem* slučaju napisati? Stvar je namreč ta, da lahko tukaj v zmyslu svojega v uvodu narisane programa kratko končam (1-2 strani), ali pa posameznosti obširno, t. j. izčrpljivo obdelam. Javi mi čimprej na Knežec, pošta Rogaška Slatina. Tje mi pošlji tudi *takoj*: 1) event.[ualne] korekture; 2) *gotovo* tudi separatne odtiske 2. poglavja Ungnada, ki so ostali svoj čas v Bambergovi tiskarni. To pismo Ti pišem na vlaku, da ga izročim v Mariboru g. dr. Rostoharju, ki Ti ga izroči v Ljubljani kakor pravi še v *soboto*. Ker imam ostala pisma in račune v kovčegu in se mi jih ne ljubi sedaj med navlako iskati, samo malo informacij:

1) Knjig za Vaš seminar sem dobil zopet za okroglih 900 kron, seznamek Ti pošljem od doma. Seboj jih sedaj nisem *mogel* vzeti, ker imam prirojeno mržnjo proti prtljagi a se mi je lastne nabralo že preveč, razen tega tudi knjigovez ni bil gotov, ker ima sedaj počitnice. V kratkem času se preselita z Dunaja v domovino 2 Slovenca: moj biblioteški sluga v Celje, bivši mežnar dvorne kapele pa v Ljubljano. Z obema sem že govoril in upam doseči, da vzame ta ali oni seboj: 1) knjige za slov.[anski] sem.[inar], 2) publikacije rom.⟨?⟩ društva, 3) Tvoje lastne knjige, ki sem jih seveda takoj naročil. Sploh bi Ti svetoval, da se obrneš radi transporta teh knjig za pomoč do poslaništva SHS na Dunaju. Zakaj ga pa imate?! Barić ga je svoj čas z gesto ministra alarmiral za pomoč in stražo, ali Slovenci nimajo iste govorice?

Vprašaš, kaj je odgovoril dr. Kukovec. Meni pravzaprav nič, pač pa je pisal nekaj moji ženi, ali ne vem natanko kaj; ako je pismo ohranila, Ti sporočim. Vem tole: ko se je raznesla po brbljavosti mojega svaka v Celju vest, da se pogajam s Freiburgom, mi je gospa dr. Kukovčeva izporočila željo, naj ji javim, ali sem *še* pripravljen iti v Ljubljano. Povdariti moram, da svoj čas v zmyslu Tvojega pisma dr. Kukovcu nisem pisal: 1) sem suponiral, da itak stori, če kaj zmore; 2) sem imel vedno opravke, ki so se mi zdeli nujnejši nego potegovanje za ljubljansko pozicijo; 3) menim, da bi morala *uni-verza* izvojevati realizacijo predloga ali vsaj obrazložbo razlogov, zakaj se

predlog ne potrdi; 4) ne nadlegujem rad sorodnikov v lastnih stvareh. Gospej dr. Kuk.[ovčevi] sem torej poslal pismo za dr. Kuk.[ovca], ki mu ga je med reg.[entovim] potovanjem v Zagrebu izročila. To dejstvo mi je iz Zagreba še izporočila, obljubila obenem tudi daljše pismo, ki ga pa nisem dobil. Pismo za dr. Kuk.[ovca] je bilo pod sledečim tonom: zaenkrat sem še pripravljen iti v Ljubljano; ako stopijo pogajanja s Freiburgom v resen štadij, napišem, do katerega časa se še čutim v besedi; posreduje naj *samo* v slučaju, ako je subjektivno in objektivno prepričan, da je za mlado slovensko znanstvo koristno, če se ljubljanski predlog realizira, prijateljske ozire naj pusti pri presoji tega vprašanja čisto ob strani! Kakor rečeno: odgovora doslej nisem dobil kakor svoj čas tudi od Čorovića ne! Z realizacijo ljublj.[anskega] predloga ne računam več resno, pač pa z obračunom z vsemi, ki so imeli v gonji proti meni parklje v žerjavici... In zlasti radi tega bi se rad enkrat s Tabo porazgovoril. V Ljublj.[ano] mi žalibog ni mogoče priti, ker mi pride ob sedANJI valuti res predrago. Ali ni drugega načina? Ostanem na Knežcu vse počitnice in bodem pripravljaj predavanja za zimski tečaj: 1) Die slavischen Literaturen der ersten Hälfte des XVIII. Jahrh.[underts] in Grundzügen; 2) ausgew.[ählte] Kapitel aus der Geschichte der russischen Sprache. Ali bi mi mogel poslati iz Ljublj.[ane] *poljsko literaturo, ki je izšla v Encyklopediji polski?* Ad 2) imam seboj Šachmatova, o katerem je referiral Jagić v predzadnjem zvezku Archiva. Zanimiva knjiga, ampak po tej poti se ne pride prav nikamor!

Pogajanja s Freiburgom so stopila v štadij, kjer se najbrž pretrgajo. Položaj švicarskih vseuč.[iliških] prof.[esorjev] je sploh čuden: Vertragsbeamte!! Zgodilo se je, da je dobil učenjak po šestih letih stolec pred vrata. Zelo kočljiva točka je takozvani katoliški značaj univerze. Zahteval sem garantij, da ob potrebnih ozirih *taktnega* človeka značaj univerze na smer mojih predavanj in publikacij ni merodajen, pa pravega odgovora dobiti ni mogoče. Pač pa sem zvedel, da so šteli germanistu v zlo, ker je imel Nietzscheja v svoji knjižni omari. Zanimivo je tudi, kako je njihov apetit rastle: najprej so vprašali, ali sem katolik; pozneje, ali bi mogel predavati tudi v francoskem jeziku; ko sem pritrdiril, da po preteku *enega* leta, je sledilo *zopet* novo vprašanje, ali ne bi hotel predavati o poljski literaturi v poljskem jeziku. Odgovoril sem, da lahko predavam takoj v ruskem, hrv.[aško]-srb.[skem], slov.[enskem] in nemškem jeziku, po preteku leta dni tudi v franc.[oskem], več predavateljskih jezikov zaenkrat ne pride v poštev, ker nisem – jez.[ikovni] žongler.

Za Tvoje odkrito predzadnje pismo posebna zahvala. Situacijo presojaš prav! Po mojem prepričanju je kulturna slovenska pozicija izgubljena! Krivi

temu niso Srbi ampak slovenska inteligenca. Za svojo osebo ne bodem izvajal iz tega prepričanja nobenih posledic: vsak narod kakor vsak posameznik je posvečen smrti, gre za to, da stori svojo dolžnost, dokler živi, brez ozira na bližnjo smrt.

Povej Glonarju, da sem hud nanj! Pred tedni me je vprašal, če bi mu hotel napisati nekaj kritik. Odgovoril sem mu, naj mi pošlje stvari – a sedaj molči! Reci mu, da sem se angažiral torej drugače.

Da si mi zdrav in čil!

Tvoj France

27

Dragi,

v imenu nas *vseh* Te najiskrenejše povabim, da nas obiščeš na Knežcu. Spati boš moral v isti sobi z – mano, drugo bode pa tako, kakor se »doma pridelal«. Javi, ker hoče oditi žena pred 15. avg.[ustom] za par dni v Celje obiskat stariše, ki odidejo 15. na Dunaj. Lahko tudi telefoniraš: pokliči g. *Kamenšek*, ki je na Slatini poštni uradnik in pri meni(?) stanuje. Voziš se do Grobelnega, potem z lokalno žel.[eznico] na Slatino. Na slatinskem kolodv.[oru] Te bom seveda čakal. Nezadržno(?) se veselim.

Seveda nimam *nič* proti temu, če hočeš pisati min.[istru] Kukovcu. Če je univ.[erzi] res na tem, da me izvojuje, mislim, da bi bilo Tvoje pismo Kuk.[ovcu] zelo na mestu. Več ustmeno, ali po prejemu Tvojega odgovora.

Ali bibliografije za literarno zgodovino Šlebinger ne izda?! To bi bil pravzaprav škandal. Prosi ga v mojem imenu, naj doda še to, da bode nekaj sistem.[atičnega] in sporednega naslovu ČJKZ.

Evo konec Ungnada. Ako je preveč, črtaj, striži, reži. Dvakrat sem pre-pisal, vedno preveč. Korektura Trobarjev in Kobile? Hitim, da še pojde z današnjo pošto...

Zdrav!

Tvoj Kidrič

28

Dragi prijatelj,

v privatno informacijo Ti pošiljam prepis iz pisma, ki sem ga ravnokar prejel preko Dunaja: pisma ne kaži nikomur, stvar pa smeš uporabiti. Tudi jaz mislim sedaj, da je govoril Žerjav resnico, to se pravi, da je Čorović *la-gal*, ko je trdil, da je vložil Žerjav veto. Lagal je tudi, ko se je pozival na inform.[acijo] sedanjega dun.[ajskega] gen.[eralnega] konzula Cerovića. Lepa ⟨...⟩, ta beograjski kolega! Da bi mi bil poročal laž Gabršček, je čisto izključeno, saj je poročal o Žerjavu tudi dr. Prijatelju, o čemer mi ni poročal le sam, ampak pismeno tudi dr. Prij.[atelj]. Kdo je gibal: res Ilešić? Pot Vaši univerzi, če hoče izvojevati imenovanje, je iz Kuk.[ovčevega] pisma menda evidentna: jaz bi poslal urgenco naravnost drju Kuk.[ovcu], naj jo on izroči, ter se pozival na to, da me ravno Kuk.[ovec] osebno pozna. – Pričakujem Te okoli prihodnje sobote - nedelje.

Pozdravljen iskreno!

Kidrič

NB. Min.[istru] Kuk.[ovcu] odgovorim, da verjamem radi Žerjava, da pa je po mojih računih nekdo v njegovem klubu lažnjivec.

Rogaška Slatina 3/8 20.

Priloga k št. 28

Beograd, 25. 7. 1920

... Ko je dr Žerjav pred nekaj tedni našel na moji mizi tukaj kos Tvojega meni pripisanega pisma, iz kterega je bilo videti Tvoj očitek, da je on baje dal veto proti Tvojemu imenovanju, me je naprosil, naj Ti odločno dementiram Tvojo zadevno informacijo. On se nigdar z nobeno besedo ni v tem oziru zagrešil proti Tebi in nima proti Tebi in ni imel kake mržnje. Če je v kterem koli oziru bil drugega naziranja nego si – opravičeno in svobodno – Ti, ni se šlo za nikakršno nasprotstvo zoper Tebe, in porabim priliko, da Ti to poročam z mnenjem, da dr Žerjav govori resnico. Za časa ministროvanja Sv.[etozarja] Pribičevića sem trikrat poskusil sklicujoč se na predlog univerzitetnega sveta in v družbi z dr. Kramerjem in dr. Brezigarjem Tvoje imenovanje zopet urgirati in mi je minister Pribičević tudi obljubil stvar si predložiti dati. Ko sem pa dal po svojem tajniku zadnjič poizvedovati, reklo se mi je, da *nimajo evidence o kakem predlogu univerzitetnega sveta, ampak le o domnevnih rokopisih ter sem se zato ponovno pismeno z obrazložitvo obrnil zopet na ministra Pribičevića, kjer bom stvar kmalu zopet zasledoval...*

29

Knežec, 6/8 1920

Dragi prijatelj,

milostljivi gospe soprogi in Tebi iskrena hvala za vabilo. Imejta me že sedaj za svojega dolžnika. Ali bodeta huda, če se vabila ne oklenem takoj ampak ga vknjižim za prvo priliko?

Ne morem se sprijazniti z mislijo, da bi stopil v Ljubljano sedaj in v tej zvezi. Draginja vožnje, ki je zame ob avstrijskem zaslužku 2½ dražja nego za Vas, ni glavna budilka pomislekov. Povedal sem vse, kar spada sem, mogel bi samo še ponavljati. Gabi se mi že cela akcija, sit sem je do grla. Podčrtujem, kar sem povdaril že Kukovcu: Prijateljske ozire potisnite ob stran, tudi Vidva s Prijateljem obravnavajta stvar zgolj objektivno kakor da ne gre za Kidriča, ki Vama je prijatelj, ampak za neko tujo osebo: kdor misli, da je realizacija Vašega predloga univerzi in našemu znanstvu v korist ter ima obenem pri univerzi kaj besede, naj išče sredstev, da se predlog uresniči; kdor o tem količkaj dvomi ali računa, da urgenca za mlado univerzo morda ni oportuna, naj svobodno glasuje za položitev ad acta. Slovesno izjavljam, da bom skušal vse razumeti in da gotovo ne bom nikomur ničesar sponašal. Ako pa avtonomna univerza ne more najti potov in steza, da spravi svoj resni predlog pri ministrstvu v *evidenco* in dobi v *zakonitem* roku *zakonit* odgovor, katero peto kolo pa naj potiskam pri tej obupni vožnji jaz, sirota nebogljen?!

Veseli me odkritosrčno, da si si mislil za časa svojega bivanja na Knežcu ogledati Slatino. Naše vabilo ostane še vedno v veljavi. Ne pozabi, da bode vlak po 15. bojda dražji.

Poljubljam roko milostljivi gospe soprogi in Vaju iskreno pozdravljam

vdani Kidrič

30

Knežec 16/8 20

Dragi prijatelji!

Primem pero v svojo desno roko ter Vas čez hribe in doline najsrčneje pozdravim. In predno Vam dalje pišem, Vas vse skupaj in vsakega posebej najlepše zahvalim: že veste zakaj!

In Vam naznanjam, da sem prispel v petek popoldne ob 1^h. srečno v Celje. Gospa ministrella me je povabila na večerjo, tako da je moja avdijenca pri ministru trajala od 9^h. do 11^h. Razgovor je bil tako zanimiv, da bode imel eventualni zgodovinar veselje z beležkami, ki sem si jih pozneje naredil. V zmislu obljube, ki sem Vam jo dal ob odhodu, poročam iz razgovora sledeče:

Pri tisti »skrajni sili« gre za nek zavod v Ljubljani, ki se ima »morebiti« ustanoviti. Seveda pa tudi v tej obliki zame – indiscutable. V stvari sami ima minister vtis, da univerza mojega imenovanja *ni* dovolj pogosto in ne dovolj glasno urgirala: »Meni ni pisal nikdo *oficijelno*, niti *rektor* niti *dekan*. *Druga* imenovanja so urgirali na čisto *drugačen* način. Prib.[ićević] mi je obljubil, da izvrši imenovanje, ker me hoče radi neke druge stvari potolažiti, ob tistem drugem predlogu samem bi se ne bi(lo) to nikdar zgodilo. Bilo bi jako dobro, ako se predlog še ponovi in na kak način povdari...«

To Vama poročam seveda samo v privatno informacijo in direktivo, drugače ne smeta uporabljati in pripovedovati. Jaz za svojo osebo tudi sedaj še *ne* verjamem v realizacijo -----

V nedeljo dopoldne sem bil v Celju pri zborovanju, predaval Kuk.[ovec] o položaju. Ko je poročal, da ni za vojsko z ruskimi boljševiki, ki niso tako strašilo kakor jih navadno slikajo, je vse ploskalo. Ko je povdarjal, da je posebna Slovenija po mnenju demokratov *nepotrebna*, je vladala v dvorani grobna tišina.

Torej Pitamic »nevtralni« poverjenik?

Pozdravljeni vsi! Rokoljub milostljivi gospe soprogi.

Vaš Kidrič

31

Knežec 31/8 20

Dragi! Supo(niram, d)a si moje sporočilo o »avdijenci« prejel. Šlebingerju (nisem) pisal, ne vem naslova; sedaj je pač že v (Ljublj)ni, pošlji mi njegov ljublj.[ljanski] naslov, ga nahruli(m pred) odhodom na Dunaj (7. sept.) vendar za bibliogra(fijo liter)arne zgodovine. – O glagoljskih mirakulih men(da ne b)odem pisal: prof. Rešetar mi odgovarja, da je pisal nek(daj) o stvari P.[avle] Popović v beogr.[ajskem] Nastavniku za 1905 ali 1906. Vrag vzemi jugosl.[ovansko] bibliografijo: te razprave namreč ne pozna nobena najnovejših hrvaških lit.[erarnih] zgodovin! Počakam, da mi pošlje Reš.[etar] separatnik! – Iz Dunaja mi poročajo, da so mi poslali iz Tübingena celi konvolut »Slav.[ischer] Bücherdruck in Wirttemberg«. Za stvar sem prosil že davno, mislil sem že, da ne marajo poslati. Mogoče, da pri korekturi zadnjega Ungnadovega poglavja kaj uporabim, prosim torej, da mi pošlješ že prvo, nelomljeno, korekturo. Bučar je imel te stvari že davno v Zagrebu, pa strašno skrivniči z njimi; mogoče napišem mesto »Mirakul« kratko poročilo, kaj je tu, kaj in kje je že ponatisnjeno, ozir. uporabljeno. Oglasi se še kaj, predno odrinem! Kaj je z mojo oceno »Beiträge - Loesche, Truberiana«? Obljubil si mi bil številko, da pošljem Loescheju!! Pozabil?

Rokoljub milostljivi gospe soprogi!

Iskreno Vaju pozdravlja

vdani Kidrič

32

Dragi prijatelj!

Vraga, sedaj bode pa res treba ogledati problem pri luči.

Ko smo se vrnili včeraj vsi obuti prebivalci Knežca iz Podčetrтка, kjer smo 3 dni lumpali, sem našel brzojavko »z dne 31. 8. - ob 10. uri«: »Ukaz tvojega imenovanja profesorjem podpisan. Dr. Kukovec«. Da se neka imenovanja pripravljajo, sem čital tudi v »Jutru«.

Zame je stvar ta, da bi moral biti 9. t. m. na Dunaju. Javil sem ravnatelju brzojavko in ga prosil, da mi še da 9., 10. in 11. V teku enega tedna bodete vendar dobili oficijalno obvestilo, ako ne bode naučni minister ukaza o mojem imenovanju zopet izpremenil, kakor bojda že enkrat(?)

Vsekakor se mi zdi stvar vtoliko zrela, da Te morem vprašati: 1) od kedaj, kje in koliko bi dobil *plače* (služil od 1. I. 08, žena, otrok); 2) ali bi mogel dobiti za *preselitev* kaj naprej? 3) ali še imajo vseučiliški profesorji pri iskanju *stanovanja* kake prednosti? 4) ali je gotovo, da bi dobil stanovanje v *vili Tvojega gospoda strica* in *kedaj* najkeseje? 5) ali bi moral priti pred odhodom na Dunaj v Lj.[ubljano]?

Ako bi mi g. Plevčak – policist, ki prosi k Vam – še mogel odstopiti 1 sobo in spraviti pohoštvo, kakor je svoj čas obljubil, bi bila stvar hitro rešena, sicer ne vem, kako bode. Dokler ne morem spraviti v Lj.[ubljano] pohoštva in dobiti zase *sobe*, ne morem definitivno zapustiti Dunaja, ampak samo za kake tedne.

Rokoljub milostljivi gospe soprogi, obema iskrene pozdrave!

Odgovori hitro

svojemu

Kidriču

33

Dragi!

Zahvaljen za čestitko in poziv! Zasluga gre Vam trem: Tebi, Prijatelju in Kukovcu. Kateremu v višji meri, kdo bi to raziskaval? Vsem: hvala! V teku četrta, 9. t. m. pridem za 2-3 dni v Lj.[ubljano].

Rokoljub milostljivi, pozdrave obema

Vajin Kidrič

Dunaj 25/9 20

Dragi prijatelj!

S tako naglico še pa nisem živel kakor sedaj: likvidacija referata (Prijatelj je imel lažje nego jaz!), pisarjenje odpovedi v uradu, v zavodu za orient.[alne] jezike in na univerzi, poslavljanja, ki jih moraš opremljati s vsakojakimi pojasnili, spravljanje, kupovanje po receptu, ki ga pošilja, krojač, korekture Gjorgjevića, ki bi ga rad izkorigiral pred odhodom, čevljar, Slavischer Bücherdruck iz Tübingena, krojač, pisma, itd. itd! Dan mine, da se komaj zaveš kedaj. Danes sem začel šteti ter naštel 13. dan kar sem z doma. Prav sram me je postalo, da še nisem pisal niti Tebi niti Prijatelju! To pismo veljaj obema!

Polagoma sem si nabavil zaboje da bodem mogel resno začeti pakati. Informacije Ti (daje) seveda vsaka šleva drugačne: ta pravi, da moraš poslati radi carine seznamek *vseh predmetov* centralni carinarni v Beograd, drugi se priduša, da tega ni treba. Končno sem se odločil, da ga pošljem drju. Kukovcu, da pospeši rešitev. V teku prihodnjih 14 dni bi mogel biti gotov in misliti na vožnjo, ako dobim do takrat to stvar iz Beograda. Knjige bodo do srede oktobra vezane vse: Vaše in moje. Sploh se mi zdi precej verjetno, da se podam med 15. in 20. oktobrom na pot! Za način transporta se še nisem odločil; najsimpatičnejše bi mi bilo, če bi bil do takrat imenovan za službo v SHS tudi moj sluga Vengust ter spremljal tudi moj transport, jaz pa čakal voza že v Ljubljani. Kar tako v zaprtem vozu ne bi rad pustil stvari samih potovati, kje je tista zavarovalnica, ki bi povrnila vso izgubo?! Na splošno vidim, da z realizacijo Vašega predloga nisem pač nič več računal, sicer bi se bil prej kaj pripravljaj...

Tukaj se niso novega položaja nič kaj posebno razveselili. Übersberger je bil kar konsterniran. Tudi v biblioteki so se trudili, da bi me še v zadnjem hipu zadržali. Da sem imel tukaj toliko prijateljev, se mi ni sanjalo. Tuhtal sem in tuhtal in končno res našel izgovor, ki je zvalil krivdo na dunajske birokrate: dejstvo, da Staatsamt für Unterricht direktiji biblioteke na zahtevno, naj se sedaj izjavi, da sprejme svoj čas tudi mene kot Slovenca v državno službo, še ni dal formalnega odgovora. Med profesorji so nekateri mislili,

da sem jih s habilitacijo prosto potegnil, češ, rabil jo je za ljubljansko imenovanje. Tem seveda ni bilo težko dokazati, da sem bil predlagan za Ljubljano že *pred* habilitacijo, kar sem navedel tudi v prošnji za habilitacijo. Tako so se črne misli in sodbe razkropile. Seveda, to se mi zdi gotovo: bivšega dunajskega docenta, ki je sprejel imenovanje v Ljubljano, ne bodo klicali v doglednem času nazaj na Dunaj. Kakor sedaj vidim, bi bil imel sicer precej šans, da postanem Vondrákov naslednik. Tudi Vondrák mi piše: »Měl jsem naději, že budu mítí po svém odchodu z Vidně do Brna důstojného a mně tak blízkého nástupce...«

Vondrák je za Brno že imenovan ter se vrne na Dunaj samo še »k vyživení tamních záležitostí«. Proti dunajski univerzi po moji skromni sodbi ni postopal pravilno, da jo je spravil brez potrebe v položaj, da bode vsaj 1 semester brez slavista. Uganeš kdo bode Vondrákov naslednik? Po mojih mislih naš znanec Karel H. Meyer iz Leipziga! K Übersbergerju sem ga peljal jaz in ga uvedel z besedami, ki jih je Über(s)berger takoj razumel: »Endlich wieder ein deutscher Slavist«. V teku razgovora sem naravnost povedal, da ga opozarjam na Meyerja v zahvalo za njegov trud ob moji habilitaciji. Razgovor se je vršil potem v oblikah, da se mi zdi zgorajšnja raba utemeljena. Sicer je pa Übersb.[erger] lisjak: izogniti se hoče odgovornosti ter pozove v komisijo Jagića.

Ali mi nisi naročil, naj Ti pošljem eno iz kupljenih knjig po pošti? Čisto sem pozabil, katero, oprosti, javi, storim takoj.

Te dni sem končno govoril tudi s Holzhausnom radi tiska Tvoje študije. V ponedeljek dobim površni proračun in Ti ga takoj pošljem, podroben je mogoč samo na podlagi *rokopisa*! Za podlago površnega proračuna vzame Barićeve Beiträge..., če jih poznaš!

Tukaj je na filoz.[ofski] fakulteti za pedela, ki opravlja vse posle fakult.[etnega] tajnika, neki Godler iz Brežic. Vpraša me, ali bi bilo kaj zanj v Ljubljani. Bivši dun.[ajski] štud.[enti] ga seveda poznajo, jaz vem toliko, da je govoril z mano večino slovenski, sicer je pa menda tak, kakršni so vojaški certifikatisti stare dobe. Delavna moč je seveda izborna! Odgovori! Dalje mi je prišel čestitat g. Traverza ter mi privlekel vse spise! Pravi, da mu prof. Plemelj ni *nič* odgovoril, tudi Ti ne! Pregledal sem spise, ki so napravili name zelo ugoden vtis: po moji sodbi bi mogel napraviti pri nas šolo za pravno zgodovino slovenskih dežel ter predavati na filoz.[ofski] in jur.[idični] fakulteti – pozna izborno pravno zgodov.[ino] nemško in oglejskega patrijarhata! Vprašaj Pl.[emlja], ali ima kak poseben vzrok, da mu ni odgovoril in Hauptmana, ali je kak resen slovenski kandidat za ta predmet! Odgovori! Svoji ženi sem pisal, naj Ti izporoči, koliko bi ji poslali od moje

oktob.[rske] plače! Drugo mi pošljite prosim sem! Rad bi se z obleko založil, ki je ceneja nego pri Vas in jo lahko spravim čez mejo! Ali veljajo regulacije plač tudi za univerzo v Sloveniji? Odgovori!

Iskreno pozdravlja

Tvoj Kidrič

35

Dragi prijatelj! Evo cenik! Gre za *slovenski*, torej s tukajšnjega stališča tujejezični spis in *lep* lesni papir, kakor se rabi za akademijske publikacije. Piši!

Danes bil pri meni *dr. Oštir*: obrit, v žaketu, ⟨z⟩ modnimi hlačami in modno kravato. Razlaga te sijajne izpremembe, ki se je dokumentirala tudi ⟨...⟩ v osnaženih nohtih: poročni prstan na roki. Prišel mi je javit, da tiska pri Holzhausenu razpravo o etrusščini itd., da vloži prošnjo za docenturo v Ljubljano in da naj podpiram njegovo prošnjo. Kaj praviš Ti, ki boš imel glavno besedo? Bariću si baje že obljubil?

Transport dobiva polagoma določnejše oblike. Ravnateljstvo biblioteke mi da najbrž slugo za spremstvo transporta. Te dni mi bode povedal špediter, koliko denarja bom približno rabil na Dunaju za transport. Najbrž vendarle poprosim za predujem. Gabrščeka še ni tukaj drugod pa ne bi rad prosjačil.

Pozdravljen

Tvoj Kidrič

Priloga k št. 35

Adolf Holzhausen
Universitäts-Buchdrucker
Wien
VII., Kandlgasse 19-21.

Wien, 27. September 1920

Sehr geehrter Herr Doktor!

Sie hatten die Freundlichkeit, bei mir um den Preis für die Drucklegung eines sprachwissenschaftlichen Werkes anzufragen. Da das Manuskript hierfür nicht vorliegt, kann ich eine genaue Kalkulation nicht durchführen. Zu Ihrer Orientierung erlaube ich mir im Nachstehenden den heutigen Preis für Satz, Druck, Papier und Broschieren eines Bogens zu 16 Seiten in 500 Auflage des Ihnen bekannten Werkes »Dr. H. Barić, Beiträge zur slawischen Sprachgeschichte«, zu nennen. Er beträgt einschließlich aller obgenannten Arbeiten K 3800.--

Wenn Ihr Manuskript gleichmäßig gehalten ist, so würde es für die Kalkulation genügen, wenn Sie mir einige Blatt Manuskript einsenden.

In vorzüglicher Hochachtung

A. Holzhausen
[žig]

36

Dunaj 30/9 20

Dragi!

Včeraj sem ugotovil, koliko kovčegov bodem rabil, nato pa šel k špediterju radi približne cene: do Maribora okolu 15–18000 avstr.[ijskih] kron. Prosim torej, da mi nakažete predujema 20000 avstr.[ijskih] kron = okolu 8000 naših. Za transport od Maribora do Ljubljane se plača v Ljubljani. Prosim informacije, kako je zaračunal prof. Krek *napitnino* nosačem in *zavarovalnino*! Prvo in drugo je *neobhodno* potrebno!

Še nekaj: ali se rabi kedaj *frak*? Če ne, bi to stvar tukaj dobro prodal.

Če se mi oglasi Barić, ki potuje v B.[eograd] preko Ljubljane, mu dam za Te nekaj knjig.

Pozdravljen!

Tvoj Kidrič

Dragi prijatelj!

Porabljam priliko, ko odhaja kolega Barić, da Ti napišem nekoliko besedi.

Izročil sem mu Thumbovo sanskrsko slovnico. Če nisem zadel pravo, bog pomagaj, res ne vem več, kaj si želel.

Ponavljam nekatera stara in dodajam nova vprašanja in prošnje:

1) *nakažite mi sem po banki oktobersko plačo, izvzemši vsoto*, ki ⟨jo⟩ želi moja žena;

2) nakažite mi za povrnitev selitvenih stroškov 20000 avstr.[ijskih] kron predujema – približna vsota, ki jo bom rabil do Maribora, dočim plačam drugo v Ljubljani;

3) ali se izplača jemati seboj od tukaj premog, imam ga kakih 500 kg à 280 kron 100 kg?

4) ali se rabi kedaj v Lj.[ubljeni] *frak* – sicer bi tukaj grdobo prodal in kupil kaj drugega?

5) kaj je s stanovanjem – v časopisu čitam, da se preseli v Maribor gospod Žmavc, ki prevzame vodstvo vinorejske šole, poznam ga sicer, samo ne vem, kje stanuje?

S 1. oktobrom sem *oficijalno* izstopil iz biblioteke: baje se mi pripravlja zelo zabeljena zahvala... Na Dunaju se že čutim popolnoma *tujega*. Tudi študirati se mi v tem štadiju, med obiski pri špediterju, davkarju, policiji, krojaču, čevljarju, itd. itd. ne da. Komaj čakam, da pobašem šila in kopita ter odrinem. Seveda se mi ne zdi verjetno, da bi se moglo zgoditi mnogo pred 20. t. m. Transport bo spremljal najbrž moj tukajšnji sluga, ki sem si ga v ta namen prislužil na ta način, da sem vršil dvakrat, včeraj in danes, popoldansko službo, četudi nisem več »kustos«.

Na univerzi se začenjajo polagoma zavedati osamelosti. Prof. Geyer mi piše, da je »durchaus überzeugt von der Richtigkeit und Unanfechtbarkeit Ihrer Haltung in der ganzen Berufungsangelegenheit« in dostavlja: »Für die Slavistik an unserer Universität ist Ihr Abgang ein harter Schlag und es wird

sehr schwer sein, Ihre Wissenschaft bei uns auf den wünschenswerten Stand zu bringen.«

Poljubljam roko milostljivi gospe soprogi ter oba iskreno pozdravljam

Tvoj Kidrič

Dragi!

Ravnokar prejel Tvoje pismo, za katerega Ti izrekam hvalo! Denarja še ni, pa gotovo v kratkem pride. Tistih 960 kron mi nakaži še sem na Dunaj: hočem se za dogleden čas založiti z obleko, porcelanom in stekleninami. Zadnje dvoje je zlasti potrebno, ker v teku 5 let med odsotnostjo žene nismo nič kupovali, pač pa mi je hišnica-strežajka vsaj polovico pobila!

V *trajnost* Oštirjevih novih form ne verjamem. Izpregledati bi se mu mogle njegove posebnosti samo, če gre za *izreden* talent, ki ga je treba na vsak način podpirati in rešiti. Ako je res takov talent, o tem moraš razsoditi Ti. Barić mi je povedal, da si mu nekaj že obljubil... Škoda, da si je nakopal nemško soprogo, kar bode v Ljubljan(i) njegovo nagibanje k ekscentričnostim radi izogibanja družbe podpiralo. Tvoj nasvet mu izporočim; natančneje bom pač mogel že ustmeno o stvari s Tabo govoriti.

Formulo ukinjenja *podpišem*. Sam bi ji določil morda takole besedilo: »Ker 'M.[atica] Sl.[ovenska]' v Lj.[ubljeni], ki je upravljala zadnje leto ČJKZ, zaradi visokih tiskarskih stroškov časopisa ne more več izdajati, mora uredništvo z izdajanjem začasno prenehati. V nadi, da bode moglo ob skorajšnjih ugodnejših razmerah delo nadaljevati, zahvaljuje za podporo gg. sodelavce in naročnike.« Katero Ti bolj ugaja, tisto pa vzemi.

Tvoja vest o stanovanju me je silno prijetno iznenadila. Daj, zberi svojo zgovornost in priporoči me gospodarju. To bi bilo res sijajno, več, nego sem upal, ako pojde tako gladko in hitro. Ako bi bila morda pred mojim prihodom potrebna prisotnost moje žene, brzojavi ji, pride.

Blagor Ti, ki dobiš v Južnoslovenskem Filologu zopet streho. A jaz.....

Šlebinger je pa res šplendit, da je dal Arhiv tako po ceni. Zahvali ga tudi v mojem imenu.

Upam, da si prejel pisma, v katerih sem Te prosil, da mi nakažete za 20000 avstr. kron predujema, da ne bodem drugod prosjačil. Sedaj bom čakal, da pride predujem. Ko bo tukaj, pojdem na definitivni razgovor k špediterju in teden pozneje bode odromalo pohištvo proti Jugoslaviji. Še pred pohištvom pa prispe, da Ti stisne prijateljsko roko

Tvoj Kidrič

39

Rog. Slatina 25/8 1922

Dragi!

Korekturo Holzhausnu odposlal pred par dnevi, kmalu po priloženem odgovoru iz Olomuca, ki ga pokaži o prvi priliki drju Glonarju, prosim!

Zadnjič si nekaj omenil o honorarju za naš list! Odkrito povedano: meni ni nič kaj simpatično, delati zastonj. Razglabljam tako: stvar, ki ni vredna, da se honorira, naj ostane v miznici ali roma v koš! Prepričan sem tudi, da nam brez honorarjev lista ne bo mogoče izdajati, četudi dobimo denar – za tisk! Če je torej ta reč aktualna in če sta se odločila s prij.[ateljem] Rajkom, ozir.[oma] če je odločila kasa – nimam nič proti temu, da mi pošljeta nekaj honorarja na počitnice: nakupil bi namreč lahko tukaj več stvari za sina in jih spravil zastonj v Ljubljano, ko pojde odtukaj vagon na ljubljanski vele-sejm.

G. prof. Murko je bil 2 dni tukaj, ki sva jih čisto prijetno preživela. Zelo ga zavidam, da je v Pragi! Tudi on je vesel, da se mu ni posrečilo priti v Jugoslavijo.

Pravili so mi, da je prinesla Jugoslavija načrt uradniškega zakona, kjer se pravi, da dobijo 40000 din le tisti redni univ.[erzitetni] prof.[esorji], ki imajo 10 let univ.[erzitetne] službe. Ali je to res? In kaj dobijo drugi? Ta formulacija je naperjena samo in edino proti Ljubljani. Dr. Kukovec mi je obljubil, da hoče obdržati naše stališče pri razpravi univ.[erzitetnega] zakona v evidenci, prosim, informiraj se, kako je s to stvarjo in ali se je od naše strani kaj proti storilo, da mu morem pisati.

Sicer nič posebnega. Boris šteje dneve, ko bode treba iti v mesto. Žena je odšla na Teharje, v Celje in v Žalec obiskat sorodnike ter se vrne šele drugi teden. A jaz si moram(?) že dati izpričevalo, da sem letošnje počitnice priden! Ker je sedaj Bulić tukaj, hodim tuintam tudi v kopališče.

Seznam kratic prilagam.

Rokoljub milostljivi gospe soprogi.

Iskreno pozdravlja

ves Tvoj

Kidrič

NB. 10 separat[nikov] sem naročil sicer na korekturi, pa naroči še ti v pismu, ker jih vsekako potrebujem!

Kd

Priloga 1 k št. 39

Ředitelství Studijní knihovny v Olomouci
14. VIII. 1922
Č. 780

Vážený pane profesore!

Na Váš přípis ze dne 8. 8. 1922 mohu s Vámi sdělit, že *Katechismu* Čandkova v naší knihovně nemá.

Snad ten, kdo Vám podal zprávu o Čandkové spisu, videl u nás mezi vy-starenými slovinskými výtiski knihu: Evangelia inu Lystuvi... is Bukovski-ga na Slovénski jesik svestu prelosheni. S'perpuszheniem... gospuda Tho-masha, devetiga Lublanskiga Shkoffa... 1612. – Zadní strana: Istiskanu v'Nemshkim Grádcu, skusi Iuria Widmanstétera, v'sakladi tiga vissoku vrejdniga v'Bugu Vivuda inu Gospuda, Gospuda Thomasha, Lublanskiga Shkoffa... Lejta Gospodniga 1613.

Za správce knihovny:
Dr. Anna Procházková

40

Knežec, 30/8 1923

Dragi!

Upam, da Te najde moje pismo že spet pri trdnem zdravju.

Iz priloženih Holzhausnovih pisem razvidiš, za kaj gre. Če hočeš in moreš, ukreni, da se pošlje denar ter me obvesti, da mu javim za pošiljko naslov: *Znanstveno društvo, univerza*. Urediti moramo tako, da nam prizna carinarna pošiljko kot stvar univerze ter nam carino odpusti. Poslano iztiskano polo obdržim tukaj, da jo prečitam. Paginacija pol se ne bo strinjala: Holzhausen šteje za 12. polo namreč samo 4 liste (str. 167.-174.), na strani 175 ima oznako nove pole: »Razprave. I. 13«. Toda moja korekturna stran 179. ima zopet oznako pole: »12*«. Vrag!

V Ljubljano mislim priti okoli 12. pr.[ihodnjega] m.[eseca]. Do takrat: zdrav Ti in Tvoji!

Kidrič

Priloga 1 k št. 40

Wien, am 9. April 1923

Herrn Prof. Dr. Franz Kidrič, Ljubljana

Sehr geehrter Herr Professor!

Im Besitz Ihres werten Schreibens vom 6. d.[ieses] M.[onats] beeile ich mich mitzuteilen, daß ich gern bereit bin, Ihnen meine Einrichtung für Glagolitisch zur Verfügung zu stellen und für Sie einen ca. 2½ Druckbogen umfassenden Artikel Ihres »Zbornik« zu drucken, um Ihnen so aus der Verlegenheit, in die Sie durch den Mangel an entsprechender Schrift in Ihrer Druckerei gebracht sind, zu helfen.

Von der glagolitischen Schrift habe ich nur eine kleine Menge, die den Satz von etwa 2 Oktavseiten gestattet. Nach Ihren Angaben handelt es sich

nur um eingestreute Wörter, so daß hoffentlich keine Schwierigkeit wegen Schriftmangel entsteht.

Sie erwähnen in Ihrer Zuschrift weiters, daß 2 Seiten in kirchenslawischen (cyrillischen) Lettern zu setzen sind. Ich besitze 2 Schriften für kirchenslawisch, und zwar einerseits die in früheren Jahrzehnten allgemein üblich gewesene ziemlich fette Schrift sowie eine neuere, die eigens nach den Vorlagen, die Herr Prof. Jagić zusammengestellt hat, geschnitten wurde, und zwar in einer Ausführung, daß sie sich von gewöhnlichen Texten mit lateinischer Schrift nicht durch die Fette abhebt. Ich werde bei Übersendung des Manuskriptes um Angabe ersuchen, welche der beiden Schriften verwendet werden soll-.

Die Herstellung des Satzes innerhalb 4 Wochen nach Empfang des Manuskriptes dürfte, wenn nicht ganz besondere Schrift- oder Satzschwierigkeiten noch hinzukommen, ohne weiteres möglich sein.

Die genauen Kosten kann ich erst nach Einblick in das Manuskript feststellen. Zwecks allgemeiner Information erlaube ich mir schon jetzt mitzuteilen, daß ich die Kosten bei einer Auflage von 500 – in Ihrem Schreiben fehlt eine diesbezügliche Angabe – Papier, Satz und Druck inbegriffen auf 2 Millionen öster.[reichische] Kronen veranschlage.

Kommt es zur Auftragserteilung, so bitte ich dem Manuskripte jedenfalls einen Druckbogen des »Zbornik« beizuschließen, damit ich die Satzausstattung anpassen kann. Angenehm wäre es, wenn aus diesem Bogen auch die von Ihrer gewöhnlichen Druckerei verwendeten kirchenslawischen und hebräischen Schriften ersichtlich wären.

Mit vorzüglicher Hochachtung
Adolf Holzhausen

Priloga 2 k št. 40

Wien, am 23. August 1923

Herrn Prof. Franz Kidrič, Laibach

Sehr geehrter Herr Professor!

Ich erlaube mir mitzuteilen, daß der Druck der 2 $\frac{5}{8}$ Bogen fertiggestellt ist. Ich sende Ihnen gleichzeitig unter Kreuzband einen Beleg hievon und erlaube mir auch die Rechnung beizuschließen. Ich bitte mir gefälligst den

Restbetrag zukommen zu lassen, worauf die Absendung prompt erfolgen wird. Ich habe Versendung in 2 kg-Kreuzbändern vorgesehen und bitte mir noch anzugeben, an welche Adresse die Auflage zu senden ist.

Ihren Nachrichten entgegensehend zeichne ich

hochachtungsvoll
Adolf Holzhausen

1 Beilage

41

Dragi Ramovš,

bil je zadnji čas, da sem pustil delo in se umaknil na Knežec: že po nekoliko dneh sem se čutil izpočitega in svežega ter dobil zopet nekaj sposobnosti za delo.

G. prof. *Murko* je poslal za mano priloženo pismo. Najbrž si dobil tudi Ti kaj podobnega, ki veš, kaj bi bilo treba storiti, ako bi prof. *Murko* stvar res izdregal. Če nisi dobil, sklepaj po priloženem. Za svojo osebo sodim, da bi naše društvo ali pa univerza moralo za podporo ofic.[ijalno] *prositi*, ker se bodo sicer oni, ki nam seveda ne bodo nič dali, izgovarjali, da ni nikdo prosil. Razmišljaj! Avg.[usta] 1. ali 2., ko bom v Ljubljani, da uredim neke stvari in pripravim gradivo za članek o Dobrovskem, Te poiščem, da se zmeniva.

Tebe in Tvoje pozdravljajo

Kidričevi

Knežec 29/7 1929

Priloga k št. 41: pismo M. Murka F. Kidriču

Bled, Vila Lipa, 23/7 29

Dragi g. kolega!

Počasi prihajam do pisanja. Najprej se Vam zahvaljujem prav pristrčno za Vašo telegrafično čestitko k poroki naše hčerke, ki uživa mlado srečo na Korčuli in pride proti koncu meseca za nekaj dni semkaj. »Anastasius Grün und die Südslaven« mora že ostati kakemu drugemu slavistu-germanistu. Tema bi bila dosti hvaležna, posebno ako bi se posrečilo priti do zapuščine Grünove na graški univerzi.

Z veseljem sem čital Vašo »Zgodovino«. Ako napišete obljubljeni pregled slov.[enske] lit.[erarne] zgodovine od l. 1918 bom se jaz lotil tudi ocene Vaše knjige, naj pride kajkoli, toliko časa bom moral najti!

Zaradi Sjezda slov.[anskih] fil.[ologov] sem govoril s Šebo. On mora sicer stvar podpisati, ali je previden ter se ne bi rad mešal v notranje zadeve SHS, dasi dobro pozna vse slabosti. Glavno bi naj opravil jaz sam pri Maksimoviću, na katerega prihod me hoče opozoriti. Drugače pa misli, naj se obrnete na Korošca. Na vsak način zahtevajte v velikem številu podpore za Sjezd, posebno za vožnjo in dnevnic, ker drugači ne bote* imeli veliko stroškov, za življenje pa človek ipak povsod troši. Za kako demonstracijo pa baš ni kongres v Pragi. Iz dolgega dopisa prof. Polívke sem se tudi prepričal, da bi to Čehi, ki so Slovencem ipak najbližji – to povdarjajo Čehi tudi na Bledu – krivo razumeli, posebno ker so nam v juniju v Beogradu in Zagrebu marsikaj natrobili v ušesa kar sem moral pobijati. Na vsak način napišite tudi obljubljeni članek, ki je lahko prav kratek, povejte pa vse glavne misli. Mi smo *Vam* izrecno dovolili izjemo. Zbornik Dobrovskega ima že 18 člankov, 10 je že stavljenih. Pridete v prav lepo družbo.

Prisrčno Vas in gospo pozdravlja

Vaš
M Murko

*⟨Pripis na robu:⟩ Mislite pa tudi na druge vire. Jaz sem vedno proti temu, da se vse zahteva od države. V moji razpravi o zbirki slov.[enskih] n.[arodnih] p.[esmi] imate tudi tak primer.

42

Dragi France,

zgodilo se je tako, kakor se more zgoditi samo človeku, ki ga domača politika prav nič več ne zanima: v Ljubljani zadnje dni nisem čital časopisov, ker nisem zahajal v kavarno, a so usmerjeni vsi, na katere smo naročeni, na Knežec. Zato sem debelo gledal, ko mi je Boris včeraj naročil, naj Ti sporočim njegove čestitke (k zobozdravniku hodi kjer vidi tudi liste), a mi je doma žena izročila izrezke.

Veš, moj dragi, prijatelj Lokar mi je enkrat rekel tole: za Ramovša te zavidam; ko govori on o tebi, imam občutek, da govori o *bratu brat*.

Res si se od početka in v vseh položajih proti meni obnašal tako, da se rodni brat lepše ne bi mogel. Spadaš v redko število onih, radi katerih bi mi bilo težko zapustiti Ljubljano.

Ob Tvoji štiridesetletnici zahvaljujem Te iskreno za vso bratsko ljubezen, ki si mi jo izkazoval ves čas, kar se pozna, ter Ti sporočam obenem prisrčne čestitke Borisove in ženine.

Po zadnjem obisku pri Borisu se ne morem pomiriti. Revež izza mojega prvega obiska 11. nov.[embra] pri nobenem obisku ni več plakal, včeraj ob težavah, ki se kopičijo pred njegovo maturo, in ob novih zahtevah, ki se stavijo njegovemu *značaju*, je plakal in očka je plakal ž njim. Ventilirala sva tudi vprašanje, da ostane na Knežcu, ali se gre učiti tiskarstva ali knjigarstva. Pripravljen je na vse, samo, da bi enkrat imel mir!

Iskreno Te pozdravlja

Tvoj France

Knežec 20/9 30

43

V Rog. Slatini
23/9 37

Dragi France,

ves čas tukajšnjega bivanja mi nekaj manjka, ker se od Tebe nisem mogel pred odhodom posloviti, ki si se mi izkazal posebno v zadnjih časih tako iskrenega prijatelja. Veš, bil sem živčno tako deruten, da sem se vedno bal še hujših napadov nego so bili zadnji. Pobegnil sem iz Ljubljane tako-rekoč sam pred sabo. Tukaj mi je bilo prve dni tako hudičevo slabo, da je bila žena vsa vznemirjena. Polagoma pa sem si opomogel in zaživel svoje življenje: ob *dobrem* vinu brez slatine, dietični kuhinji in odrivanju v pozabljenje vsega, kar diši po slavistiki. Ker pa brez dela le ne morem biti, sem iskal izgubljeni kopališki arhiv, ga našel in presedel ob študiju njegovih aktov izza 1803 cele ure. Toda ne misli na zaprašene prostore! Akte sem si dal prinesiti v eno najlepših kopaliških sob z razgledom na kopališki park in v hribe. Da slišim kop.[ališko] godbo, mi je samo treba odpreti okno, a samo dvigniti glavo, da vidim, kdo se sprehaja. Pravkar spremljam z očmi škofa Rožmana in nekega misijonarja, za njima caplja dr. Maček s svojo družbo, v kateri sem videl včeraj tudi našega majhnega drja Lončarja in Doboviška...

Na ta način sem pa se koj pozdravil. Ko bi le *skrbi* ne bilo. Zdi se, da bo treba potovati. Pismo po dekanatu prejel. Pridem v Lj.[ubljano] v petek zvečer 18.09 in se oglasim v kavarni. V Lj.[ubljeni] še ne mislim ostati: ali nazaj, ali naprej...

Lepo pozdravljam Tebe in Tvoje

Kd

Dragi prijatelj,

za vsak slučaj Ti javljam, da rebus hic stantibus pred nedeljo ne mislim priti v Ljubljano, razen če me zaradi znane stvari pokličete. Advokat mi sporoča, da imajo tam moj obisk za aktualen in da »osebno prijateljstvo gotovo v kratkem omogoči avdijenco«. Tega mnenja je baje tudi M. Nekoliko naivno se mi zdi...

G. predsednik »Narodne galerije« mi piše, da je imel zaradi mene s Tabo »dolga razgovor«, o katerem mi hoče poročati. Zelo sem radoveden. Nekoliko presenetilo me je to poročilo, dasi gre za stvar, o kateri bi bil mogel s Tabo govoriti, da mi je zadnji dan še uspelo, priti v kavarno. Ko sem 1920 prihajal v Ljubljano, pač nisem slutil, v *kake* položaje me utegne življenje še potegniti. Sicer pa vederemo. Veš, imam trenutke, ko bi se najrajši pogreznil v nirvano. Polovica tiste moje delovne sile, ki me je držala dolgo po koncu, je ubita, a za ljubezen postajam prestar. Torej...

Včeraj mi je uspelo pri oblastvih v Rogatcu in Pregradi urediti tiste zadnje stvari zaradi posestva. Lilo je sicer kakor iz škafo, toda kopal.[iški] ravnatelj nam je dal na razpolago avto in šoferja. Sicer sem pa tudi videl, da ima naše ime vsaj tukaj še nekaj veljave: notar nas je čakal ob 8^h, v Pregradi sem opravil v 5 minutah, pri tem je notar položil na mizo – mojo izdajo Prešerna. Ko mi je povedal račun, me je sramežljivo vprašal, ali ni morda – preveč.

Iskreno Te pozdravlja

vdani Kidrič

45

Ljubljana 22/11 38

Dragi,

pravkar je bil Petrè pri meni: sprejme; nemščino je neki čas govoril bolje kakor slovenščino (zadnja leta svetovne vojne je preživel pri neki nemški rodovini, menda Kalteneggerjevih, en semester, menda 1927 ali 1928 je študiral v Gradcu); politično presoja situacijo takega položaj(a) tako, da sva lahko brez skrbi. Za njegove aktualne načrte (graški Vrazovi in drugi krogi) bi bila služba kakor nalašč.

Torej piši v Gradec. Jutri ok.[oli] ½1^h pridem najbrž v kavarno.

Zdrav!

Tvoj Kidrič

Lj. 1/12 1939

Dragi prijatelj,

prav nič se ne počutim dobro, in ne vem kako bo, ko popusti napetost, ke(r) me korekture silijo zopet in zopet vstati. Vidim, da je stvar na živčni podlagi – a vzroka za vznemirjanje živcev je dovolj, ker sedaj delajo Borisu očitvidno francoske oblasti ovire, da se še ni vrnil. Stvar utegne postati nerodna zaradi vojaščine: komanda vojnega okruha mi je javila, da je tudi ona pisala našemu poslaništvu, naj da takoj B.[orisu] K.[idriču] pasavant, da more zadostiti svoji vojaški oblasti, in dobila odgovor, da se *je* zgodilo. Sedaj jim moram pa seveda dopovedovati, da se vkljub temu še ni mogel vrniti...

Ker korigiram v postelji ali pa sem po 1 uro v postelji, potem pa po 1 uro pri mizi, je sedaj lomljenih in imprimiranih 12 pol in 10 listov 13., to je vse do konca teksta pisem, sedaj so začeli staviti indekse, a ko bodo postavljeni indeksi, završim oceno te korespondence za 1808-1809 – moram vedeti, koliko bodo obsegali indeksi, ker tam ne morem krajšati, samo pri sintezi. Danes je bil g. Mikuž pri meni, in misli, da bova gotova do 15. dec.[embra]. Ker pa bodo morali od jutri nekaj dni snažiti stroje, mislim, da moramo računati z 20. dec.[embrom] kot terminom. Seveda: če zbezamo g. Plečnika, ki še vedno ni domislil signeta. Ali se ne bi še Ti obrnil nanj? Ampak govori prej z Mikužem po telefonu, mislim, da je šel danes zopet k njemu.

Obseg bo po mojem računu *14 pol*.

Gaspari je uredil sliko in priskrbel lepo fotografijo one druge slike iz okoli 1750, da bodeta obe na istem listu druga pod drugo. Včeraj mi je poslal račun – 238 Din za oboje. Prosil sem Mikuža, naj mu tiskarna izplača in pridruži svojemu računu, da se ne bomo zopet prekljali s Krekom ali kom drugim, ki misli morda, da bi to naj plačal avtor sam...

Zelo mi je hudo, da Ti še nisem mogel vrniti tistih 500 Din, kakor sem mislil. Pošiljam 200, a 300 upam da kmalu. S prodajo ob likvidaciji prejšnjega gospodarstva na Knežcu ne gre tako kakor bi si želel: gladnih oči mnogo, tudi na hraste, ki jih radi regulacije ceste *moram* nekaj podreti, toda kdo ima denar? In čim zavohajo, da rabim, bi hoteli za tako nizko ceno, da

bi se mi zdel greh. A voli so tako slabo rejeni, da jih ne kaže pred poletjem prodajati. Zato sem se odločil, da vzamem zopet pri hranilnem konzorciju začasno posojilo 8000 ali 10000 Din, medtem čakam ugodnega kupca na tisti vinograd, ki me ne veseli, ker ga ne morem pošteno obdelati, in na druge nepotrebности. In sedaj Te prosim, ali mi hočeš zopet podpisati kot eden porokov, kakor si že enkrat. Prosil bom še Šlebingerja in Zidanšeka. Nevarnosti ni nobene, da bi morali poroki kdaj vračati. Ako do jutri ne dobim obvestila, da ne moreš, bom sodil, da Te smem v prošnji navesti. Lepo Te pozdravlja

Kidrič

47

Lj. 8/12 1939

Dragi,

torej iz sanj Svoje gospe soproge se nikar več ne norčuj – dne 1. dec.[embra] je Boris odpotoval iz P.[ariza], 3. prispel v Lj.[ubljano], 4.-5. spal doma, sedaj čaka v polic.[ijskih] zaporih odločitve iz B.[eograda]: ali B.[eograd] ali Lj.[ubljana].

Svidenje in razgovori so bili v zvezi z raznimi razburjenji, ki niso ravno ugodno vplivala na moje črevesje. Vendar sem se nekoliko zmagal – včeraj sem ves čas letal, da sem priboril Borisu pravico do poroke, ki se v Parizu ni mogla izvršiti, v zaporih – prav po buržujski maniri želita, da se otrok s pozakornitvijo čimprej »opere madeža nezakonskega rojstva«. Naj bode – zlasti ker je Zdenka zelo pametna, vstopi z novim letom pri svaku v trgovino in ostane na dosedanjem stanovanju pri sestri – tako da ostane vse pri starem do takrat, ko B.[oris] »izvrši študije in dobi kako službico« – ali pa, ko se uresničijo njihove sanje... O enem in drugem pa imam jaz svoje misli.

Zoisova korespondenca bo najkasneje do 20. gotova – lahko si predstavljajš, da sem ta teden nekoliko manj delal kakor bi drugače.

Ker si na mojo zadnjo prošnjo tacite pristal, Te prosim, da stopiš v soboto dne 9. dec.[embra] kdaj koli predpoldnem v Konzorcij, Gajeva 9, pritličje levo ter mi sopodpišeš pos.[ojilo] 5000 din – vzal sem za enkrat samo toliko, ker se mi je posrečilo na Knežcu nekaj prodati.

Na svidenje!

Tvoj Kd

48

Rog. Slatina 26/3 1940

Dragi prijatelj,

prejel sem pismo, kakršnega še nikoli nisem bral in kakršnega nikoli več ne bom dobil, razen če mi napišeš Ti še drugega. Tvoja topla prijateljska beseda se je dotaknila vseh stvari, ki brnijo v meni ob misli na preteklost in bodočnost. Vsakikrat, ko mi je kdo namigoval, da me življenje vendarle še ni strlo, sem se iznova zavedel, da bi me bilo strlo, ako ne bi imel Tebe, ki si si v Svoji brezmejni srčni dobroti določil za življenjsko nalogo, prijateljem pomagati, a si pri meni to Svojo težnjo še podvojil. Tvoje pismo mi je privabilo roso v oči, a ženo in Lojzko pripravilo v glasen jok. Če bi hotel nanižati vse, za kar sem Ti in Ti moram biti hvaležen, bi bila vrsta daljša od moje bibliografije, ki jo naglašáš. Hvala Ti za vse: za prijateljstvo, ki je bilo vedno čisto in iskreno; za neštivilne usluge, med katerimi je mnogo takih, ki jih od koga drugega niti sprejeti ne bi mogel; za strokovno drugovanje, ki mi je pomaglo iz raznih dvomov; a zlasti še za obljubo, da mi hočeš ostati to, kar si mi bil do zdaj: prijatelj, kakršnega sreča človek samo enkrat v življenju.

Prosim Te, sporoči tudi Svoji gospe soprogi in Svojemu g. sinku, da me njuna ljubka pozornost res veseli in da ju iz srca zahvaljujem.

Prisrčno Vas vse pozdravljamo

vdani

Kidričevi

K O M E N T A R

Opis pisemskega korpusa

Že naslov naše knjige pove, da je v njej zajeta samo polovica korespondence, ki je dejansko potekala med Kidričem in Ramovšem; druga polovica – Ramovševa pisma Kidriču – namreč ni ohranjena. Sicer je tako kot Ramovš tudi Kidrič sodil med korespondente, ki so skrbno spravljali prejeta pisma; to je znano po njegovih zapisanih izjavah. Toda med drugo svetovno vojno je pri hišnih preiskavah, aretacijah, internaciji in pregnanstvu velik del tega gradiva propadel. Kolikor ga je ostalo in se še nabralo v povojnih letih, je po Kidričevi smrti (1950) delilo usodo njegove ostaline. Takrat jo je večidel prevzel sin Boris in jo preselil k sebi v Beograd. Toda tudi njemu je bilo dano živeti samo še tri leta, in ko so po njegovi smrti (1953) vračali gradivo iz njegovega kabineta v Ljubljano, so knjižnico, v katero je bil vključil znaten del očetovih leposlovnih in znanstvenih knjig, prepustili takratnemu Muzeju NOB, današnjemu Muzeju novejše zgodovine, rokopisno gradivo Franceta Kidriča pa so vrnili na njegovo zadnje delovno mesto, na tedanji Inštitut za literature SAZU: tam naj bi bilo na razpolago uredništvu Slovenskega biografskega leksikona, ki je bilo ta čas edini vzpostavljeni inštitutski odsek z eno samo redno zaposleno raziskovalko, pokojno dr. Mileno Uršič. Po njenem spominskem pričevanju so zapuščino Franceta Kidriča nekoč v času med leti 1953 in 1956 pripeljali s tovornjakom iz Beograda in jo z lopatami razložili na akademijem dvorišču. To brezupno pomešano kopico papirja je dr. Uršičeva potem z velikim naporom za silo uredila in popisala po glavnih skupinah. Izkazalo se je, da je največ škode utrpela ravno korespondenca, od katere so ostali samo naključni drobci.

Kidričeva pisma Ramovšu pa so se ohranila v Ramovševi zapuščini. Njegov sin Primož jo je izročil osrednji akademijem knjižnici, katere upravnik je bil od leta 1952. Pozneje je bibliotekarka Ana Koblar Horetzky pripravila zelo natančen, vzoren popis celotne zapuščine, opremljen tudi z vsebinskimi izpisi korespondence. Popis je bil objavljen l. 1985 kot interna publikacija biblioteke SAZU.

V sklopu zelo obsežne, raznovrstne in v mnogih pogledih vsebinsko bogate in pomembne zbirke pisem, ki jih je prejemal Ramovš, je ohranjenih 48 enot izpod peresa Franceta Kidriča: večinoma pisma, med njimi pa tudi dve dopisnici in ena brzojavka. (Naše štetje se malenkostno razlikuje od popisa Ane Koblar Horetzky, ki se konča s številko 46: v njeni seriji namreč ni upoštevana brzojavka – naša št. 20, med številkami 34 in 35 pa je vrinjena 34a.)

Tukaj objavljeni dopisi so nastajali v času od januarja 1919 do marca 1940, toda korespondenca med Kidričem in Ramovšem se je začela že dosti prej. Na njen

obstoj opozarja med drugim omemba v Kidričevem pismu Murku 29. 7. 1913 (NUK, Ms 1119). Verjetno sta bila v stiku tudi leta 1918 ob pripravah na izdajanje *Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino*. Nedvomno pa sta si dopisovala tudi še po letu 1945 vse do Kidričeve smrti, toda ta korespondenca je bila ob sprotne sodelovanju in osebnih stikih na SAZU le priložnostna, vezana na odsotnost enega ali drugega iz Ljubljane, podobno kot v predvojnih letih po Kidričevem prihodu z Dunaja, ko sta se redno videvala na univerzi in v kavarni. Pač pa je vrsta 38 dopisov, ki so nastali pred tem, med januarjem 1919 in oktobrom 1920, časovno in vsebinsko strnjena. Sklepati je mogoče, da je to popolna zbirka vseh Kidričevih dopisov, kar jih je Ramovš prejel, ne pa čisto vseh, kolikor jih je Kidrič odposlal. Iz vsebine pisma št. 23 (12. 5. 1920) je namreč nedvomno razvidno, da je Kidrič po naši št. 22 odposlal vsaj še eno pismo s prilogami, ki pa se je očitno izgubilo. Poleg tega so med posameznimi členi ohranjenega pisemskega niza daljši, nekatedenski presledki, npr. med št. 2 in 3 (17. 2. - 13. 5. 1919), med 13 in 14 (28. 10. - 12. 12. 1919), med 15 in 16 (16. 12. 1919 - 19. 2. 1920), zato je mogoče domnevati, da je bilo odposlano še katero, ki nanj ne opozarja noben izrecen poznejši namig.

Pisma so nastajala v različnih okoliščinah, o čemer pričata poleg vsebine tudi pisava in papir: nekatera so obširna, pretehtano sestavljena in skrbno spisana, včasih opremljena s prilogami, druga spet so kratka sporočila, vržena na papir v hudi naglici. Pri večini so ohranjene tudi ovojnice. Skoraj vsa so pisana s peresom in črnilom na pisemskem papirju različne kvalitete, deloma z glavo dunajske dvorne knjižnice. Rokopis je pokončen, zaobljen, z nekaterimi izrazito individualno oblikovanimi potezami in značilnimi črkami, tako da niti malo ne spominja na pisarniške pisave, temveč omogoča takojšnje zanesljivo ugotavljanje avtorstva. Vendar je precej podvržen vplivu zunanjih okoliščin, kot so naglica, prizadevanje, da bi na omejen prostor spravil čim več besedila, v poznejšem času pa tudi slabo fizično počutje ali duševno razpoloženje pisca. Zato so nekateri odlomki in tudi posamezna cela pisma teže razberljivi.

Dopisi iz prvih dveh let so večinoma nastali na Dunaju, samo o praznikih in med počitnicami na Knežcu oziroma v Rogaški Slatini; naslovnik je ves ta čas prebival v Ljubljani. Med poznejšimi dopisi iz Kidričevega ljubljanskega časa je večina poslanih s počitnic na Knežcu, le trije zaradi bolezni ali časovne stiske iz Ljubljane. Podatki o krajih in datumih v samih pismih in na poštnih žigih odkrivajo neko zanimivost: med tistimi pošiljkami, pri katerih so ohranjene ovojnice, jih skoraj polovica ni bila odposlana z Dunaja po pošti, temveč so jih prenesli prijatelji in znanci, ki so potovali v Slovenijo, in jih potem bodisi osebno izročili naslovniku bodisi oddali na pošto v Ljubljani ali drugod po Sloveniji, največkrat na Štajerskem (npr. v Podčetrtku, Brežicah, Mariboru). Tudi ta okoliščina potrjuje dejstvo, nad katerim je Kidrič v zgodnjih pismih nekajkrat potožil, da pošta v kriznih letih takoj po prevratu ni delovala zanesljivo in je včasih sploh odpovedala.

Redakcija pisem

Namen redakcije je bil, predstaviti kolikor mogoče popolno podobo zadnje verzije pisemskih besedil, ne pa obnavljati različne stopnje njihovega nastajanja. Zato so avtorjeve črte, sprotni popravki in poznejši vrinki, ki jih v njegovem zapisu sicer ni veliko, v prepisu upoštevani, ne da bi bilo nanje posebej opozorjeno z redakcijskimi znamenji ali opombami.

Redakcija spoštuje avtorjev jezik, ki se večinoma ravna po takratni standardni knjižni rabi, vendar so v njem vidne nekatere pogovorne ali štajerske narečne posebnosti. Ohranjen je tudi avtorjev pravopis z vsemi nedoslednostmi in razvojnimi spremembami; tako je npr. opaziti, kako starejšo rabo *Belgrad, belgrajski* zamenja *Beograd, beograjski*.

Uredniški posegi v pisemskih besedila so omejeni na najmanjšo možno mero. Med njimi so najprej takšni, ki jih terjajo razlike med naravo rokopisnega zapisa in tiska.

Avtor je v rokopisu pogosto podčrtoval posamezne besede ali odlomke. Ti njegovi poudarki so preneseni v tisk takole: enkrat podčrtane besede so stavljene svetlo poševno (*abc*), dvakrat podčrtane – poševno podčrtano (*abc*), trikrat podčrtane – krepko poševno podčrtano (***abc***).

Kratice in krajšave so zaradi lažjega branja razvezane oziroma dopolnjene v oglatih oklepajih [], razen najbolj običajnih ali večkrat ponovljenih, pri katerih ni nobenega dvoma, za kaj gre.

Pri navedkih v ruščini in srbsčini je rokopisna cirilica v tisku zamenjana z latinico.

Redakcijski posegi v sama besedila so bili nujni zlasti v dveh tipičnih primerih: pri slovničnih lapsusih in pri negotovem branju posameznih mest v rokopisu. Popravljeni so očitni spodrseljaji pri ujemanju sklonov, oseb v spregatvi, številah in vezavi predlogov. Poleg tega so bile narejene malenkostne pravopisne spremembe pri pisanju skupaj oziroma narazen (tip *znama* → *z nama*) in pri rabi vejic: avtor jih je namreč pogosto izpuščal, vstavljene pa so samo tam, kjer so nujno potrebne za razumevanje stavčnega smisla. Pri drugih ločilih, ki jih avtor večkrat rabi za ekspresivne poudarke, ni sprememb.

Nekaterih mest, večinoma le posameznih besed, ni bilo mogoče nedvoumno razbrati. Branje je lahko negotovo iz več razlogov: zaradi individualnih oblikovnih posebnosti avtorjevega rokopisa, zaradi hlastnega pisanja v časovni stiski ali v drugačnih neugodnih okoliščinah, zaradi materiala – razmazanih potez s črnilom, oble-

delega svinčnika, slabega ali poškodovanega papirja, na primer tam, kjer so bile iz dopisnic pozneje izrezane znamke. Večino takih mest je mogoče na podlagi stavčne zveze ali širšega sobesedila dokaj zanesljivo obnoviti. Branje nekaterih pa kljub temu še vedno ostaja nezanesljivo; na takšna mesta opozarja znak ⟨?⟩ za besedo. Tudi vsi redakcijski popravki, vrinki ali dostavki so postavljeni v lomljene oklepaje ⟨ ⟩, oziroma nanje opozarjajo opombe k pismom.

Ureditev opomb in dodatka

Opombe so urejene po korespondenčnih enotah. Pri vsaki enoti se začnejo z njenim zunanjim opisom in identifikacijo. Navedeni so podatki o naslovniku, pošiljatelju, o kraju in datumu poštnega žiga ter o morebitnih prilogah. Ti podatki se praviloma opirajo na že omenjeno delo Ane Koblar Horetzky. Vendar se je pri pregledu izvornikov pokazalo, da je treba posamezne podatke iz njenega popisa zaradi razlogov, ki so največkrat razvidni iz vsebine samih pisem, popraviti ali dopolniti; v teh primerih je njeno štetje ali datiranje, ki se razlikuje od našega, posebej navedeno in označeno s kratico AKH.

Vsebinske opombe so razvrščene po takšnem zaporedju, po kakršnem si v besedilu pisem sledijo njihove reference. Nanašajo se na obravnavane ali samo omenjene osebe, stvari in dogodke. Podatki o osebah so omejeni na najnujnejše: na letnice rojstva in smrti, navedbo glavnega področja delovanja (strokovnega in/ali političnega), na položaj ali javno vlogo te osebe v času nastanka pisem ter na njeno razmerje do pisca. Tudi opombe o obravnavanih stvareh in dogodkih so kolikor mogoče skržene. Navajajo vzporedna ali vsebinsko sorodna mesta v tej in nekaterih drugih korespondencah ter dajejo najnujnejša opozorila na ustrezno strokovno literaturo. Tujejezični besedni ali stavčni navedki in priloge so v opombah prevedeni.

Vsebina opomb temelji na splošno znanih in razširjenih biografskih, bibliografskih in enciklopedičnih delih za slovensko, jugoslovansko in avstrijsko območje in na nekaterih specialističnih monografijah in razpravah. Poleg tega je pri sestavljanju opomb s posameznimi podatki priskočila na pomoč vrsta poznavalcev te dobe, med njimi akad. dr. Vasilij Melik, dr. Franc Rozman, dr. Stane Granda, dr. Ana Lavrič, dr. Andrej Vovko, Martin Grum, dr. Katarina Sturm-Schnabl, mag. Eva Maria Hüttl-Hubert in še drugi, za kar se jim tukaj iskreno zahvaljujem.

Navkljub temu se je pokazalo, da je časovni odmik od dobe nastanka pisem že tolikšen, da z dostopnimi pripomočki ni mogoče zanesljivo identificirati vseh omenjenih oseb. Problematična so v tem pogledu nekatera imena iz avstrijske univerzitetno-akademske sfere, člani različnih srbskih ali jugoslovanskih misij na Dunaju,

avstrijski in jugoslovanski politiki ter uradniki – zlasti osebnosti, ki so v pre-vratnem času po koncu prve svetovne vojne imele srednje pomembne ali manjše javne vloge, pozneje pa so utonile v pozabo, tako da niso uvrščene v biografske in enciklopedične priročnike. Pri njih se je bilo treba zadovoljiti z bolj ali manj verjetnimi domnevami. Osebe stranskega pomena, zlasti iz zasebnega ali širšega družinskega območja obeh dopisovalcev, pa v opombah sploh niso upoštevane.

Opombam sledijo v dodatku štiri doslej neobjavljena Kidričeva pisma dvema naslovnikoma, Matiju Murku in Ivanu Prijatelju; v njih so z nadaljnjimi podatki podrobneje osvetljene posamezne podrobnosti tedanjega dogajanja, poleg tega je v njih očrtan celovit pogled pisca na njegov položaj ob določenem trenutku; s tem smotrno dopolnjujejo podobo, kakršna se razgrinja v njegovih pismih Ramovšu.

Opombe k pismom

1. ⟨Dunaj⟩ 7. 1. 1919

List brez ovojnice. Kraj je razviden iz besedila.

g. prof. Rajko: Rajko Nahtigal (tudi Nachtigall, 1877-1958), filolog; po smrti Karla Štreklja je l. 1913 postal profesor slavistike na univerzi v Gradcu; na začetku marca 1919 se je preselil v Ljubljano (prim. Ramovš-Nahtigal 1955, str. 244 - št. 54, 10. 3. 1919) in sodeloval pri pripravah na ustanovitev univerze, na koncu avgusta je bil imenovan med njenimi prvimi profesorji.

Zelo zelo me veseli, da se tako zavzimate za mojo malenkost: Ramovš je kot tajnik vseučiliške komisije od vsega začetka upošteval Kidriča med profesorskimi kandidati; prim. Ramovš-Nahtigal 1955, str. 233 (št. 48, 28. 11. 1918); str. 240-241 (št. 51, 21. 12. 1918).

kateri sodi bolj na stolico, moj »zupernik« ali jaz: gre za literarnega zgodovinarja Ivana Grafenauerja (1880-1964), ki je bil v tem času srednješolski profesor v Ljubljani in resen kandidat za mesto na univerzi, torej Kidričev poklicni tekmeč. Gl. tudi opombe k št. 2.

Prij.[atelj]: Ivan Prijatelj (1875-1937), literarni zgodovinar, esejist; v letih 1905-1919 je delal v dunajski dvorni knjižnici.

se je stvar glede nehabilitiranih sedaj drugače sformulirala: med pripravami na ustanovitev ljubljanske univerze je bilo v vseučiliški komisiji precej omahovanja in nasprotujočih si pogledov na to, kako naj upoštevajo in po kakšnem postopku naj sprejemajo različno kvalificirane kandidate; razvrščali so jih v prednostne kategorije glede na to, ali so že predavali na kateri od avstrijskih ali tujih univerz, ali so bili habilitirani ali pa so se šele pripravljali na habilitacijo; prim. zapisnike vseučiliške komisije v Arhivu Slovenije; Ramovš-Nahtigal 1955, str. 237-239 (št. 50, 18. 12. 1918); Mikuž 1969, str. 54-58.

Hauptmann: Ljudmil Hauptmann (1884-1968), zgodovinar, srednješolski profesor, mdr. 1913-19 na Dunaju, zatem v Ljubljani; 1920-26 je predaval na ljubljanski univerzi, nato do upokojitve na zagrebški.

papir, kjer je bilo moje ime v prvi kategoriji: uvrščeno med tiste, ki bi jih lahko takoj pozvali na univerzo.

S poverjenikom V.[erstovškom]: Karel Verstovšek (1871-1923), gimnazijski profesor, nato poklicni politik, član Slovenske ljudske stranke, predsednik Narod-

nega sveta za Štajersko, 1918-1921 poverjenik za uk in bogočastje v slovenski narodni, poznejši deželni vladi.

da mora ta inicijativa izhajati (...) od komisije: vseučiliška komisija je bila ustanovljena ob koncu novembra 1918; njeni člani so bili predstavniki strokovnih društev in vsi univerzitetni učitelji slovenskega rodu; vodila je vsebinske, organizacijske in personalne priprave za ustanovitev ljubljanske univerze; prim. Polec 1929a, Mikuž 1969.

imenovanje zastopnikom SHS pri likvidaciji znanstvenih zavodov: t. i. likvidacijske komisije so po vojni delovale na Dunaju, njihova glavna naloga je bila razdelitev osrednjih avstro-ogrskih znanstvenih, kulturnih in umetniških zavodov oziroma pridobitev tistih arhivskih, knjižnih in muzejskih fondov, do katerih naj bi bile po nasledstvu upravičene nove države; komisije so delovale do mirovne konference v drugi polovici l. 1919, vendar niso dosegle omembe vrednih uspehov; člana jugoslovanske komisije sta bila tudi Prijatelj in Kidrič (ta je bil imenovan z odlokom oddelka za uk in bogočastje pri slovenski deželni vladi 28. 12. 1918).

generalni likvidator Ploj: Miroslav Ploj (1862-1944), pravnik in politik; visok uradnik, senatni predsednik vrhovnega upravnega sodišča, poslanec v državnem in v štajerskem deželnem zboru; ob prevratu je bil odpuščen iz avstrijske službe in postal vodja jugoslovanske likvidacijske komisije na Dunaju.

sem pripravljen, se pri Vama habilitirati: tj. pri Nahtigalu in Ramovšu, ki sta ta čas še pripadala graški univerzi.

Z Žigonom na istem zavodu delati je nemogoče: literarni zgodovinar in teoretik Avgust Žigon (1877-1941) je delal v ljubljanski študijski knjižnici od 1910 do 1925. Razmerje med njim in Kidričem je bilo napeto že od Kidričeve prve polemične objave proti Žigonovi teoriji o matematični arhitektoniki v Prešernovi poeziji (»Prešernov sonet Pov'do let starih čudna izročila«, LZ 1911; tudi v Kidričevih »Izbranih spisih« III, 1978).

na zagrebško ali belgrajsko biblioteko vriniti se ne pustim: po prevratu so v Sloveniji pretehtavali različne možnosti, kako čimprej pritegniti v domovino slovenske znanstvenike, ki so dotlej delali drugod po Avstro-Ogrski ali v tujini; še posebej v prvih mesecih, ko so bile perspektive za ustanovitev univerze v Ljubljani še čisto negotove, je bila v igri možnost, da bi bibliotekarje vsaj začasno zaposlili v obstoječih osrednjih in univerzitetnih knjižnicah. Zamisel, da bi Kidriča poslali v zagrebško knjižnico, je dokumentirana v korespondenci med Ramovšem in Nahtigalom, o njej je govoril poverjenik za uk in bogočastje v narodni vladi Karel Verstovšek; prim. Ramovš-Nahtigal 1955, str. 104 (št. 47, 19. 11. 1918), str. 240 (št. 51, 21. 12. 1918); prim. tudi pismo št. 2.

na Knežec: zaselek pri Rogaški Slatini, danes del kraja; tam je bila domačija Kidričevega botra Vinka Žurmana, kamor je Kidrič hodil med počitnicami; prim. spodaj št. 44 in 46; prim. tudi Lipnik 2000.

Kaj pa »ad personam«: posebno, ne sistemizirano profesorsko mesto; ob usta-

novitvi ljubljanske univerze so na slavistiki poleg štirih sistemiziranih profesor dejansko odprli še peto »ad personam«, ki so jo zaradi politične potrebe po zbliževanju t. i. plemen troedinega jugoslovanskega naroda v novi državi namenili srbskohrvaškemu jeziku in književnosti. 1921 je bil po pogovorih z nekaj kandidati, večidel hrvaškimi (B. Vodnik-Drechsler, F. Fancev, M. Rešetar), na to mesto izbran Srb Aleksandar Stojićević (1879-1952).

2. Dunaj, 17. 2. 1919

Pismo brez ovojnice.

Radi Vaših vodnih znakov (...): Ramovš je že od 1917 raziskoval neko koroško-slovensko rokopisno zbirko, večidel prepisano iz tiskanih protestantskih pesmaric; prim. Ramovš-Nahtigal 1954, str. 19 (št. 13, 15. 6. 1917); 1955, str. 235 (št. 48, 18. 11. 1918). Starost rokopisa je mdr. poskusil določiti s pomočjo vodnega tiska v papirju in se pri tem obrnil po pomoč h Kidriču, ki mu je bila v dunajski dvorni knjižnici dostopna ustrežna strokovna literatura. Zadevo je naposled obravnaval v članku »Zanimiv koroško-slovenski rokopis« (ČJKZ II, 1920) in tam na str. 295 skoraj dobesedno prevzel to Kidričevo informacijo, pri čemer je naslove del navedel v latinici, skrajšane in z nekaj drobnimi napakami. – Omenjena dela je mogoče še danes najti v t. i. on-line katalogu avstrijske nacionalne knjižnice, kjer so njihovi avtorji navedeni kot: Briquet Charles-Moise, Lichačev Nikolaj Petrovič, Wiener Lucien, Piekosiński Franciszek.

Paleograf. značenje (...): ta naslov je zapisan z rusko cirilico.

Grafenauerjeve najnovejše »Kratke« še nimam: delo Ivana Grafenauerja »Kratka zgodovina slovenskega slovstva« II, 1919. Kidričevo odklonilno mnenje se ujema z njegovimi dotlej objavljenimi kritikami Grafenauerjevih publikacij. Že 1911 je v reviji Veda ocenil njegovi deli »Zgodovina novejšega slovenskega slovstva« (I, Ljubljana 1909) in »Iz Kastelčeve zapuščine« (Čas IV, 1910; v knjižni obliki Ljubljana 1911); drugemu je priznal zasluge za odkrivanje in analitično obravnavo literarnozgodovinskega gradiva, prvo pa je ostro zavrnil z vsebinskimi in metodološkimi argumenti in avtorju zlasti odrekel smisel za literarnozgodovinsko sintezo. (Prim. F. Kidrič, »Izbrani spisi« III, 1978.)

Sam o Graf. ne maram več pisati: v uredništvu ČJKZ je bil že prejšnje leto govor o tem, naj bi Kidrič ocenil Grafenauerjevo »Kratko zgodovino« za 3.-4. snopič 1. letnika (prim. Nahtigalovo pismo Ramovšu 9. 8. 1918, zapuščina Frana Ramovša, korespondenca, 124: 17).

prof. Zupančič: Rihard Zupančič (1878-1949), matematik; delal je na tehniški visoki šoli na Dunaju, februarja 1919 je postal referent za pripravo univerze pri ljubljanski deželni vladi, nato imenovan med prvimi profesorji ljubljanske univerze, v letu 1920-21 njen rektor.

D. Stříbrný: Dominik Stříbrný (1882-1920), češki slavist, gimnazijski profesor;

med vojno je služil na soški fronti in v Istri, se tam podrobneje seznanil s slovensko in hrvaško literaturo ter napisal krajšo monografijo o Gregorčiču. Gl. tudi št. 3, 9, 14.

Časopisa pro moderni filologiji: »Časopis pro moderní filologii a literatury«, češko znanstveno glasilo, izhajalo je v Pragi od 1911.

Kaspretu: Anton Kaspret (1850-1920), zgodovinar, gimnazijski profesor v Gradcu, soustanovitelj »Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino«. – Tukaj omenjena ocena Stříbrnýja o Grafenauerjevi »Kratki zgodovini slovenskega slovstva« (I, 1917) ni bila objavljena v ČJKZ (prim. našo št. 3), temveč jo je pozneje uporabil J. Glonar v LZ 1919, str. 443-445. Glonar tam obširno citira in povzema Stříbrnýjeva kritična stališča, kombinira njegova izvajanja s svojimi in dodaja še samostojen sklepni odstavek o drugem delu Grafenauerjeve knjige (izšel 1919).

za naš »Časopis«: »Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino« (ČJKZ) je izhajal v letih 1918-1931. Ustanovila sta ga leta 1917 v Gradcu Kaspret in Nahtigal ter kot sourednika za književnost takoj pritegnila Kidriča, ob koncu 1918 pa še Ramovša, ki je v Ljubljani že dotlej veliko delal za časopis. Prvi del prvega letnika (snopič 1-2) je izšel zaradi težavnih medvojnih razmer šele v maju 1918, drugi (3-4) pa kako leto pozneje. (Prim. korespondenco med Ramovšem in Nahtigalom.)

Lahovo povdarjanje: Ivan Lah (1881-1938), liberalni časnikar, publicist in pisatelj. *Čim bo pa Graf. habilitiran*: I. Grafenauer se je prijavil za habilitacijo v Zagrebu že pred koncem leta 1918, ko je bilo predvideno, naj bi tam ustanovili provizorij za bodočo ljubljansko univerzo; habilitiran pa je bil za zgodovino slovenskega slovstva šele v februarju 1920. Kidrič je na začetku l. 1919 torej imel razlog za domnevo, da bo Grafenauer habilitiran in na podlagi tega sprejet na univerzo pred njim.

objavim svoj »Pregled slovenske slovstvene zgodovine (...)«: Kidrič takega teksta pozneje ni objavil, posamezne sklope te snovi pa je vključeval v svoje daljše razprave in monografije ter v »Zgodovino slovenskega slovstva« (1929-1938).

Na kreiranje kar 5 slavističnih stolic (...) ne gledam tako optimistično kakor Vi: Ramovš je kot tajnik vseučiliške komisije od vsega začetka poskušal doseči čim višje število profesorskih mest na slavistiki, zlasti spričo tega, ker je bilo na razpolago dovolj kvalificiranih kandidatov. Kot je razvidno iz Kidričevih pisem Ramovšu in tudi drugim korespondentom, je Kidrič dvomil, da bi se to lahko uresničilo. Pozneje je bilo dejansko ustanovljenih pet mest, štiri sistematizirana in eno »ad personam«, le da so bila drugače razporejena kot v prvih, še neformalnih načrtih; prim. št. 1.

lehko vpliva, da naj [Kidriču se je zapisalo: »daj«] *se proklamira habilitacija za pogoj*: možnost vpliva je imel Grafenauer zato, ker je bil član vseučiliške komisije, toda kolikor je znano, tega ni izrabljaj v svoj prid.

Kaj če postaviva z drjem Prijateljem (...) redno ljudsko univerzo: podobno dejav-

nost je razvijal Prijatelj že v predvojnih letih na Dunaju; prim. njegov esej »V zatišju«, Veda 1915 (tudi v »Izbranih esejih in razpravah« II, Ljubljana 1953), ter Slodnjakovo uvodno študijo v Prijateljevih »Izbranih esejih in razpravah« I, 1952.

Glede habilitacije sedaj sem se končno odločil: to vprašanje bi utegnilo postati problematično za Prijateljevo in Kidričevo kandidaturo na univerzi, ker iz različnih razlogov še nista bila habilitirana. O Prijatelju prim. v tej zvezi zlasti Slodnjakovo uvodno študijo v Prijateljevih »Izbranih esejih in razpravah« I, 1952. Habilitacije se v različnih zvezah dotika še vrsta nadaljnjih Kidričevih pisem Ramovšu: prim. št. 2, 8, 9, 13, 14, 17, 19, 19 C, 21, 22, 23, 24, 25, 34. Prim. dokumente o Kidričevi habilitaciji iz arhiva dunajske filozofske fakultete v objavi Sturm-Schnabl 2000.

nadravnatelj dr. Debeljak: podatki o njem niso bili dosegljivi.

ki sem ga vprašal radi ravnateljskega mesta na Slatini: Kidrič je takoj po vojni iskal kolikor toliko primerno zaposlitev v Sloveniji tudi zunaj akademske sfere.

odmera take plače, da po odpadu ruskih kurzov ne bova (...) oškodovana: Prijatelj in Kidrič sta na Dunaju honorarno poučevala ruščino, prvi na eksportni akademiji, drugi na državnem zavodu za orientalne jezike (K. k. öffentliche Lehranstalt für orientalische Sprachen); to delo sta prevzela za Nahtigalom po njegovem odhodu v Gradec.

3. Dunaj, 3. 5. 1919

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod dr. Fr. Ramovš, Ljubljana, Čopova ul. 10/I«. Izročeno osebno.

evo Vam, kar ste zaprosili v pismu z dne 31/3: sredi marca 1919 je podkomisija vseučiliške komisije za filozofsko fakulteto sprejela osnovni načrt fakultete s predvideno razdelitvijo na seminarje in katedre (prim. Polec 1929a); tajnik komisije Ramovš je očitno takoj zatem spodbudil profesorske kandidate k prijavljanju.

spisovanje teh stvari (...) teh fascikljev: prijava z biografijo (curriculum vitae) in bibliografijo, namenjena vseučiliški komisiji; danes je ni mogoče najti niti v arhivu ljubljanske univerze niti v državnem arhivu Slovenije, ki hrani gradivo vseučiliške komisije.

prof. Zarnik: najbrž Boris Zarnik (1883-1945), biolog, specialist za zoologijo in primerjalno anatomijo; profesor na univerzah v Würzburgu, Carigradu in od 1919 do upokojitve v Zagrebu.

da je padla slovenska univerza precej globoko v lužo: na začetku aprila 1919 so priprave na ustanovitev ljubljanske univerze zašle v krizo zaradi nenaklonjenosti vlade v Beogradu, ki je odtegnila finančno podporo; približno ob istem času je dokončno propadla namera, da bi pri zagrebški univerzi vzpostavili provizorij za bodočo ljubljansko; prim. Mikuž 1969.

Ali mislite res na ta način odriniti Grafenauerja: podatki o tem poskusu niso bili dosegljivi.

Proti Vašim ukrepom z oceno Střiberného: prim. št. 2; razlogi, zakaj ta kritika Grafenauerjeve »Kratke zgodovine slovenskega slovstva« ni bila objavljena v ČJKZ, niso dokumentirani, ker so Ramovševa pisma Kidriču izgubljena, vendar je mogoče sklepati, da Ramovš ni želel zaostrovati razmerja z Grafenauerjem zaradi lažjega sodelovanja v vseučiliški komisiji.

da se z nama ne more postopati kakor z državnimi uradniki: gl. tudi št. 5, 17, 19.

Familienfideikomis: neodtujljiva družinska posest; dunajsko dvorno biblioteko so obravnavali kot zasebno lastnino dvora, tj. bivše vladarske rodbine.

Unterstaatssekretär Glöckel: Otto Glöckel (1874-1932), pedagog in socialnodemokratski politik, v letih 1918-1920 državni podsekretar za šolstvo, reformator avstrijskega šolskega sistema po prvi svetovni vojni. Stična točka med njima je očitno bilo Kidričevo sodelovanje pri predvojni socialdemokratsko usmerjeni reviji »Naši zapiski«.

niti Sutnarju, zastopniku Čehov: verjetno Jaroslav Sutnar, češki pisatelj in bibliotekar, po vojni ravnatelj univerzitetne knjižnice v Brnu.

4. Dunaj, 29. 5. 1919

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod dr. Franc Ramovš, vseuč. docent, Ljubljana, Čopova 10/I, Yougoslavie«. Poštni žig nečitljiv.

G. dr. Milko Kos: zgodovinar (1892-1972), od aprila 1919 v ljubljanski državni študijski knjižnici, 1924 docent na beograjski univerzi, od 1925 na ljubljanski univerzi.

Vas med uredniki (...) pozdravljam: Ramovš je sodeloval pri pripravah za izdajanje ČJKZ vsaj že od zadnjih mesecev 1917, formalno pa je postal sourednik s 3.-4. snopičem 1. letnika (1918-19); prim. št. 2. Precej podatkov o tem vsebuje korespondenca med Ramovšem in Nahtigalom.

Notica, s katero poklanja »uredništvo« »velikemu učitelju« (...): 3.-4. snopič I. letnika ČJKZ (izšel spomladi 1919) je posvečen Vatroslavu Jagiću ob njegovi osemdesetletnici (1918); začne se s priložnostnim člankom, v katerem so citirani Jagićevi pozdravi in dobre želje ob začetku izhajanja ČJKZ 1918, sledi mu Jagićeva bibliografija za leta 1908-1918. – V. Jagić (1838-1923), hrvaški filolog, eden od utemeljiteljev znanstvene slavistike, univerzitetni profesor v Odesi, Berlinu, St.Petersburgu in nazadnje kot Miklošičev naslednik na Dunaju od 1886 do upokojitve 1908; izdajal je osrednje slavistično znanstveno glasilo »Archiv für slavische Philologie« (1876-1920, skupno 37 letnikov; po njegovi smrti je izšlo še 5 letnikov v uredništvu Münchenskega slavista Ericha Bernerkerja).

Milčetić: Ivan Milčetić (1853-1921), hrvaški filolog, srednješolski profesor, raziskovalec glagolskega pismenstva.

Šlebingerjevo bibliografijo (...) pozdravljam: ČJKZ je od II. letnika dalje redno objavljala slovensko letno strokovno bibliografijo, razdeljeno na poglavja: jezikoslovje, slovstvena zgodovina, zgodovina; sestavljala jo je Janko Šlebinger (1876-1951), bibliograf, leksikograf in literarni zgodovinar, do 1925 srednješolski profesor, nato ravnatelj ljubljanske študijske knjižnice.

»Miss Jenny Love«, toda kje je Linhart (...): gre za Kidričeva članka »Primerek Linhartove Miss Jenny Love« in »Korespondenca izza dobe jugoslovanskega protestantizma v 'skupnem heneberškem arhivu',« ter za Prijateljev članek »Zakaj sta si prišla navzkriž Vraz in Trstenjak«, vsi v ČJKZ I, 1918-19.

Nadaljevati želim »Ungnada« ter oceniti (...): Kidrič je v ČJKZ I, 1918-19 in II, 1920 v nadaljevanjih objavljala daljšo razpravo »Prispevki in opombe k zgodovini reformacije na Slovenskem. I. Ivan Ungnad v prognanstvu« (v »Izbranih spisih« I, 1978 s skrajšanim naslovom »Ivan Ungnad v pregnanstvu«). – Pri načrtovanih recenzijah gre za knjigi v Prijateljovem uredništvu: Josip Jurčič, »Zbrani spisi I«, 1919, in »Sritarjeva antologija«, 1919. O teh Kidričevih recenzijah v ČJKZ gl. spodaj opombe k št. 7.

Grabar, Herzogseinsetzung in Kärnten: Georg Graber, »Der Eintritt des Herzogs von Kärnten am Fürstenstein zu Karnburg«, Sitzungsberichte der Wiener Akademie, philosophisch-historische Klasse 190/5, 1919. – Ta koroški pokrajinski zgodovinar in etnograf si je prizadeval dokazati, da je obred ustoličevanja koroških vojvod po izvoru čisto germanski.

5. Dunaj, 14. 6. 1919

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. docent dr. Fr. Ramovš, Ljubljana, Čopova cesta 10«. Poštni žig: »Pod(...)« poškodovan, ker so znamke izrezane; datum nečitljiv. Priporočeno: »R Wind. Landsberg« [tj. Podčetrtak].

Nachtigall sam molči v obeh deželnih jezikih: pri urejanju prvih številčk ČJKZ je občasno prihajalo do napetosti in nesporazumov, h katerim je precej prispevalo tudi dejstvo, da so uredniki delovali v različnih krajih, najprej v Gradcu (Kaspert in Nahtigal) in na Dunaju (Kidrič), potem še v Ljubljani (Ramovš, po preselitvi tudi Nahtigal). Tak nesporazum s Kidričem je dokumentiran v korespondenci med Nahtigalom in Ramovšem. Nahtigal piše Ramovšu: »S Kidričem sem seveda radi Vas menda dobro zavozil. Pisal sem mu dolgo, prav dolgo moško odkrito pismo, pa mi ničesar ne odgovori, kakor sploh ne čutimo posebno kake silnejše ingerence ter iniciative od njega kot urednika našega časopisa. Pa jaz nisem vsemu temu nič kriv. Mogoče je celo tudi, da se vse da in mora tudi drugače razlagati. Pa naj bo kakor hoče!« (Ramovševa zapuščina, SAZU, korespondenca, 124, št. 18, 7. 9. 1918). Ramovš v odgovoru omenja, da se namerava odzvati povabilu na univerzo v Černovcih, ter navrže: »Drugič bi bilo s tem morda poravnano nesoglasje med Kidričem in Vami (...)«; k temu je

Nahtigal pri objavi 1955 dodal opombo: »Kaj naj bi bilo to, mi ni jasno. Slonelo bo najbrž na kakih neutemeljenih govoricah.« (Ramovš-Nahtigal 1955, str. 99 - št. 43, 14. 9. 1918.) Sklepati je mogoče, da je bila v ozadju morda zamera zaradi tega, ker Nahtigal po Murkovem odhodu iz Gradca ni predlagal za naslednika Kidriča, temveč se je odločil za Ramovša.

Pa ti čitam na platnicah: obvestilo sodelavcem na platnicah 3.-4. snopiča ČJKZ I, da sprejema pošiljke za revijo Fran Ramovš na svojem domačem naslovu.

Da je »Jagič že prej vedel, da bo snopič njemu posvečen«: ta akcija se je pripravljala že dalj časa: Ramovš jo je prvič omenil Nahtigalu v juniju 1918, novembra sta že razpravljala o tisku; Nahtigal pa je Jagiča še sredi poletja obvestil o nameri in ga prosil za soglasje. Prim. Nahtigalova pisma Ramovšu 9. 8. in 5. 12. 1918; Ramovš-Nahtigal 1955, str. 95 (št. 38, 5. 6. 1918); str. 232 (št. 48, 28. 11. 1918).

Grafenauer – predavatelj pravilne izreke slovenskega književnega jezika: očitno je šlo še za en, v podrobnostih nepoznan poskus, kako najti prostor na ljubljanski univerzi tudi za Grafenauerja. – O njegovi neuspešni kandidaturi je najpodrobneje poročal njegov sin Bogo Grafenauer (»Življenjepis«. V: Ivan Grafenauer, »Kratka zgodovina starejšega slovenskega slovstva«, Celje 1973, zlasti str. 256-258; tudi v: Ivan Grafenauer, »Literarnozgodovinski spisi«, Ljubljana 1980, zlasti str. 65-67).

svojemu bivšemu kolegu ravnatelju Mantuaniju: Josip Mantuani (1860-1933), zgodovinar, umetnostni zgodovinar, muzikolog; bibliotekar v dunajski Dvorni knjižnici, nato 1909-24 ravnatelj Narodnega muzeja v Ljubljani.

na 4 slaviste ne verjamem: prim. zgoraj št. 2.

Žigona (...) Glonarja (...) Kosa (...) Žiberta: Avgust Žigon (1877-1941), literarni zgodovinar in teoretik, v ljubljanski licejski knjižnici je delal od 1910 do 1925; Joža Glonar (1885-1946), literarni zgodovinar, bibliograf, prevajalec, v licejki od januarja 1919; Milko Kos (prim. opombe k št. 4), od aprila 1919; Ivan Krstnik Žibert (1874-1945), bibliotekar, redovnik benediktinec, 1904-18 v dunajski dvorni knjižnici, poleg tega do 1914 spovednik soproge prestolonaslednika Franca Ferdinanda; od 1920 v ljubljanskem Narodnem muzeju. – Kulturni odsek Narodnega sveta je že na prvi seji novembra 1919 obravnaval zamisel, da bi združili vse pomembnejše slovenske knjižnice v eno osrednjo; prim. Ramovš-Nahtigal 1955, str. 104 (št. 47, 19. 11. 1918); str. 233 (št. 48, 28. 11. 1918).

se dogovorim (...) z ženo: Jelica Kidrič roj. Krušič; vojna leta je zaradi stiske z oskrbo, ki je vladala na Dunaju, preživela z otrokom na Žurmanovi domačiji na Knežcu; prim. opombe k št. 1.

princip »wissenschaftl. Freizügigkeit«: načelo znanstvene oziroma akademske svobode; ko je republika Avstrija, ki se je ob ustanovitvi 1918 poimenovala Nemška Avstrija, prevzemala državne uslužbence od bivše mnogonarodne Avstro-Ogrske, je kot pogoj za redno zaposlitev zahtevala, naj sprejmejo avstrijsko

državljanstvo in se s tem priznajo k nemški narodnosti; takšne zaobljube (Angelobung) pa v imenu znanstvene svobode niso terjali od univerzitetnih profesorjev. Prijatelj in Kidrič sta takšno izjemo poskušala uveljaviti tudi zase v dvorni knjižnici. Gl. tudi št. 17, 19.

Trubarjevo biografijo, zgodovino reformacije na Slovenskem: med Kidričevimi objavami o Trubarju v dvajsetih letih je najpomembnejša monografska razprava »Ogrodje za biografijo Primoža Trubarja«, Razprave Znanstvenega društva za humanistične vede I, 1923; obris zgodovine reformacije na Slovenskem je prvič objavil v preglednem poglavju »Starija slovenačka književnost« v knjigi »Slovenačka«, Beograd 1927, podrobneje pa jo je obdelal šele v prvem snopiču svoje »Zgodovine slovenskega slovstva« 1929.

maj sluga: nižji uslužbenec v dvorni knjižnici.

če bi mi hoteli predpisovati beograjski univerzi, koga naj pokliče na slovensko stolico: ena prvih slovenskih zahtev na področju visokega šolstva takoj po prevratu je bila ustanovitev kateder za slovenski jezik in književnost na beograjski in zagrebški univerzi, s čimer naj bi bila recipročno povezana katedra za srbohrvaški jezik in književnost v Ljubljani.

6. Dunaj, 24. 6. 1919

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. docent dr. Fran Ramovš, Ljubljana, Čopova ul. 10/I«. Poštni žig: »(Bre)žice«, datum nečitljiv. Priporočeno: »R Rann« [tj. Brežice].

g. Hinterlechner: Karel Hinterlechner (1874-1932), geolog in petrograf, do prevrata je delal na državnem geološkem zavodu na Dunaju, nato postal vodja likvidacijske komisije SHS za kulturne zavode na Dunaju; avgusta 1919 je bil imenovan med prvimi profesorji ljubljanske univerze.

njegov zet: Milan Rešetar (1860-1942), hrvaški filolog, profesor na dunajski univerzi, skupaj z V. Vondrákom naslednik V. Jagića v vodstvu slovanskega seminarja; takoj po prevratu je odpovedal službo na Dunaju in prešel na zagrebško univerzo, zanimal pa se je tudi za mesto v Ljubljani, kamor je pozneje prišel A. Stojjčević. O Rešetarju gl. tudi Kidričevo pismo Murku v dodatku 1.

proračuna za filozofsko fakulteto: vseučiliška komisija je sprejela proračun za prvo leto delovanja univerze na 15. seji 5. 7. 1919, podkomisija za filozofsko fakulteto je izdelala podroben osnutek že prej; prim. gradivo vseučiliške komisije v Arhivu Slovenije; Polec 1929a.

izvod svoje Cerkvene ordninge: monografija »Die protestantische Kirchenordnung der Slovenen im XVI. Jahrhundert. Eine literarisch-kulturhistorisch-philologische Untersuchung«, Heidelberg 1919. Knjiga je izšla kot prva v zbirki »Slavica«, ki jo je zasnoval in urejal Matija Murko; napisana je bila kot habilitacijsko delo v letih 1911-1914, med vojno pa se je tiskanje ustavilo; prim. tudi št. 10.

Za strokovno kritiko v »Zvonu« bi bil hvaležen: Ramovš je ocenil knjigo v LZ 1919, str. 500-503; prim. tudi št. 10.

za »Archiv« napiše oceno Jagić sam: »Archiv für slavische Philologie«, prim. št. 4. – Jagićeva ocena Kidričeve monografije je izšla v 3.-4. snopiču letnika 37, 1920. Kidrič, ki jo je videl malo pred izidom »Archiva«, z njo ni bil zadovoljen, kot je razvidno iz njegovega pisma Prijatelju 1. januarja 1920; gl. dodatek 2.

pozneje se Archiv ustavi: prim. št. 4, 13.

Podčrtna opomba na 1. strani me nekoliko jezi (...) Ali ni »u« v korenu morebiti odmev dijalekta na Raščici: v tej opombi obravnava Kidrič ime Trubar oz. Truber s pravopisnega, oblikoslovnega in etimološkega vidika, pri tem se sklicuje tudi na turjaške urbarje, v katerih prevladuje oblika Trobar; to vprašanje je Kidrič pozneje bolj izčrpno obdelal v razpravi »Trobarji na Raščici«; gl. tudi št. 9 in predvsem 13.

7. Rogaška Slatina, 19. 7. 1919

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. docent dr. France Ramovš, Ljubljana, Čopova 10«. Poštni žig: »Rogaška Slatina 19. VII. 19«. Ekspresno.

Prijatelj dr. Kukovec: Vekoslav Kukovec (1876-1951), odvetnik, liberalni politik, eden od organizatorjev in voditeljev Narodno napredne stranke na Štajerskem, ki se je 1918 vključila v Jugoslovansko demokratsko stranko; 1918-1919 poverjenik za finance v narodni oz. deželni vladi v Ljubljani, od maja 1920 do decembra 1921 član osrednjih vlad v Beogradu, najprej minister za socialno politiko, nato za trgovino in industrijo.

da je pisal radi mene vseučiliški komisiji: to Kukovčevo pismo z dne 8. julija 1919 obravnava M. Mikuž (1969, str. 62) kot enega značilnih primerov za intervencije, intrige in sploh za delovanje »človeškega elementa« v univerzitetni kadrovski politiki. Prim. tudi št. 10.

(na) drugi strani: Kidriču se je zapisalo »do drugi strani«.

od g. drja. Dolenca: Metod Dolenc (1875-1941), pravnik, delal v pravosodju, od marca 1920 profesor na ljubljanski univerzi.

Pošlji mi recenz. eksemplarje: prim zgoraj št. 4.

8. Rogaška Slatina, 9. 8. 1919

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. docent dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova ul. 10/I«. Poštni žig: »Rohitsch-Grobelno« [tj. Rogatec-Grobelno], datum nečitljiv.

Nadaljevanje (...) Ungnada: prim. zgoraj opombe k št. 4.

konečne redakcije Trubarjeve biografije: prim. zgoraj opombe k št. 5.

se habilitiram na Dunaju: prim. št. 1, 2 in pozneje.

moj stari nasprotnik Übersberger: [Kidriču se je zapisalo »Übelsberger«]: Hans Übersberger (1877-1962), zgodovinar, specialist za Vzhodno Evropo in Balkan; profesor na dunajski univerzi, zatem v Breslau (Wrocławu) in Berlinu; nemško nacionalistično usmerjen. Gl. tudi št. 22, 25, 34 in dodatek 3.

ločitev od slovenske literarne in kulturne zgodovine: Kidrič se je že v predvojnih letih opredeljeval za slovenista in to ga je oviralo pri nameri, da bi nadaljeval kariero na avstrijskih univerzah, kjer je bila zaželena širša slavistična usmeritev; to je razvidno mdr. iz njegove korespondence z Murkom, ki ga je tako kot Nahtigala in Prijatelja spodbujal k habilitaciji; gl. tudi. pismo Murku v dodatku 1; Dolinar 2000a, predvsem str. 42, 49 op. 9.

Kaj je pravzaprav s vseuč. knjižnico: takoj po prevratu je kulturni odsek Narodnega sveta v svojem programu navedel tudi ustanovitev osrednje knjižnice, primerne za znanstveno delo, v katero naj bi se združila večina dotedanjih knjižnic; vendar se ta načrt v letu 1919 skoraj ni premaknil z mesta, prim. Dolar 1969.

radi Jagičeve biblioteke: prim. št. 13; zadeva z Jagičevo knjižnico je bila znana in so jo obravnavali tudi drugi; gl. Kidričevo pismo Murku v dodatku 1; prim. še korespondenco med Ramovšem in Nahtigalom ter med Ramovšem in Beličem.

9. Dunaj, 25. 8. 1919 (AKH: 11)

Pismo z ovojnico in glavo »Hof-Bibliothek Wien«. Naslov: »Gospod docent dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I, Yougoslavie«. Poštni žig: »Wien HB 26. VIII. 19«. Priporočeno: »R Wien Hofburg«.

Samo pismo je datirano 26/9 19, vendar je iz poštnega žiga in iz vsebine nedvomno razvidno, da se je pisec pri datumu zmotil, saj med drugim v pismu kar štirikrat napoveduje različne stvari, ki da se bodo še zgodile v septembru.

Prijatelj (...) razpravo o odnošajih med Kopitarjem in Vodnikom: Prijatelj take razprave ne v tem ne v poznejših letih ni objavil. Problematike se je dotaknil v obsežni monografski študiji »Duševni profili slovenskih preporoditeljev« (LZ 1921, dopolnjeno v knjižni izdaji 1935); poleg tega je objavil del njune korespondence »Nekaj Vodnikovih pisem Kopitarju« v ČJKZ IV, 1924, in nadaljevanje s spremenjenim naslovom »Korespondenca med Vodnikom in Kopitarjem« v ČJKZ V, 1926.

Ker pa mora oceniti za »Zvon« Merežkovskega: gre za oceno hrvaškega prevoda: Ivan Prijatelj, »Merežkovskij, Vječni suputnici (...) Zagreb 1919 (...)«, LZ 1919, št. 10, str. 631-634.

Trubarji na Raščici: razprava s tem naslovom, toda samo pod Kidričevim imenom je izšla v ČJKZ II, 1920, 3.-4. snopič; prim. tudi št. 13.

Treba bi bilo priskrbeti fotografije: objavljeni verziji razprave je priložena samo karta Raščice in okolice.

Oceno CO napiše Prij. v teku septembra: njegova kratka ocena je izšla v ČJKZ II, 1.-2. snopič, 1920, str. 114.

Sam pišem sedaj oceno Prij. publikacij: prim št. 4.

Ocena Antologije bode zelo obširna, ker ocenim obenem vse prejšnje Prijateljve spise o Stritarju (...): Kidrič tega načrta ni izpolnil, temveč se je omejil samo na antologijo; prim. še št. 13 in 14.

Sam bodem referiral o razpravi o češkem bibliografskem zavodu: objavljeno z naslovom »Bibliografski inštitut« v ČJKZ II, 1920, 1.-2. snopič.

O Stříbernega študiji o Gregorčiču bode referiral Prijatelj: to se ni zgodilo; prim. št. 14 in opombe k njej.

Vajin načrt za razdelitev lehrauftragov mi zelo dopade: Lehrauftrag – dobesedno: učni nalog, po smislu: delovno področje univerzitetnega profesorja. Po prvotni zamisli in še po osnovnem načrtu za filozofsko fakulteto iz marca 1919 naj bi se literarna zgodovina delila na širše slovansko in ožje slovensko območje (oz. to z dodatkom srbohrvaškega). Po koncu marca pa je prišlo do spremembe: obveljala je delitev na starejše in novejše slovanske literature, oboje s posebnim ozirom na slovensko; novejše je dobil Prijatelj, starejše Kidrič. Prim. Polec 1929a; Ramovš-Nahtigal 1955, str. 240-241 (št. 51, 21. 12. 1918); Dolinar 2000a. To Kidričevo pismo je prvi znani dokaz, ki omogoča datiranje te spremembe in pripisuje njeno avtorstvo Ramovšu in Nahtigalu.

10. Dunaj, 4. 9. 1919 (AKH: 9)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Monsieur prof. dr. François Ramovš, Ljubljana (Lai-bach), Čopova 10/I, Yougoslavie«. Poštni žig: »Wien 72, 12. IX. 19«. Priporočeno: »R Wien 72«. Ekspresno.

odkritosrčno čestitam: k imenovanju za profesorja na ljubljanski univerzi.

Oceno CO v LZ sem čital: Ramovš v LZ 1919, št. 8, str. 500-503.

sem (...) tudi sam Murku pisal: pismo 26. 1. 1919, gl. dodatek 1.

Murko me je radi te opazke hudo okrcal: Murko je večkrat, mdr. tudi v l. 1919 napisani uvodni besedi h Kidričevi monografiji o Trubarjevi »Cerkovni ordnini-gi«, zagovarjal potrebo po tem, da slavisti objavljajo v nemščini ter s tem posredujejo poznavanje slovanske tematike zahodnim znanstvenim krogom.

za korekture in dopolnila VI. pogl. sem Ti v resnici hvaležen: naslov tega poglavja v Kidričevi knjigi je »Sprachliches«, v njem je obravnavano predvsem Trubarjevo besedišče z leksikografskega in jezikovnozgodovinskega vidika.

Za konec specijalno zahvalim: sklepni odstavek Ramovševe ocene (str. 503) vsebuje mdr. to splošno oznako: »Njegovo delo je prvo strogo znanstveno delo na polju slovenske literarne zgodovine starejše dobe; epohalno je po svoji vsebini in po svoji metodi.«

za kasiranje tistega naivnega pisma: gre za Kukovčevo intervencijo pri vseučiliški komisiji; prim. št. 7.

pri Davidoviću: Ljubomir Davidović (1863-1940), srbski politik, predsednik Demokratske stranke, prosvetni minister v prvi povojni vladi kraljevine SHS, od srede avgusta 1919 do februarja 1920 predsednik vlade.

11. Dunaj, 11. 9. 1919 (AKH: 10)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Fr. Ramovš, Ljubljana, Čopova 11«. Izročeno osebno.

vest o Prijateljevem nepričakovanem imenovanju: medtem ko sta bili kandidaturi Nahtigala in Ramovša vnaprej znani in že dolgo nesporni, v vseučiliški komisiji še junija 1919 ni bilo enotnega mnenja o tem, katere literarne zgodovinarje pozvati na ljubljansko slavistiko; prim. Ramovš-Nahtigal 1955, št. 48 (28. 11. 1918), 50 (18. 12. 1918), 51 (21. 12. 1918); Dolinar 2000a.

Sumil sem Korošca (...) A zopet me je motilo, da Korošec ni na vladi: dr. Anton Korošec (1872-1940), politik, ena vodilnih osebnosti Slovenske ljudske stranke, član več jugoslovanskih vlad; od decembra 1918 do srede avgusta 1919 je bil podpredsednik v vladi Stojana Protiča.

ter mu postavil celo nevarnega protikandidata: na državnozborskih volitvah 1. 1907 je v okraju Rogatec-Šmarje-Kozje proti Korošču na liberalni strani kandidiral Kidričev boter Vinko Žurman; vendar Korošču ni bil tako zelo nevaren, kot se spominja Kidrič, saj je zgubil s prepričljivo razliko glasov; prim. V. Melik, »Volitve na Slovenskem: 1861-1918«, Ljubljana 1965. (Za prijazno pomoč pri razvozlanju tega mesta se zahvaljujem akad. prof. dr. Vasiliju Meliku in prof. dr. Francu Rozmanu.)

Rešitev uganke, ki mi jo prinaša Tvoje pismo (...). Dobro, da še ni šlo za predlog fakultete ampak samo komisije: po formulaciji tega in prejšnjega odstavka je mogoče sklepati, da je bilo Prijateljevo nepričakovano imenovanje posledica politične intervencije iz liberalnega tabora oziroma JDS; to bi se ujemalo z dejstvom, da je 16. avgusta v Beogradu nastopila nova vlada demokratske in socialistične stranke, ki jo je vodil dotedanji prosvetni minister Ljubomir Davidović in v kateri je šolski resor prevzel Pavle Marinković, prav tako iz demokratske stranke. Očitno je do intervencije prišlo v zadnjem hipu, ker je vseučiliška komisija še julija predlagala poverjeništvu za uk in bogočastje deželne vlade, naj se za filozofsko fakulteto na začetku imenujejo samo trije profesorj-matičarji: Plemelj, Nahtigal in Ramovš (Arhiv Slovenije, mapa Vseučiliška komisija – splošno).

ljubljski trač (...) »neki politični krogi«: zadeva, o kateri govori to in še več poznejših pisem, je načeta že v Kukovčevem pismu vseučiliški komisiji (gl. št. 7): Kukovec je ob intervenciji za Kidriča omenil, »da je izvedel januarja 1919 v Ljubljani 'od strani, ki pa sama kompetira, da se hoče dr. Kidriča capljati pustiti, ker politično ni zanesljiv'.« (Mikuž 1969, str. 62.) Sklepati je mogoče,

da so s formulacijo »neki politični krogi« mišljeni jugoslovanski unitaristi med slovenskimi liberalci, s »stranjo, ki sama kompetira«, pa dr. Fran Ilešič; o njegovi »kandidaturi« za ljubljansko univerzo prim. Ramovš-Nahtigal 1955, str. 236 (št. 50, 18. 12. 1918); Dolinar 2000a; prim. tudi naše št. 16, 17, 19.

fama valde crevit: govornica je krepko narasla.

Po Srbiji sem potoval (...): to »arheološko-etnografsko ekspedicijo« v zasedene balkanske države Albanijo, Črno goro in Srbijo je organiziralo avstrijsko ministrstvo za uk in bogočastje ob sodelovanju dunajske akademije znanosti. Kidrič je bil po nalogu najvišjega dvornega komornega urada, pod katerega je sodila tudi knjižnica, dodeljen ekspediciji z nalogo, naj nabira prispevke za vojno zbirko dvorne knjižnice, popisuje rokopise in nakupuje knjige in rokopise v zasebni lasti. (Dekret direktorije dunajske dvorne knjižnice od 1. maja 1916, fotokopija v Kidričevi zapuščini.) O tem potovanju gl. tudi št. 17 in 19.

sem poslal tudi ministru Kramerju: dr. Albert Kramer (1882-1943), časnikar, glavni urednik Slovenskega naroda in pozneje šef Jutra; eden vodilnih liberalnih politikov, od konca 1918 do začetka 1920 na ministrskih položajih v Protičevi in zatem v Davidovičevi vladi.

Plevčak: nadaljnji podatki o njem niso dosegljivi.

na Rakeku: pravilno »na Rakovniku«, prim. št. 13.

12. Dunaj, 10. 10. 1919

Pismo z ovojnico in glavo »Hof-Bibliothek Wien«. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič Celje Šolska 21«. Poštni žig: »Ljubljana 11. X. 19«. Priporočeno: »R Laibach 1«.

sklep vseučiliškega sveta: univerzitetni svet ljubljanske univerze je na 4. seji 7. oktobra 1919 sklenil, da predlaga F. Kidriča za »rednega profesorja starejše slovanske književnosti s posebnim ozirom na slovensko« (arhiv Univerze v Ljubljani, zapisniki sej univerzitetnega sveta).

v slučaju, da se še v zadnjem hipu dvigne kak »političen krog«: prim št. 11, 16, 17 in 19.

Prijatelj je odšel: Prijatelj je bil imenovan za profesorja konec avgusta in se je kmalu zatem preselil z Dunaja v Ljubljano.

13. Dunaj, 28. 10. 1919

Pismo z ovojnico in glavo »Hof-Bibliothek Wien«. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Fr. Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/II« [!]. Izročeno osebno.

me je iznenadil Kaspret s pismom in korekturo Trobarjev: gre za Kidričev članek »Trobarji na Raščici«, prim. št. 9.

ko mi je K.[aspret] poslal svoje izpiske o Trobarjih na Raščici: to se je dogajalo v letu 1912, v času, ko je Kidrič pisal monografijo o Trubarjevi »Cerkovni ordningi«; v tem delu se je na začetku skliceval na turjaške urbarje in na Kaspretovo rokopisno gradivo o Trubarjevih sorodnikih; prim. št. 6. – Kaspret je po naročilu rodbine Auersperg urejal turjaški arhiv, ki so ga po ljubljanskem potresu (1895) preselili v avstrijski grad Losensteinleithen.

v primeri s Komatarjevim opisom: Franc Komatar (1875-1922), gimnazijski profesor zgodovine, raziskovalec arhivov, je v »Mittheilungen des Museal-Vereins für Krain« 1905 začel izdajati akte iz turjaškega grajskega arhiva in v nekaj letih objavil skupno čez 500 listin.

Ko bi imeli vse urbarje (...): v objavljeni verziji Kidričeve razprave je ta Kaspretov predlog za opravičilo uporabljen v nekoliko skrajšani obliki (ČJKZ II, 1920, str. 252).

eruiraj (...) slog šentjernejske podružnice: gre za cerkev sv. Jerneja na Raščici, ki je bila podružnica župnije v Škocjanu. V objavljeni verziji Kidričeve razprave so najprej navedene Trubarjeve izjave o njegovem očetu-cerkovniku, ki je dal poslikati cerkev (str. 251), pozneje je samo še ugotovljeno, da cerkev nima več prvotne oblike zaradi poznejših prenov (str. 254).

Gerold: dunajsko založniško, tiskarsko in knjigarniško podjetje.

Persson: delo švedskega primerjalnega jezikoslovca Pera Perssona »Beiträge zur indogermanischen Wortforschung« 1-2, Uppsala in Leipzig 1912; današnjega hranilišča te knjige v Ljubljani ni bilo mogoče ugotoviti.

Gustinčič: negotova identifikacija; morda Dragotin Gustinčič (1882-1974), socialdemokratski politik in publicist, ki je 1917-1919 v Švici urejal list »La Yougoslavie« in bil aprila 1920 med ustanovitelji komunistične partije v Sloveniji.

Rojak Plevčak: prim. št. 11.

prosi za mesto pedela: pedel, nižji uslužbenec, šolski sluga, ki je bil v ustroju tradicionalne univerze mdr. zadolžen tudi za disciplinske zadeve študentov.

Ivičevo Pitanje jedne univerzitet. katedre (...): Aleksa Ivić (1881-1948), srbski zgodovinar in slavist, študiral na Dunaju, od 1910 arhivar v Zagrebu, po 1. svetovni vojni je postal profesor na pravni fakulteti v Subotici. – Naslov Ivičevega članka in citat sta zapisana v cirilici.

Stanojević: Stanoje Stanojević (1874-1937), srbski zgodovinar, publicist, pisec ostrih strokovnih polemik; po študiju na Dunaju je predaval na beograjski univerzi; po vojni je zasnoval in urejal prvo skupno jugoslovansko enciklopedično delo »Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka« (1924-1929).

Vlada [Vladimir] Čorović: (1885-1941), srbski slavist in zgodovinar, po rodu iz Hercegovine; po študiju na Dunaju je delal v deželnem muzeju v Sarajevu; od 1919 profesor na beograjski univerzi; objavljala je filološka, literarnozgodovinska, arheološka in zgodovinska dela. Med vojno je bil zaradi jugoslovanskega nacionalizma zaprt; 1918 član Narodnega vijeća, nato poslanec v skupščini v Beogradu, vpliven član Demokratske stranke; gl. tudi št. 17, 19. – Na Čoro-

vičevo nasprotovanje Kidriču je mimogrede opozoril že J. Rotar v opombah k izdaji korespondence Ramovš-Belić 1990 str. 131.

da bode prihodnja številka Jagičevega Archiva (...) zadnja: prim. št. 6.

da ji piše nekrolog: v AslPh 37/1920, torej v zadnjem letniku, ki ga je še uredil Jagić, ni takšnega besedila.

in mu dal dve notici: prva je izšla z naslovom »Slovenische Protestanten aus dem Gailthale in der Lausitz?« v AslPh 37, 1920; druga, ki naj bi govorila o nemškem baročnem pesniku G. Ph. Harsdörfferju (1607-1658), v Kidričevi bibliografiji ni navedena, ta avtor pa ni omenjen niti v Kidričevi »Zgodovini slovenskega slovstva«.

Odpošiljatev gradiva za ČJKZ: prim. št. 4 in 9. – V ČJKZ II, 1.-2. snopič, so dejansko izšli naslednji Kidričevi prispevki: »Josip Jurčič, Zbrani spisi. Uredil dr. Ivan Prijatelj (...)«; »Stritarjeva antologija. Uredil in uvod napisal dr. Ivan Prijatelj (...)«; »Loesche, Truberiana, für die Wirksamkeit in Kempten«; »Bibliografski inštitut«; – ČJKZ II, 3.-4. snopič: »Trobarji na Raščici«; »Jurij Kobila«; »Slovenci v Küttnerjevem potopisu iz 1799. leta«.

Pogodba med Jagičem in belgrajskim ministrstvom prosvete: prim. št. 8; gl. tudi Kidričevo pismu Murku v dodatku 1.

Starec potrebuje: zadeli sta ga povojna draginja in inflacija. Matija Murko tako poroča o Jagičevih zadnjih letih: »Ko sta nato prevrat in senžermênski mir prinesla Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, ni našel poti v to Jugoslavijo, kjer bi bil lahko končal na zagrebški akademiji začeto delavnost morda kot njen predsednik; ponujene primerne pokojnine ni sprejel, na posebno prošnjo je prejel avstrijsko in je preživel vso bedo dunajskih kulturnih delavcev, tako da je kot eden najuglednejših članov dunajske akademije znanosti postal na koncu njen korektor za tiskarno Holzhausen.« (Iz članka o Jagiču za Avstrijski biografski leksikon; citirano po M. Murko, »Izbrano delo«, Ljubljana 1962, str. 188.)

Tukaj bi mogel pri sortiranju še jaz to in ono pomoči: Kidrič je bil takoj po končanem študiju v letih 1906 in 1907 tudi Jagičev domači knjižničar, podobno kot pred njim Prijatelj, zato je Jagičevo knjižnico dobro poznal. – Jagičeva knjižnica je naposled le pristala na beograjski univerzi.

s kakim Umzugsgutom: s selitveno pošiljko.

Vondrák: Vaclav Vondrák (1859-1925), češki slavist in primerjalni jezikoslovec, profesor na dunajski univerzi, skupaj z M. Rešetarjem od 1908 naslednik V. Jagića pri vodstvu slovanskega seminarja; ob koncu leta 1920 je prešel na univerzo v Brno; gl. tudi št. 34.

Übersberger: prim. št. 8.

kaj bi predaval, če bi se tukaj habilitiral: formulacija ni čisto jasna, vendar časovno določilo »1 mesec po preselitvi« dopušča domnevo, da se je v te načrte morda že vpletala misel na predavanja v Ljubljani.

Die Anfänge des Schriftthums (...): »1) Začetki slovstva pri slovanskih narodih, 2) branje najstarejših slovanskih literarnih spomenikov.«

14. Dunaj, 12. 12. 1919

Pismo z ovojnico. Svinčnik. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič, Rogaška Slatina«. Poštni žig: »Mari-bor 17. XII. 19«. Priporočeno: »R Marburg a. d. Drau 2«.

rokopisi, ki sem Ti jih poslal: prim. opombe k št. 13.

Živný: Ladislav J. Živný, češki avtor članka, ki ga je Kidrič povzel in komentiral v notici »Bibliografski inštitut«.

Ali je Prijatelj napisal obljubljeni referate o Stříbrnega Gregorčiču in moji knjigi: glede ocene Kidričeve monografije prim. opombe k št. 9. – Stříbrný (prim. št. 2) je v »Časopisu musea království českého« 1917 in 1918 ter v separatu 1918 objavil daljšo razpravo o Gregorčiču. V Prijateljevi bibliografiji ni najti ocene te razprave, toda l. 1922 je izšel njen slovenski prevod z naslovom »Simon Gregorčič«, delo Joža Glonarja, v zbirki poljudnoznanstvenih spisov »Pota in cilji« (10. zv.), v kateri je leto dni prej izšla Prijateljeva monografija »Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega realizma«.

'Čekajgrad!' (...) kakor da tam doli nič ni bilo in kakor da nič ne bode: na oktobrski predlog ljubljanskega univerzitetnega sveta za Kidričevo imenovanje (prim. št. 12) ni bilo v dveh mesecih iz Beograda še nobenega odziva. – Podobna skeptična drža je razvidna iz pisma, ki ga je Kidrič istega dne poslal Prijatelju (NUK, Ms 895); vendar ne izvira samo iz kritične osebne situacije, ki jo opisuje skoraj z istimi besedami kot v zadnjem odstavku tega pisma Ramovšu, temveč tudi iz dvoma o položaju ljubljanske univerze in o splošnih razmerah v Sloveniji. Prim.: »Ali se Ti ne zdi, da se novi zavod malce preveč forsira? Primeri, kako oprezno postopajo realni Čehi v Brnu in Presburgu. Organizacija takega inštituta mora zoreti in – dozoreti! Glavna stvar ni začetek predavanj!

Pojemanje Tvojega optimizma je zame silno žalostna prikazen! Ali ne pogrešaš preveč poslušalcev? Pojdi vase, grej se ob svojem delu – lastnem ognju! Naše občinstvo je potrebovalo univerzo samo za politično štafažo! *Mi* moramo pokazati preko tega spoznanja, da nam je univerza resna in sveta reč!»

15. Dunaj, 16. 12. 1919

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Poštni žig poškodovan, ker so znamke izrezane: »Rogaška (...) 18. (...)«. Priporočeno, nalepka ni čitljiva.

po g. drju Polcu: Janko Polec (1880-1956), pravnik, pravni zgodovinar, zgodovinar visokega šolstva; opravljal je sodne in upravne službe, bil član jugoslovanske likvidacijske komisije na Dunaju; 1920 je postal honorarni in 1925 redni profesor na ljubljanski univerzi.

se najbrž poslovim (...) od svoje najsilnejše ljubezni, radi katere sem doslej

zanemarjal svojo znanstveno karijero: prim. št. 8; gl. tudi Kidričevo pismo Murku v dodatku 1.

dopolnilce bibliografije slovenskih vladnih odlokov za dobo od Marije Terezije do 1848: samostojne objave o tem v Kidričevi bibliografiji ni, snov je bila dosti pozneje delno vključena v njegova večja dela, predvsem v »Zgodovino slovenskega slovstva«.

Z Dunaja ali še od kod severneje: namig na morebitno nadaljevanje slavistične znanstvene kariere na nemških univerzah.

16. Dunaj, 19. 2. 1920

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Fr. Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič, Dunaj, dvorna biblioteka«. Izročeno osebno.

Tvoj svet sem izporočil (...): očitno je Ramovš svetoval Kidriču, naj poskuša v osebnih stikih in po političnih zvezah zavrniti očitke iz unitarističnih krogov.

Disciplinarna preiskava: več o njej v št. 17 in 19.

slučaj, o katerem se lahko natančneje poučiš iz mojega zadnjega pisma Prijatelju: to pismo se ni ohranilo; v Prijateljevi zapuščini v NUK je namreč med Kidričevimi pismi Prijatelju vrzel od 1. 1. do 12. 3. 1920.

samostan: Sretenje v osrednji Srbiji; eden mlajših srbskih samostanov, izpričan šele v 17. stol.; zaradi odročne lege so v njem hranili stare rokopise in tiske ter cerkvene dragocenosti, med okupacijo v 1. svetovni vojni pa je vse to propadlo. Kidrič je bil osumljen, da je med vojno kot član avstrijske znanstvene ekspedicije od tod odnesel nekaj starih rokopisov; prim. št. 11, 17, 19.

poslaništvo: kraljevine SHS na Dunaju.

direkcija: dunajske Dvorne knjižnice.

moj kulturni program: prim. tudi št. 22, 26.

sem se vdinjal Gabrščeku: Andrej Gabršček (1864-1934), časnikar, založnik in tiskar v Gorici, liberalni politik, med svetovno vojno zaradi prosllovanske orientacije v zaporih in konfinaciji, od 1917 je živel na Dunaju, po prevratu se je tam ukvarjal s pomočjo beguncem in z vprašanji demobilizacije.

naj (...) priskrbim tukaj tiskarja za »Idijota«: romana ni izdala Slovenska matica, temveč ga je nekaj let zatem založila in natisnila Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani (Dostojevski: »Idijot«. Roman v 4 delih. Poslovenil dr. VI. Borštnik. Ljubljana, 1: 1925, 2-4: 1926).

da izročiš »Jurija Kobilu« uredniku »Zvona«: članek je potem vendarle izšel v ČJKZ; prim. št. 13.

sem začel iskati izvirnik za glag. »Mirakule« iz l. 1507: sodobna hrvaška literarna zgodovina navaja to knjigo z naslovom »Mirakuli slavne dēve marie«, Senj 1507 ali 1508; njen vir je bila zelo priljubljena italijanska zbirka »Miracoli

della gloriosa Vergine Maria«, bolj znana pod imenom »Il Libro del Cavaliere«, ki je ob koncu 15. st. izšla v 31 izdajah. – O glagolskih »Mirakulih« Kidrič pozneje vendarle ni pisal; prim. št. 31.

17. Dunaj, 6. 3. 1920

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana (Laybach), Čopova 10/I, SHS«. Pošilja: »Kustos Dr. Fr. Kidrič«. Poštni žig: »Wien 8, 6. III. 20«. Priporočeno: »R Wien 8«. Ekspresno.

Dne 3. t. m. sem poslal prof. Prijatelju obširno pismo z važnimi prilogami: očitno je bila to podobna pošiljka kakor naša št. 19, vendar je v Prijateljevi zapuščini, ki jo hrani rokopisni oddelek NUK, danes ni; naslednje po časovnem zaporedju je pismo z dne 12. 3. 1920 (gl. dodatek 3).

dvorni svetnik Cerovič: podatki o njem razen teh, ki jih navaja sam Kidrič (pod Avstro-Ogrsko zaposlen v upravi Bosne, po vojni jugoslovanski konzul na Dunaju) niso bili dosegljivi; gl. tudi št. 19, 28.

predsednik deželne vlade dr. Žerjav: Gregor Žerjav (1882-1929), pravnik, politik, ena vodilnih osebnosti slovenskega mladoliberalnega gibanja oziroma Jugoslovanske demokratske stranke; v zadnjih letih Avstro-Ogrske je vzdrževal stike s predstavniki jugoslovanskih in drugih slovanskih nacionalnih gibanj v tujini, jim posredoval politično relevantne informacije in propagandno gradivo; ob razpadu habsburške monarhije je imel pomembno vlogo pri pripravah za ustanovitev nove države; po vojni poslanec, 1919-20 član deželne vlade za Slovenijo, od novembra 1919 do februarja 1920 njen predsednik.

odv. Čovič-Plenkoviča: neidentificiran; podatki o njem niso bili dosegljivi.

drja Cankarja: Izidor Cankar (1886-1958), umetnostni zgodovinar, publicist, diplomat; v zimskem semestru 1919-1920 je bil na študijskem izpopolnjevanju na Dunaju, 1920 je postal docent na ljubljanski univerzi.

Ako je vzel za podlago svojega »veta« (...) sretenjske rokopise: prim. št. 16, 19 priloga C.

po tukajšnji disciplinarni preiskavi: direkcija dvorne knjižnice je o tej zadevi izvedla disciplinsko preiskavo (gl. tudi št. 19 priloga C). V arhivu nekdanje dvorne, današnje avstrijske narodne knjižnice ni mogoče najti niti zapisnika o tej disciplinski preiskavi niti poročila o poteku in rezultatih medvojne ekspedicije v zasedene balkanske dežele.

čim prečitaš Buschbeckovo in mojo izpovedbo: dr. Ernst Heinrich Buschbeck (1889-1963), umetnostni zgodovinar, poznejši vodja cesarske likovne zbirke (Gemäldesammlung) in upravni direktor dunajskega umetnostnozgodovinskega muzeja, je bil tudi član balkanske ekspedicije v letu 1916.

da je podalo ravnateljstvo v tej zvezi izjavo: ravnateljstvo dunajske dvorne knjižnice, tj. direktor J. Donabaum; prim. št. 19 priloga C.

Izročil sem jih (...) vodji vojne zbirke: to je bil dr. Othmar Doublier (1895-1945), skandinavist in bibliotekar, v letih 1918-1922 namestnik direktorja knjižnice. *sem imel radi svojevoljnega izposojevanja biblioteških knjig svojim rojakom – stroške in sitnosti:* podobne težave so bremenile tudi Prijatelja v letu 1919: takoj po njegovem odhodu v Ljubljano so v dvorni knjižnici ugotovili, da je evidenca neurejena in vrsta knjig pogrešanih; zadevo je še razpihnilo anonimno pismo, ki je sicer brez navedbe imena, vendar dovolj razločno obtoževalo Prijatelja, da je kar v nahrbtniku odnašal knjige iz knjigoveznice. Kidrič je pomagal diskretno razplesti grozeči škandal. Iz konspirativno formuliranega dopisovanja med njim in Prijateljem v letih 1919-1920 (NUK, rokopisni oddelek, Ms 895 in Ms 1005) je mogoče sklepati, da je njuno »svojevoljno ravnanje« imelo neko nacionalnopolitično funkcijo.

jih do danes nisem dobil nazaj: Kidrič je terjal te slike od Prijatelja že decembra 1919 (pismo Prijatelju 12. 12. 1919, NUK, Ms 895).

Proti izvedbi preiskave po beogr. kolegiju seveda nimam nič: to je predlagal Čorović, prim. št. 19 priloga A.

Ivić: Aleksa Ivić, gl. opombe k št. 13.

Radonić: Jovan Radonić (1873-1956), srbski zgodovinar, od 1905 profesor na beograjski univerzi.

jedeesarji: po kratici JDS za Jugoslovansko demokratsko stranko, v katero so se združile liberalne politične organizacije na slovenskem območju junija 1918, februarja 1919 pa se je združila s sorodnimi strankami iz drugih jugoslovanskih pokrajin; zavzemala se je za centralistično in v nacionalnem pogledu unitaristično državno ureditev, v zadevah gospodarstva, družbene strukture in svetovnega nazora pa je obdržala liberalistično usmerjenost.

prešernovec: oznaka za zagovornike slovenske kulturne avtonomije; že pred svetovno vojno so jo uporabljali njeni nasprotniki v debatah o slovenskem in južnoslovanskem nacionalnem vprašanju. Prim. Kidričevi polemiki z Ilešičem: »Epilog k Trubarjevemu zborniku«, Naši zapiski VI, 1909; »Recimo dve, tri o slovenskem preporedu«, Veda II, 1912; oboje tudi v »Izbranih spisih« III, 1978.

mi je Čorović tudi očital, da sem se hotel na Dunaju – habilitirati: prim. št. 19 s prilogami; gl. tudi dodatek 3.

da je hud Čorović name še izza časa svojega prepira z Murkom radi Murkove zgodovine jgsl. literature: po izidu Murkove »Geschichte der älteren südslawischen Literatur« (1908) je Čorović ob tihi podpori Jagića objavil dve negativni kritiki; nanju je Murko odgovoril s polemično brošuro »Zur Kritik der Geschichte der älteren südslawischen Literaturen«, Ljubljana 1911. Prim. A. Slodnjak, »Matija Murko«, Slavistična revija 5-7, 1954, predvsem str. 63-64.

kar sem govoril takrat privatno, to ponavljam še danes: tudi iz Kidričevih pisem Jagiću, ohranjenih v Jagićevi zapuščini, ki jih zdaj objavlja Alojz Jembrih v zborniku simpozija o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini 2000, je razvidno, da

se je Kidrič takrat nasproti Jagiću zavzel za Murka in nasprotoval neupravičenemu Čorovičevemu napadu.

da se nisem takrat, ko sem imel priliko, tukaj habilitiral: prim opombe k št. 2.

Še par besedi o moji tukajšnji situaciji: položaj, kakršnega opisuje naslednji odstavek, je Kidrič slutil že dalj časa in ga obravnaval mdr. tudi v pismih Prijatelju; gl. dodatek 2 in 3.

»Jenen Angestellten (...)«: »Tistim uslužbencem, pri katerih je ugotovljeno, da po državnih načelih ne pridejo v poštev za zaobljubo, bo v smislu odloka državnega urada za finance z dne (...) za čas njihove uporabe proti ustavitvi njihovih dosedanjih prejemkov odobrena pomoč.« – Dokumenti iz arhiva dunajske filozofske fakultete, ki jih objavlja Sturm-Schnabl 2000, zlasti Kidričevo pismo dekanu C. Dienerju z dne 13. 9. 1920, pričajo, da so ga te sankcije vsaj v manjši meri vendarle zadele.

v nasprotju (...) z mirovno pogodbo: po razpadu habsburške monarhije so zmagovite sile antante sklenile mirovno pogodbo z republiko Avstrijo v pariškem predmestju Saint-Germain 10. 9. 1919.

položaj, kakor je bil dan slovanskim profesorjem dunajske univerze: prim. št. 5, 19.

da sedi v banki: prim. št. 16, dodatek 3.

na Žerjavovem mestu je sedaj stranka druge vrste: Žerjavu je na mestu predsednika deželne vlade februarja 1920 sledil eden prvakov Slovenske ljudske stranke Janko Brejc (1869-1934), ki je vodil vlado tudi že pred Žerjavom.

18. Dunaj, 12. 3. 1920

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana (Lai-bach), Čopova 10/I«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič, 1 Wien Hofbibl«. Poštni žig: »1 Wien Hofbg, 12. III. 20«. Priporočeno: »R Wien Hofbg«.

Včeraj sem prejel potrdilo o predlogu in kopijo poročila ministrstvu: ljubljanski univerzitetni svet je na 15. seji 26. februarja 1920 potrdil svoj prejšnji sklep o izvolitvi Kidriča in nekaj dni zatem v dopisu prosvetnemu ministrstvu v Beogradu urgiral njegovo imenovanje za rednega profesorja; gl. tudi št. 30.

Skrumović: pravilno Anton Skumovič (1869-1952), pravnik, do prevrata je delal v sodstvu, od januarja 1920 je bil redni profesor na pravni fakulteti ljubljanske univerze.

Pošlji mi II. zv. Jurčičevih spisov: gl. tudi št. 21, 23.

docent Traverza: Eduard (Edoardo) Traversa (1887-1931); rojen v Pulju, gimnazijski učitelj v Gorici, privatni docent za avstrijsko pravno zgodovino v Černovcih, deželni šolski inšpektor v Trstu, profesor na akademiji za glasbo na Dunaju (vir: gradivska zbirka Avstrijskega biografskega leksikona in biografska dokumentacija, Avstrijska akademija znanosti); gl. tudi št. 24.

im Namen des Herrn Kustos: »v imenu gospoda kustosa« tj. Kidriča.

Ivančič: neidentificiran, podatki o njem niso bili dosegljivi.

Grafenauer (...) venija (...) predlog: venia legendi, tj. dovoljenje za predavanja na univerzi; predlog: za imenovanje za profesorja. – Grafenauer je šele v zimskem semestru 1920-1921 kot privatni docent zagrebške univerze predaval v Ljubljani zgodovino starejše slovenske književnosti do protestantske dobe in razvoj slovenskega pismenega jezika.

O osebni poziciji pišem istodobno Prijatelju: gl. pismo z dne 12. 3. 1920 v dodatku 3.

19. Dunaj, 22. 3. 1920

Pismo z ovojnico in prilogami. Naslov: »Gospod vseučiliški prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/II«. Izročeno osebno.

Nato je pisal ministrstvu vlogo B: to je pomota, ki jo je Kidrič po oddaji pisma popravil z brzozjavko – našo št. 20; prim. opombe k št. 19 priloga B.

sem bil pri Ceroviču: prim. št. 17, 28.

Ali ne bi mogel Ti pobarati (...) Žer****: Gregorja Žerjava, prim. št. 17.

princip der wissenschaftl. Freizügigkeit: načelo akademske oz. znanstvene svobode; prim. št. 5.

quid faciendum: kaj storiti.

če bode železnica še vozila: namig na pričakovano veliko stavko, ki je izbruhnila sredi aprila 1920.

19, priloga A: tipkopis (karbonska kopija) s tipkanim podpisom, brez navedbe datuma in kraja; v levem zgornjem kotu je s svinčnikom vpisana oznaka A (Kidričeva roka).

tu istragu da provede Univerzitetški Senat u Beogradu: prim. št. 17.

19, priloga B: tipkopis (karbonska kopija); na hrbtni strani zgoraj je vpisana oznaka B z drugo, verjetno Ramovševo roko.

ministerstvo prosvete: v vladi Stojana Protića (od februarja do maja 1920) je bil prosvetni minister Miloš Trifunović iz Radikalne stranke.

Ćorović – Kukovec: na nepodpisanem tipkopisu je Kidrič pod besedilom s svinčnikom zapisal »Ćorović«, ta zapis je prečrtan in z Ramovševo roko je dodano »Kukovec I. r.« Popravek je utemeljen v št. 20. – Dopis kaže vrsto značilnih pravopisnih in slovničnih napak, ki izpričujejo, da je bil materni jezik njegovega pisca slovenščina in da je dokaj slabo obvladal srbskohrvaški jezik.

19, priloga C: Kidričev rokopis; oznaka C na zgornjem robu je vpisana s svinčnikom.

da sem govoril o svojem službenem potovanju: prim. št. 11.

curriculum vitae: prim. št. 3.

sem opozoril novega ravnatelja Donabauma, ki je sploh gledal na stvar čisto drugače nego rajni: Josef Donabaum (1861-1936), zgodovinar, bibliotekar, 1908-1918 namestnik direktorja, od 1918 do upokojitve 1922 direktor dunajske dvorne knjižnice; zaslužen za to, da se je knjižnica obdržala v kritičnih povojnih letih. Pred Donabaumom je bil dve desetletji direktor knjižnice Josef Karabacek (ali Karabaček, 1845-1918), bivši profesor orientalistike na dunajski univerzi.

sem poslal deželni vladi v Sloveniji neko vlogo: Prijateljeva in Kidričeva spomenica s konca leta 1918 opozarja na kulturne dobrine, pomembne za Slovenijo, v avstrijskih znanstvenih in kulturnih zavodih. Spomenica je bila eno med izhodišči za delo t. i. likvidacijske komisije; prim. št. 1; Ramovš-Nahtigal 1955, str. 240 (št. 51, 21. 12. 1918).

generalnemu likvidatorju Ploju: prim št. 1.

Karić: neidentificiran; podatki o njem niso bili dosegljivi.

Maksimović: morda Božidar Maksimović; prim. št. 41, opombe k prilogi.

nadpor. Engelhardt (...) Dereani (...) generalni konzul Papakustopulos (...) dr. Kuseg (Kusig) Aleksander: neidentificirani; podatki o njih niso bili dosegljivi.

polkovnik Sondermeier: morda Tadija Sondermajer (r. 1892), srbski pilot, letalski inženir in organizator; med svetovno vojno prostovoljec v francoskem vojnem letalstvu, po vojni še nekaj let v aktivni vojaški službi.

Istodobno sem naletel pri urejanju slavističnega referata na izdajo Miroslavljevega evangelja: Kidrič je še decembra 1919 od Prijatelja terjal odgovor na že prej postavljeno vprašanje, »odkod je primerek Miroslavljevega evangelija, ki se nahaja v eni naših miznic? (...) Ako provenijenca Miroslavljevega evangelija ni pravna, ga še lahko vrnem.« (Pismo Prijatelju 12. 12. 1919, NUK, Ms 895.)

Ivić: glej opombe k št. 13.

Barić: Henrik Barić (1888-1957), jezikoslovec; 1920 je postal docent in čez nekaj let profesor za primerjalno jezikoslovje na beograjski univerzi; pred tem se je zanimal za mesto na ljubljanski univerzi in se zaradi tega obračal na Ramovša (prim. št. 38), s katerim je tudi pozneje vzdrževal korespondenčne stike.

Ljuba Stojanović: Ljubomir Stojanović (1860-1930), zgodovinar, filolog in politik, profesor na beograjski univerzi.

Ivanić: neidentificiran, podatki o njem niso bili dosegljivi.

reviziji vsega slavističnega Einlaufa: vsega dotoka slavističnih knjig.

»Anlässlich einer Revision der slavistischen Erwerbungen (...): »Ob pregledu slavističnih nabav v dvorni knjižnici je kustos Kidrič našel nekaj serbik, katerih izvora ni mogoče ugotoviti. Obstaja možnost, da so to ostanki serbik, ki so bila

med okupacijo na različne načine usmerjena v dvorno knjižnico in od katerih so vse fonde, ki so bili ugotovljeni kot taki, že februarja 1919 predali srbskemu poslanstvu... Podpisano ravnateljstvo daje ta serbika... na razpolago... Hkrati opozarja še na to, da se v dvorni knjižnici nahaja star rokopisni psalter v cerkvenoslovanskem jeziku srbske provenience, ki ga ravno tako ni mogoče vključiti v njen fond. Med vojno ji je bil namreč ponujen v odkup, ne da bi se ponudnik, ki ga je ravnateljstvo pozvalo, naj dokumentira svojo lastninsko pravico, odtlej še javil. Ravnateljstvo seveda lahko izroči ta rokopis samo tistemu, ki bi lahko dokazal svojo morebitno lastninsko pravico do njega. Podroben opis rokopisa je kustos Kidrič posredoval poznavalcu starih srbskih rokopisov: akademiku Ljubi Stojanoviču.«

Ako gre za sretenjske rokopise: prim. zgoraj št. 11, 16, 17 z opombami.

Sretenje: glej št. 16.

Vondrák: prim. št. 13.

»Geboren... als Sohn eines slovenischen Bauerna«: Rojen... kot sin slovenskega kmeta.

Dvořák: Max Dvořák (1874-1921), umetnostni zgodovinar, profesor na dunajski univerzi in predstojnik urada za spomeniško varstvo, eden glavnih predstavnikov duhovnozgodovinske smeri.

Rešetar: prim. št. 6.

20. Dunaj ⟨po 22. 3. 1920⟩ (v AKH ni navedena kot posebna enota; v izvirnem korespondenčnem gradivu brez oznake priložena k št. 19)

Brzobjavka; brzobjavni trak je nalepljen na obrazcu, tiskanem v slovenščini; brez navedbe datuma, ura prihoda nečitljivo vpisana s svinčnikom. Pod besedilom štampljka: »Pregledano! Vojaška cenzura Ljubljana«. Podpis z rdečim svinčnikom nečitljiv.

zadnje poročilo ministrstvu: to je št. 19 priloga B.

21. Knežec, 31. 3. 1920 (AKH: 20)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič, Rogaška Slatina«. Poštni žig: »Rog⟨...⟩« je poškodovan, ker so znamke izrezane.

Pri »Trobarjih« izpremenim avtorski red (...): v objavi je kot avtor naveden samo Kidrič, toda v uvodu članka se sklicuje na Kaspretove izpiske in se zahvaljuje za to, da jih je lahko uporabil (ČJKZ II, 3.-4. snopič, str. 252). – Prim. še poznejši povzetek odlomkov tega članka v razpravi »Ogrodje za biografijo Primoža Trubarja«, RDHV I, 1923; tudi v »Izbranih spisih« I, 1978.

Sploh bi korekturo »Trobarjev« silno rad dobil (...): sledi nečitljiva beseda v cirilici, verjetno ruska.

Jurčiča II ocenim: gre za 2. knjigo Jurčičevih »Zbranih spisov« v uredništvu I. Prijatelja (1920); prim. št. 18 in 23.

Grabner, Herzogseinsetzung (...): gl. št. 4 in opombe k njej.

Nabero knjig prevzamem: Kidrič je na Dunaju nabavljaval strokovno literaturo za ljubljanski slavistični seminar.

akvizicija Glonarja: negotovo branje, namesto »Glonarja« morda »Glonarjeva«; pomen te pripombe ni jasen.

22. Knežec, 12. 4. 1920 (AKH: 21)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič, Rogaška Slatina«. Poštni žig: »Rogaška Slatina 14. IV. 20«. Priporočeno.

Žurmovi: Žurmanovi; prim. opombo k št. 1.

Takoj po prihodu na Dunaj vložim prošnjo za habilitacijo: prim. št. 23, 25; prim. tudi dokumente iz arhiva dunajske filozofske fakultete, ki jih objavlja Katja Sturm-Schnabl v zborniku simpozija v Rogaški Slatini (Sturm-Schnabl 2000).

»Prema izvještajima, koji su ovamo stigli«: prim. prilogo A k št. 19.

1. Skizzen aus der Gesch.(...): »1. Skice iz zgodovine slovanske filologije; 2. Ruska literatura; 3. Zgodovinska gramatika ruščine; 4. Južnoslovanska literatura; 5. Zgodovinska gramatika srbohrvaščine; 6. Zgodovinska gramatika slovenščine; 7. Reformacija v ogledalu slovanskih literatur; 8. Slovanski literarni prehod.« – Izbira predavanj je bila prilagojena širokemu profilu slavistike na dunajski univerzi.

iz rok slovenskega idejesarja: po kratici JDS, prim. opombe k št. 17.

Hochstapler: nastopač, povzpetnik.

pismo za Stojanovića: prim. št. 19 priloga C.

sem mu (...) naprtil zelo resnega protikandidata: to je bil Vinko Žurman; prim. zgoraj št. 11.

Politični program Kor. stranke se mi zdi (...) veliko prej sprejemljiv nego ultracentralizem JDS: SLS se je zavzemala za slovensko avtonomijo zlasti na jezikovno-kulturnem, v prvih letih obstoja Jugoslavije pa tudi na upravno-političnem področju.

radi intrig tega ali onega dež. predsednika ali moža »z dolgo brado in ozkimi prsi«: »deželni predsednik« se nanaša na dr. Gregorja Žerjava; opis moža »z dolgo brado in ozkimi prsi« se ujema z dr. Franom Ilešičem, s katerim je Kidrič polemiziral zaradi jugoslovansko unitaristične usmeritve že pred vojno; prim. tudi št. 11, 17 in 28.

Jenkove Pesmi, uredil Glonar: izšlo 1920.

ponatis Gregorčiča: »Poezije«, I. zvezek, Ljubljana 1919.

ČČM: Časopis českého musea (oz. v tem času Časopis musea království českého), izhajal je v Pragi od 1827.

Glonarjev »Jezik«: »Naš jezik«, Ljubljana 1919; poljuden oris slovenščine, ki ga je Ramovš precej ostro ocenil v LZ 1919, 568-569.

O zadnji številki AfslPh (...): Archiv für slavische Philologie, letnik 37, 3.-4. zvezek, izšlo 1920.

Prezemi Ti, ter izpopolni tako »Slovenistiko v arhivu«: Ramovš je v ČJKZ I, 1919, 3.-4. snopič, objavil zbirno oceno pod naslovom »Slovenistika v Jagičevem 'Archiv-u für slavische Philologie',« vendar se na to Kidričevo spodbudo ni odzval in ni več ocenjeval tega področja v Archivu.

23. Dunaj, 12. 5. 1920 (AKH: 22)

Pismo brez ovojnice.

pismo ter oceno II. zv. Prijateljve izdaje Jurčiča (...): prim. št. 16, 21; Kidrič je potemtakem res ocenil tudi 2. zvezek Prijateljve izdaje Jurčiča, ki je izšel 1920, vendar se je pošiljka, ki bi po kronologiji sodila med naši št. 22 in 23, izgubila. Te ocene med Kidričevimi objavami ni mogoče najti.

da je govoril o moji stvari s Korošcem, Kramarjem in Ribnikarjem: A. Korošec, prim. št. 11; A. Kramer, prim. št. 10; Adolf Ribnikar (1880-1946), novinar, gospodarstvenik, liberalni politik, eden voditeljev t. i. mladine v Narodno napredni stranki, soustanovitelj JDS, 1919-20 poslanec v beograjski skupščini.

Graberja sedaj ne utegnem oceniti: prim. št. 21.

O pripustitvi h kolokviju se je sklepalo (...): komisijski ustni izpit, sestavni del habilitacijskega postopka; prim. št. 22, 25; prim. tudi dokumente o habilitaciji v Sturm-Schnabl 2000.

ki hoče znanstveno karijero (...) končati: oklepaj naznačuje težko berljivo nemško besedo z nejasnim pomenom, prebrati se da kot »ohlgemäß«.

Niti najmanj se mi ne ljubi na stare dni po Dunaju stradati: habilitirani znanstveniki, za katere ni bilo takoj na razpolago profesorskih mest, so praviloma postali privatni docenti, ki so imeli dovoljenje predavati, ne pa rednih dohodkov; ta položaj je bil po vplivu, ugledu in pravicah iz delovnega razmerja pri dnu hierarhične lestvice na univerzi in tudi daleč pod dohodki redno nastavljenega srednješolskega profesorja, tako da ni zagotavljal socialne varnosti; prim. Kidričevo pismo Murku v dodatku 4; prim. tudi Ramovševo premišljevanje o njegovem položaju na graški univerzi, Ramovš-Nahtigal 1955 št. 34 (7. 5. 1918) in 37 (21. 5. 1918).

Ako (...) pride (...) do sprejema biblioteke: prevzem dvorne biblioteke v sklop državnih služb, povezan z zaobljubo uslužbencev. To se je zgodilo še v času Kidričevega bivanja na Dunaju in pri tem je res imel težave; prim. njegovo pismo dekanu dunajske filozofske fakultete 13. 9. 1920 (Sturm-Schnabl 2000).

24. <Dunaj, med 17. 5. in 12. 6. 1920> (AKH: 23)

Pismo brez ovojnice, nedatirano; iz vsebine je razvidno, da je bilo pisano na Dunaju po št. 23, t. po 17. 5., in pred datumom habilitacijskega kolokvija, tj. pred 12. 6.

Kukovcu bom jutri gratuliral: Kukovec je 17. maja 1920 postal minister v Davidovičevi vladi v Beogradu; prim. opombe k št. 7.

Kako je mogel preprečiti Čorović Murkovo imenovanje pri nedemokratični vladi (...): Murko je dobil povabilo na zagrebško univerzo na začetku leta 1920 in se pogajal še pred nastopom Davidovičeve vlade, tj. vlade demokratske stranke, ko je bil pod premierom S. Protićem prosvetni minister Miloš Trifunović iz Radikalne stranke; prim. opombe k št. 13 in 17; prim. tudi M. Murko, »Spomini«, Ljubljana 1951, str. 172-173; Dolinar 2000a.

dekan freiburške fakultete filozofov: P. Pragner; nadaljnji podatki o njem niso bili dosegljivi. – Freiburg/Fribourg, glavno mesto dvojezičnega kantona v zahodni Švici; l. 1889 ustanovljena univerza je bila katoliško in mednarodno usmerjena, v l. 1920 so jo sestavljale štiri fakultete, imela je status državne kantonalne univerze. Na tej univerzi je bil na začetku 20. stoletja izvoljen za izrednega profesorja pravni zgodovinar Vladimir Levec, tja so takrat vabili tudi Matijo Murka. Po vsej verjetnosti je bil ravno Murko tisti, ki je dal pobudo za freiburško povabilo Kidriču: prim. dodatek 4.

»ob ich damit einverstanden wäre (...):« »ali bi soglašal s tem, da bi me uvrstili na seznam kandidatov, ki jih bo treba predlagati vladi, ali sem katoličan, ali bi nemara lahko prišel do jeseni, ali bi lahko predaval o poljski literaturi«.

Vederemo: bomo videli.

25. Dunaj, 14. 6. 1920 (AKH: 24)

Pismo brez ovojnice.

Pošiljam račune za knjige (...): gre za naslednja dela, ki jih je Kidrič nabavil za ljubljanski slavistični seminar in so še danes v knjižnici oddelka za slovanske jezike in književnosti na filozofski fakulteti: Jan Gebauer, »Slovník staročeský« I-II, Praha 1903, 1916; Karl Brugmann, »Griechische Grammatik«, 4. izd. München 1913; Vaclav Vondrák, »Altslowenische Studien«, Wien 1890; Antoine Meillet, »Etudes sur l'Etymologie & le vocabulaire du vieux slave« 1-2, Paris 1902, 1905; Friedrich Lorentz, »Slowinische Grammatik«, St. Petersburg 1903; Wenzel Vondrák, »Kirchenslawische Chrestomatie«, Göttingen 1910; Holger Pedersen, »Vergleichende Grammatik der keltischen Sprachen« I-II, Göttingen 1909, 1913; *Schrftn. d. Balkankom.*: serija objav komisije za Balkan pri avstrijski akademiji znanosti na Dunaju.

sem imel kolokvij: prim. št. 23; gl. tudi Sturm-Schnabl 2000.

Der Einfl. der Reformation (...): »Vpliv reformacije na slovanske literature, 2) slovenska narečja, 3) sporna vprašanja v zgodovini poselitve alpskih dežel (...), 4) nastanek ruskega knjižnega jezika (...), 5) moje stališče do literature o slovanskem prerodu, posebej o ilirizmu, 6) prvi zagovorniki osvoboditve kmetov v ruski literaturi«.

Tvoj ref. o Niederleju: Ramovš je v 1.-2. snopiču ČJKZ II, 1920, objavil »Donesek k slovanskim starožitostim«, ki je natančna, močno polemična ocena in dopolnilo k poglavjem o Slovencih v monografiji češkega zgodovinarja, arheologa in etnologa Luborja Niederleja »Slovanske starožitnosti. II. Původ a počátky Slovanů jižních«, Praga 1910.

bodem imel prvo predavanje (komisija si je izvolila Georgijeviča ...): preskusno predavanje, sklepni del habilitacijskega postopka. Predavanje je bilo zatem objavljeno v samostojni brošuri: »Bartholomeus Georgijevič. Biographische und bibliographische Zusammenfassung.« Wien-Prag-Leipzig, 1920. (Musseion. Veröffentlichungen aus der Nationalbibliothek in Wien. Mitteilungen II), pozneje pa še v prevodu: »Bartolomej Georgijevič«, »Južna Srbija«, knjiga IV, Skopje 1923; ponatis v knjigi »Bartolomej Georgijevič«, Skopje 1924 (izšlo 1926). – B. Georgijevič je v 16. stoletju po bitki pri Mohaču prišel v turško suženjstvo, prepotoval velik del Bližnjega vzhoda in Evrope, se nato ustalil v Rimu in v več odmevnih latinskih spisih poročal o Turčiji.

»daß Sie auf die Liste aufgenommen sind (...): »da ste uvrščeni na seznam, ki bo predložen fakulteti. Približno v 14 dneh bo le-ta dokončno določila seznam in jaz ga bom potem izročil vladi.«

moja beseda, ki sem jo dal svoj čas za komisijo Tebi: za vseučiliško komisijo, katere tajnik je bil Ramovš.

Glonar mi poroča, da neha Časopis s 1./2. števil: ČJKZ se je otepal s finančnimi težavami, ki so botrovale tudi temu, da se je Slovenska matica ob koncu drugega letnika odpovedala založništvu in da se je naslednji letnik raztegnil na dve leti (1921-22); vendar je časopis, ki ga je od letnika 4/1924 izdajal Seminar za slovansko filologijo, kljub temu izhajal do l. 1931; prim. št. 38.

naj porabi to ali ono za Zvon: Glonar je bil urednik LZ od srede leta 1919 do konca 1921.

26. (Na vlaku Dunaj-Maribor, pred 23. 7. 1920) (AKH: 25)

Pismo brez ovojnice z glavo »Hof-Bibliothek Wien«. Svinčnik. Kraj je razviden iz besedila. Brez datuma; poznejši pripis z Ramovševo roko: »Prejel 23. VII. 20«.

dr. Rostoharju: Mihajlo Rostohar (1878-1966), psiholog, od 1909 docent na praški univerzi; kot pobudnik in član vseučiliške komisije je imel pomembno vlogo pri pripravah za ustanovitev ljubljanske univerze, nato se je vrnil na Češko in predaval v Pragi ter od 1924 v Brnu; po 1950 je organiziral študij psihologije v Ljubljani.

publikacije rom. društva: nejasno.

med reg. potovanjem: regent Aleksander Karađorđević je poleti 1920 potoval po državi in obiskal tudi Ljubljano.

bodem pripravljaj predavanja za zimski tečaj: na dunajski univerzi.

Die slavischen Literaturen (...): »1) temeljne značilnosti slovanskih literatur v 1. polovici 18. stoletja; 2) izbrana poglavja iz zgodovine ruskega jezika.« – Ta Kidričev načrt za predavanja na Dunaju se je po prihodu v Ljubljano spremenil: pozimi 1920-21 je res začel predavati o slovanskih literaturah v 18. st., toda že v naslednjem semestru je ob tem kurzu, ki mu je spremenil naslov v »slovanski preporod«, začel še drugega o literarni in kulturni zgodovini slovenske reformacije.

imam Šachmatova, o katerem je referiral Jagić (...): Aleksej A. Šahmatov (1864-1920), ruski jezikoslovec, filolog in zgodovinar, nekdanji Jagičev študent v St.Petersburgu; gre za njegovo delo »Očerky drevnejšago perioda istorii russkago jazyka«, Petrograd 1915.

Vertragsbeamte: pogodbeni uradniki.

da so šteli germanistu v zlo (...): v letih 1911-25 je na filozofski fakulteti freiburške univerze predaval tudi znani nemški literarni zgodovinar Josef Nadler, vendar ni bilo mogoče ugotoviti, ali se to mesto nanaša nanj.

ali bi mogel predavati tudi v francoskem jeziku: freiburška univerza, ki leži na narodnostno mešanem ozemlju, je dvojezična.

Po mojem prepričanju je kulturna slovenska pozicija izgubljena: prim. Kidričeve izjave o kulturnopolitičnih usmeritvah tedanjih strank (npr. v št. 22). Njegova skepsa je laže razumljiva tudi spričo debate, ki je v pozni pomladi in poletju 1920 tekla v »Slovenskem narodu« in kjer se je večina liberalne inteligence izrekala za neizogibno postopno poenotenje slovenskega jezika in kulture s srbsko-hrvaškim. Kidrič se je na temelju prepričanij in stališč, ki jih je označeval kot svoj kulturni program, v naslednjem letu (1921) pridružil podpisnikom t. i. avtonomistične izjave slovenskih kulturnih delavcev.

Povej Glonarju (...) če bi mu hotel napisati nekaj kritik: Velika večina Kidričevih objav v času, ko je Glonar urejal LZ (1919-1920), je izšla v ČJKZ, Kidričevi prispevki se spet pojavijo v LZ šele 1922. Vendar sta bila ne glede na to še dolgo v prijateljskih odnosih, njuno razmerje se je pokvarilo šele dobrih deset let kasneje, ko sta prišla navzkriž pri urejanju Slovenskega biografskega leksikona. Prim. F. Kidrič, »Ob petem zvezku Slovenskega biografskega leksikona«, LZ 1933, 743-750, tudi v »Izbranih spisih« III, 1978.

27. ⟨Knežec, med 23. 7. in 3. 8. 1920⟩ (AKH: 27)

List brez ovojnice, nedatiran; časovno ga je mogoče uvrstiti med prejšnje in naslednje pismo; zaporedje je razvidno iz vsebine: v št. 26 vabi Ramovša na Knežec, v št. 28 pričakuje njegov prihod.

Ali bibliografije za literarno zgodovino Šlebinger ne izda: v ČJKZ; prim. opombe k št. 4.

28. Rogaška Slatina, 3. 8. 1920 (AKH: 26)

List z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič, Rogaška Slatina«. Poštni žig: »Rogaška Slatina 3. VIII. 20«. Priporočeno.

Lepa (...): v rokopisu je ta beseda izbrisana.

Kdo je gibal: res Ilešić?: prim. opombe k št. 11, 17, 22.

28, priloga: Kidričev prepis odlomka iz Kukovčevega pisma njemu.

Za časa ministrovanja Sv. Pribičevića: Svetozar Pribičević (1875-1936), ena vodilnih srbskih političnih osebnosti v Avstro-Ogrski, jugoslovanski nacionalist, soustanovitelj Demokratske stranke, je bil od decembra 1918 do februarja 1920 notranji minister, zatem od srede maja 1920 prosvetni minister v več vladah.

in dr. Brezigarjem: Milko Brezigar (1886-1958), gospodarski teoretik, publicist, liberalni politik, 1920 poslanec v beograjski skupščini.

da nimajo evidence o kakem predlogu univerzitetnega sveta, ampak le o domnevnih rokopisih: prim. tudi št. 30.

29. Knežec, 6. 8. 1920 (AKH: 28)

List z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. profesor dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič, Knežec - Rogaška Slatina«. Poštni žig: »Rogaška Slatina 6. VIII. 20«. Priporočeno.

Ne morem se sprijazniti z mislijo, da bi stopil v Ljubljano sedaj in v tej zvezi: iz naslednjega sporočila Prijatelju (dopisnica 10. 8. 1920, NUK, Ms 895) je razvidno, da je bil Kidrič med 11. in 13. 8. 1920 vendarle v Ljubljani, na kar se nanaša tudi začetek pisma št. 30.

da spravi svoj resni predlog pri ministrstvu v evidenco: prim. prilogo k št. 28.

Istega dne (6. 8.) je Kidrič pisal tudi Prijatelju dopisnico (NUK, Ms 895) z zelo podobno vsebino:

»Iz Beograda mi poročajo, da v naučnem ministrstvu 'nimajo evidence o kakem predlogu univerzitetnega sveta ampak le o domnevnih rokopisih'. Kako naj jaz, sirota nebojlena, pomorem avtonomni univerzi, da spravi svoj predlog pri ministrstvu v evidenco ter dobi v zakonitem roku zakonit odgovor?! Kakor sem prosil Kukovca in Ramovša, prosim tudi Tebe: Obravnavaj stvar čisto objektivno, kakor

da ne gre za Kidriča, ampak za tujo osebo, vse prijateljske ozire pusti ob strani ter imej na mislih samo naše znanstvo in univerzo v Ljubljani! Ne misli, da bi me količkaj užalilo, ako ob takem rešetanju moja stvar ne uspe. Na delu so neke tajne sile: včasih se mi zazdi, da sem jih razgrnil, a zopet moram dvomiti. Eno je gotovo: sredstva, s katerimi se je delalo proti meni, so nepoštena. Danes vem, da si je Čorović dva veta proti meni prosto izmislil: Cerovičevega z Dunaja in Žerjavovega iz Ljubljane...«

30. Knežec, 16. 8. 1920 (AKH: 29)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Pošilja: »Dr. Fr. Kidrič, Rogaška Slatina«. Znamke s poštnim žigom izrezane. Priporočeno.

Dragi prijatelji: pismo je sicer naslovljeno na Ramovša, vendar očitno namenjeno tudi Prijatelju in Nahtigalu.

Gospa ministrella (...) avdijenca pri ministru: pri Vekoslavu Kukovcu, ki je 17. maja 1920 postal minister za socialno politiko v beograjski vladi; prim. št. 7 in 24.

da univerza mojega imenovanja ni dovolj pogosto in ne dovolj glasno urgirala: uradna urgencia univerzitetnega sveta z rektorjevim podpisom je bila poslana prosvetnemu ministrstvu v Beograd na začetku marca 1920, vendar res ni bila ostra in se je iztekla s predlogom, naj ministrstvo organizira preiskavo, ki bi Kidriča oprala očitkov o politični nezanesljivosti; gl. tudi št. 18.

niti rektor niti dekan: prvi rektor ljubljanske univerze je bil v študijskem letu 1919/20 Josip Plemelj, prvi dekan filozofske fakultete pa Rajko Nahtigal.

Torej Pitamic »nevtralni« poverjenik: Leonid Pitamic (1885-1971), pravnik, pod Avstro-Ogrsko v upravnih službah, l. 1919 izredni profesor na univerzi v Černovcih, avgusta 1919 imenovan med prvimi profesorji na ljubljanski univerzi; za Jugoslavijo je v letu 1919 opravljal razne diplomatske in upravne funkcije; konec avgusta je postal poverjenik za notranje zadeve v ljubljanski deželni vladi, konec decembra za krajši čas tudi njen predsednik.

31. Knežec, 31. 8. 1920 (AKH: 30)

Dopisnica. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Poštni žig: »Rogaška Slatina 31. VIII. 20«; zaradi izrezane znamke je prvih 6 vrst besedila poškodovanih.

moje poročilo o »avdijenci«: obisk pri ministru Kukovcu, prim. št. 30.

O glagoljskih mirakulih menda ne bodem pisal: prim. št. 16.

da je pisal nekdanj o stvari P. Popović v beogr. Nastavniku za 1905 ali 1906: Pavle

Popović, srbski literarni zgodovinar in kritik (1868-1939): »Izvor 'Mirakula dive Marie',« *Nastavnik* (Beograd) 17, 1906, št. 3-4, str. 124-127.

celi konvolut »*Slav. Bücherdruck in Württemberg*« [Württemberg]: zbirka listin o delovanju biblijskega zavoda v Urachu, ki jo hrani univerzitetna knjižnica v Tübingenu, eden temeljnih virov za zgodovino slovenskega in južnoslovenskega reformacijskega delovanja v Nemčiji; v evidenco ga je spravil Christian Fr. Schnurrer z delom »*Slavischer Bücherdruck in Württemberg*« 1799, posamezne odlomke so objavljali poznejši zgodovinarji reformacije; Kidrič ga je omenil že v oceni Bučarjeve knjige »*Povijest hrvatske protestantske književnosti za reformacije*«, LZ 1911 (tudi v »*Izbranih spisih*« III, 1978).

Bučar: Franjo Bučar (1866-1946), hrvaški literarni zgodovinar, publicist, športni delavec, raziskovalec zgodovine protestantizma.

Kaj je z mojo oceno Beiträge – Loesche, Truberiana: Ocena je izšla v ČJKZ II, 1920, zv. 1-2 z naslovom »*Loesche, Truberiana, für die Wirksamkeit in Kempten*«. Kidrič se je s tem krajšim Loeschejevim člankom, natisnjenim v »*Beiträge zur bayerischen Kirchengeschichte*«, posebej ukvarjal zaradi dokumentarne vrednosti v njem objavljenega gradiva o Trubarju. – K. D. Georg Loesche (1855-1932), teolog in zgodovinar, profesor na evangeljski teološki fakulteti na Dunaju, je raziskoval predvsem zgodovino protestantizma v Avstriji.

32. **⟨Knežec, 1. 9. 1920⟩** (AKH: 31)

List brez ovojnice, nedatiran; kraj in datum sta razvidna iz vsebine.

Ukaz tvojega imenovanja profesorjem podpisan: ukaz, ki je datiran v Beogradu 27. avgusta 1920, sta podpisala prestolonaslednik Aleksander in prosvetni minister Pribičević (fotokopija prepisa v Kidričevi zapuščini).

33. **⟨Knežec, med 1. in 9. 9. 1920⟩** (AKH: 32)

Dopisnica. Naslov: »*Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova cesta 10/I*«. Poštni žig: »*Rogaška Slatina*«, datum nečitljiv; kraj in datum sta razvidna iz vsebine.

34. **Dunaj, 25. 9. 1920** (AKH: 33)

Pismo z ovojnico in glavo »*Hof-Bibliothek Wien*«. Naslov: »*Gospod univ. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana (Laibach), Čopova 10/I, SHS*«. Poštni žig: »*Wien Hofburg 25. IX. 20*«. Priporočeno: »*Wien Hofburg*«. Na ovojnici poznejši zapis s svinčnikom: »*Obveščen 1/10*«.

likvidacija referata: s Kidričevim odhodom je dunajska dvorna knjižnica zgubila

za Prijateljem še drugega, zadnjega kustosa, specializiranega za slovanske literature.

pisanje odpovedi v uradu, v zavodu za orijent. jezike in na univerzi: poleg redne zaposlitve v dvorni knjižnici je Kidrič poučeval ruščino na zavodu za orientalne jezike (K. k. öffentliche Lehranstalt für orientalische Sprachen), prim. št. 2. – Po uspešno opravljeni habilitaciji je kolegij filozofske fakultete dunajske univerze imenoval Kidriča za privatnega docenta slovanske filologije s posebnim ozirom na južnoslovansko in rusko, avstrijsko ministrstvo za notranje zadeve in šolstvo (Staatsamt für Inneres und Unterricht) pa je z odlokom 24. julija 1920 odobrilo ta sklep fakultete. – Gl. tudi dokumentacijo iz arhiva dunajske filozofske fakultete v Sturm-Schnabl 2000.

korekture Gjorgjeviča: gre za objavo habilitacijskega predavanja »Bartholomeus Georgijevič«; prim. št. 25.

Informacije Ti daje: zapisano je »Ti dati«.

Mel jsem nadeji (...): »Upal sem, da bom imel po svojem odhodu z Dunaja vrednega in sebi tako bližnjega naslednika.«

k vyžizení tamních záležitostí: »za urejanje tamkajšnjih zadev«.

Proti dunajski univerzi po moji skromni sodbi ni postopal pravilno, da jo je spravil brez potrebe v položaj, da bode vsaj 1 semester brez slavista: na Dunaju po Vondrákovem odhodu niso imeli habilitiranega slavista še tri leta, šele 1924 so pridobili ruskega lingvisti-fonologa Nikolaja S. Trubeckoja.

naš znanec Karel H.[einz] Meyer: nemški klasični filolog, ki se je pod Murkovim vodstvom v Leipzigu preusmeril v slovansko jezikoslovje; pozneje je postal profesor v Münstru in zatem v Königsbergu; od Murka je prevzel uredništvo zbirke »Slavica« od št. 10 naprej; do 2. svetovne vojne si je dopisoval z Ramovšem. V letu 1920 je potoval po Jugoslaviji in se septembra ustavil tudi v Sloveniji, kjer ga je tukajšnjim slavistom priporočil Murko.

Endlich wieder ein deutscher Slavist: »Končno spet nemški slavist«. – Dunajska filozofska fakulteta je želela v prvi vrsti pridobiti nemškega slavista, kar se je ujemalo s takratno težnjo k nacionalni homogenizaciji vseh državnih služb; Kidričeva habilitacija ter izvolitev za privatnega docenta je potekala gladko med drugim tudi zaradi tega, ker primerno kvalificiranega nemškega kandidata pač ni bilo. Prim. Kidričevo pismo Prijatelju 12. 3. 1920 v dodatku 3 in pismo dekanu dunajske filozofske fakultete 13. 9. 1920 v Sturm-Schnabl 2000.

sem končno govoril tudi s Holzhausnom radi tiska Tvoje študije: Adolf Holzhausen, univerzitetni tiskar na Dunaju; gl. še št. 35, 39, 40. – Iz Ramovševe bibliografije ni razvidno, da bi bila katera izmed njegovih takratnih samostojnih objav tiskana pri Holzhausnu. Toda njegova korespondenca izpričuje, da je ob tem času iskal najugodnejšo možnost za natis prvega dela svoje »Historične gramatike slovenskega jezika« in o tem povpraševal prek znancev tudi v Gradcu, v Pragi in v Heidelbergu. Dogovori s Holzhausnom so očitno pripeljali do tega, da je bil na Dunaju tiskan naslednji, tj. tretji letnik ČJKZ (1.

del 1921, 2. del 1922; prim. št. 39) in en članek iz prvega letnika »Razprav« Znanstvenega društva za humanistične vede (prim. št. 40).

Baričeve Beiträge: delo Henrika Barića »Beiträge zur slawischen Sprachgeschichte«, Dunaj 1918; Barić: prim. opombe k 19 C.

neki Godler iz Brežic: podatki o njem niso bili dosegljivi.

Traverza: Eduard Traversa, prim. št. 18.

da mu prof. Plemelj ni nič odgovoril, tudi Ti ne: Plemelj kot tedanji rektor univerze, Ramovš kot poslovodja univerzitetnega sveta.

Hauptmann: Ljudmil Hauptmann, prim. št. 1.

35. <Dunaj, po 27. 9. 1920> (AKH: 34)

List brez ovojnice. Kidričevo sporočilo je pripisano s črnilom na tipkanem dopisu A. Holzhausna F. Kidriču z dne 27. 9. 1920; sam pripis ni datiran.

Evo cenik: prim. št. 34.

dr. Oštir: Karel Oštir (1888-1973), lingvist; med 1. svetovno vojno nekaj časa mobiliziran, 1919 je dosegel doktorat v Gradcu, nato nadaljeval študij na Dunaju; od l. 1922 profesor primerjalnega jezikoslovja na ljubljanski univerzi.

Bariču si baje že obljubil: o njem prim. opombe k št. 19 priloga C.

Gabrščeka še ni tukaj: Andrej Gabršček, prim. št. 16.

35, priloga

Prevod:

[Glava :] Adolf Holzhausen, univerzitetni tiskar, Wien VII., Kandlgasse 19-21.

Dunaj, 27. septembra 1920

Spoštovani gospod doktor!

Bili ste tako prijazni, da ste pri meni povprašali o ceni za tisk jezikoslovnega dela. Ker niste predložili rokopisa, ne morem izpeljati natančne kalkulacije. Za Vašo orientacijo lahko v sledečem navedem današnjo ceno za stavek, tisk, papir in broširanje ene pole s 16 stranmi v nakladi 500 izvodov za delo, ki Vam je poznano, »Dr. H. Barić, Beiträge zur slawischen Sprachgeschichte«. Vključno z vsemi navedenimi storitvami znaša 3800 kron.

Če je Vaš rokopis enakomeren, bi za predračun zadostovalo, če mi pošljete nekaj listov rokopisa.

Z odličnim spoštovanjem

A. Holzhausen
[žig]

36. Dunaj, 30. 9. 1920 (AKH: 34 a)

Pismo brez ovojnice.

prof. Krek: Gregor (Gojmir) Krek (1874-1942), pravnik, skladatelj, glasbenik; pod Avstro-Ogrsko v sodnih službah, od maja 1920 profesor na ljubljanski pravni fakulteti.

37. Dunaj, 2. 10. 1920 (AKH: 35)

Pismo z ovojnico in glavo »Hof-Bibliothek Wien«. Naslov: »Gospod docent [!] dr. Fr. Ramovš - Po milosti!, Ljubljana, Čopova 10«. Izročeno osebno. (Glede na to, kako skrbno je Kidrič uporabljal pravilne akademske nazive, ta ovojnica najbrž ni pravilno uvrščena.)

Thumbovo sanskrito slovnico: delo indologa Alberta Thumba (1865-1915) »Handbuch des Sanskrit. I. Grammatik«, Heidelberg 1905.

gospod Žmavc: Andrej Žmavc (1874-1950), učitelj sadjarstva in vinogradništva, enolog; 1919 je postal inšpektor pri kmetijskem poverjeništvu v Ljubljani, 1920 ravnatelj vinarsko-sadjarske šole v Mariboru.

prof. Geyer: Rudolf E. Geyer (1861-1929), orientalist-semitist, predstojnik orientalističnega inštituta na dunajski univerzi, član komisije pri Kidričevi habilitaciji.

durchaus überzeugt (...): »vseskozi prepričan o pravilnosti in neoporečnosti Vašega zadržanja v vsej zadevi s pozivom« – »Za slavistiko na naši univerzi je Vaš odhod hud udarec in zelo težko bo Vašo stroko spet spraviti v zaželeno stanje.«

38. Dunaj, 4. 10. 1920 (AKH: 36)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod univ. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana (Lai-bach), Čopova 10/I, SHS«. Poštni žig: »Wien Hofburg, (...) X. 20«. Ekspresno.

Formulo ukinjenja podpišem: zaradi finančne krize ČJKZ; prim. opombe k št. 25.

v Južnoslovanskem Filologu: znanstveno glasilo, ki ga je ustanovil in urejal Aleksandar Belić v Beogradu; začelo je izhajati 1913 in se po medvojnih prekinitvah nadaljevalo še do srede stoletja. Ramovš je v njem precej objavljaj in tudi sodeloval pri urejanju; prim. J. Rotar, »Korespondenca med Franom Ramovšem in Aleksandrom Belićem«, Ljubljana 1990 (Korespondence pomembnih Slovencev 10). Kidrič pa je v njem sodeloval samo enkrat s člankom »Trije prispevki k zgodovini slovenskega pismenstva v 16. veku« (JF 2, 1921).

39. Rogaška Slatina, 25. 8. 1922 (AKH: 37)

Pismo z ovojnico in dvema prilogama. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/I«. Poštni žig nečitljiv.

Korekturo Holzhausnu odposlal: 3. letnik ČJKZ, ki je izhajal v letih 1921-1922, je tiskala Holzhausnova tiskarna na Dunaju; glede na datum gre tukaj za 3.-4. snopič; prim. št. 34.

G. prof. Murko (...) Tudi on je vesel, da se mu ni posrečilo priti v Jugoslavijo: prim. št. 17, 24.

Boris šteje dneve, ko bode treba iti v mesto: Kidričev sin Boris (1912-1953), poznejši revolucionar, član ožjega vodstva slovenske in jugoslovanske komunistične partije.

A jaz si moram že dati izpričevalo: negotovo branje, lahko bi bilo tudi »morem«.

Ker je sedaj Bulić tukaj: morda Ivan Bulić ml. (1869-1950), hrvaški pravnik, zgodovinpisec in kulturni publicist.

39, priloga 1: pismo brez ovojnice z glavo študijske knjižnice v Olomucu.

Rokopis, črnilo.

Prevod:

[Glava:] Ravnateljstvo Študijske knjižnice v Olomucu

14. VIII. 1922

Spoštovani gospod profesor!

Na Vaš dopis z dne 8. 8. 1922 Vam lahko sporočim, da Čandkovega Katekizma v naši knjižnici ni.

Morda je tisti, kdor Vam je poročal o Čandkovem spisu, videl pri nas med starejšimi slovenskimi tiskanimi knjigami: Evangelia inu Lystuvi... is Bukovskiga na Slovénski jesik svestu prelosheni. S'perpuszheniem... gospuda Thomasha, devetiga Lublanskiga Shkoffa... 1612. – Zadnja stran: Istiskanu v'Nemshkim Grádcu, skusi Iuria Widmanstéterja, v'sakladi tiga vissoku v'rejdniga v'Bugu Vivuda inu Gospuda, Gospuda Thomasha, Lublanskiga Shkoffa... Lejta Gospodniga 1613.

Za upravnika knjižnice:

Dr. Anna Procházková

Čandkov Katekizem: Kidrič je v 1.-2. snopiču 3. letnika ČJKZ objavil razpravo »Opombe k protiref. (katol.) dobi v zgodovini slovenskega pismenstva«, v kateri je med drugim omajal dotedanje nezadostno podprte sklepe in domneve o obstoju nekega Čandkovega katekizma iz leta 1618 (prim. »3. Čandikov katekizem 1618?«, n. m. str. 82-87). Odgovor iz Olomuca sodi v sklop preverjanja nezanesljivih poročil o tem, ali morda vendar še kje ne obstajajo ohranjeni primerki, ki bi nesporno dokazali eksistenco te knjige.

39, priloga 2 (ni uvrščena v našo objavo): list brez naslova s Kidričevim rokopisom – seznam 10 bibliografskih kratic za naslove slovenske periodike, ki so se pozneje uveljavile kot standardne, zlasti z rabo v »Slovenskem biografskem leksikonu«.

40. Knežec, 30. 8. 1923 (AKH: 38)

Pismo z ovojnico in dvema prilogama. Naslov: »Gospod vseuč. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Čopova 10/1«. Poštni žig: »Rogaška Slatina 31. VIII. 23«.

Poslano iztiskano polo obdržim tukaj (...): gl. opombe k prilogama.

Paginacija pol se ne bo strinjala: normalno oštevilčenje tiskovnih pol bi bilo takšno: 11. pola = 161.-176. str., 12. pola = 177. -192. str.: oznaka nove pole je na vsaki 1. in 3. strani, tj. za 12. polo na 177. in 179. strani.

40, priloga 1 in 2: pismi brez ovojnic z glavo dunajske tiskarne Holzhausen; tipkopis.

Prevod:

Dunaj, 9. aprila 1923

Zelo spoštovani gospod profesor!

Po prejemu Vašega cenjenega dopisa z dne 6. t. m. Vam sporočam, da sem z veseljem pripravljen dati Vam na razpolago svoje naprave za glagolico in za Vas natisniti članek za Vaš »Zbornik« v obsegu ca. 2½ tiskovne pole, da bi Vam tako pomagal iz zadrege, v katero Vas je spravilo pomanjkanje ustrezne pisave v Vaši tiskarni.

Glagolske pisave imam samo manjšo količino, ki dopušča stavek približno 2 strani v oktavu. Po Vaših navedbah gre zgolj za posamezne vrinjene besede, tako upam, da ne bo prišlo do kake težave zaradi pomanjkanja pisave.

V Vašem dopisu nadalje omenjate, da bo treba 2 strani postaviti s cerkvenoslovanskimi (cirilskimi) črkami. Imam 2 pisavi za cerkvenoslovanščino, in sicer po eni strani v prejšnjih desetletjih povsod običajno precej krepko pisavo, kakor tudi novejšo, ki je bila posebej vrezana po predlogah, ki jih je sestavil gospod prof. Jagić, in sicer v takšni izvedbi, da po debelini ne odstopa od običajnih besedil z latinično pisavo. Pri oddaji rokopisa bom prosil za navedbo, katera od obeh pisav naj se uporabi.

Izdelava stavka v 4 tednih po prejemu rokopisa naj bi bila brez nadaljnega mogoča, če se ne bodo pridružile še čisto posebne težave s pisavo ali stavkom.

Natančne stroške bom lahko določil šele po ogledu rokopisa. Za občo informacijo pa si že zdaj dovoljujem sporočiti, da pri nakladi 500 izvodov – v Vašem dopisu ni navedbe o tem – ocenjujem stroške vključno s papirjem, stavkom in tiskom na 2 milijona avstr. kron.

Če bo prišlo do naročila, prosim, da rokopisu vsekakor priložite eno tiskovno polo »Zbornika«, da bom lahko prilagodil obliko stavka. Ugodno bi bilo, če bi iz te pole bilo razvidno, katere cerkvenoslovanske in hebrejske pisave uporablja Vaša običajna tiskarna.

Z odličnim spoštovanjem

[podpis]

Dunaj, 23. avgusta 1923

Zelo spoštovani gospod profesor!

Dovoljujem si Vam sporočiti, da je tisk 2 $\frac{3}{4}$ pole gotov. Hkrati vam v zavoju pošiljam dokazilo in si dovoljujem priložiti še račun. Vljudno prosim, da mi nakažete preostali znesek, nakar bo takoj sledila dostava. Predvidel sem pošiljko v 2-kg zavojih in prosim še za napotek, na kateri naslov naj pošljem naklado.

V pričakovanju Vašega sporočila
s spoštovanjem

[podpis]

1 priloga

Zbornik: gre za periodično publikacijo »Razprave. I. Izdaja Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani« (RDHV), Ljubljana 1923. Zbornik je sicer tiskala Učiteljska tiskarna v Ljubljani, toda pri razpravi Rajka Nahtigala »Doneski k vprašanju o postanku glagolice« (str. 135-176) je dobro vidno, da je natisnjena z drugačno garnituro črk in na drugačnem papirju kot vsi drugi prispevki v knjigi. Tudi oštevilčenje tiskovnih pol ni regularno. 9. pola ni popolna, obsega samo 6 strani (129-134); na začetku Nahtigalove razprave na str. 135 je označen začetek 10. pole, na str. 151 začetek 11. pole, na str. 167 začetek 12. pole, ki obsega samo 10 strani; vrinek obsega torej skupno 2 $\frac{3}{4}$ pole. Na str. 177 se začne 13. pola s francoskim povzetkom Nahtigalove razprave, ki je bil očitno natisnjen v Ljubljani. Ker torej dve tiskovni poli nista popolni, je v knjigi, ki obsega 400 strani, štetih 26 namesto normalnih 25 pol.

41. Knežec, 29. 7. 1929 (AKH: 39)

Pismo z ovojnico in prilogo. Naslov: »Gospod prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Kongresni trg 1, Univerza«. Poštni žig: »Rogatec 29. VII. 29«.

članek o Dobrovskem: Kidričev prispevek za zbornik 1. kongresa slovanskih filologov: »Dobrovský et la renaissance littéraire slovène de son temps«. – V naslednjem letu je Kidrič objavil monografijo »Dobrovský in slovenski preporod njegove dobe« v zbirki RDHV, VII/1, 1930.

41, priloga: pismo M. Murka Kidriču, brez ovojnice. Rokopis, črnilo.

Z veseljem sem čital Vašo »Zgodovino«: l. 1929 je izšel prvi snopič Kidričeve »Zgodovine slovenskega slovstva«.

Ako napišete objavljeni pregled slov.[enske] lit.[erarne] zgodovine od l. 1918: za revijo »Slavia«, katere sourednik je bil Murko. – Kidrič takega članka ni napisal.

Zaradi Sjezda slov. fil.: prvi kongres slovanskih filologov, s katerim se je začela vrsta mednarodnih slavističnih kongresov, je bil oktobra 1929 v Pragi, organizirala sta ga Jiří Horak in Matija Murko; Kidrič se je kongresa udeležil, Ramovš pa ne.

Šeba: Jan Šeba (1886-1953), češki bančnik in politik; po svetovni vojni je bil v diplomatski službi, v letih 1923-1929 veleposlanik Češkoslovaške v Jugoslaviji.

Maksimović: Božidar Maksimović (1886- po 1960), srbski pravnik in politik; od 1924 do 2. svetovne vojne večkrat na različnih ministrskih položajih; v času diktature kralja Aleksandra je bil od začetka 1929 do 1932 prosvetni minister.

Polívka: Jiří Polívka (1858-1933), češki filolog in etnograf, profesor na praški univerzi.

za kako demonstracijo pa baš ni kongres v Pragi: verjetno je šlo za namere slovenskih udeležencev, da bi na kongresu iskali moralno podporo proti poskusom krčenja ljubljanske univerze in za ustanovitev akademije znanosti in umetnosti.

ker so nam v juniju v Beogradu in Zagrebu marsikaj natrobili v ušesa: nejasno, podrobnejši podatki o tem niso bili dosegljivi.

napišite tudi objavljeni članek (...). Zbornik Dobrovskega ima že 18 člankov (...): ob praškem kongresu je izšel najprej zbornik razprav ob stoletnici smrti Dobrovskega (»Josef Dobrovský 1775-1829. Sborník statí k stému výročí smrti Josefa Dobrovského. K I. sjezdu slovanských filologů v Praze.« Praga 1929); Kidričev prispevek pa je uvrščen v zbornik kongresnih referatov, ki je izšel z zamudo po kongresu (»Sborník prací I. sjezdu slovanských filologů v Praze 1929.« Praga 1932).

v moji razpravi o zbirki slov. n. p.: »Velika zbirka slovenskih narodnih pesmi z melodijami«, Etnolog 3, 1929. Murko tam opozarja, da je prva pobuda za veliko zbirko ljudskih pesmi v Avstriji najprej prišla od dunajske delniške družbe »Universal-Edition« in je skrb zanjo šele pozneje prevzelo ustrezno resorno ministrstvo.

42. Knežec, 20. 9. 1930 (AKH: 40)

Pismo brez ovojnice.

prijatelj Lokar: Janko Lokar (1881-1963), srednješolski profesor, literarni zgodovinar in lovski pisec, študiral je na Dunaju v istem času kot Kidrič.

po zadnjem obisku pri Borisu: Boris Kidrič je bil kot sedemnajstleten gimnazijec v novembru 1929 zaradi ilegalnega političnega delovanja obsojen na leto dni zapora, ki ga je odslužil v Mariboru.

43. Rogaška Slatina, 23. 9. 1937 (AKH: 41)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod univ. prof. dr. Franc Ramovš, Ljubljana, Gorupova«. Poštni žig: »Zabok- Grobelno 23. IX. 37«.

bil sem živčno tako deruten: zmeden, razrvan.

sem iskal izgubljeni kopalški arhiv (...) in predsedel ob študiju njegovih aktov izza 1803 cele ure: ob tem sta nastali dve objavi: »Rogaška Slatina 1801-1814 v situacijskih načrtih, slikah in memoarih«, ČZN 23, 1937; »Ob zgodovinopisju Rogaške Slatine«, v knjigi: A. Režek, »Iz prošlosti vrela mineralnih voda Rogaške Slatine«, Rogaška Slatina 1937.

škofa Rožmana: Gregorij Rožman (1883-1954), od 1930 ljubljanski škof.

dr. Maček: Vladimir (Vlatko) Maček (1879- po 1960), hrvaški politik, prvak Hrvatske seljačke stranke, v teh letih eden od voditeljev opozicije.

dr. Lončar: Dragotin Lončar (1876-1954), zgodovinar, politik, publicist; srednješolski profesor, nato prosvetni inšpektor; socialdemokrat, privrženec masari-kovskega politično-socialnega nauka, avtor avtonomistične izjave slovenskih kulturnih delavcev iz l. 1921.

Dobovišek: morda Alfonz Dobovišek (1908-1985), strokovnjak za gospodarsko problematiko železnic, od 1935 na višjih upravnih položajih pri železnici.

Ko bi le skrbi ne bilo. Zdi se, da bo treba potovati: Boris Kidrič je bil od maja 1936 eno leto zaprt na Dunaju, nato je ilegalno bival v Pragi in od pomladi 1938 do jeseni 1939 v Parizu, kjer je delal v vodstvu komunistične partije Jugoslavije. – Odnosov med Francetom in Borisom Kidričem se dotika referat Jere Vodušek Starič na simpoziju o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini 2000.

44. Rogaška Slatina, 6. 10. 1937 (AKH: 42)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod univ. prof. dr. France Ramovš, Ljubljana, Gorupova ulica«. Izročeno osebno.

rebus hic stantibus: ob sedanjem stanju stvari.

zaradi znane stvari (...): nejasno, najbrž v zvezi z nameravanimi intervencijami za sina Borisa.

Tega mnenja je baje tudi M.: neidentificirana oseba.

G. predsednik »Narodne galerije«: Fran Windischer (1877-1955), gospodarstvenik, umetnostni mecen; od 1929 predsednik društva »Narodna galerija«; povezan je bil z Znanstvenim društvom za humanistične vede, podpiral je tudi objavljanje strokovnih del.

Včeraj mi je uspelo urediti tiste zadnje stvari zaradi posestva: Kidrič je po smrti botra Vinka Žurmana prevzel posestvo na Knežcu, ki sta mu ga zakonca Žurman prepustila že pred leti; prim. Lipnik 2000.

45. Ljubljana, 22. 11. 1938 (AKH: 43)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod univ. prof. dr. Fr. Ramovš, Ljubljana, Gorupova 4«. Izročeno osebno.

Petrè: dr. Fran Petre (1906-1978), literarni zgodovinar. Njegov načrt za zaposlitev na graški univerzi, o katerem ni podrobnejših podatkov ne v člankih o njem ne v arhivu »Slovenskega biografskega leksikona«, se ni uresničil, očitno zaradi političnih razmer po priključitvi Avstrije nemškemu rajhu. Petre je bil zatem dve študijski leti štipendist v Pragi.

Za njegove aktualne načrte (graški Vrazovi in drugi krogi) bi bila služba kakor nalašč: Petre je l. 1938 doktoriral v Ljubljani pri Kidriču z disertacijo »Vrazova graška leta« in nato pripravil obširno monografijo »Poizkus ilirizma pri Slovencih«, Ljubljana 1939.

46. Ljubljana, 1. 12. 1939 (AKH: 44)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod prof. dr. Fr. Ramovš, Ljubljana«. Izročeno osebno.

ker me korekture silijo zopet in zopet vstati: Kidrič je ta čas končeval knjigo »Zoisova korespondenca 1808-1809«, ki je izšla 1939 v založništvu Akademije znanosti in umetnosti kot prva v zbirki »Korespondence pomembnih Slovencev«.

ker sedaj delajo Borisu očitvidno francoske oblasti ovire: Boris Kidrič je od marca 1938 do decembra 1939 živel v Parizu. Ramovš se je večkrat obrnil na svojega prijatelja Jeana Lacroixa, ki je bil od 1932 direktor Francoskega inštituta v Ljubljani in lektor za francoščino na univerzi, da je pomagal urejati mlademu Kidriču odnose z oblastmi in mu delal še druge usluge, povezane z bivanjem v Franciji. Nekaj podatkov o tem vsebujejo Lacroixova pisma Ramovšu (v Ramovševi zapuščini na SAZU).

pasavant: prepustnica.

če zbežamo g. Plečnika, ki še vedno ni domislil signeta: arhitekt Jože Plečnik (1872-1957), profesor na fakulteti za arhitekturo in član Akademije znanosti in umetnosti, je vendarle izdelal signet za akademijske publikacije še o pravem času, da ga je bilo mogoče natisniti na naslovnici 1. knjige »Zoisove korespondence«.

Gaspari: Maksim Gaspari (1883-1980), slikar; gre za likovno opremo 1. knjige »Zoisove korespondence«.

da se ne bomo prekljali zopet s Krekom: Gregor Krek (prim. št. 36) je bil prvi glavni tajnik Akademije in kot tak pristojen za njeno finančno poslovanje.

ob likvidaciji prejšnjega gospodarstva na Knežcu: prim. št. 44.

Zidanšeka: verjetno Josip Zidanšek (1883-1944), agronom in zootehnik, pred 1. svetovno vojno je učil na srednjih strokovnih šolah, po vojni je bil v različnih upravnih službah in nekaj let honorarno predaval na tehniški fakulteti v Ljubljani.

47. Ljubljana, 8. 12. 1939 (AKH: 45)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod dr. Fran Ramovš, univ. prof., Ljubljana, Gorupova 4«. Izročeno osebno.

Boris (...) prispel v Lj. (...) sedaj čaka v polic. zaporih: Boris Kidrič je takrat ostal v zaporu do pomladi 1940.

Zdenka: Zdenka Kidrič (r. 1909), soproga Borisa Kidriča, uslužbenka, v tem času pomembna aktivistka ilegalne komunistične partije Jugoslavije.

ko se uresničijo njihove sanje: namig na revolucionarno dejavnost Borisa in Zdenke Kidrič.

48. Rogaška Slatina, 26. 3. 1940 (AKH: 46)

Pismo z ovojnico. Naslov: »Gospod univ. prof. dr. Fran Ramovš, član Akademije znanosti in umetnosti, v Ljubljani, Gorupova 4«. Poštni žig: »Rogaška Slatina 26. III. 40«.

a ženo in Lojzko pripravilo v glasen jok: Lojzka Otorepec, dolgoletna gospodinja pri Kidričevih.

Dodatek

1. Kidričevo pismo Matiju Murku, Dunaj, 26. 1. 1919

NUK, Ms 1119

Dragi gospod profesor!

Naslovni list obenem s pismom Winterju pošiljam Vam, da vstavite v naslovni list pasus o *Svojem* uvodu in potem vse skupaj pošljete tiskarni.

Moja knjižica v *nemškem* jeziku je *danes* anahronizem; ko bi mogel, bi sploh zabranil, da izide. Ko bi bila izšla vsaj še pred 2 letoma, bi se bil ž njo najbrž na dunajski univerzi habilitiral, toda danes na habilitacijo na nemški univerzi Slovenec niti misliti ne more, spodaj pri nas je pa danes nemški pisana knjiga prej ovira nego priporočilo; od prof. Hauptmanna (zgodovinarja) je neki čudak celo zahteval, da naj prevede svoje nemške spise v slovenščino, ako misli na slovensko univerzo.

Zanimalo Vas bode morebiti, kako sodi o moji knjigi Jagić, ki sem mu dal čitati, kar imam dotiskanega. 15. t. m. mi piše: »Vaša je knjižica učinila na me vrlo povoljan utisak, napisana je vešto i svestrano, iscrpljuje sav predmet koliko se samo može željeti. U prvom bibliografskom pogledu vidi se Vaše lijepo i veliko iskustvo kao nameštenika jedne velike knjižnice, koje Vas silno preporuča te da ne živimo u vremenima pretjerane nacionalističke napetosti i nesnosljivosti, ne bi se nikako moglo razumjeti, da nekadašnja dvorska, a sada glavna državna biblioteka može takova čovjeka s tolikim iskustvom i znanjem otpustiti iz sastava svojih radnika. To ne služi na čast ni direkciji ni onima, koji stoje nad njom... Vaša je namjera bila, da svestranim proučavanjem ove bibliografske retkosti iz ostavštine Truberovih dela dokažete svoju naučnu spremu za pravo predavanja slovenskoga jezika i literature na jednoj sveučiliškoj katedri. Po mojem mišljenju, već kada i ne bi bilo drugih dokaza Vašeg ozbiljnog naučnog zanimanja oko raznih, ponajviše književnih slovenskih pitanja, ova sama monografija preporuča Vas kao vrlo dostojna reprezentanta u nevelikom broju slovenskih naučenjaka, na koje će se imati ozir kod stvaranja slovenskoga sveučilišta. Vaša 2 poglavlja, pričanje o unutarnjim i vanjskim odnosima postanja Truberove 'ordninge' tako su obilata sadržinom, da će svakoga i najstrožega recenzenta morati u potpunoj meri zadovoljiti. Jedva se može i zamisliti pitanje, na koje ne bi bilo ovdje odgovoreno jasno i tačno. Isto je tako lepo izvedeno poglavlje o jeziku...«

Usodo dunajske slavistike so pokrenili svetovni dogodki v čisto nov tir.

Jagić bi rad ostal tukaj, »dokler ga ne ponesejo«. Toži in se boji. Svojo biblioteko je bil ponudil Zagrebu in Belgradu, ko ni dobil niti odgovora, jo je prepustil Čehom – za 20000 kron! S Prijateljem sva izvedela za akcijo prepozno, sicer bi bila skušala zainteresirati Ljubljano.

Rešetar je v prvi navdušenosti prosil za umirovljenje. Prošnji se je sumljivo hitro ugodilo, samo mirovino si mora iskati – na jugu. Na Dunaju mu dajejo samo »Beihilfe in der Höhe der systemmäßigen Bezüge« proti slovesnemu zagotovitvi, da ne dobiva nikjer drugod plače. V Zagrebu pa zahtevajo zopet dokaz, »da ni njegova krivda, da ne dobiva penzije na Dunaju«.

O Vondráku vem samo toliko, da ga niso povabili k zaobljubi, kakor tudi Dvořáka in Musila ne! Musilova zadrega mi je zadoščenje. Saj je tudi prekomerno, da ga ne marajo sprejeti isti Nemci, katerim je hodil denuncirat nas kot – panslaviste...

Glonar je še v Gradcu in čaka na začetek likvidacije, kjer bode sodeloval. Nachtigallovo stališče v Gradcu je postalo nevzdržljivo baje radi članka v nekem nemškem listu o – edinstvi med Srbi, Hrvati in Slovenci. On in Ramovš sta si že zasigurala kotička na tisti univerzi, ki se baje ustanovi za Slovence.

In s tem sem se približal vprašanju, kam zanese veter Prijatelja in mene.

Ker se glede kronskih in dvorskih posestev še ni nič definitivnega ukrenilo, to se pravi, ker naša biblioteka še ni postala državna biblioteka ampak ostala privatna last cesarjeva, je še vse pri starem: delava službo in dobivava plačo kakor prej. Seveda, čim prevzame biblioteko in uradnike država, dajo tudi naju na – dispozicijo...

Seveda sva se že javila vladi SHS v Ljubljani; vlada je tudi sklenila, da sprejme vse slovenske uradnike v tujini, »ako proti njim ničesa ne govori«. Faktično pa ima poverjenik za nauk za nas kulturne delavce doslej samo kopo lepih besed.

Za svojo osebo reflektiram samo na mesta, kjer morem nadaljevati svoje znanstveno delo: na slovensko univerzo ali na biblioteko v Ljubljani. Sklenil sem takoj ob prevratu: ako se mi ne posreči to, dam znanosti slovo ter se ali posvetim kmetijstvu ali si poiščem službe s primemimi dohodki izven svoje dosedanje interesne sfere. Na noben način ne pojdem »na Balkan«...

Zdi se mi vedno bolj, da se mi »to« ne posreči.

Za univerzo imajo v načrtu 4 slavistične stolice: splošna filologija (Nachtigall), slovenski jezik (Ramovš), slovanske literature (Prijatelj) in slovenska literatura.

Zdi se mi jako neverjetno, da bi hotel Belgrad Slovincem dovoliti kar 4 slavistične stolice, torej več, nego jih ima Zagreb ali celo Belgrad sam. Najbrž se dovolita samo 2, torej prideta v poštev samo Nachtigall in Ramovš.

Za literarno zgodovino Slovencev, ki se nikdar ni sistematično obdelavala, bi bila to seveda klofuta. O priliki bi proti takemu omalovaževanju literarne zgodovine pač javno protestiral, toda spremeniti bi situacije ne mogel.

Pa recimo, da se akceptirajo štiri stolice. V tem slučaju imam konkurenta v Grafenauerju, ki je tudi v Zagrebu vložil prošnjo za habilitacijo. Kako bi v tem

slučaju izpadla ob danih razmerah izbora, ni težko ugeniti. Dvomim celo, da bi mogla uničujoča, a po mojem mnenju skozi in skozi pravilna kritika o Grafenauerju, ki jo je priobčil v zadnji številki. »Časopisa pro moderní filologii« izborni poznavalec slovenske literature in moderni literarni historik širokega pogleda D. Stříbrný, bogve kaj izpremeniti...

Biblioteške auspicije niso bogve koliko ugodnejše.

Preveč nas je: Prijatelj, Žibert, Glonar, Heric (Praga), jaz in – Žigon! Žigon pravi, da ne mara služiti niti *nad* Prijateljem ali menoj niti *pod* katerim izmed naju! Jasno dovolj, kaj ne? Mož pač čuti, da bi morala biti ljubljanska biblioteka ravno sedaj, ko se ima organizirati v slovensko narodno, oziroma vseučiliško biblioteko, zadovoljna, ako dobi organizatorja, ki pozna delo in ustroj velike biblioteke, toda naravnih posledic iz tega v prid zavoda ne ume izvajati. In vendar je človeku težko, mu vničiti dolgo gojene nade...

Izhod bi se dal pač najti, ako naju imenujejo na slovensko univerzo »ad personam«, ko že morajo nekaj storiti. Toda vseučiliško vprašanje leži izven sfere osebne sodelovanja, človek pa hoče imeti nekaj gotovega. O Božiču sva bila Prijatelj in jaz dogovorila z Verstovškom sledeče: Prijatelja imenuje v poverjeništvu za nauk kot organizatorja slovenskih kulturnih zavodov, mene na biblioteko, oba pa pusti za enkrat na Dunaju pri likvidaciji. Drugi dan sva se še dobila na vlaku, pa mož je bil načrt že izpremenil: ker je Žolger menil, da bi Prijatelj imel pri poverjeništvu premalo posla, sta sklenila, da naju prideli začasno oba biblioteki, in sicer takoj po praznikih. Pa tudi to se *ni* zgodilo. Ko pridem na Dunaj, dobim dekret, da me nar.[odna] vlada SHS imenuje za svojega zastopnika pri likvidaciji, toda v dekretu se ni govorilo niti o *plači* niti o službi v domovini. Seveda na podlagi tega nisem mogel začeti likvidirati, ampak javil V.[erstovšku], da ostanem v bibl.[ioteki], dokler bo – mogoče. Odgovor: »Mislim, da je najboljšo tako, kakor ste sami ukrenili«... »Radi Vaših skrbi za prihodnost omenim Vam le še enkrat svoje stališče, da je pač dolžnost vsakega poverjenika za nauk, da pridobi vse najboljšo, kar je zlasti znanstvenike za delo v domovini.« Fraze, od katerih ne morem živeti...

Preko jeseni nikakor ne ostanem na Dunaju. Polagoma se sprijaznjujem z idilo kmetovanja na Knežcu pri Slatini! Prijatelj Žurman mi piše, da so mi vrata vedno odprta. Obenem se potegujem za službo kopališkega ravnatelja na Slatini. Ko bi me o Božiču ne bil prevaril Verstovšek, bi že imel to službo, sedaj imam konkurenta. Ako veste za kaj boljšega in primernejšega, prosim javite. *Danes* bi šel tudi v *Nemčijo*.

O mojih liter.[arnih] načrtih zadnjega časa prihodnjič!

Iskreno pozdravljam

Vaš Kd

OPOMBE

Naslovni list obenem s pismom Winterju (...): Kidrič je s tem pismom vračal zadnje korekture za svojo monografijo, ki jo je imela v delu tiskarna založbe Winter v Heidelbergu.

Beihilfe in der Höhe der systemmäßigen Bezüge: pomoč v višini sistemskih prejemkov.

kakor tudi (...) Musila ne: Alois Musil (1868-194), teolog, orientalist in geograf češkega rodu, do 1920 profesor na dunajski univerzi, od 1920 na praški, kjer je ustanovil orientalistični inštitut.

Heric: verjetno Franc Heric (r. 1875), pravnik.

Žolger: Ivan Žolger (1867-1925), pravnik; pod Avstro-Ogrsko visok upravni funkcionar, od avgusta 1917 do maja 1918 minister brez listnice v avstrijski uradniški vladi; 1918 je dosegel naziv rednega profesorja na dunajski univerzi; takoj po prevratu se je vrnil v Slovenijo in opravljal pomembne upravne in diplomatske naloge; 1919 imenovan med prvimi profesorji na ljubljanski pravni fakulteti.

2. Kidričevo pismo Ivanu Prijatelju, Dunaj, 1. 1. 1920

NUK, Ms 895

Dragi!

Dne 3. t. m. se odpelje moj tast g. Krušič za 14 dni v Jugoslavijo ter pride tudi v Ljubljano. Prijatelj Krušič pač ukrene stvar tako, da se bodeta videla tudi Vidva.

Zelo bi mi ustregel, če bi mu hotel izročiti zame: 1) eventualne naše literarne novosti, o katerih sodiš, da bi me zanimale; 2) kratek oris *moje* situacije: *ali res in kedaj!*

Biblioteka še vedno *ni* prevzeta, toda dolgo sedanji položaj ne more več trajati. Negativni odgovor na Svojo prošnjo za penzijo si pač prejel. Poziv na pragmatiko je zelo zanimiv: pred dvornim svetnikom sem izvajal, da če jaz ne morem odpovedati službe njim, je tudi oni ne morejo meni, in mož mi pravzaprav ni mogel oporekati. Toda, tukaj ne mislim več dolgo ostati, ker gotovih pogledov in situacij ne bi mogel trajno mirno prenašati.

Obračam se torej do Tebe s prijateljsko prošnjo, da mi čisto objektivno pojasniš, kakor se med prijatelji spodobi: kake so pravzaprav po Tvoji neolepšani sodbi moje šanse tam doli? Stvar postaja že skoro *čudna!* Ti in prijatelj Ramovš se pozivata na kritične razmere v centralni vladi, od drugod pa čujem zopet drugačne sodbe o situaciji ljubljanske univerze sploh. Dalje: kaj je s *petim* slavistom? Iz Zagreba se mi poroča, da ste se obrnili do Vodnika, ki je odklonil in da se pogajate sedaj z Fancevom. Res? In kako stališče zavzema proti *petim* slavistom centralna vlada, kateri je proračun za ljubljansko univ.[erzo] vendar »vedno *previsok*«? Moje stališče poznaš: s[rbsko]-hrv.[aška] literatura spada Tebi in meni, jezik Nachtigalu in Ramovšu, praktično vežbanje – lektorju. Da bi slovenski slavist, ki more predavati o ruski, poljski ali češki literaturi, ne mogel tudi o s[rbsko]-hrv.[aški], tega mi ne bode nikdar dopovedali. 5 slavistov s 7 tedenskimi urami = 35 slavističnih ur, torej pač preveč, ker morajo poslušati študenti še druge predmete!

Jagić je napisal o moji C[erkovni] O[rdningi] v zadnjem zvezku »Archiva«, ki izide te dni, *zanimiv* referat (3 strani): *cela* monografija je baje posvečena *samo* draždanskemu uniku; po svoji »bistveni vsebini« je »eine bibliographische Musterleistung«; strani 35-42 so »sehr lesenswert«; strani 85-122 so »das ausführlichste Kapitel des ganzen Werkes«, »in welchem vor allem eine genaue Analyse des Inhaltes ... gegeben wird«; o straneh 123-139 se pravi »doch so wertvoll auch das hier zusammengetragene Wortmaterial aus dem Buch ist, eine vollständige grammatische oder gar philologische Würdigung kann man es nicht nennen. Zunächst fehlt die Berücksichtigung der graphischen Seite gänzlich und ebenso die Phonetik, d. h. die Wiedergabe der Laute, zumal der sogenannten irrationalen Vokale... Das was die Schrift dr. Kidrič' wirklich bietet, ist die Würdigung der lexik.[alischen] Seite der Ordnung... Man wird auch diesen Beitrag mit Anerkennung annehmen, obgleich die Sprache Trubars... ein Speziallexikon schon längst verdient hat«; str.

140-8 »nur der Vollst.[ändigkei]t halben erwähnt«; Schlußwort – »schön«; Leistung – »aner kennenswert«.

Z literarnozgod.[ovinskega] stališča je ocena zelo slaba: 1) ne pome ri važnosti njenih izsledkov ob dosedanji literaturi; 2) ne vidi, da sem si stavil v celi knjigi zgolj literarno- in kulturnozgodovinske *probleme*. Jagić je še vedno enostranski filolog: vse *najine* vrednote bi dal gotovo za iracijonalne vokale in specijalni slovar! Vse drugo ga pravzaprav ne zanima! Izjavil sem mu, da bi vkljub njegovi kritiki svojega načrta za oceno prve slovenske knjige ali slovenskih Artikulov ne izpremenil, če bi jih še utegnil kedaj pisati, tem manj, ker sem prijatelj delitve dela in pisateljske ekonomije!

Da si mi v novem letu čil in zdrav, gospod prodekan!

Tvoj Kidrič

NB. Kaj je pravzaprav z vseuč.[iliško] biblioteko? Ali so mesta že razpisana? Za vsak slučaj mi javi, ko se razpišejo.

OPOMBE

pred dvornim svetnikom: tj. pred tedanjim ravnateljem dunajske dvorne knjižnice J. Donabaumom.

Vodnik: Branko Vodnik (tudi B. Drechsler, 1879-1926), hrvaški literarni zgodovinar, predaval je hrvaško in srbsko književnost na zagrebški univerzi, od 1922 redni profesor.

Fancev: Franjo Fancev (1882-1943), hrvaški literarni zgodovinar; srednješolski profesor, bibliotekar, 1919-1926 direktor univerzitetne knjižnice, zatem profesor za starejšo hrvaško književnost na zagrebški univerzi.

eine bibliographische Musterleistung: zgleden bibliografski dosežek.

sehr lesenswert: zares vredne branja.

das ausführlichste Kapitel (...): najobširnejše poglavje vsega dela, v katerem je podana predvsem natančna analiza vsebine.

doch so wertvoll auch das hier zusammengetragene Wortmaterial aus dem Buch ist (...): toda najsi je tukaj zbrano besedno gradivo iz knjige še tako dragoceno, ga ni mogoče označiti kot popolno gramatično ali celo filološko oceno. Predvsem v celoti manjka upoštevanje grafične plati in prav tako fonetike, t. j. podajanje glasov, zlasti t. i. iracionalnih vokalov ... Tisto, kar nam spis dr. Kidriča dejansko ponuja, je ocena leksikalne strani Ordnunge... Tudi ta prispevek bomo sprejeli s priznanjem, dasiravno bi si bil Trubarjev jezik ... že davno zaslužil specialni leksikon.

nur der Vollst. halben erwähnt: naj bo omenjeno samo zavoljo popolnosti.

Schlußwort – schön (...): zaključna beseda – lepa; dosežek – vreden priznanja.

3. Kidričevo pismo Ivanu Prijatelju, Dunaj, 12. 3. 1920

NUK, Ms 895

Dragi Prijatelj!

Tvoje pismo z dne 6. t. m. kakor tudi potrdilo predloga ter kopijo poročila sem prejel. Iskreno zahvaljujem za vsako posebej in za vse skupaj! Stvar je sedaj v dobrem teku, kar ni v majhni meri Tvoja zasluga.

Še predno je prišlo Tvoje pismo, mi je bil dr. Cankar sam od sebe omenil, da bode pisal o stvari dr. Kor.*** Izjavil sem mu: »Ako bode pisali, morete pisati samo v *svojem* imenu. Kolikor sem se doslej v politiki eksponiral, sem se eksponiral za napredno stranko in za svobodomiselnih svetovni nazor, z dr. Kor.*** nisem v takem osebnem razmerju, da bi ga smel prositi za kako osebno uslugo...« Čez par dni mi je rekel, da je že pisal. Upam, da si tudi Ti pisal samo v *Svojem* imenu. V domovino želim priti samo kot znanstvenik, ne kot strankar, najmanj pa kot konvertit, kakršen, kar se tiče svetovnega nazora, nisem, in, če Bog da, tudi radi dr. Žer.[javovih] intrig ne postanem. Prepričan sem sicer, da kaj takega od mene tudi nihče ne pričakuje, kakor tudi tukaj nikdo ne pričakuje, da rešim svojo pozicijo z izjavo, da hočem biti Nemec... Svoje osebne račune z dr. Kor.*** sem hotel že večkrat poravnati, a sedaj, dokler bi lahko kdo sumil, da delam iz osebne koristi, tega seveda ne morem storiti. Splošno pa stojim na stališču politične morale: če bi kedaj tudi svetovni nazor revidiral, iz tega političnih posledic ne bi nikdar izvajal, ker mora ostati po mojih mislih človek, ki se je za nasprotno stranko eksponiral, v takem slučaju – v zatišju! Kot psihologa me sicer silno zanima, kako vzprejme dr. Kor.*** Tvoje in dr. Cank.[arjevo] pismo. Če ga prav presojam, tako, da me prisili k hvaležnosti in k respektu pred njegovo objektivnostjo. Preneumno: Musil, ki me je denunciral za panslavista, je profesor v Pragi in piše v Naši dobi članke, kakor da bi bil sam ustvaril čsl.[češkoslovaško] republiko; dr. Kor.***, ki sem mu postavil ob njegovi prvi državnozborni kandidaturi liberalnega protikandidata, me naj brani pred intrigami liberalcev; jaz, ki sem se vedno prepiral z Nemci ter znašal lepo vrsto let kamene za slovensko kulturno zgradbo, naj ostanem in umrjem med Nemci, ljudje, ki niso imeli dotlej z našo kulturo nobenega stika, so danes doma...

Moj boj za pozicijo v biblioteki postaja tak, da me začenja zanimati.

Moja izjava: da je odlok fin.[ančnega] urada nezakonit, v opreki z našo službeno pragmatiko, z mirovno pogodbo in z zakonom o sprejetju dvornih aktiv in *pasiv* in da v biblioteki »in Verwendung« in z »Aushilfe« ne ostanem, ampak takoj izstopim, čim ugotovim, da sem na tej črni listi, ter izročim svojo stvar reparac.[ijski] komisiji, sam pa odidem domov ali stopim v kako dunajsko banko, je spravila v zadrego vse: dvornega svetnika, komorništvo, naučni urad. In dočim so v drugih dvornih uradih uslužbenci, ki niso rojeni na teritoriju avstr.[ijske] republike, tudi Nemci ali taki, ki se priznavajo za Nemce, *že vsi* prejeli svoje odpustilne dekrete, se je pri nas in v muzejih akcija – ustavila. Zdi se mi, da se izogonejo potrebi princip.[ialne] rešitve na ta način, da proglasijo v biblioteki in na muzejih vse, ki bi

radi priznanja k nenemški narodnosti za sprejem ne prišli v poštev, za – absolutno potrebne. Če sem prav poučen, je hofrat zame že napravil vlogo, k(j)er pravi, da se K. sicer ne priznava za Nemca, ampak za Slovenca, ali da ne more dobiti zanj enakovrednega nadomestka ter prosi, »das Staatsamt wolle den Dr. K. schon *jetzt* in die Liste der zur Angelobung in Betracht kommenden Hofbibliotheksbeamten aufnehmen« po analogiji vseuč.[iliških] profesorjev.

Očitek, da sem se hotel tukaj habilitirati, se mi zdi naravnost *idijotski*! Prinesel mi ga je tudi Gabršček. Čoroviču sem nato odkrito pisal, da je bila od mene kolosalna neumnost, da se nisem habilitiral, ko sem imel priliko, a da to storim takoj, če se mi ta prilika zopet ponudi v taki obliki kakor zadnjič. Kaj vraga vendar naj storim?! Doli me ne imenujejo, a tukaj habilitirati se ne smem!! Ali ceste pometat smem iti?! Ali bi imel potem moj narod od mene večjo korist nego če se habilitiram tukaj in vršim svoj znanstveni program?! Habilitirati bi se mogel seveda samo pri Vondráku, ne pri Übersb.[ergerju], ki ni slavist. Zadnjemu sem naravnost izjavil, da ne pride na svoj račun, če misli pri meni na podporo germaniz.[acijske] teorije in tendenc. Odgovor: »Tega ne pričakujem, pač pa računam s tem, da prinesete v dunajsko slavistiko nove smeri, mesto črke: duh! In predvsem: *nemških* slavistov nimamo dovolj!« Kdor voha(?) za eventualnostjo moje tukajšnje habilitacije »švabstvo«, svobodno mu, z norci in otroci se ne moram pričkat, saj bi ga lahko prepričal že konec moje Kirchenordninge, ki bi veljala za Habilitationsschrift, kakšen osel je!

Dalmatinca se čuvaj, »švabstvo« moje habilitacije je skoraj gotovo njegovo, istotako »avst.[rijska] orijentacija« in »psovanje Jugoslavije«, če ne tudi informacija Cerovića. Dokazov še nimam, smatraj torej kot priv.[atno] informacijo, čim ugotovim, poročam. *Graf*.[enauer] je bolj prefrigan nego sem mu prisojal: *razširjenje* venije je vendar takorekoč predlog! Brez *Tvojega* glasu je ta komedija neizvedljiva! Jaz mu svojega za *slovanske* literature ne bi dal. Pazita, Ti in Ramovš! Naj ostaneta z Ileš.[ičem] v Zagrebu, ozir.[oma] eden odide v B[eograd]... Glede statuta vseučiliške pojdem k Frankfurterju in pošljem. Knjig nekaj dobil, o vsej akciji prihodnjič!

Zdrav!

Tvoj Kidrič

OPOMBE

dr. Cankar: Izidor Cankar.

*dr. Kor.****: Anton Korošec.

Musil: Alois Musil; gl. opombe k dodatku 1.

hofrat: dvorni svetnik, tj. ravnatelj dvorne knjižnice J. Donabaum.

das Staatsamt wolle den Dr. K. (...): naj državni urad že *zdaj* uvrsti dr. Kidriča na seznam uradnikov dvorne knjižnice, ki pridejo v poštev za zaobljubo.

moje Kirchenordninge: monografije »Die protestantische Kirchenordnung der Slovenen im XVI. Jahrhundert«.

Habilitationsschrift: habilitacijsko delo.

Dalmatinca se čuvaj (...): očitno gre za Henrika Barića, rojenega v Dubrovniku; gl. tudi št. 19 priloga C, 22, opombe k 19 C.

Glede statuta vseučiliške pojdem k Frankfurterju: šlo je za ureditev bodoče ljubljanske univerzitetne knjižnice (prim. Mikuž 1969, Dolar 1969). – Salomon Frankfurter (1865-1941), klasični filolog in bibliotekar, od 1919 ravnatelj dunajske univerzitetne knjižnice.

4. Kidričevo pismo Matiju Murku, Dunaj, 15. 5. 1920

NUK, Ms 1119

Dragi gospod profesor!

Iz vsega srca Vas zahvaljujem za priporočilo v Freiburgu.

Dekan P. Pragner(?) je pisal sub 6. t. m. mojemu kolegu drju Lachu (musik-historiker), da mu odgovori on ali jaz: »ob er einverstanden wäre, daß wir ihn auf die Liste der der Regierung vorzuschl.[agenden] Kandidaten setzen, katholisch ist, bis Herbst hierbeikommen könne, polnische Literatur lesen würde, Publikationen...« Dr. Lach mu je odgovoril včeraj, jaz danes in sicer sledeče:

Hochgeehrter Herr Dekan!

Bitte f. d. meine Person betreff. Fragen an meinen lieben Kollegen Herrn Dr. Lach v. 6. d. meinen Dank entgegen zu nehmen.

Zur Beantwortung schicke ich Kopien 3 Zusammenstellungen, die ich am 24. v. als Beilagen zum Ges. um Hab. an ph. Fak. der W. Univ. gerichtet habe: 1) Curr. vitae; 3) Verz. d. Vorl.; 2) Verz. d. Publ.

Bin 9/10 v. vom Universitätsr. d. neuen Laib. Univ. zum o. ö.(?) f. ältere slavische Literaturen vorgeschl. worden, u. Vorschlag am 6. Marz d. erneuert w. Während sich Realis. dieses Vorschlags hinauszog, legte man mir in jenen Kreisen, die sich um künftige Schicksal der Wiener Slavistik kümmern, nahe, mich in W. zu habil., da man versuchen wolle, bald darauf meine Ern. f. W. zu erwirken, zumal Prof. V. Berufung n. Brünn bekommen u. akzeptieren würde. In der Kommissions-sitzung v. 8. d. wurde Vorschlag um Zulassung zur Hab. einstimmig (Vondrák, Übersberger, Much, Geyer, Süß), in der Fak.[ultät] am demselben Tage mit 33 gegen 3 Stimmen angen. Würde gerne auch poln. Literatur lesen, von meinen Publik. greifen in den Geb. d. poln. Lit. 4, Probl. d. poln. Lit. würde ich auch in Laibach oder Wien beg. In meiner Ankündigung wurde vorerst Rücks. genommen, daß nsl. Spr. u. Lit. durch V. vertreten wird. Für eine westl. Univ., wo ich *alleiniger* Vertr. wäre, schwebt vor: Ausgew. Kap. a. d. Geb. der Gesch. d. slav. Phil., der slav. E(?), Altertümer; Entstehung der slav. Literaturspr. mit histor. Gramm.; slav. Literaturen in Parallelbetr. / Stamme aus kath. Familie u. bin selbst kath. / Erkläre mich einverstanden, auf die Liste gesetzt zu werden, würde 1920 übersiedeln, Wintersem. 1920 teilw. anfangen. Würde trotz Anziehung Laibach und Anhänglichkeit gegenüber Wien mit seinen f.(?) mich einzig (...) schützen event. Berufung annehmen und sofort Verh. mit Laibach u. Aktion in Wien abbrechen.

Vkljub *katoliški* marki univerze, ki bi me pri objekt.[ivnem] raziskavanju prot.[estantske] dobe pač *ne* ovirala, bi mi Freiburg *silno* ugajal, obenem bi bila to najbrž *rešitev moje znanstvene karijere*. Kar govorite v pismu o habilitaciji, je res, pa habilitacija naj samo zaključí nekaj, kar nehaj: po habilitaciji mislim oditi na

Knežec ter prevzeti posestvo, radi katerega sva se z g. Žurmanom že zmenila. Na Dunaju *stradati* sem se naveličal. Seveda to *entre nous*, člani kom.[isije] ne smejo vedeti. Ako morete še kaj storiti za realizacijo predloga v Freib.[urgu], prosim, storite, bom Vam večno hvaležen.

Iskreno pozdravlja

Vaš Kidrič

OPOMBE

dekan P. Pragner: podatki o njem niso bili dosegljivi.

Musikhistoriker: glasbeni zgodovinar.

ob er einverstanden wäre (...): ali bi se strinjal s tem, da bi ga uvrstili na seznam kandidatov, ki bo predložen vladi, ali je katoličan, ali bi lahko prišel sem do jeseni, predaval o poljski literaturi, objave...

Hochgeehrter Herr Dekan (...):

Spoštovani gospod dekan!

Prosim, sprejmite zahvalo za vprašanja od 6. tega meseca, poslana mojemu dragemu kolegu dr. Lachu v zvezi z mano.

V odgovor Vam pošiljam kopije 3 skupin dokumentov, ki sem jih 24. prejšnjega meseca naslovil na filozofsko fakulteto dunajske univerze kot priloge k svoji prošnji za habilitacijo: 1) življenjepis, 3) seznam predavanj, 2) seznam objav.

9. 10. prejšnjega leta me je univerzitetni svet nove ljubljanske univerze predlagal za rednega profesorja za starejše slovanske literature in predlog je bil 6. marca letos obnovljen. Medtem ko se je realizacija tega predloga odlagala, so mi v tistih krogih, ki jih skrbi prihodnja usoda dunajske slavistike, priporočili, naj se habilitiram na Dunaju, ker da bodo kmalu zatem poskušali doseči moje imenovanje za Dunaj, kajti profesor Vondrák bo dobil poziv v Brno in ga sprejel. Na seji komisije 8. tega meseca (Vondrák, Übersberger, Much, Geyer, Süß) je bil predlog za pripustitev k habilitaciji soglasno sprejet, na fakulteti istega dne s 33 glasovi proti 3. Rad bi predaval tudi o poljski literaturi, med mojimi objavami posegajo 4 na področje poljske literature, njeno problematiko bi spremljal tudi v Ljubljani ali na Dunaju. V svoji napovedi (predavanj) sem najprej upošteval, da novoslovanske jezike in literature zastopa Vondrák. Za kako zahodno univerzo, kjer bi bil *edini* predstavnik, pa si zamišljam: izbrana poglavja s področja zgodovine slovanske filologije, slovanskih (...), starožitnosti; nastanek slovanskega knjižnega jezika s historično gramatiko; slovanske literature v vzporedni obravnavi.

Izviram iz katoliške družine in sem tudi sam katoličan.

Izjavljam, da se strinjam s tem, da me uvrstite na seznam, preselil bi se do jeseni 1920 in deloma začel v zimskem semestru 1920. Navkljub privlačnosti Ljubljane in navezanosti na Dunaj bi se (...) ubranil, morebitni poziv bi sprejel in bi takoj pretrgal pogajanja z Ljubljano in akcijo na Dunaju.

V svoji napovedi (predavanj) sem najprej upošteval: prim. št. 22

Bibliografija

I. ARHIVSKO GRADIVO

- Zapisniki Vseučiliške komisije 1918-1919. Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana.
Zapisniki sej Univerzitetnega sveta 1919-1920. Arhiv Univerze v Ljubljani.
Personalna mapa Franceta Kidriča. Arhiv Univerze v Ljubljani.
Zapuščina Franceta Kidriča. Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, Ljubljana.
Zapuščina Frana Ramovša – korespondenca. Biblioteka SAZU, Ljubljana.
Korespondenca Matije Murka. NUK, Ljubljana, rokopisni oddelek, Ms. 1119.
Korepondenca Ivana Prijateljca. NUK, Ljubljana, rokopisni oddelek, Ms. 895, 1005.

II. UPORABLJENA LITERATURA

- BEZLAJ 1950: France Bezlaj: Fran Ramovš: pogled na njegovo delo. – Slavistična revija 3, 1950, str. 225-236.
BERNIK 2000: Zadnje obdobje Franceta Kidriča. – Zbornik simpozija o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini 2000. (V tisku.)
BIZJAK 1950: Zvonko A. Bizjak: Fran Ramovš. II. Delo (bibliografija). – Slavistična revija 3, 1950, str. 446-458.
BIZJAK 1990: Zvonko Bizjak: Bibliografija Frana Ramovša (ponatis iz Slavistične revije 3, 1950 z dodatkom njegovih objavljenih razprav od 1951 do 1971). – Razprave SAZU, 2. razred, 13, Ljubljana 1990, str. 283-291.
DOLAR 1969: Jaro Dolar: Narodna (in) univerzitetna knjižnica. – Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani. Ljubljana 1969, str. 575-590.
DOLINAR 2000A: Darko Dolinar: Univerza, literarna veda in nacionalna literarna zgodovina. – Slovenske zamisli o prihodnosti okrog leta 1918. Slovenska matica, Ljubljana 2000, str. 38-53.
DOLINAR 2000B: Darko Dolinar: France Kidrič in ljubljanska univerza 1918-1920. – Zbornik simpozija o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini 2000. (V tisku.)
GRDINA 1992: Igor Grdina: Prispevki k zgodovini slavistike na univerzi v Ljubljani. – Zgodovinski časopis 46, 1992, str. 233-248.
JAKOPIN 1990: Franc Jakopin: Fran Ramovš kot imenoslovec. – Razprave SAZU, 2. razred, 13, Ljubljana 1990, str. 13-20.
JEMBRIH 2000: Alojz Jembrih: France Kidrič u svjetlu svojih pisama Vatroslavu

- Jagiću. – Zbornik simpozija o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini 2000. (V tisku.)
- KIDRIČ 1927: (France Kidrič:) O literarni zgodovini. (Intervju.) – Ljubljanski zvon 47, 1927, str. 449-458.
- KIDRIČ 1978: France Kidrič: Izbrani spisi I-III, ur. D. Dolinar. Ljubljana 1978 (Dela SAZU, 2. razred, 35/I-III).
- KOBLAR HORETZKY 1985: Ana Koblar Horetzky: Korespondenca Frana Ramovša. 1. Izpisi pisem dopisnikov. 2. Kazala. Ljubljana 1985 (Biblioteka SAZU, Objave 7, 8).
- KORUZA 1980: Jože Koruza: Pomen Franceta Kidriča v slovenski literarni vedi. – Jezik in slovstvo 25, 1979/80, str. 186-189.
- LIPNIK 2000: Jože Lipnik: Dr. France Kidrič (1880-1950). – Zbornik simpozija o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini 2000. (V tisku.)
- LOGAR 1990: Tine Logar: Fran Ramovš – zgodovinar in dialektolog slovenskega jezika. – Razprave SAZU, 2. razred, 13, Ljubljana 1990, str. 5-12.
- LOGAR 1991: Tine Logar: Pomen Frana Ramovša za slovenistiko. – Zbornik Slavističnega društva Slovenije. Sedemdeset let slovenske slovenistike – Zborovanje ob stoletnici rojstva Frana Ramovša (...), Ljubljana 1991, str. 13-17.
- MIKUŽ 1969: Metod Mikuž: Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919-1945. – Petdeset let univerze v Ljubljani 1919-1969, Ljubljana 1969, str. 55-92.
- NAHTIGAL 1929: (Rajko Nahtigal:) Seminar za slovansko filologijo. – Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929, Ljubljana 1929, str. 338-353.
- OCVIRK 1940: Anton Ocvirk: Razgovor s profesorjem Kidričem. – Ljubljanski zvon 60, 1940, str. 101-108.
- OCVIRK 1952: Anton Ocvirk: Dr. France Kidrič. – Letopis SAZU IV za 1950-1951, Ljubljana 1952, str. 86-100.
- PATERNU 1969: (Boris Paternu:) Zgodovina slovenske književnosti. – Petdeset let univerze v Ljubljani 1919-1969, Ljubljana 1969, str. 252-260.
- POGAČNIK 1994: Jože Pogačnik: Slovenska literarna veda ob ustanovitvi univerze. – Slavistična revija 42, 1994 (Ramovšev zbornik = Obdobja 12), str. 355-363.
- POGORELEC 1989: Breda Pogorelec: Oddelek za slovanske jezike in književnosti. – Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919-1989, Ljubljana 1989, str. 131-146.
- POGORELEC 1991: Sedemdeset let ljubljanske slavistike in slovenistike. – Zbornik Slavističnega društva Slovenije. Sedemdeset let slovenske slovenistike – Zborovanje ob stoletnici rojstva Frana Ramovša (...), Ljubljana 1991, str. 18-33. (Druga, predelana verzija objave Pogorelec 1989.)
- POGORELEC 2000: Breda Pogorelec, Irena Novak-Popov, Marko Stabej: Oddelek za slovanske jezike in književnosti. – Zbornik Filozofske fakultete 1919-1999. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana 2000, str. 225-244. (Ponovna izdaja članka Pogorelec 1991, dopolnjena z dodatki soavtorjev.)
- POLEC 1929A: Janko Polec: Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slo-

- vensko univerzo. – Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929, Ljubljana 1929, str. 1-229 (besedilo str. 1-189, za čas ustanavljanja univerze predvsem od str. 142 naprej; dokumentarni dodatek str. 190-229).
- POLEC 1929B: Filozofska fakulteta. – Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929, Ljubljana 1929, str. 285-292.
- RAMOVŠ 1971-1997: Fran Ramovš: Zbrano delo. SAZU, Ljubljana. 1-1971, 2-1997.
- RAMOVŠ-BELIČ 1990: Korespondenca med Franom Ramovšem in Aleksandrom Beličem. Uredil, spremno študijo in opombe napisal Janez Rotar. SAZU, Ljubljana 1990 (Korespondence pomembnih Slovencev, 10).
- RAMOVŠ-NAHTIGAL 1954: Rajko Nahtigal: Prof. Ramovš o sebi od doktorata do docenture v Gradcu. – Slavistična revija 5-7, 1954, str. 9-40.
- RAMOVŠ-NAHTIGAL 1955: Rajko Nahtigal: Pisma prof. Ramovša od docenture do profesure. – Slavistična revija 8, 1955, str. 90-104, 232-246.
- STURM-SCHNABL 2000: Katja Sturm-Schnabl: Franc Kidrič (1880-1950), njegov študij in njegovo delovanje na dunajski univerzi. – Zbornik simpozija o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini 2000. (V tisku.)
- ŠOLAR 1950: Jakob Šolar: Fran Ramovš. I. Življenje. – Slavistična revija 3, 1950, str. 441-445.

III. ZBORNICI IN TEMATSKE ŠTEVILKE REVIJ

- V spomin Franceta Kidriča. Slavistična revija 3, 1950, št. 1-2.
- Franu Ramovšu za šestdesetletnico. Slavistična revija 3, 1950, št. 3-4.
- Razprave SAZU, II. razred, 13. Posvečene stoletnici rojstva akademika prof. dr. Frana Ramovša (...). Ljubljana, 1990.
- Zbornik Slavističnega društva Slovenije. Sedemdeset let slovenske slovenistike – Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša, Ljubljana 1990. Ljubljana, 1991.
- Ramovšev zbornik (Obdobja, 12). Slavistična revija 42, 1994, št. 2-3.
- Zbornik simpozija o Francetu Kidriču v Rogaški Slatini 2000. (V tisku.)

Poleg navedenih del se komentar in opombe opirajo še na bibliografije, biografske leksikone in enciklopedije za slovensko, jugoslovansko in avstrijsko območje.

France Kidrič
1880 - 1950

Fran Ramovš
1890 - 1952

R 46/II - 74: 10

Dunaj 11. IX. 19.

Dragi France!

Tvoje pismo z dne 2. d. m. sem prejel nat. Dveh
pragnjivosti, ko me ni bilo v uradi, šele 9. d. m.

Trudno se zaupalino! Iz dveh vzrokov za
skranim k tiskim svojim pismom, ki bi jih za
nes net ne dal iz rok: Ker veje iz njega.
remišno, toplo prijateljstvo in ker tvoji
sijajni dokumenti k ygalovini prvih menovanj
druge matric labarunis. Fant, Ti imaš pero,
za katerega Te me zavidi: tudi marsikak nefily!

Slojajti, v katerega me je spravila prva vest
o Prijateljstvu nepriznanimen menovanju,
ni pozabim tako kmalu! Ker nisen smel dvo:
miti o Tvoji odkritostnosti, moral sem moliti
dem intenzivnejte na politični vpliv ali utrijo.
Toda kdo in v kateri smeri? Sumil sem Korvica,
Katerin je prijatelj zadnje leta precej občeval, do:
čin meni je gotovo ni odpuštil, da sem v kirki,
davnih čaril, ko me je zadržala iz politična,
nasprotoval njezovi kandidaturi ter me po:
stavil celo nesvarnega protivandidata. A zopet
me je motilo, da Korvica ni na vlati. Napričakaj
Krija? Vraj vzemi upibanje ni kupije ni pčenost! Dnevi
so čudovito lepi, Dunajsko okolico ~~+~~ mam odnaly
vad, lepo lice in žareče oko pametnega dekleta tudi,
iskrečo se kavljičo turkajšnji) kerrigerjes dvo! In šli

Imensko kazalo

- Aleksander Karađorđević 151, 154, 161
Auersperg, Anton A. gl. Grün
Auersperg, Lev 50
Auersperg, rodbina 137
- Bamberg, Otomar 28, 73, 77, 80
Barić, Henrik 66, 73, 75, 80, 92, 94, 95,
96, 97, 99, 145, 156, 172, 173
Belić, Aleksandar 15, 18, 133, 138, 157,
179
Berneker, Erich 128
Bernik, France 15, 177
Bezljaj, France 177
Bizjak, Zvonko A. 177
Borštnik, Vladimir 140
Brejc, Janko 143
Brezigar, Milko 85, 152
Briguet = Briquet, Charles Moise 28, 125
Brugmann, Karl 78, 149
Bučar, Franjo 88, 154
Bulić, Ivan 100, 158
Buschbeck, Ernst Heinrich 58, 141
- Cankar, Izidor 24, 58, 60, 73, 75, 141,
171, 172
Cerović 58, 63, 84, 141, 144, 153, 172
- Čandik, Janez 101, 158
Čović-Plenković 58, 141
Ćorović, Vladimir 21, 22, 24, 51, 58, 60,
63, 64, 65, 69, 72, 75, 77, 81, 84, 137,
138, 142, 144, 149, 153, 172
- Davidović, Ljubomir 44, 135, 136, 149
Debeljak, nadravnatelj 29, 127
- dekan ljubljanske filozofske fakultete gl.
Nahtigal
dekan dunajske fil. fak. gl. Diener
dekan freiburške fil. fak. gl. Pragner
Dereani 66, 145
Diener, Carl 143, 148, 155
Dietrich, kopališki ravnatelj v Rogaški
Slatini 109
Dobovišek, Alfonz 108, 162
Dobrovský, Josef 105, 106, 160, 161
Dolar, Jaro 133, 173, 177
Dolenc, Metod 39, 44, 132
Dolinar, Darko 18, 19, 20, 21, 133, 134,
135, 136, 149, 177, 178
Donabaum, Josef 60, 61, 63, 66, 67, 141,
145, 170, 171, 172
Dostojevski, Fjodor M. 57, 140
Doublie, Othmar 59, 142
Dvořák, Max 68, 166
- Engelhardt 66, 145
- Fancev, Franjo 125, 169, 170
Franc Ferdinand, prestolonaslednik 130
Frankfurter, Salomon 172, 173
- Gabršček, Andrej 57, 58, 60, 63, 75, 84,
94, 140, 156, 172
Gaspari, Maksim 111, 163
Gebauer, Jan 78, 149
Georgijević (Gjorgjević), Bartolomej 78,
91, 150, 155
Gerold, dunajski knjigar 51, 137
Geyer, Rudolf E. 97, 157, 174, 175
Glöckel, Otto 32, 128

- Glonar, Joža 36, 71, 73, 79, 82, 100, 126, 130, 139, 147, 148, 150, 151, 166, 167
Godler 92, 156
Graber, Georg 34, 70, 75, 129, 147, 148
Grafenauer, Ivan 19, 20, 28, 29, 31, 36, 38, 39, 44, 62, 123, 125, 126, 128, 130, 144, 166, 167, 172
Grafenauer, Bogo 130
Granda, Stane 120
Grđina, Igor 17, 177
Gregorčič, Simon 53, 73, 126, 134, 139, 148
Grün, Anastasius 105
Grum, Martin 120
Gustinčič, Dragotin 51, 137

Harsdörffer, Georg Philip 51, 138
Hauptmann, Ljudmil 27, 29, 92, 123, 156, 165
Hen(n)eberški, Jurij Ernest 34
Heric, Franc 167, 168
Hinterlechner, Karel 38, 131
Holzhausen, Adolf 92, 94, 95, 100, 102, 103, 104, 138, 155, 156, 158, 159, 160
Horak, Jiři 161
Hren, Tomaž 101, 158
Hüttl Hubert, Eva Maria 120

Ilešič, Fran 11, 24, 73, 84, 136, 142, 147, 152, 172
Ivančič 62, 144
Ivanić 66, 145
Ivić, Aleksa 51, 59, 66, 75, 137, 142, 145

Jagić, Vatroslav 12, 14, 18, 19, 21, 33, 36, 38, 40, 41, 42, 51, 52, 58, 60, 66, 67, 75, 81, 92, 103, 128, 130, 131, 132, 133, 138, 142, 143, 148, 159, 165, 166, 169, 170, 178
Jakopin, Franc 177
Jembrih, Alojz 142, 178
Jenko, Simon 73, 147
Jurčič, Josip 34, 39, 42, 51, 53, 62, 70, 75, 129, 138, 143, 147, 148

Kaltenegger, družina 110
Kamenšek 83
Karabaček (Karabacek), Josef 66, 145
Karić 66, 145
Kaspret, Anton 12, 28, 33, 35, 42, 50, 54, 70, 126, 129, 136, 137, 146
Kastelic, Miha 125
Kidrič, Boris (tudi »fant«, »otrok«, »sin«) 10, 15, 37, 40, 47, 53, 89, 100, 107, 111, 113, 117, 158, 162, 163, 164
Kidrič, Jelica (tudi »žena«) 10, 37, 39, 42, 47, 48, 53, 54, 56, 59, 71, 72, 80, 83, 89, 99, 100, 106, 107, 108, 114, 130
Kidrič, Zdenka 113, 164
Kobila, Jurij 51, 53, 57, 83, 138, 140
Koblar Horetzky, Ana 117, 120, 178
Komatar, Franc 50, 137
kopališki ravnatelj gl. Dietrich
Kopitar, Jernej 42, 133
Korošec, Anton 20, 21, 24, 46, 73, 75, 106, 135, 147, 148, 171, 172
Koruza, Jože 178,
Kos, Milko 33, 36, 128, 130
Kramar = Kramer, Albert 47, 48, 75, 85, 136, 148
Krek, Gregor (Gojmir) 96, 111, 157, 164
Krelj, Sebastijan 32
Krušič 169
Küttner, Karl Gottlob 51, 52, 53, 138
Kukovec, Vekoslav (tudi »minister«) 20, 23, 39, 44, 46, 47, 48, 56, 60, 63, 65, 69, 70, 72, 75, 77, 79, 80, 81, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 100, 132, 134, 135, 144, 149, 152, 153
Kukovec, gospa 56, 79, 80, 81, 87, 153
Kuseg (Kusig) 66, 145
Kuttner gl. Küttner

Lach 174, 175
Lacroix, Jean 163
Lah, Ivan 28, 126
Lavrič, Ana 120
Li(c)hačev, Nikolaj P. 28, 125
Linhart, Anton Tomaž 34, 129

- Lipnik, Jože 163, 178
Loesche, K. D. Georg 53, 88, 138, 154
Logar, Tine 178
Lokar, Janko 107, 161
Lončar, Dragotin 108, 162
Lorentz, Friedrich 78, 149
- M. 109, 162
Maček, Vladimir 108, 162
Majaron, Danilo 20
Maksimović, Božidar 66, 106, 145, 161
Mantuanì, Josip 36, 130
Marija Terezija, cesarica 55, 140
Marinković, Pavle 135
Meillet, Antoine 78, 149
Melik, Vasilij 120, 135
Merežkovski, Dimitrij S. 42, 133
Meyer, Karl Heinz 92, 155
Miklošič, Fran 128
Mikuž, Metod 17, 123, 124, 127, 132, 135, 173, 178
Mikuž, tiskar 111
Milčetić, Ivan 33, 128
Much 174, 175
Murko Arneri, Jelka 105
Murko, Matija 10, 11, 12, 18, 19, 21, 23, 44, 60, 77, 100, 105, 118, 121, 130, 131, 133, 134, 138, 140, 142, 143, 148, 149, 155, 158, 161, 165, 174, 177
Musil, Alois 166, 168, 171, 172
- Nahtigal (Nachtigall), Rajko 10, 12, 18, 27, 32, 33, 35, 38, 48, 49, 52, 57, 62, 87, 100, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 133, 134, 135, 136, 145, 148, 151, 153, 160, 166, 169, 178, 179
Niederle, Lubor 78, 150
Nietzsche, Friedrich 81
Novak-Popov, Irena 178
- Ocvirk, Anton 178
Oštir, Karel 12, 94, 99, 156
Otošec, Lojzka 114, 164
- Papakostopoulos 66, 145
Paternu, Boris 178
Pedersen, Holger 78, 149
Persson, Per 51, 137
Petre, Fran 110, 163
Piekosiński, Franciszek 28, 125
Pitamic, Leonid 87, 153
Plečnik, Jože 111, 163
Plemelj, Josip 92, 135, 153, 156
Plevčak 47, 48, 51, 89, 136, 137
Ploj, Miroslav 27, 47, 66, 124, 145
Pogačnik, Jože 178
Pogorelec, Breda 178
Polec, Janko 19, 54, 124, 127, 131, 134, 139, 179
Polívka, Jiří 106, 161
Popović, Pavle 88, 153, 154
Pragner, P. 77, 149, 174, 175
predsednik »Narodne galerije« gl. Windischer
Prešeren, France 109, 124
Pribičević, Svetozar 23, 85, 87, 152, 154
Priatelj, Ivan 9, 13, 14, 18, 20, 22, 24, 27, 29, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 73, 75, 84, 86, 90, 91, 121, 123, 124, 126, 127, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 152, 153, 155, 166, 167, 169, 171, 177
Procházková, Anna 101, 158
Protić, Stojan 135, 136, 144, 149
- Radonić, Jovan 59, 142
Rajko gl. Nahtigal
Ramovš, Alba (»soproga«) 86, 87, 88, 89, 90, 98, 100, 113, 114
Ramovš, Primož (»sinko«) 114, 117
ravnatelj dvorne knjižnice gl. Donabaum
regent gl. Aleksander Karađorđević
rektor ljubljanske univerze gl. Plemelj
Rešetar, Milan 38, 43, 68, 88, 125, 131, 138, 166

- Režek, A. 162
Ribnikar, Adolf 75, 148
Rostohar, Mihajlo 80, 150
Rotar, Janez 15, 138, 157
Rozman, Franc 120, 135
Rožman, Gregorij 108, 162
- Schnurrer, Christian Friedrich 154
Skalić, Pavel 34
Skumovič, Anton 62, 143
Slodnjak, Anton 127, 142
sluga gl. Vengust
Sondermeier = Sondermajer, Tadija 66, 145
Süß 174, 175
Stabej, Marko 178
Stanojevič, Stanoje 51, 137
Stojanović, Ljubomir 66, 67, 73, 145, 146, 147
Stojićević, Aleksandar 125, 126, 128, 131
Stříbrný, Dominik 28, 31, 43, 53, 134, 139, 167
Stritar, Josip 32, 34, 36, 39, 42, 51, 53, 55, 62, 129, 134, 138
Sturm-Schnabl, Katja 18, 120, 127, 143, 147, 148, 149, 155, 179
Sutnar, Jaroslav 32, 128
- Ša(c)hmatov, Aleksej A. 81, 151
Šeba, Jan 106, 161
Šlebinger, Janko 34, 83, 88, 99, 112, 129, 152
Šolar, Jakob 179
Štrekelj, Karel 10, 123
- Thumb, Albert 97, 157
Traversa, Eduard 62, 92, 143, 156
Trifunović, Miloš 144, 149
Trobar(ji) 42, 50, 51, 54, 70, 75, 83, 132, 133, 136, 137, 138, 146, 147
Trstenjak, Davorin 34, 129
Trubar, Primož 10, 12, 13, 23, 32, 37, 40, 42, 53, 65, 88, 131, 132, 133, 134, 137, 138, 142, 146, 154, 165, 169, 170
- Trubeckoj, Nikolaj S. 155
- Übersberger, Hans 40, 52, 72, 78, 91, 92, 133, 138, 172, 174, 175
Ungnad, Ivan 13, 34, 39, 40, 42, 54, 62, 77, 80, 83, 88, 129, 132
Uršič, Milena 117
- Vengust (Wengust), Matija (tudi »sluga«) 27, 29, 36, 37, 38, 39, 40, 44, 53, 80, 91, 94, 97
Verstovšek, Karel 27, 29, 36, 39, 41, 60, 123, 124, 167
vodja vojne zbirke gl. Doublrier
Vodnik, Valentin 42, 133
Vodnik (Drechsler), Branko 125, 169, 170
Vodušek Starič, Jera 162
Vondrák, Vaclav 14, 23, 52, 63, 64, 67, 68, 72, 78, 92, 131, 138, 146, 149, 155, 166, 172, 174, 175
Vovko, Andrej 120
Vraz, Stanko 34, 129, 163
- Widmansteter, Jurij 101, 158
Wiener, Lucien 28, 125
Windischer, Fran 109, 162
Winter, Carl 10, 165, 168
- Zarnik, Boris 31, 36, 127
Zidanšek, Josip 112, 164
Zois, Žiga (Sigismund) 113, 163
Zupančič, Rihard 28, 31, 125
- Žerjav, Gregor 22, 24, 58, 59, 60, 61, 63, 70, 71, 73, 75, 84, 85, 141, 143, 144, 147, 153, 171
Žibert, Ivan Krstnik 36, 41, 130, 167
Žigon, Avgust 27, 36, 41, 124, 130, 167
Živný, Ladislav 53, 139
Žmavc, Andrej 97, 157
Žolger, Ivan 167, 168
Žurman, Vinko 20, 37, 46, 72, 73, 124, 135, 147, 163, 167, 171, 175

Briefe des France Kidrič an Fran Ramovš

Zusammenfassung

Im vorliegenden Buch, das in der von der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste herausgegebenen Reihe *Korrespondenzen bedeutender Slowenen* erscheint, wurden Briefe des Literaturhistorikers France Kidrič (1880-1950) an den Sprachwissenschaftler Fran Ramovš (1890-1952) veröffentlicht. Beide Briefpartner sind bekannte und bedeutende Gestalten der slowenischen Wissenschaft und Kultur. Sie waren Professoren an der Universität Ljubljana, vollbrachten Spitzenleistungen auf ihren jeweiligen Fachgebieten, betätigten sich publizistisch und organisatorisch und waren Herausgeber von wissenschaftlichen Büchern und Zeitschriften. Der eine wie der andere bekleidete u. a. den Posten des Universitätsrektors und beide waren Gründungsmitglieder der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste: France Kidrič war in seinen letzten Lebensjahren (1945-1950) der Präsident der Akademie, nach seinem Tode ging diese verantwortungsvolle Stelle an Ramovš über. Beide waren durch ihre weitverzweigte Zusammenarbeit in vielen Bereichen der Forschung, der Lehre und der kulturellen Tätigkeit wie auch durch eine persönliche Freundschaft sehr miteinander verbunden.

Jahrzehntelang führten Kidrič und Ramovš einen Briefwechsel, der jedoch heute nur noch teilweise zugänglich ist. Kidričs Briefe an Ramovš sind in dessen Nachlaß erhalten, die früheren Briefe Ramovš' an Kidrič sind dagegen während des Zweiten Weltkriegs und die späteren nach dem Tode des Adressaten verlorengegangen. Der erhaltene Bestand der Korrespondenz reicht von 1919 bis 1940. Er umfaßt 48 Zuschriften, teils umfangreiche Briefe (einige davon mit Beilagen), teils kurze Nachrichten, außerdem auch einige Postkarten sowie ein Telegramm.

Der Verlauf des Briefwechsels, seine Dichte und Intensität wurden hauptsächlich von den äußeren Lebensumständen beider Briefpartner sowie ihren Positionen in den Fachkreisen und in der Öffentlichkeit bestimmt.

Kidrič kam nach dem abgeschlossenen Studium der Slawistik und Klassischen Philologie in Wien an die Hofbibliothek; durch die Fortsetzung

seiner Studien und wissenschaftliche Veröffentlichungen entwickelte er sich zu einem Literaturhistoriker mit breitem europäischen, insbesondere slawischen Horizont, der sich hauptsächlich auf ältere Epochen der slowenischen Literatur- und Kulturgeschichte spezialisierte. 1913 wurde er für die slawistische Professur in Graz vorgeschlagen. Die Kriegsjahre verbrachte er in Wien. Nach dem Zerfall Österreich-Ungarns entschloß er sich, in seine slowenische Heimat zurückzukehren, die in das neu entstandene jugoslawische Staatsgebilde eingegliedert wurde - in Erwartung eines angemessenen Stellenangebots blieb er jedoch bis auf weiteres an der Wiener Hofbibliothek.

Der um zehn Jahre jüngere Fran Ramovš studierte Slawistik und Vergleichende Sprachwissenschaft zuerst in Wien und danach in Graz und machte dabei erstaunlich schnelle Fortschritte, doch seine Laufbahn erlitt während des Krieges einen Bruch. Er wurde einberufen und an die Isonzo-Front abkommandiert. Erst nach seinem gesundheitlichen Zusammenbruch, einer langen Zeit der Genesung und seiner Versetzung zum Kanzleidienst im Landsturm (1917) konnte er gelegentlich wieder zu seiner wissenschaftlichen Arbeit zurückkehren. Auf Aufforderung seiner akademischen Lehrer habilitierte er sich Anfang 1918 an der Grazer Universität und wurde zum Privatdozenten ernannt. Im September 1918 wurde er aus dem Wehrdienst entlassen, blieb aber nach dem Zusammenbruch Österreich-Ungarns in Slowenien und wurde Sekretär der Hochschul-Kommission, die die Vorbereitungen zur Gründung der neuen Universität in Ljubljana leitete. Hier galt er von Anfang an als unumstrittener Kandidat für einen slawistischen Lehrstuhl.

France Kidrič und Fran Ramovš lernten sich während Ramovš' Wiener Studienzeit persönlich kennen. Im Jahre 1918 arbeiteten sie zusammen an der Herausgabe einer wissenschaftlichen Zeitschrift zusammen; der erhaltene Teil ihres Briefwechsels setzt aber erst nach dem Kriegsende ein. Besonders rege und intensiv war ihr Briefwechsel in den Jahren 1919-1920, als Kidrič noch an der Wiener Hofbibliothek tätig war, während Ramovš umfangreiche konzeptuelle und organisatorische Arbeit in der Hochschul-Kommission in Ljubljana leistete. Später, nachdem Kidrič nach Ljubljana umgesiedelt war und beide Partner in einem täglichen persönlichen Kontakt miteinander standen, flaute der Briefwechsel ab und blieb fast ausschließlich auf die Ferienzeit begrenzt.

Das zentrale Thema der ersten, intensiven Phase ihres Briefwechsels wird von verschiedenen Gesichtspunkten und in verschiedenen Zusammenhängen behandelt. Im Mittelpunkt stehen einerseits prinzipielle Fragen zur

Gründung der neuen Universität, ihrer Stellung im kulturellen und nationalpolitischen Umfeld des neuen Staates und ihrer, von gegensätzlichen administrativen und parteipolitischen Einflüssen bedrohten Autonomie. Das besondere Interesse beider Briefpartner gilt selbstverständlich ihrem engeren Fachbereich, d. h. der Einrichtung von Lehre und Forschung auf dem Gebiet der Slawistik. Andererseits handelt es sich um ein persönliches Anliegen: um die Kandidatur Kidričs für einen literaturwissenschaftlichen Lehrstuhl in Ljubljana.

Weiter werden in den Briefen aktuelle Forschungsaufgaben und Leistungen des Schreibers und des Adressaten besprochen, daneben werden Informationen über die wissenschaftliche Arbeit und berufliche Laufbahn bekannter Slawisten in Slowenien, Jugoslawien und anderswo im ehemaligen österreichisch-ungarischen Raum ausgetauscht. So kann Kidrič u. a. von einem Rückgang der einst berühmten Wiener Slawistik berichten, die nach dem Krieg in kurzer Zeit ihre bisherige führende wissenschaftliche Rolle verloren hat. Manche Abschnitte in seinen Briefen beziehen sich auf die Redaktionsarbeit und das Herausgeben der *Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino* (»Zeitschrift für slowenische Sprache, Literatur und Geschichte«, 1918-1931, die erste slowenische, rein wissenschaftliche Zeitschrift auf geisteswissenschaftlichem Gebiet).

Neben den fachbezogenen Fragen wird im Briefwechsel manchmal auch das persönliche Verhältnis der Partner angesprochen, das vom anfänglichen gegenseitigen Respekt bald zu einer tiefen und dauerhaften Freundschaft hinüberwächst, die sich im Laufe der Jahre immer wieder bewährt.

Abgesehen von Themen, die bewußt in den Brennpunkt gestellt werden, scheinen nebenbei noch manche Aspekte des Zeitgeschehens durch, die sich hauptsächlich auf der Ebene des alltäglichen Lebens widerspiegeln, das von materieller Not und politisch-gesellschaftlichen Umwälzungen der Nachkriegszeit beeinträchtigt wurde.

Kidričs Briefe sind durchaus von seinem individuell-subjektiven Verstehens- und Wertungshorizont geprägt. Trotzdem haben sie einen verhältnismäßig hohen dokumentarischen Wert und sind in erster Linie bedeutende Quellen für seine Biographie. Anhand des Briefwechsels wird es möglich, seinen langen und beschwerlichen Weg an die Universität genauer als bisher zu rekonstruieren. Dabei werden manche Peripetien und Begleitumstände beleuchtet, wie z. B. seine mehrmals aufgeschobene und letztendlich (1920) in Wien vollzogene Habilitation oder seine Suche nach anderen Anstellungen, die ihm die Möglichkeit zur Fortsetzung seiner wissenschaftlichen Arbeit hätten bieten können.

Vor allem ein kritischer Punkt seiner beruflichen Laufbahn wird eingehend geklärt: France Kidrič wurde Anfang Oktober 1919 vom Universitätsrat in Ljubljana zum ordentlichen Professor gewählt bzw. dem zuständigen Ministerium vorgeschlagen, seine endgültige Ernennung erfolgte aber erst Ende August 1920. Diese außergewöhnliche Verzögerung wurde bisher nur flüchtig erwähnt, über ihre Hintergründe gab es kaum Andeutungen und Spekulationen. Als Hauptursache für diese Schwierigkeiten erweist sich eine Intrige, deren Absicht es war, Kidrič aufgrund eines angeblichen Vergehens gegen jugoslawische nationale Interessen und aufgrund seiner angeblichen kritischen Äußerungen über die jugoslawische Politik als politisch verdächtig zu diffamieren. Obwohl Kidrič seit seiner Jugend nicht mehr politisch tätig war, gehörte er eindeutig zur liberalen Seite des slowenischen weltanschaulich-politischen Spektrums, und als solcher erwartete er eventuellen Widerstand von katholischer bzw. klerikaler Seite. Tatsächlich aber stammte die gegen ihn gerichtete Intrige aus dem liberalen Lager. Ihr wahrer Grund geht zurück auf das damalige Auseinandergehen der Meinungen um das Dilemma einer möglichen sprachlich-kulturellen und letztendlich auch der nationalen Verschmelzung der Slowenen mit den anderen jugoslawischen Völkern. Die Mehrheit im liberalen politischen Lager hielt eine solche unitaristische Entwicklungsperspektive für unvermeidlich oder sogar wünschenswert; bei den Befürwortern der slowenischen kulturellen Autonomie, zu denen auch Kidrič gehörte, stieß sie jedoch auf entschiedenen Widerstand,

Diese Episode blieb nach der Ernennung Kidričs zum Professor ohne weitere Folgen. Sie mag auf den ersten Blick nur im Rahmen seiner individuellen Biographie oder einer detaillierten Geschichte der Universität als bedeutungsvoll erscheinen. Kidrič war jedoch, wie auch sein Zeitgenosse Ivan Prijatelj, eine maßgebende Gestalt nicht nur in der slowenischen Literatur- und Kulturgeschichte in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts, sondern darüber hinaus eines weiteren Umkreises von Geistes- und Gesellschaftswissenschaftlern, die in damaligen Prozessen der nationalen Konstituierung eine zentrale affirmative ideologische Funktion ausübten. Von diesem Gesichtspunkt aus aber steht den kruzialen Fragen einer individuellen akademischen Laufbahn eine nicht nur individuelle, sondern auch für weitere historische Zusammenhänge repräsentative Bedeutung zu.

PISMA FRANCETA KIDRIČA FRANU RAMOVŠU
Korespondence pomembnih Slovencev, I2

Izbor, kritični prepis in redakcija besedil,
uvodna študija, komentar in opombe
Darko Dolinar

Izdala
Slovenska akademija znanosti in umetnosti
in
Znanstvenoraziskovalni center SAZU –
Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede

Založil
Znanstvenoraziskovalni center SAZU
Za založbo
Oto Luthar

Stavek in prelom
Alenka Maček

Tisk
Tiskarna Present, Ljubljana

Ljubljana 2001

Tisk je finančno podprlo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije

P.P. 306, Gosposka 13, 1001 Ljubljana
Telefon: 01 470 64 65, faks: 01 425 77 94
E-naslov: zalobavzrc-sazu.si
Spletna stran: www.zrc-sazu.si/zalozba

Dele Kidrič

ISBN 961-6358-48-0

9 789616 358484